

Bossuyt, Jacques J. van

Theologia Moralis Contracta, & dilucide per petitiones, responsionibus
adjunctis, ad instructionem singulorum proposita, atque in binum Tomum
divisa
Bd.: 2

Lovanii [1718]

Mor. 1060-2

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10597642-4

Moral

1060

Ad Conventu Monacensem
Ord. Erem. S. Augustini

Mon.

THEOLOGIA MORALIS

CONTRACTA;

Et dilucidè per Petitiones, Responsionibus adjunctis,
ad instructionem singulorum proposita, atque in
binum Tomum divisa,

AUTHORE

Rev. Adm. & Eximio Patre,

P. JACOBO VAN BOSSUYT

Ordinis FF. Erem. S. P. AUGUSTINI, in Alma Universi-
tate Lovaniensi S. T. D. Provinciæ Flandro-Belgicæ
aliquando M. Provinciali, Sacræ Facultatis
Theol. Lov. Regente, ac Professore, &c,

TOMUS SECUNDUS,

LOVANIÆ

Typis **FRANCISCI VAN DE VELDE**, in platea
Bruxellensi, sub Scuto Angliæ.

Cum Gratia & Privilegio

THEOLOGICAL
MORALS

FOURTH EDITION

By the Rev. John W. Aldrich, D.D.,
Professor of Theology in the
Theological Seminary, Andover, Mass.

AUTHOR

Rev. John W. Aldrich, D.D.

P. JACOBO VAN ROOY

Original by Rev. S. P. Aldrich, in Andover,
Massachusetts, U.S.A. and in the
Theological Seminary, Andover, Mass.
and in the Theological Seminary, Andover, Mass.

TOMUS SECONDUS

Bayerische
Staatsbibliothek
München

Cambridge University Press

TRACTATUS
DE
SACRAMENTO
BAPTISMI.
TOMUS SECUNDUS.

CAPUT PRIMUM.

De Natura, & Institutione Baptismi.

1.

N Baptismus sit Novæ Legis Sacramentum?

R. Affirm. Est id tam evidenter in Scripturis expressum, tam communiter, non solum à Catholicis, sed à Christianis omnibus admissum, ut probare superfluum sit.

2. Qualis vox est *Baptismus*, & quid significat?

R. *Baptismus* est vox Græca, significat *ablutionem*, seu *immersionem*. Undè Sacramentum Baptismi juxta *D. Thomam* in recto non est ipsa aqua, &
Tom. II. A

ablutio, sub qua interim etiam intelliguntur verba correspondentia, sicuti cum de homine dicimus, *Homo est corpus*, animatum nempe, ita ut cum corpore simul etiam animam intelligamus.

3. Quomodo definitur Baptismus?

R. Cum D. Thoma, *Ablutio corporis sub præscripta verborum forma*; vel cum Catech. Rom. ex S. Augustino Tract. 15. in *Joan.* imo & ex ipsis Litteris Sacris, *Sacramentum regenerationis per aquam in verbo vitæ.*

Dicitur, *Sacramentum regenerationis*, quia per illud spiritualiter renascimur.

Dicitur *per aquam*, tamquam materiam, *in verbo vitæ*, hoc est, ex vi verbi vivificantis, seu *formæ à Christo institutæ*, gratiam, quæ est vita animæ, conferentis.

4. Quis instituit Sacramentum Baptismi?

R. Christus Dominus, & quidem *immediatè*, quod usque adeò verum est, ut nec inter ipsos *Sectarios* ullum sit dubium.

5. Estne Baptismus institutus ante Passionem Christi?

R. Affirm. Quia cap. 4. Evang. secundum Joan. leguntur Apostoli (ipse etiam Judas, teste S. Aug. Tract. 5. in *Joan.*) baptizasse, idque ante Passionem, uti ex textu patet.

6. Proba fuisse Baptismum Christi, & non Joannis, quem contulerunt Apostoli.

R. 1. Quia non est verisimile, quod Christus Salvator voluerit institutum ab alio Baptismum inducere. 2. Quia si Apostoli baptizassent Baptismate Joannis, hoc ipsi Joanni haud dubiè cessisset in gloriam, adeoque non potuissent ejus discipuli conqueri adversus baptizantem per suos Discipulos *Jesum*, quod tamen eos fecisse testatur citatum Evangelium c. 3. Probatur id denique evidenter ex S. Augustino loco citato. Item Epist. 105. aliàs 108. ubi sic ha-

bet, *Utrumque de Domino scriptum est, & quia baptizabat plures quàm Joannes, & quia ipse non baptizabat, sed discipuli ejus, ut intelligeremus, & ipsum quidem baptizâsse præsentia Majestatis, non tamen ipsum baptizâsse manibus suis: ipsius enim erat Baptismi Sacramentum, ad discipulos autem baptizandi ministerium pertinebat. S. Augustino hic consonant alii Patres.*

7. An Apostoli ante Passionem susceperint Baptismum Christi?

R. Omnino verisimile est Christum ipsum contulisse Baptismum suum aliquibus saltem Apostolis, qui illum deindè administraverint Collegis suis. Et verò, nisi dicamus, Apostolos omnes ante Passionem fuisse baptizatos, necesse quoque habebimus dicere, eos, non suscepto Baptismate, ad Novi Testamenti Sacerdotium fuisse promotos, quod non apparet.

8. Assigna tempus, quo instituit Christus Baptismum suum?

R. Non videtur assignari posse definitum, seu determinatum tempus, cum pro eo non inveniantur convincentia fundamenta. Probabiliter interim cum D. Thoma asseritur, Baptismum *inchoatè*, seu *aliqua* saltem institutum esse, dum ipse Dominus à Joanne baptizatus est in *Jordane*, quod etiam suadere possunt varia *Patrum* loca, &c. apud Exim. nostrum *Farvacques* prolixè citata, ita ut nihilominus dubium maneat, quo præcisè tempore sit *completè* institutus.

9. Quomodo, non consummatâ Passione, institutus dici potest Baptismus, quandoquidem ab ipsa met Passione hauserit efficaciam suam?

R. 1. Quia non deërant Christo ante Passionem merita (quorum singulum infiniti erat valoris) quibus utique Baptismum suum consecraret. 2. Quia vis moralis gratiam causandi ex mox futura Christi Passione in Baptismum poterat derivari, perindè ut

eadem Passio, aliaque Christi merita futura influxere in justificationem Abrahamæ longè præcedentem.

10. Ergone dici potest, quòd Baptismus significârit Passionem Christi futuram, adeoque vel sic cõciderit cum Sacramentis Veteris Legis?

R. Baptismum principaliter institutum esse, ad commemorandam Passionem Christi præteritam, quod autem, dum actu instituebatur, nondum esset Passio consummata, erat id merè per accidens; quin imò cùm jam vicina esset, haberi poterat tamquam moraliter præsens. Adhæc, cùm tota Christi vita non nisi Passio fuerit, ex vero dici potest, Passionem, dum instituebatur Baptismus, pro parte fuisse præteritam: Sacramenta verò Veteris Legis, principaliter, imò & unicè instituta sunt, ad significandam Passionem Christi futuram, eâque consummatâ, expirârunt.

CAPUT II.

De Materia Sacramenti Baptismi.

1. Quid est Materia Baptismi?

R. Est *aqua* vera & naturalis, constat ex sententia Christi apud Evangelistam *Joan.* cap. 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua &c.* Item ex *Florentino* in Decreto unionis, & *Trident.* Sess. 7. Can. 2. Atque adeò ex perpetua traditione utriusque, nempe Occidentalis, & Orientalis Ecclesiæ; *Tolle aquam*, inquit *S. Aug.* tract. 15. in *Joan.* *non est Baptismus.*

2. Quomodo (si aqua sit materia Baptismi) *Matt.* 3. de Christo dicitur, *Ipsè vos baptizabit in Spiritu Sancto & igne?*

R. Ibidem non esse sermonem de *materia* Baptismi, sed de effectu & efficacia ejus; fatetur enim illo loco *Joannes* sterilitatem Baptismatis sui, quasi dicat, baptismus meus in sola aqua collatus, nullam

habet vim sanctificativam, Baptismus verò, quo baptizabit vos Christus, conferet vobis, operante *Spiritu Sancto*, gratiam sanctificantem, & ignem *Caritatis*.

3. Quid dicendum ad casum, quo, teste *Nicephoro* lib. 3. hist. Eccl. cap. 37. Judæus quidam arenâ baptizatus, mox de infirmitate convaluit?

R. Miraculum istud non debere adscribi Sacramento tamquam validè collato, sed Divinæ Clementiæ, intuitu interim pietatis, & fervoris, quo cum simplicitate Baptismus vel sic petebatur, dabaturque: hinc *Dionysius Alexandrinus*, teste eodem *Nicephoro*, Judæum istum aqua baptizari iussit.

4. Quomodo intelligendum est, quod dicitur I. Joan. 5. *Hic est qui venit per aquam, & sanguinem Jesus Christus, non in aqua solum, sed in aqua & sanguine?*

R. Intelligendum est non de Baptismo, sed de Christo cruci affixo, de cujus Latere exivit *sanguis, & aqua*; turpiter proindè labebantur *flagellantes* Hæretici, qui occasione istius loci, docebant, baptizandos homines proprio sanguine, quem ipsi flagellis eliciebant.

5. Quid intelligitur nomine aquæ *veræ & naturalis*, quam requiri diximus ad essentiam Baptismi?

R. Intelligitur aqua elementaris, seu ea, quam ex communi usu loquendi homines Passim *aquam* vocant, ut est *marina, fluvialis, fontana, &c.* seu *frigida* sit, seu *calida*, seu *pura*, seu (sine naturæ mutatione) *mixta*. Item ea, quæ tempore hyemis ex lapidibus defluit. Denique & ea, quæ ex glacie, grandine, vel nive resolvitur, vulgari etenim notione omnes istæ *veræ & naturales aquæ* intelliguntur. Hinc

Colligi potest 1. non valere Baptismum in *lacte, oleo, vino, &c.* similia namque nomen, vel naturam *aquæ* non obtinent.

Colligi potest 2. Baptismum quoque non valere in glacie, nive, grandine, pruina, &c. non resolutis;

esto namque ista quoad naturam, vel substantiam aqua sint, non habent tamen usum illius, cum in eo statu apta non sint, ad abluendum.

6. Quid dicendum de *aqua rosacea*, de liquore ex arboribus & vitibus manante, de cerevisia tenui, de jussulo carnum leviter coctarum, & his similibus?

R. Quamvis ista aliquem aquæ usum retineant, communiter tamen dubium est, an sub nomine *veræ*, & *naturalis* aquæ comprehendantur: unde in similibus extra necessitatem baptizare intutum erit, atque adeò graviter peccaminosum.

7. Quare dicis, *extra necessitatem*?

R. Quia in necessitate, dum materia certa haberi non potest, licitè adhibetur materia dubia; ita tamen, ut; si postea contingat haberi materiam certam, in ea iterum sub conditione Baptismus conferatur. Vide cap. 4. n. 14. de Sacramentis *in genere*.

8. An inter materiam dubiam sit etiam recensendum *lixivium*?

R. De *lixivio*, inquit *Steyartius*, *vix dubito, quia vel precipuè ad lotionem adhibetur*; attamen cum de eo dubitent alii, ac prætereà distincto ab aqua nomine significetur, non utetur eo baptizans, quando habere poterit veri nominis aquam naturalem.

9. An ad Baptismum adhibenda sit aqua specialiter *benedicta*?

R. Aquam profanam, seu non benedictam ad Baptismi valorem sufficere, omnium sententia est, juxta quam illa in necessitate licitè quoque adhibetur. Ceterum extra necessitatem in Baptismo adhibenda est aqua ad hunc finem specialiter consecrata, in tantum, ut Minister hujus neglectu tam in Baptismo solemni, quàm non solemni, communi rursus opinione incurrat peccatum grave.

10. An materia Baptismi rectè dividatur in *proximam*, & *remotam*?

R. Divisio ista à Theologis passim admittitur, ita ut materia *proxima* sit *ablutio*, vel actio ablutiva; *remota* verò ipsa *aqua* naturalis, quod nempe aqua de se fit magis adhuc indeterminata, remotiusque ad Baptismum se habeat, quàm ipsa *ablutio*. Ceterum Exim. noster *Farvacques* contendit, divisionem illam alienam esse à mente *Conciliorum & Patrum*, qui unicam tantum agnoscunt Baptismi materiam, nempe *aquam*. Rationes illius vide in opusc. de Bapt. Vide item Erud. nostrum *van Roy* tract. de Bapt. c. 1. q. 3.

CAPUT III.

De Ablutione ad Baptismum requisita.

1. Q Uot modis fieri potest *ablutio* in Sacramento Baptismi?

R. Tribus, nempe *immersione*, *infusione*, & *asper-sione*.

2. An *immersio* sit ad valorem Sacramenti sufficiens?

R. Affirm. Olim enim communiùs per eam dabatur Baptismus, uti in Ecclesiasticis historiis obvium est, nec de valore ullus umquam dubitavit.

3. An sicut sufficiens, ita etiam necessaria sit ad Baptismum *immersio*?

R. Neg. Nam praxis Ecclesiæ nunc est, & jam pridem fuit, ut detur Baptismus per *infusionem*; quin & per *asper-sionem*; utraque enim veri nominis *ablutio* est; nec ostendi uspiam potest, aliud à Christo ad valorem Baptismi esse requisitum præter veram ablutionem cum debita intentione, & correspondentibus verbis.

4. An ad Sacramenti valorem requiratur trina *immersio*, *infusio* vel *asper-sio*?

R. Esto primis temporibus Ecclesia in usu habuerit *immersionem* trinam, nunc quoque in usu habeat trinam *infusionem*; attamen *unicam*, sive *immersio-*

nem, five effusionem, &c. ad valorem sufficere, certum est; utrobique enim iterum vera ablutio est. Curent interea fideles Ministri servare morem Ecclesiæ suæ.

5. Quid dicendum ad Canonem *Multi*, dist. 4. de Consecratione, ubi *Pelagius* Papa trinam mersionem *Evangelico præcepto* sancitam videtur asserere?

R. Ly *Evangelicum præceptum* solum afficere expressionem SS. *Trinitatis*, qualem in Baptismo adhibendam ibi asserit Pontifex; vel, si contendat quis, vocem *præceptum* trinam quoque *merfionem* afficere, tunc dic, Pontificem de re suo tempore observata, qualis erat *trina immersio*, ita loqui, quasi foret Evangelica Lege sancita, dummodo id haberet *disciplina*, aut etiam *præceptum* Ecclesiæ. Simili responsione enodabis alias quasdam in hac materia occurrentes difficultates.

6. Quotâ *immersione* vel *effusione* (supposito quod triplex adhibeatur) perficitur Sacramentum?

R. Tunc perfici Sacramentum, dum inter effundendum, &c. forma absolvitur, aliis effusionibus, si quæ restant, habentibus se per modum partium integralium, uti in Sacramento Extremæ-Unctionis quandoque usu venit, ubi quinque unctiones adhibentur. Ceterum magnâ sedulitate curandum est, ut *effusiones*, &c. cum ipsa *forma* absolvantur moraliter *simul*.

7. Quid si Minister expressè intendat non nisi tribus effusionibus Sacramentum perficere, & interim in secunda effusione formam absolvat?

R. Eo casu Sacramentum solum perficietur tertiâ effusione, cum ordine ad duas præcedentes, ut docet *D. Thomas*, Ministri *intentione* Sacramenti perfectionem ad tertiam inclusivè effusionem suspendente.

8. Utrum *merfionem* sufficientem ad Baptismi valorem debeat comitari *emergio*?

R. Verius apparet quod non; Christus enim nunquam ad valorem Baptismi requisivit istam emersionem, sed duntaxat ablutionem, quæ potest ab emersione sejungi. Præterea emersionem ad valorem Baptismi non absolutè requiri, satis ostendit Baptismus hodiè per effusionem (haud dubiè validè) conferri solitus, in quo interim nulla potest intervenire *emersio*.

9. Qualis, & quanta debet esse ablutio, ut Baptismus sit validus?

R. In genere debet esse talis, & tanta, ut corpus baptizati, moraliter loquendo, censeatur verè ablutum. Pro quo servire possunt tres regulæ, quarum est.

Prima, *Tunc censeatur baptizati corpus moraliter ablutum, quando ablutio facta est secundum praxim, usumque Ecclesiæ.*

2. *Tunc quoque ablutio censeatur sufficiens, quando eam sufficientem esse passim asseverant Theologi, & vice versâ.*

3. *Ablutio dubia erit, si inter se dissentiant, varientque Theologi, quo casu sub conditione Baptismus est iterandus.*

10. An ad validam ablutionem una, alterave aquæ gutta sufficiat?

R. Neg. Ratio petitur ex regula 2. communiter enim id negant Theologi. Debet proindè aquæ quantitas aliquanto esse notabilior, ut nempè suo modo diffuere possit in corpus.

11. Quæ pars corporis abluenda est, ut ablutio valida sit?

R. Praxis Ecclesiæ nunc passim habet, ut abluatur *caput*, omnium sensuum, & verius ipsius etiam animæ sedes; quamvis communiùs putetur, ad valorem sufficere, si abluantur aliæ quædam corporis partes notabiles, ut sunt v. g. *pectus & scapula*. Ceterùm Minister extra necessitatem sine peccato non recedet ab usu suæ Ecclesiæ.

12. Quid si sufficiens aquæ quantitas effundatur in vestes ?

R. Si aqua non penetret ad ipsum *corpus*, nullatenus censeretur ablutio baptismalis; *Baptizantes eos*, inquit Christus, baptizandorum utique *corpus*, uti vulgata habet Theologorum sententia, non *vestes* designans.

13. Quid si in necessitate solum abluti sint *crines*, *digitus* manûs, vel *pedis*, &c. ?

R. Ablutio ista in praxi erit ad minimum dubia, dissentientibus hîc inter se Theologis, undè, si possit, Baptismus erit postea sub conditione reiterandus.

14. An Minister immediatè tangere debeat aquam, vel ipsum baptizandum ?

R. Neutrum est necesse; nam variis locis, nec malè, in usu est, ut aqua in baptizandi corpus effundatur per concham.

15. An sufficiat ablutio occisiva, puta, si quis puerum, aliumve baptizandum (cùm aliter baptizare non possit) in puteum, vel flumen projiciat, legitimam interea formam pronuntians ?

R. Peccaret haud dubiè innocētis occisione, quisquis id faceret, cùm non sint facienda mala, ut eveniant bona. Attamen satis plausibiliter aliqui putant, Baptismum eo casu valiturum, cùm nihil ad essentiam, seu valorem videatur deesse. Quòd sequatur occisio, per accidens est ad Baptismum, perindè ut dum quis aquâ ferventi, undè mors sequitur, baptizatur. Alii contendunt prætaçto casu non valere Baptismum, quòd potius ibi suffocatio sit, quàm usualis ablutio. Quidquid id est, esto existimem, speculative loquendo, verisimiliùs Baptismum reipsâ valere, attamen in praxi ut dubius habendus est; quod à fortiori dicendum, si puero non baptizato casu in flumen labente, formam quis proferat; nam eo casu vix, aut ne vix quidem dici

potest, quòd ab ipso baptizante adhibeatur ablutio.

16. An licitè, & validè faciat *Pastor*, qui infantem peste correptum, sibi metuens, aspergillo eminùs baptizat, eo modo, quo Sacerdotes in Templis populum aspergunt aquâ lustrali?

R. Cum aspersio ista supponatur exigua, valdè incertum est, an censerì debeat moralis ablutio, non consentientibus in ea re sibi Theologis, ut proindè meritò *Pastorale Mechliniense* in Baptismo requirat talem aquæ quantitatem, ut *Ablutio*, non levis *aspersio* censeatur. Hoc certum est, quod graviter peccaret *Pastor*, materiam ita dubiam adhibens.

17. An ergò *Pastor* cum vitæ suæ periculo teneatur adhibere materiam certam?

R. Tenetur omninò; nam *Pastor* cum sit, ut etiam bonus sit, debet, Christo ita volente, *animam* suam dare *pro ovibus suis*. Debemus, inquit Joannes Ep. 1. cap. 3. *pro fratribus animas ponere*, ut intelligamus, quòd non *consulentis* tantum, sed etiam *præcipientis* verba sint ista. *Amor Christi in eo, qui pascit oves Christi in tantum debet crescere ardorem, ut etiam mortis naturalem vincat timorem*. S. Aug. tract. 123. in Joann. Vide Exim. nostrum *Farvacques* opusc. de Bapt. cap. 2. q. 2. casu 4.

18. An baptizatus Baptismo dubio, si statim moriatur, Ecclesiasticâ sepulturâ donandus sit?

R. Affirm. Colligitur id ex *Rituale Romano* jussu *Pauli V.* edito, in quo statuitur, quòd, si *infans ex utero aliud membrum* (quàm caput) *emiserit*, quòd *vitam indicet motum*, in illo, si periculum impendeat, baptizetur; & tunc, si natus fuerit, erit sub conditione baptizandus; si verò ita baptizatus, deindè mortuus prodierit ex utero, debet in loco sacro sepeliri.

CAPUT IV.

De Forma Baptismi.

1. **Q**uibus verbis exprimitur forma Baptismi in Ecclesia Latina?

R. His, *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*. Constat ex Concilio Florentino, Ritualibus omnibus, & vulgatissimâ Latinorum praxi; habeturque ex ipsis Christi verbis, *Baptizantes eos* (undè dictum est istud *Ego te Baptizo*) *in nomine Patris, &c.* Matth. ult.

2. Utrum de essentia Baptismi sit distincta trium Divinarum Personarum expressio?

R. Affirm. Probatur & istud ex utriusque, tam Orientalis, quàm Occidentalis Ecclesiæ *Ritualibus*, non aliam Baptismi formam, quàm sub distincta trium Divinarum Personarum expressione exhibentibus. Deindè ex communi sententia SS. Patrum Christi verba *In nomine Patris, &c.* de Baptismi necessitate intelligentium. S. Augustini, brevitatis causâ, hîc solùm meminimus, qui lib. 6. de Bapt. c. 25. dari docet certa *Evangelica verba* (non alia utique, quàm ista, *In nomine Patris, &c.* ut habet l. 3. c. 15.) sine quibus Baptismus consecrari *non potest*. Qui aliorum Patrum tam Græcorum, quàm Latinorum verba desiderat, consulat Exim. nostrum *Farvacques* de Bapt. c. 3. q. 2. §. 3.

3. Si ex eo quòd Christus præcipiat, *baptizantes eos in nomine Patris, &c.* teneamur in Baptismo exprimere tres Divinas Personas, an non etiam tenebimur ad singulum actum foris exprimere vocem hanc *In nomine Jesu Christi*, quandoquidem Scriptura præcipiat, ut omnia faciamus in nomine *Jesu Christi*?

R. Neg. Primum enim præceptum est *Sacramentale* de forma Sacramenti, quæ in *verbis* consistit, partemque Sacramenti constituit, secundum autem

est *morale*, de *intentione*, seu *sine*, quem operans præstitueret sibi debet in suis operibus, quique sine verbis haberi potest.

4. Quid dicendum de famosa *Nicolai I.* Pontif. responsione ad consulta *Bulgarorum*, in qua videtur asserere, validum fuisse Baptismum in nomine *solius Christi* collatum?

R. Pontificem tantum fuisse rogatum, num subsisteret Baptismus à Judæo collatus; proindè dum in responsione sua de forma Baptismi locutus est, fecit id obiter velut privatus Doctor, atque vel sic, ut passim volunt, errori obnoxius; undè & ipse *S. Thomas*, aliique disertè hîc eum errasse confitentur, esto nihil interea in hac re, ut Pontifex, determinaverit.

5. Quid dicendum ad *S. Ambrosium*, qui lib. de *Spiritu S.* asserit, *Eunuchum* baptizatum in Christo consecutum fuisse plenum mysterium?

R. Exim. nost. *Farvacques* Ambrosium explicans, obscuro loco evidentiorẽ ejusdem *S. Patris* doctrinam ex libro de iis qui initiantur, cap. 4. proferens, in qua docet oppositum, *Nisi renatus fuerit*, inquit, *in nomine Patris, & Filii, &c. remissionem non potest accipere peccatorum*. Alii qui putant *S. Doctorem* explicari non posse, asserunt ejus authoritatem æquiponderare quoque non posse tot Patribus, quos prolixo agmine citat prætaetus *Farvacquius*.

6. Quid denique ad Epist. 340. *D. Bernardi*, in qua ratum videtur habere Baptismum in nomine *Dei*, & *veræ Crucis* collatum?

R. Epistolam istam passim haberi ut spuriam, verisque *S. Bernardi* Epistolis postea adjectam, ut proindè nulla illi insit authoritas. Quod, si obstinatè quis contendat: genuinam esse istam Epistolam, cedere nihilominus debet privata opinio torrenti Patrum aliter sentientium.

7. An saltem initio nascentis Ecclesiæ non bapti-

zârint quandoque Apostoli *in nomine Christi*, omisâ
expressione *Patris*, & *Spiritus Sancti*?

R. 1. *D. Thomas*, & cum eo aliquot alii, ex eo,
quòd in *Actis* Apostolorum, & *Epistolis Pauli* legantur baptizati fideles *in nomine Jesu Christi*, existimant,
Apostolos reverâ baptizâsse in nomine *soli* *Christi*,
ex quadam, ut ipsis placet, tunc facta dispensatione,
temporaria tamen, & quæ jam pridem cessaverit.

R. 2. Quandoquidem istius dispensationis nullum
allegari possit fundamentum sufficiens, melius susti-
netur cum aliis, nunquam aliter baptizâsse Aposto-
los, quàm sub distincta trium Personarum expressio-
ne; nam cum hæc recenter esset à Christo præcepta,
non convenienter tam citò fuisset per dispensatio-
nem omisâ: quòd enim pro ratione istius dispensa-
tionis dicatur, eam factam esse, ut Christi nomen
jam tum adhuc penè incognitum, honorabile red-
deretur, non videtur sufficere; nam non deërant in-
finita alia media, quibus id fieret, puta, quod invo-
cato ejus *nomine* claudi gressum, cœci visum, ægri
sanitatem, mortui vitam consequerentur, &c.

8. Dic ergò quid sibi velit Scriptura, dum refert
baptizatos fideles *in nomine Christi*?

R. Nihil vult aliud, quàm eos esse baptizatos Bap-
tismo non *Joannis*, sed *Christi*, vel, in Persona, seu
authoritate *Christi*, vel denique, Baptismo, qui ex
fide, merito, virtute, & institutione Christi habebat
efficaciam suam; nullatenus verò vult, quòd in Bap-
tismo solum *Christi* nomen fuerit à Ministro expres-
sum. Appositè proindè *S. Aug.* lib. 3. cont. Maxim.
cap. 17. *Qui in nomine Jesu jussi sunt baptizari, intel-
liguntur non baptizati, nisi in nomine Patris, & Filii,
& Spiritus Sancti.*

9. Potestne ex ipsa Scriptura Sacra ostendi, quòd
Baptismus Apostolorum temporibus collatus non
fuerit expresso solum *Christi* nomine?

R. Potest : cùm enim *Paulus* Ephesi ex quibusdam quæreret, nùm acceperissent Spiritum Sanctum, illique reponerent, nequidem se scire, an sit Spiritus Sanctus, mox deinde subintulit, *In quo ergò baptizati estis?* Evidenter supponens, quòd Baptismus in nomine *Spiritûs Sancti* etiam tunc conferri debuerit.

10. An particula *ego* in forma Baptismi sit essentialis?

R. Neg. Sufficienter namque includitur in voce *Baptizo*.

11. An vox *baptizo*, aut illi æquivalens sit ad valorem Baptismi necessaria?

R. Affirm. Constat ex Cap. *Si quis puerum* de Baptismo. Item ex condemnatione hujus, *Valuit aliquando Baptismus sub hac forma collatus, In nomine Patris, &c. prætermisiss illis verbis, Ego te baptizo.* Est Propositio 27. inter proscriptas ab *Alexandro VIII.* Ratio autem est, quia omisâ voce *baptizo*, aut simili, non exprimitur actio baptizantis, quam tamen necessariò exprimendam esse, semper apprehendit Ecclesia ex verbis Christi *Baptizantes eos.* Prætereà nec ita satis significatur, aquam adhiberi ad abluendum.

12. An particula *te*, aut similis, puta, *hunc* vel *illum*, etiam sit essentialis?

R. Esto aliqui, speculativè loquendo, satis plausibiliter velint, eam necessariam non esse, attamen quia alii volunt eam prorsus esse necessariam, Baptismus sine particula *te*, aut simili baptizati personam demonstrante collatus, in praxi habendus est dubius.

13. Estne Baptismus validus, si omisâ conjunctione *Et*, pro forma dicatur, *Baptizo te in nomine Patris, Filii, Spiritûs Sancti?*

R. Quòd præpositio *IN* omittatur, inquit Rev. Steyaert, vel etiam conjunctio *ET*, parùm putatur, quia facile subintelliguntur.

Estimant tamen aliqui, quòd sublatâ particula *Et*

non satis exprimatur Personarum distinctio, atque adeò, eà omisâ, non subsistat Baptismus.

14. An valeat Baptismus, si loco vocis *baptizo*, dicatur, *lavo*, vel *abluo*, *mergo*, *tingo*, &c.?

R. Cum ista videantur omninò æquivalêre, dicendum quoque, Baptismum similibus verbis collatum, verosimiliùs saltem, à parte rei subsistere.

15. Valetne Baptismus sub hac forma: *Baptizo te in nominibus Patris*, &c.

R. Neg. Nam *ly in nominibus* importat pluralitatem Divinæ Essentiæ, adeoque & sensum baptismali formæ essentialem evertit.

16. Quid si ter repetatur *in nomine*, puta, si dicatur: *Baptizo te in nomine Patris, & in nomine Filii, &c.*

R. Speculativè loquendo, veriùs apparet, Baptismum sic collatum reipsâ valêre, cum non magis illic significari videatur Divinitatis pluralitas, quàm si geminaretur vox *Deus*, dicendo: *In nomine Dei Patris, & Dei Filii, &c.* in praxi nihilominùs cum quibusdam Theologis censerì poterit Baptismus iste ambiguus.

17. An valeat forma, si pro nominibus trium Personarum vulgatis substituantur alia, dicaturque: *Baptizo te in nomine Genitoris, & Geniti, & ab utroque Procedentis*?

R. Baptismum sic collatum in praxi certò censendum esse invalidum: dato enim, quòd ista idem fortè significant, at non eodem modo, uti explicat *D. Thomas* 1. p. q. 40. art. 2. Ratio dari potest, quòd hæ voces *Genitor*, *Genitus*, &c. non importent expressè rationem Personæ, sed actûs *notionalis*. Idem dicendum, si loco vocum *in nomine*, proferatur *in virtute*, *potestate*, &c.

18. Quid si Minister dicat: *Baptizo te in nomine Patris*, &c.?

R. Valiturum Baptismum; nam *Matth.* 28. ubi

nos legimus, *Baptizantes eos in nomine*, in Græco legitur, *In nomine Patris, &c.*

19. Valetne hæc forma, *Baptizo te cum Patre, &c.*

R. Neg. Deest enim hîc invocatio SS. Trinitatis Evangelicis verbis, ex sensu Ecclesiæ, Christo præcipiente desiderata.

20. An Baptismus, quem suprà diximus, non obstante aliquâ vulgatæ formæ mutatione, reipsâ valere, licitè cum tali mutatione conferatur?

R. Neg. Cùm enim forma Baptismi (idem est de forma Eucharistiæ) omninò determinatè à Christo sit tradita, fidelis quisque Minister eam in totum pronuntiabit, peccato obnoxius, si in ea temerè quidpiam mutet, omittat, vel addat præter morem, usumque Ecclesiæ.

21. Quæ est forma Baptismi apud Græcos, & an legitima?

R. Forma apud illos est hæc, *Baptizatur servus Dei in nomine Patris, &c.* Validam esse, & legitimam, patet ex Decreto Concilii *Florentini*, quo Græcis forma ista ut rata permittitur; quod deindè Decretum approbavit *Leo X. & Clemens VII.* Ratio verò est; quia per vocem *baptizatur*, baptizantis persona sufficienter exprimitur: Qui enim dicit, *Baptizatur talis, &c.* æquivalenter dicit, *Baptizo talem*, perindè ut *Luce 5.* Christus dicens, *Remittuntur tibi peccata tua*, æquivalenter dixit, *Remitto tibi peccata tua.*

22. Quâ occasione Græci usi sunt voce passivâ *baptizatur*, Latinis utentibus voce activâ *baptizo*?

R. Passivâ voce usi sunt Græci, ad refellendam illic superbiam Hæreticorum, seipsos primarios Baptismi Ministros, vel etiam Authores constituentium. Vide *S. Aug. lib. 50. homil. 23.* Latini verò, quia de Christo principali omnium Sacramentorum Ministro & Authore orthodoxè semper senserunt, activum quoque loquendi modum semper retinuerunt.

CAPUT V.

De Divisione Baptismi.

1. **Q**uotuplex est Baptismus?

R. 1. Baptismus propriè, & rigorosè sumptus est unicus, evidenter dicente Apostolo, *Una Fides, unum Baptisma*, ad Ephes. 4. quod in Symbolo Fidei disertè quoque profitetur Ecclesia.

R. 2. Solet à Theologis Baptismus statui triplex, scilicet *Fluminis*, seu *aquæ*, *Flaminis*, & *Sanguinis*, ita tamen, ut duo ultimi non nisi impropriè, & metaphoricè Baptismi nomen obtineant, ob aliquam nempe similitudinem, quam habent cum vero Baptismo, quatenus tollunt peccatum originale.

2. Quid est Baptismus *fluminis*, quid *flaminis*, quid *sanguinis*?

R. Baptismus *fluminis* (qui in aqua confertur) supra cap. 1. num. 3. descriptus est. Baptismus *flaminis* est votum, seu desiderium Baptismi fluminis, qui reipsâ suscipi non potest, conjunctum contritioni, seu veræ cordis ad Deum conversioni. Baptismus *sanguinis* est mors pro Christo tolerata, sive *martyrium*.

3. Habentne Baptismi *flaminis*, & *sanguinis* aliquod fundamentum in Scriptura Sacra?

R. Baptismus *flaminis* aliququaliter insinuatus putatur, ubi dixit Christus, *Vos autem baptizamini Spiritu S.* quod nempe Spiritu Sancto operante concipiat vera de peccatis Contritio; unde & D. Thomas Baptismum *flaminis* appellavit Baptismum Spiritûs Sancti, seu Poenitentiae.

Baptismum *Sanguinis* expressit Christus, dum dixit, *Baptismo habeo baptizari*, nempe Baptismo Passionis, seu *sanguinis*.

4. An Baptismi *flaminis*, & *sanguinis* supplere possint defectum Baptismi fluminis, seu aquæ?

R. Affirm. Disertè id asserit S. Aug. lib. 4. cont.

Donatistas cap. 22. *Invenio, inquit, non tantum passionem pro nomine Christi, id quod ex Baptismo deërat, posse supplere, sed etiam fidem, conversionemque cordis, si fortè ad celebrandum mysterium Baptismi in angustiis temporum succurri non potest.*

5. Quid ergò dicendum ad generalem Christi sententiam *Nisi quis renatus fuerit, &c.?*

R. Verbis S. August. lib. 13. de Civit. cap. 7. *Qui dixit, Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, non intrabit in regnum cælorum, aliâ sententiâ istos (Martyres) non fecit exceptos, ubi non minùs generaliter dixit, Qui me confessus fuerit coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo. Et alibi: Qui perdiderit animam suam propter me, inveniet eam.* Sententia ergo ista (uti & aliæ quædam universales) cum aliqua, saltem rara exceptione est intelligenda.

6. An igitur sibi non contradicit ipse S. Aug. dum tract. 13. in Joann. de Catechumenis generaliter quoque asserit, quòd, quantumcumque proficiant, iniquitatis sarcinam portent, donec Baptismi Sacramentum reipsâ suscipiant?

R. Neg. Nam & ipse Sanctus Doctor cum mox dicta exceptione intelligendus est, non secùs ac alii Patres, si qui similiter locuti reperiantur. Adde, S. Augustinum ideò fortè exaggerativè contra Catechumenos pronuntiâsse, ut deprimeret eorum superbiam; quâ de se præsumentes, realem Baptismi susceptionem sine ratione differebant, vel negligebant.

7. Qualis debet esse Contritio, ut Baptismus flaminis suppleat vices Baptismi fluminis?

R. Extra articulum mortis debet esse perfecta, eo modo, quo juxta Tridentinum Sess. 14. cap. 4. perfecta quoque debet esse Contritio, ut sine susceptione Sacramenti Pœnitentiæ justificet. Porro dum in Baptismo flaminis Contritio sic perfecta est, delet peccatum originale, ceteraque, si adsint mortalia,

statimque hominem Deo reconciliat, non minùs, quàm Baptismus fluminis realiter susceptus.

8. Quare dictum est, *Extra articulum mortis?*

R. Quia aliqui ex S. *Augustino*, & *Bernardo* plausible putant, quòd in articulo mortis justificet Contritio *imperfecta*. Vide quæ in hanc rem diximus *Tract. de Charitate* cap. 2. num. 15.

Ceterum, si probabile sit, quòd Contritio imperfecta cum voto Baptismi in necessitate mortis remittat culpam, non est tamen ita probabile, quòd etiam remittat omnem poenam. Vide *Erud. nostrum van Roy* de Bapt. cap. 2. q. 5.

9. An Martyrium deleat omnem culpam & poenam sicut Baptismus?

R. Affirm. *Quicumque*, inquit S. Aug. lib. 13. de Civ. cap. 7. *etiam non percepto regenerationis lavacro, pro Christi confessione moriuntur, tantum illis valet ad dimittenda peccata, quantum si abluerentur sacro Fonte Baptismatis*. Alibi quoque docet; eam injuriam facere *Martyri, qui orat pro Martyre*. Excipe tamen casum, quo is, qui martyrium subit, peccato veniali maneret affectus: tunc enim, quod evidens est, nec omnis poena, nec omnis culpa auferretur.

10. Utrùm ad martyrium prærequiratur status gratiæ?

R. Neg. Nam sic martyrium non deleteret peccatum originale, sed deletum inveniret.

11. Dic ergò, quæ dispositio requiratur in adulto, subeunte martyrium?

R. Requiritur in primis *Fides*, uti omnes fatentur. Deindè actus sinceri erga Deum *amoris*, uti conformiter ad S. *Augustinum* docet *Schola Augustiniana* cum aliis multis, disertè dicente *Apostolo*: *Si tradidero corpus meum, ita ut ardeam, caritatem autem non habuero, nihil mihi prodest*. Per actum *sinceri amoris* intellige amorem affectu super omnia.

12. An parvuli sint capaces martyrii?

R. Affirm. Nam parvulos istos, qui ab iniquo Rege *Herode* lactentes necati sunt, estò caruerint eâ dispositione, quam in adultis requirimus, pro veris Martyribus habet Ecclesia, haberetque haud dubiè etiam illos, quorum matres pro Christo, ipsique simul in utero occiderentur. Idem dicendum de adultis perpetuò amentibus, nam tales omnes completitur generalis Christi sententia, *Qui perdiderit animam suam propter me, inveniet eam.*

13. Quid dicendum de adulto peccato mortali obnoxio, qui dormiens, in odium Christi occideretur?

R. Satis plausibile apparet, eum gavisurum fructu martyrii, si modo haberet dispositiones adulto necessarias, idque ex jam sæpiùs repetita Christi sententia.

14. An adultus afficiendus martyrio, si se peccato mortali obnoxium sentiat, teneatur elicere actum contritionis?

R. Affirm. Nam, ut jam suprà est visum, tenetur occidendus Deum amare, concipi autem non potest, quomodo Deum sincerè amet, si de gravi peccato in illum admissò non doleat.

14. An adultus ille, de quo num. præced. si baptizatus sit, teneatur etiam, dum Confessarium habet, Sacramentaliter confiteri?

R. Affirm. Notum est enim, omnia peccata mortalia post Baptismum commissa, Ecclesiæ clavibus in foro Pœnitentiali, quando id fieri potest, esse subjicienda.

16. An Judæi (idem est de aliis à vera Christi Ecclesia voluntariè separatis) si pro aliquo veræ fidei articulo moriantur, obtineant effectum martyrii?

R. Quamquam eorum patientia sit donum Dei, sintque ob eam (de congruo saltem) mitius habituri judicium, præmium tamen martyrii, æternam nempe salutem non consequuntur; quia *sine fide impossibile est placere Deo.*

17. An martyrium causet gratiam *ex opere operato* ?

R. Neg. Nam is modus causandi gratiam solis Sacramentis est proprius, quale non est martyrium, ut infra dicetur.

18. An ergò martyrium gratiam causet *ex opere operantis* ?

R. Licet admitti possit, quòd Deus *adulto* Martyrii gratiam donet ob fervorem caritatis, ipsamque ad imitationem Christi, & pro Christo tolerantiam mortis, & eatenus ob meritum *operantis*, nihilominus admitti non potest martyrium per se, & generaliter gratiam conferre *ex opere operantis*, quod evidentissimè declaratur in martyribus parvulis, qui, cum capaces non sint ullius meriti, accipiunt tamen à Deo plenum fructum martyrii; melius proindè dici videtur, gratiam in martyrio dari non *ex opere operato*, neque *ex opere operantis*, sed ex speciali miserationis Dei favore, juxta illud S. Augustini lib. 13. de Civ. cap. 7. *Mors* (seu martyrium) *in tantam utilitatem non VISUA, sed OPITULATIONE DIVINA conversa est.*

19. Quo tempore confertur gratia Martyri ?

R. Verosimillimè momento aliquo inter ultima vitæ; tunc scilicet cum jam in procinctu est mors, adeoque & ipsum martyrium moraliter consummatum. Quidquid sit, satis nobis videri potest, gratiam Martyri reipsâ à Deo conferri, ne, dum de momento collationis anxii inquirimus, audiamus ex merito, *Non est vestrum nosse tempora, & momenta.*

20. An martyrio proximus, se baptizari non posse conspiciens, teneatur elicere explicitum votum Baptismi, seu, an Baptismus *sanguinis* necessariò sibi debeat habere conjunctum Baptismum *flaminis* ?

R. Plausibiliùs negativè: si enim (quod supra ex S. Augustino, ipsoque etiam Christo ostendimus) martyrium sit remedium peccati originalis, &c. per se Baptismo aquæ æquivalens, non video cur dicamus,

Martyri necessarium esse remedium aliud, quale est Baptismus *fluminis*, ac proindè illum esse necessariò baptizandum duplici Baptismo, *fluminis* nempe, & *sanguinis*. Præterea, quod indè quoque fit consequens, damnandum esse *Catechumenum*, qui aliundè ritè dispositus, repentè pro Christo raperetur ad mortem, & de Baptismo aquæ in tantis angustiis nihil cogitans, nullum adeò eliceret explicitum illius desiderium.

Ceterùm in re tanta, undè pendet æternitas, ad praxim quod attinet, nollem resistere, illi, qui Martyri de Baptismo aquæ cogitanti, pro securiori suaderet illius desiderium.

21. Utrùm detur major gratia in Baptismo *sanguinis*, quàm in Baptismo *fluminis*?

R. Affirm. Cùm enim in illo major sit cum passione & morte Christi conformitas, æquum est, ut de merito Sanguinis Christi uberius quoque participet; meritò proindè asserit S. Aug. quòd in martyrio *merita cumulatiùs augeantur*. Meritò de eodem loquens S. Cyprianus, dicit, hoc esse *baptisma in gratia majus, in potestate sublimius, in honore pretiosius, &c.*

22. Quomodo tres jam descripti Baptismi inter se differunt?

R. 1. Baptismus *fluminis*, seu *aquæ*, à duobus aliis differt in eo, quòd ipse solus *Sacramentum* sit, solus quoque *Characterem* imprimat, alii non item.

R. 2. Baptismus *fluminis* non semper, & certò remittit omnem poenam, quod tamen facit Baptismus *aquæ* & *sanguinis*, juxta id, quod dictum est suprà.

23. Jam dic, quis inter triplicem Baptismum potissimus?

R. 1. Baptismus *fluminis* duobus aliis evidenter est ignobilior, prout ex mox dictis exploratum est.

R. 2. Si attendatur ratio *Sacramenti*, haud dubiè Baptismus *fluminis* præstantior est Baptismo *sanguinis*; si verò consideretur ratio meriti, & mensura

gratiæ, Baptismus sanguinis est excellentior, uti supra ex num. 21. colligi potest.

24. Estne licitum ingerere se, & ultrò offerre martyrio?

R. Cum se sic sine ratione offerens, prodat temeritatem suam, ac prætereà occasionem det peccandi Tyranno, illique vel sic coöperetur, dicendum est, istud quoque per se loquendo, & seclusis circumstantiis non licere: ut proindè Canon 60. Concilii *Eliberini* rectè prohibeat, inter Martyres recipi, qui ultrò, & non laceßiti Idola comminuentes occidebantur.

25. Quare dictum est, *Per se loquendo, & seclusis circumstantiis*?

R. Quia iusta ratio, & circumstantiæ facere possunt, ut liceat se offerre martyrio: puta, si Deus speciali inspiratione quemquam, ad illud faciendum, permoveat, impellatque; si animandi sint Martyres in tormentis vacillantes; si avertenda gravis ruina, fidelibus alioqui impendens, &c. illos namque, qui his, & similibus casibus leguntur sese obtulisse martyrio, Ecclesia habet pro veris Martyribus. Vide Exim. *Farvacques* de Baptismo in Appendice de martyrio.

26. An Milites, qui pro tuenda contra Infideles vera Religione, in prælio occumbunt, sint habendi ut Martyres?

R. Neg. Verum enim martyrium excludere debet omnem voluntatem se defendendi, conformiter Christo, qui instar Agni ad occisionem ductus est, & coram tondente se obmutuit; undè nec Ecclesia istos unquam annumeravit Martyribus; quin (teste *Baronio* in notis ad Martyrol. Rom. ad diem 19. Aprilis) constanter sese opposuit *Phocæ* Imperatori, aliisque inducere volentibus tale genus martyrii,

CAPUT VI.

De Subiecto Baptismi.

1. **Q**uod est Subiectum capax Baptismi?

R. Est omnis, & solus homo viator originali peccato, necdum validè suscepto Baptismo, obnoxius. Assertum hoc Conciliorum definitione, Patrûm doctrinâ, perpetuâ traditione, atque adeò totius Ecclesiæ consensu exploratissimum est.

2. An Deipara Virgo capax fuerit Sacramenti Baptismi.

R. Neg. Baptismus enim institutus est, ut in suscipientibus *regeneratione mundetur, quod generatione traxerunt*, ut habet Canon 2. Conc. *Milev.* At verò Deipara Virgo, cùm tam ab originali, quàm actuali noxâ fuerit immunis, nihil prorsus generatione contraxit, quod regeneratione mundaretur; proindè forma Baptismi respectu illius falsa fuisset: docet enim generaliter *S. August.* de præd. SS. c. 13. quòd *in eis, qui nullum habent omninò peccatum, falsus sit Baptismus, qui in remissionem traditur peccatorum.* Id ipsum quoque tradit mox supra citatus Canon *Milevitanus.*

3. Quid dicendum de puero, quem *Bertrandus Lotb* tract. 15. *de casibus Belgicis*, natum refert ex femore viri?

R. Si fidem mereatur portentosa nativitas, respondendum apparet, cum distinctione: vel enim puer iste originali labe infectus fuit, vel non; si primum, fuit capax Baptismi; si secundum, non fuit. Porro an reipsâ infectus fuerit, vel non fuerit, quis certò definiat? Hoc certum est, si puerum sic nasci contingeret, baptizandum fore saltem sub conditione.

4. An rectè baptizentur infantes ante usum rationis?

R. Affirm. Constat ex perpetua praxi, & tradi-

tione Ecclesiæ, de qua. S. Aug. lib. 10. de Gen. ad lit. cap 23. *Consuetudo Matris Ecclesiæ, in baptizandis parvulis, nequaquam spernenda est, neque ullo modo superflua deputanda, nec omninò credenda, nisi Apostolica esset traditio.*

5. Quomodo, quandoquidem infantes non habeant fidem, quam tamen Christus videtur in baptizandis requirere, cum dicit, *Docete... baptizantes, &c. Qui crediderit, & baptizatus fuerit, &c.?*

R. Fidem requiri in baptizandis, illis nempe, qui doceri possunt, quales sunt *adulti*, ad quos convertendos præcepto Christi tunc mittebantur Apostoli, ut exponit S. Hieron. in cap. ult. Matth. Adhæc, parvuli, dum baptizantur, etiam credunt, in alio scilicet, sicut in alio peccaverunt. Aliud in baptizandis parvulis à Christo non desiderari, docet nos, quam supra insinuavimus, perpetua praxis parvulos baptizantis Ecclesiæ.

6. An ergò Ecclesia semper baptizaverit omnes parvulos ante usum rationis?

R. Admittendum videri, quòd olim extra necessitatem in parvulis non rarò dilatus fuerit Baptismus usque ad ætatem adultam, idque haud dubiè ob justas rationes, esto nobis non certò notas, uti & in pluribus aliis olim practicatis usu venit. Nunc autem laudabilissima Ecclesiæ praxis est, & jam pridem fuit, ut parvuli omnes, quoad fieri potest, quamprimùm baptizentur, ne inter tot, præsertim tenellâ ista ætate, vitæ discrimina, contingat quempiam mori destitutum tam necessario peccati originalis remedio.

7. Quomodo erga baptizandos adultos sese gerit Ecclesia?

R. Solet (extra articulum mortis) aliquo saltem tempore Baptismum differre, donec isti Christianæ vitæ principiis sufficienter imbuti sint, quod ubi per-

actum est, baptizari possunt & debent; quin imò tenentur tunc etiam ipsi, quamprimum commodè licet, Baptismum petere, ne obnoxii fiant peccato, quod committunt, qui tardant converti ad Dominum.

8. An validè baptizetur infans in utero matris?

R. Docet *D. Thomas*, *S. Augustinum* secutus *Epist.* 287. alias 57. ad *Dardanum*, & alibi, id fieri non posse; undè & *Pastoralia* passim prohibent Baptismum tali casu administrari. Ceterùm cùm res non sit undequaque explorata, ac prætereà jam inventus sit modus, antiquiori ætate fortè non cognitus, infantem materno in utero verè abluendi, pro praxi videri possit, infantem, de quo in quæstione, si periclitetur, debere baptizari, ut salutis illius (licèt incerto remedio) quantum fieri potest, consulatur, ita tamen, ut, si postea vivus in lucem prodeat, Baptismus sub conditione repetatur.

9. An pueri Hæreticorum, nondùm usum rationis adepti, licitè baptizentur invitis parentibus?

R. Affirm. Nam cùm parentes isti ratione Baptismatis subjiciantur Ecclesiæ, justissimis poenis compelli possunt, ut proles suas offerant baptizandas.

10. Quid dicendum de *infidelibus*, qui *despotico* Christianorum Principum imperio subsunt, seu, qui strictè dicti *servi* sunt, vulgò *mancipia*?

R. Cùm eorum infantes ab ipsis nullâ injuriâ possunt avelli, & in fide Catholica educari, nihil etiam est, quòd illos, quantumvis invitis parentibus, prohibeat baptizari. Et in his hætenùs Theologis pax est.

11. Quid si iidem *infideles* Catholico Principi solum *politicè* subsint, ut cives?

R. I. Existimat Reverendiss. *Steyaert* post *D. Thomam*, talium pueros illicitè baptizari invitis parentibus, tum, inquit, quia jus parentum læderetur, tum quia fidei ipsi injuria fieret, resque Christiana facile inde acciperet detrimentum.

R. 2. Alii, quibus assentior, putant, saltem ex natura rei, nihil opstare, quo minùs istorum infidelium, etiam invitorum, proles licitè baptizentur. Superest, ut adversis rationibus fiat satis, atque vel sic firma reddatur hæc nostra assertio.

12. Dic ergò, an tali casu læderetur *jus parentum*!

R. Nullo modo, non magis, quàm dum baptizatur infans jam moribundus, quem tamen sine parentum, esto invitorum, injuria baptizari licitè posse, evidenter cum suis concedit *Steyartius*: non enim natura parentibus majus jus tribuit in filium *sanum*, quàm *egrum*.

13. An non obftet, quòd, dum infans sanus baptizatur, invitis parentibus infidelibus, sit periculum secururæ postea perversionis?

R. Periculum istud avertere potest Catholicus Princeps, si jubeat infantem illum, Christianis legibus instituendum, separari à suis parentibus.

14. Potestne Princeps id jubere sine læsione juris, quod habent parentes in filios?

R. Per se loquendo potest; si enim possit Princeps justo imperio separare filium à matre *venefica*, ne noxiis ab ea artibus imbuatur; filiam item à patre *lenone*, ne scortationibus assuescat, &c. quid nî id etiam justè possit in casu quæstionis, ne scilicet infideles isti pueros suos idololatriâ, aliisque multiplicis generis impietatibus imbuant.

Adhæc si mortem corporis intentet filio pater, potest, imò debet ab eo filius separari, quantò magis si in infidelitate eum educando, æternum animæ illius paret exitium.

15. An ergò parentes non habent jus utendi filiorum obsequiis?

R. Habent equidem, sed ex causa legitima juris istius exercitium impediri potest, prout jam in patre filium occisuro, &c. monstratum est.

Prætereà naturæ lex præcipit, ut parentes non so-

lùm provideant pueris de alimento, sed etiam de necessario ad salutem remedio, in quo, cùm deficient infideles isti, eâque ratione injuriam faciant innocentibus parvulis, merentur quoque vel ideò privari, alioquì debitis eorum obsequiis, censeturque Princeps, qui supremus oppressorum *tutor* est, & ad innocentium defensionem gladium Dei portat, curare posse, ut parvulis istis à parentibus abstractis dentur ea, ad quæ jus habent, ut sunt Sacramentum Baptismi, & necessaria ad salutem in Catholica Religione educatio.

Denique, quod omnes fatentur, si puer rationis compos Baptismum petat, potest ei conferri, nequicquam invitis parentibus, quod nempè in iis, quæ ad salutem spectant, sui juris sit; potestque tunc idem puer ob subversionis periculum à parentibus separari: an non etiam eo casu privabuntur desideratis obsequiis?

16. Nunquid Principes sæculares excedunt limites suæ potestatis, dum subditos urgent ad supernaturalia?

R. Neg. Nam potestatem Regiam ad veræ etiam Religionis observantiam, adeòque ad supernaturalia, indirectè saltem, sese extendere, disertè docet S. *Aug.* l. 3. cont. *Crescentium* cap. 5. *In hoc*, inquit, *Reges*, *sicut eis Divinitus præcipitur, Deo serviunt, in quantum Reges sunt, si in suo regno bona jubeant, mala prohibeant, non solum quæ pertinent ad humanam societatem, verum etiam quæ ad Divinam Religionem.* Similia habet S. Doctor alibi sæpiùs.

17. An, si relinquerentur infidelibus parentibus pueri, non possent hi tunc licitè baptizari?

R. Adhuc possent; nam si dicant alii, fortè subvertentur, acceptumque fidei Sacramentum sacrilegè profanabunt: dicimus nos, fortè priusquam per ætatem subverti possint, morientur, atque ita salvabuntur; fortè etiam per acceptam Baptismi gratiam, si eos contingat ad adultam ætatem pertingere, convertentur. Proindè fundatissima spes salutis tot par-

vulorum, è quibus plures non adultâ, quàm adultâ ætate decedunt, compensat abundè periculum subversionis, quod est respectu aliquorum, facitque, ut baptizans respectu mali quod fortè obveniet, se habeat *permissivè*. An ideò nullos poenitentes licitè absolvet Confessarius, quòd multi, quos ipse ignorat, Sacramentum Poenitentiae sint profanaturi?

18. Quid jam dicendum ad aliud oppositæ sententiæ fundamentum, quo dicitur, quod per talium parvulorum Baptismum *fieret injuria fidei, resque Christiana facilè indè acciperet detrimentum?*

R. Si istâ occasione essent orituræ turbæ, seditio- nes, scandala, odia, & persecutiones contra Eccle- siam, &c. verbo si res Christiana reverà indè esset passura dispendium, & ob id leges parvulorum isto- rum Baptismo obstarent, tunc quoque admittendum foret, non licère Baptismum in casu conferre, & ~~vel~~ ideò in resolutione *num. 11.* à nobis dictum est id licère *ex natura rei*, seclusis nempe (ut fieri potest) gravibus istis incommodis, quæ, si meritò quoque timerentur, dum Princeps avelleret pueros à paren- tibus, non esset id ei faciendum, undè & *num. 14.* diximus id eum posse *per se loquendo*. Ex suprâ positis certiora fiunt sequentia.

Primò, licitè baptizari, & ab adversantibus paren- tibus avelli infidelium pueros, quandò id Reipublicæ bonum, & tranquillitas postulat, putà si Religionis disparitas seditionem minetur, &c.

2. Licère, semper tamen per se loquendo, bapti- zare infidelium pueros, si alteruter parentum con- sentiat, colligitur ex Conc. *Toletano IV. Can. 62.*

3. Licère à fortiori baptizare poeros istos paren- tibus non consciis; tunc namque apprehendi non possunt memorata incommoda.

4. Denique, Baptismum in præactis casibus, si omnia necessaria adhibeantur, nullo dubitante con-

ferri validè, patet ex usu Ecclesiæ, quæ non solet rebaptizare baptizatos invitis parentibus.

19. Quid dicendum de *amentibus*, & *furiosis*?

R. 1. Si semper tales fuerint, baptizandi sunt, habent enim se instar infantium.

R. 2. Si saltem per intervalla mentis compotes sint, præmissâ debitâ instructione, baptizari debent eo tempore, quo ratione utuntur.

R. 3. Si aliquando quidem ratione usi fuerint, sed non appareat, eos deinceps usuros, tum consideranda voluntas, quam per rationis usum habuerunt, quæ (nisi evidenter constet oppositum) talis fuisse præsumetur, vi cuius voluerint sibi omnia ad salutem necessaria adhiberi; undè & illa ipsis sufficere poterit ad Baptismum. Idem quoque de dormientibus in necessitate baptizandis statuendum.

20. An baptizanda sint *Monstra*?

R. 1. Si dubium sit, habeantne animam rationalem, & immineat periculum mortis, sine mora sub conditione baptizanda sunt.

R. 2. Extra periculum, inquirendum iudicium peritorum; res quoque ad Episcopum deferenda. Quod si ad extremum etiam tunc dubitatio maneat, Baptismus conditionatè est conferendus, dicendo, *Si tu es homo, ego te baptizo, &c.*

21. Quid si tale sit Monstrum, quod certò sciatur habere animam rationalem, sed, propter geminationem membrorum aliquot principalium, dubitetur, an duplex ei non insit anima?

R. Procedendum eo modo, quem mox insinuavimus, & durante ad finem dubio, duplex Baptismus est adhibendus, unus quidem *absolutè*, quod nempè evidenter cognoscatur inesse saltem una anima rationalis; alius *conditionatè*, ob probabile dubium, quo putetur inesse anima duplex.

22. An quando baptizatur subjectum aliquod,

quod solùm verosimiliter homo est, non exponatur Sacramentum periculo irreverentiæ?

R. Periculum solùm esse irreverentiæ ut summum *materialis*, cui præponderat æterna damnatio, quam, si non baptizetur, fortè incurret anima, pro qua Christus sanguinem dedit. Prætereà adjecta conditio, cùm nihil ultrà possint humana consilia, tali casu satis aufert irreverentiam.

CAPUT VII.

De Necessitate, & Reiteratione Baptismi.

1. **E**stne Baptismus ad salutem necessarius?

R. Affirm. Constat ex illo Christi, *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non potest introire in regnum Dei.*

2. De qua necessitate id est intelligendum?

R. De necessitate *medii*, hoc sensu, quòd sine Baptismo (comprehendendo interim Baptismum *flaminis*, & *sanguinis*) juxta præsentem Dei ordinationem, nulli homini lapso pateat salus, undecumque illum deesse contingat. Atque ita Christum intellexere Concilia, SS. Patres, & universalis Ecclesiæ nullo unquam tempore interrupta consensio. Ex quo

Collige, parvulos, eùm non possint habere votum Baptismi, ut salvi fiant (extra casum martyrii) debere suscipere Baptismum *in re*: adultos verò insuper salvari posse per Baptismum *in voto*, si Baptismi Sacramentum re ipsâ non possint suscipere. Vide quæ in hanc rem suprâ Cap. V. dicta sunt.

3. An ergò cum paucis Scriptoribus Catholicis sperandæ non sunt aliquot à generali Christi sententia, *nisi quis renatus fuerit, &c.* exceptiones in gratiam parvulorum, qui per impossibilitatem, aut aliàs ad Baptismum pervenire non possunt?

R. Deum quidem omnipotenti suâ misericordiâ,
si ne

sine ullo Sacramento, per speciale privilegium salvare posse quos vult, sed privilegium istud undè speramus? *Nulla*, inquit S. Aug. Epist. 118. aliàs 23. *ex arbitrio nostro salus aeterna præter Christi Baptismum promittenda infantibus, quam non promittit Scriptura Divina, humanis omnibus rationibus præferenda.* Et alibi: *Noli credere, noli docere* (cum pertinacia) *infantes, antequam baptizentur, morte præventos, pervenire posse ad originalium indulgentiam peccatorum, si vis esse Catholicus.* Undè, qui privilegium istud non baptizatis parvulis promittunt, humanâ quâdam benevolentia falluntur, cum non solum *Concilia*, & *SS. Patres*, sed ipsa etiam *Scriptura Divina* aliud consulta respondeat.

4. An sententia Christi de suscipiendo Baptismate etiam liget pueros justorum?

R. Affirm. Nam & hi etiam intelliguntur per Apostolum, ubi dicit: *Omnes nascimur filii iræ, filii gehennæ, &c.*

5. Quomodo ergò ab eodem Apostolo *Sancti* dicuntur fidelis mulieris filii, quos genuit ipsa ex viro infideli?

R. *Sancti* dicuntur, id est, sanctificandi, quòd nempè cura piæ matris efficiet, ut filii ad Baptismum perveniant, & ut in vera Christi Religione sanctè educantur. Eodem modo expone, dum sanctificari dicit citatus Apostolus infidelem virum fidelis mulieris, & vice versâ.

6. An Baptismus sit etiam necessarius *necessitate præcepti*?

R. Aff. Et quidem necessitas præcepti ex ipsa necessitate medii, prout alibi sæpiùs, ita & hìc quoque, sponte resultat. Adde, quòd dum Christus præcepit Apostolis, ut baptizarent omnes gentes, ipsis quoque gentibus satis intelligatur datum præceptum ut Baptismum susciperent. Hoc denique præceptum insinuat dum dicitur: *Baptizetur unusquisque vestram, &c.*

7. An præceptum Baptismi afficiat solos baptizandos?

R. Neg. Nam certum est, etiam afficere parvulorum parentes, curatores, &c. ut suos, & quidem quàm citò id licet, faciant baptizari, uti cum *Catechismo Romano* volunt pleraque *Statuta Synodalia*.

8. Quo tempore coepit obligatio Baptismi?

R. Factâ sufficienti promulgatione Legis Evangelicæ: tunc enim simul cum aliis præceptum Baptismi coepit obligare eos omnes, ad quos fuit legitimâ prædicatione delatum.

9. Quid dicendum de illis, quibus post dictam promulgationem præceptum de fuscipiendo Baptismate non annuntiatur, quique vel ideò non baptizantur?

R. Non peccant quidem isti novo peccato contra præceptum, quod inculpabiliter nesciunt; damnantur tamen ob *originale*, aliaque peccata, à quibus non liberantur sine Baptismo, quem non tantum necessitate *præcepti*, sed etiam *medii* necessarium esse supra *num. 2.* ostendimus.

10. An qui in necessitate per Baptismum *flaminis* justificationem adeptus est, teneatur postea, si possit, Baptismi Sacramentum reipsâ fuscipere?

R. Affirm Baptismus enim non *indirectè* solum propter justificationem, sed etiam *in se*, & *directè* præceptus est ob varios fines, putà ob impressionem *Characteris*, &c. undè quod de *Cornelio Centurione* dixit *S. P. Augustinus*: *Si etiam Spiritu Sancto jam accepto baptizari noluiisset, contempti tanti Sacramenti reus extitisset*, dici potest de quolibet alio.

11. An qui ad martyrium rapitur, obligetur Baptismum fuscipere, si tempus & occasio permittant?

R. Affirm. Idque etiam in vim præcepti, quod tenetur adimplere, dum potest, prout ex *Trid. Sess. 6. cap. 6.* satis colligitur, undè & *Beatissimus Martyr Romanus* jamjam sanguinem daturus pro Christo,

Baptismus nihilominus petit à S. *Laurentio*.

12. An Baptismus validè collatus, sit *initerabilis*?

R. Affirm. Constat ex Scriptura, Conciliis, & perpetua traditione, tum, quia imprimit *Characterem*, qui indelebilis est; tum, quia est spiritualis nativitas, quæ non minus unica est, quam nativitas carnalis, tum denique, quia principaliter institutus est contra peccatum originale, quod non est nisi unum in singulis, semelque dimissum, non redit iterum dimittendum.

13. An ergo peccet, qui prudens, sciensque Baptismum antea legitimè collatum, reïterat?

R. Affirm. Et quidem gravissimè, nam S. *Aug* Epist. ad *Maxim.* peccatum illius qui Baptismum reïterat, vocat *immanissimum scelus*; undè & *Jure Civili* decernitur supplicium mortis, *Jure verò Ecclesiastico*, *irregularitas*, tam pro *rebaptizato*, quam *rebaptizante*.

14. Quid si, pensatis omnibus, prudens dubium maneat, num quis reverà sit baptizatus?

R. Tunc juxta *Alexandrum III.* Cap. *De quibus*, de Baptismo praximque hodie communem, talis baptizandus erit sub hac, vel simili conditione: *Si baptizatus es, non te baptizo, sed si nundum es baptizatus, ego te baptizo, &c.* Hanc autem conditionem externâ voce exprimere convenit, esto etiam solâ mente concipi possit, dum non timetur offensio præsentium pusillorum, neque tali casu censetur reïterari, quia *non potest in iterationis crimen devenire, quod factum esse omninò nescitur*, inquit S. *Leo* Epist. 37. & juxta *Innoc. III.* *non intelligitur iteratum, quod ambigitur factum.*

15. Quid dicendum de pueris, qui dum morituri videntur, domi baptizantur ab *Obstetricibus*?

R. Cùm mulierculæ istæ in similibus anxietatibus plerumque sint turbatæ, & trepidæ, multæ etiam admodum rudes, si non & quandoque malitiosæ, meritò dubitari potest, an non aliquid ad Baptismi

valorem requisitam omiserint ; proinde pueri isti , si convalescant , baptizandi erunt sub conditione. Idem adhuc magis dicendum *Expositiis* , quantumvis in suscepti Baptismi testimonium , adjunctum sibi habeant *salem* , vel etiam ignotam aliquam *scedulam*.

16. An baptizati à vicinis *Sectariis* , si ad Romanam Ecclesiam veniant , sint cum conditione rebaptizandi ?

R. Affirm. Nam cum Baptismus non admodum ad salutem necessarium putent , facile contingit eos tum circa ablutionem , quam dicuntur sæpius leviusculâ aspersione perficere , tum circa *intentionem* , &c. esse non parum incuriosos , ut proinde non de nihilo ambigi possit , an adhibita sint necessaria omnia ad legitimum Baptismus. Porro *Pastoralia SS.* Patres imitata ; quorum regula erat : *Tene certum , & dimitte incertum* , in hoc , & supra positis casibus Baptismus conditionatè reiterari præcipiunt , ne scilicet contingat quempiam ex hac vita discedere cum incerto , adeò tamen necessario , peccati originalis remedio.

CAPUT VIII.

De Ministro Baptismi.

1. **Q**Uis est *Minister* Baptismi ?

Quæstio est de Ministro *secundario* ; nam *primarium* omnium Sacramentorum Ministrum esse *Christum* , in præcedentibus satis monstratum est.

R. Juxta Concil. *Florentinum* , *D. Thomam* , & vulgatam Scholasticorum sententiam , Minister hujus Sacramenti , & *ordinarius* quidem , seu *ex officio* , est *Sacerdos*. Nomine Sacerdotis etiam *Episcopum* intellige , ipsumque à fortiori summum *Pontificem*.

2. An quivis Sacerdos , etiam extra necessitatem , licitè , & pleno jure quosvis baptizet ?

R. Neg. Esto enim omnis Sacerdos , *vi Ordinis* , jus accipiat baptizandi , attamen jus illud impeditur

est, donec ab Episcopo, vel alio auctoritatem habente baptizandi, commissionem accipiat. *Legitimus Baptismi Minister est Parochus, vel alius Sacerdos à Parocho vel Ordinario loci delegatus*, inquit *Rituale Rom. tit. de Bapt.* Et quidem Sacerdotem sine facultate Episcopi illicitè baptizare, jam olim docuerat *Tertullianus* lib. de Bapt. cap. 16. *S. Hieron.* contra *Luceferianos* cap. 4. *S. August.* contra *Parmen.* lib. 2. c. 13. *S. Leo* Epist. 88. &c. Ex quo satis colligitur Sacerdotem graviter peccare, si absque delegatione baptizet. Quin imò nec ipse Parochus vel extra, vel intra Parochiam suam licitè baptizat *alienos*, ne scilicet interturbetur Ecclesiasticum regimen, & alieni muneris usurpatio fiat; quò intelligamus ad Baptismi ministerium requiri *jurisdictionem* aliquam, saltem indirectam, ipsosque baptizandos debere esse suo modo baptizantibus subditos.

3. Quomodo ergò dici potest, quòd Sacerdos sit *ordinarius* Minister Baptismi, quandoquidem ipsi baptizare non liceat sine consensu Ministri superioris?

R. Esse aliquos, qui ob hanc rationem existimant solum *Episcopum* esse ordinarium Baptismi Ministrum; sed non videtur opus hoc dicere, nam ipse Sacerdos, quamvis sine obtenta jurisdictione, ne validè quidem poenitentes absolvat, vulgato tamen nomine Minister *ordinarius* dicitur Sacramenti Poenitentiae, quòd nempè ex *vi Ordinis* sui potestatem accipiat absolvendi. Idem dici potest de Sacerdote respectu Sacramenti Baptismi.

4. An Baptismi administratio committi possit *Diaconis*?

R. Affirm. Nam eos ad hoc ministerium ab Apostolis assumptos, disertè legimus *Actorum* 8. Quocirca Ecclesia morem istum antiquum respiciens in ordinatione Diaconorum inter alia dicit, Diaconum debere *baptizare*, scilicet ex commissione.

5. Quænam igitur, quoad ministerium Baptismi, differentia est inter Sacerdotem & Diaconum; quandoquidem uterque indigeat licentiâ, seu commissione Superioris?

R. Quòd Diacono non concedatur facultas baptizandi, nisi tamquam Ministro & Assistenti Sacerdotis, idque ex causa urgente; Sacerdoti verò eadem facultas sine ulla causa concedi possit ad placitum, tamquam Ministro, qui *vi Ordinis* sui potestatem habet baptizandi; quam facultatem delegatus Sacerdos alteri subdelegare potest, non item Diaconus.

6. Quid dicendum de Diacono, qui extra necessitatem, sine legitima commissione, solemniter baptizat?

R. Non solum peccat mortaliter, uti in simili casu peccaret simplex Sacerdos, sed insuper incurrit irregularitatem. Ex Cap. *Si quis* ☩ *de Clerico non ordinato ministrante*. Idem dicendum de aliis inferioribus tam Clericis, quàm Laïcis.

7. An Diaconus, ex commissione baptizans, teneatur adhibere *solemnitates*, seu *ceremonias* baptismales?

R. Affirm. Solemnitates enim istæ ad conciliandam Sacramento reverentiam, aliosque notabiles fines institutæ sunt, easque Ecclesia semper adhiberi cupit, dum possunt.

8. Quæ est differentia inter *Diaconos*, & alios *Clericos* inferiores, vel etiam *Laïcos* in Ordine ad collationem Baptismi?

R. Quòd *Clerici* inferiores, & *Laïci*, dum ipsis baptizare permittitur, nunquam possint adhibere solemnitates, quas adhibere possunt Diaconi, saltem dum baptizant ex commissione. Præterea inferioribus Clericis, &c. nunquam licitum est baptizare, nisi cum imminet extrema necessitas; Diaconis verò volunt id munus committi posse ex causa urgente, quæ tamen extremâ necessitate sit minor.

9. Quare mox dictum est de Diaconis : *Saltem dum baptizant ex commissione ?*

R. Quia non undequaque exploratum est , an Diaconis , dum sine commissione in extrema necessitate baptizant , liceat adhibere solemnitates , quibusdam id negantibus , aliis verò affirmantibus cum *Glossa* in *Cap. Diaconos* dist. 93. ubi casus necessitatis excipitur.

10. Quo casu *Laïcis* licitum est administrare Sacramentum Baptismi ?

R. In extrema necessitate non validè solùm , sed etiam licitè baptizat quilibet homo compos rationis , sive vir sit , sive mulier , fidelis , vel infidelis ; verbo : cujuscumque sit conditionis , modò adhibeat omnia requisita. Hanc fuisse , & esse Christi voluntatem , à qua omnis Sacramentorum dispensatio pender , per Traditionem intellexit Ecclesia , nobisque declarat Synodus *Florentina* in instructione *Armeniorum*. Ratio autem est summa istius Sacramenti necessitas , præsertim in parvulis.

11. An Baptismus à quolibet homine , etiam extra necessitatem , omnibus adhibitis datus , sit *validus* ?

R. Affirm. Probat id satis communis fidelium sensus , dum Baptismus sic datus nunquam repetitur. Colligi quoque potest ex resolutione *Nicolai I.* ad consulta *Bulgarorum* dist. 4. de *Consecratione*.

12. Estne inter baptizantes servandus aliquis ordo ?

R. Affirm. Nempè Clericus Laïco , inter Clericos superior inferiori , vir foeminæ , fidelis infideli , præferendus est , semper tamen ceteris paribus.

13. Quare dicis *Ceteris paribus* ?

R. Quia , ubi cetera non sunt paria , ordo iste non tantùm potest , sed etiam debet inverti , si Clericus ita imperitus sit , ut meritò timeatur ne baptizet invalidè , præferendus est ei peritus *Laïcus* , *Obstetrix* etiam , aut alia perita mulier præferenda est *Parocho* , qui infantem , non omninò editum , sine indecentia non

potest abluere : censetur enim tali casu necessitas

14. Quid si in articulo necessitatis cum Obstetrice solus adsit Parochus excommunicatus ?

R. Præferendus erit Parochus, qui vi officii sui baptizandi jus habet, quod isto casu Ecclesia non censetur ei adimere.

15. Quale peccatum est, si ceteris paribus, foemina præsentem viro, Laicus præsentem Clerico in *minoribus*, aut hic præsentem *Subdiacone* baptizet ?

R. Res non est omninò certa. Varii putant, non esse nisi veniale peccatum, quòd scilicet nullus eorum sit proprius Minister Baptismi, adeoque non interveniat hic alieni muneris usurpatio; nec censeatur tam notabilis Sacramento irreverentia fieri, ut sit mortalis. Aliud dicendum, si Laicus vel etiam Clericus baptizare præsumat coram Sacerdote, cui id ex officio incumbit. Vide quæ dicta sunt suprà *num. 6.* Hoc ipsum etiam aliqui asserunt, si baptizent isti coram *Diacono*. Quòd nempè is saltem commissione possit baptizare solemniter, quod multum accedit ad *Ministram ex officio*.

16. Eritne peccatum mortale, si ceteris paribus, præferatur infidelis fideli, hæreticus Catholico, excommunicatus non excommunicato ?

R. Affirm. Si enim peccatori dixit Deus: *Quare tu enarras justitias meas?* Quid putas dicturum, si videret tales sine necessitate Sacramenta dispensantes, utique cum grandi irreverentia, ipsiusque Sacramenti quodam contemptu.

17. An solemnitates, in necessitate omissæ, postea in Ecclesia suppleri debeant ?

R. Affirm. Probatur ex *Pastorali Romano*, confirmaturque ex usu Ecclesiæ constanter sic facientis. Quod spectat ad Exorcismos, &c. moderatio adhibenda est juxta præscriptum *Ritualis Romani*.

18. An Parochis extra necessitatem liceat infantes domi baptizare ?

R. Neg. Sed debent eos baptizare *in Ecclesia baptis-*
malibus, sicut *Sacra Canonum docet auctoritas*, inquit
Canon 48. Conc. *Meldensis*. Excipi solent Reges &
Principes, quorum infantes ex privilegio, quod ip-
sis concedit Ecclesia, domi baptizari possunt, ut
patet ex *Clementina* de Baptismo. Hæc tamen ex-
ceptio non respicit communes locorum Toparchas,
quorum pueros, si absque necessitate clam domi bap-
tizet Pastor, peccat mortaliter.

19. An, si duo, vel plures contentiosè eundem
infantem baptizarent, esset Baptismus validus?

R. Si singuli adhiberent materiam & formam, &
cum requisita intentione totam simul Sacramentalem
actionem absolverent, evidens est, quòd validè bap-
tizarent, perindè ut plures Neomystræ cum Episcopo
validè eandem hostiam consecrant: nihil enim tunc
concipi potest deesse ad valorem, essetque in casu
unus tantum, saltem quoad effectum, Baptismus.

Porro in resolutione dictum est, quòd singuli isti
baptizarent *validè*, satis namque constat, Baptis-
mum sic conferri inordinatè, & consequenter *illi-*
cite.

20. Quid si unus absolvat ante alium?

R. Tunc qui prior absolvit, solus validè bap-
tizat, alio nihil faciente, nisi gravissimum rebaptiza-
tionis peccatum, cum Baptismus jam à priori sup-
ponatur collatus.

21. An valeat Baptismus, si uno adhibente mate-
riam, alter proferat formam?

R. Neg. Nam Christus dicens, *Baptizantes eos in*
nomine, &c. satis insinuavit formam debere proferri
ab illo ipso qui abluit; alioquin enim falsò diceret,
Ego te baptizo, seu *abluo*, si reverà non faceret. Undè
& Ecclesia rebaptizare solet eos, qui apud Sectarios
baptizati sunt, uno è suggestu formam proferente,
alio infrà abluente.

22. Valetne Baptismus si plures dicant. *Nos te baptizamus?*

R. Quidquid speculativè pro validitate istius Baptismi disputari possit, certissimum est, gravissimè peccaturos, qui hoc ritu baptizare præsumerent, ipseque Baptismus in praxi habendus esset ut dubius.

23. An valeat Baptismus, si quis sub unica forma plures baptizet dicens, *Ego vos baptizo in nomine, &c.*

R. Affirm. Communis est ista opinio Theologorum *D. Thomam* sequentium. Et ratio est, quòd istud plurale *vos*, idem sit cum illo singulari geminato, *Te & te.*

24. An Baptismus sub mox dicta forma pluribus quandoque conferatur *licitè*?

R. Affirm. Puta in necessitate v. g. naufragii, incendii, ruinæ, &c. Ceterum extra similem necessitatem, si plures occurrant baptizandi, orationes, benedictiones, & ejusmodi ceremoniæ fiunt in plurali super omnes simul, ipsa verò ablutio & forma adhibetur singulariter singulis; idemque, inquit *Steyartius*, fieri convenit quoties in ceremoniis aliquid baptizando, vel baptizato datur, ut *accipe sal sapientiæ, &c.* sed in his, addit idem Author, prævalet usus Ecclesiarum.

25. An quis seipsum possit validè baptizare dicendo: *Ego me baptizo in nomine Patris, &c.*

R. Neg. Cùm enim Baptismus sit spiritualis quædam regeneratio, non magis potest quis seipsum baptizare, quàm generare, undè & ipse Christus non à se, sed à Joanne voluit baptizari, Apostolis deindè præcipiens, *Baptizantes eos*, homines utique à vobis distinctos, non *vos ipsos*. Prætereà talem sui-ipsius Baptismum non valère, disertè resolvit *Innocent. III. Cap. Debitum*, de Baptismo.

CAPUT IX.

De Effectibus Baptismi, & Dispositione Requisita.

1. **A** Signa effectus Baptismi?

R. 1. Primarius est gratia sanctificans, quâ mediante dimittitur, tam quoad *pœnam*, quàm *culpam* omne peccatum ante Baptismum commissum, five originale, five actuale, mortale vel veniale. Est hoc de fide, in Scripturis expressum, in Conciliis *Florent.* & *Trident.* &c. definitum, à Patribus traditum, denique ab omnibus orthodoxis admissum.

R. 2. Alius effectus Baptismi est *habitus* virtutum *Theologicarum* aliarumque *infusarum*, uti Tridentinum insinuat Sess. 6. c. 7.

R. 3. Effectus item Baptismi sunt gratia *Sacramentalis*, & *Character*, de quibus actum est *Tract. de Sacram. in genere*. Pro aliis quibusdam Baptismi effectibus, ex iis, qui jam assignati sunt, sponte fluentibus, consule Scholasticos.

2. Quomodo dici potest, quod Baptismus omnem peccatis debitam pœnam remittat, quandoquidem videamus naturam nostram, etiam post Baptismum, tot cupiditatibus, tot per omnem vitam ingruentibus malis, & post omnia etiam morti obnoxiam?

R. Dum dicitur, quòd Baptismus omnem pœnam relaxet, intelligendum est id de pœna apud Deum, seu, post hanc vitam toleranda, juxta quod asserit *S. Aug.* l. 2. de pecc. & meritis c. 28. *Si continuo post Baptismum sequatur ex hac vita migratio, non erit omnino, quod obnoxium hominem teneat, solutis omnibus quæ tenebant.*

3. Quo fine permittit Deus in renatis multiplices istas ærumnas?

R. Permittit concupiscentiam, ut adultis in eam pugnantis sit ad agonem, & ad coronam vincenti.

bus. Alia insuper mala permittit, ut sint primi illius, & magni peccati vestigia, quæ, dum in lapsus sui testimonium circumfert homo, cognoscat, quantum se debeat humiliare coram Deo, unum peccatum sic puniente, altumque meminerit, quod tota Christiani hominis vita non aliud esse debeat, quam perpetua poenitentia.

Ceterum mala omnia, quæ in renatis manent, jam non sunt propriè *pœnæ* sed *pœnalitates*, supponentes interea primum peccatum, sine quo Deus illas non permisisset.

4. An concupiscentia in renatis peccatum sit, & an Deus eam odio habeat?

R. Peccatum non est, nisi ad summum valdè improprie, quatenus nempè à peccato est, & ad peccatum inclinat. Odit eam Deus, non quidem odio *inimicitiae* quod transeat ad personam renati, sed odio displicentiæ, eo ferè modo, quo in amico odimus *vulnus*, aut *morbum*, ut idcirco ipsi etiam de malo condoleamus.

5. An prædictas pœnalitates Deus in renatis permittat justè?

R. Affirm. Quia non tenetur Deus semel lapsos ab istis eximere; privilegium enim istud solis destinatum erat *innocentibus*.

6. An Baptismus semper omnem *culpam*, & *pœnam* remittat?

R. Neg. Si enim aduktus, Baptismum suscipiens, cuiusdam peccato veniali (quod natum est fieri) per affectum adhæreat, evidens est, istud peccatum ipsi neque quoad culpam, neque quoad pœnam remitti.

7. Quæ dispositio requiritur in adulto baptizando, ut Baptismus suscipiat *validè*.

R. Requiritur, & sufficit *intentio* actualis, vel aliquousque virtualis, quâ velit Sacramentum ipsum suscipere. Undè qui nunquam consentit, sed sem-

per, & penitus contradicit, nec rem, nec Characterem suscipit Sacramenti, uti resolvit *Innocentius III. Cap. Majores. De Baptismo.*

8. An validè baptizetur, qui, metu mortis, in Baptismum consentit?

R. Affirm. Ita quoque resolvit *Innoc. III.* citato: talis enim *simpliciter* intendit Baptismum suscipere, quantumvis *secundum quid* nolit, prout declaratur in mercatore merces suas, metu naufragii, projiciente in mare.

9. An etiam validè baptizetur, qui supplicii terrore patitur quidem adhiberi sibi Baptismum, mente pronuntiat: *Nolo id in me fieri, quod Christiani per exteriora ista conantur efficere, nolo baptizari?*

R. Neg. Nam eodem rursus capitulo memoratus Pontifex irritum declarat Baptismum, qui dormientibus vel amentibus datur, si usque ad ipsum somni vel amentiae articulum Baptismo contradixerint, quia *in eis intelligitur contradictionis propositum permanere*; igitur à fortiori dicendus est non valere Baptismus, si detur illi, qui non tantum *virtute*, vel *habitu*, sed etiam *actu* habet *propositum contradictionis*.

10. Quid de adultis dormientibus; vel in amentiam lapsis, qui ante somnum, vel amentiam, Baptismum neque positivè voluerunt, neque etiam positivè respuerunt, valebitne Baptismus ipsis collatus?

R. Quæstio ista admodum speculativa est, & casus in totum metaphysicus, nam quo pacto sciemus, an dormientes vel amentes isti Baptismum antea nec positivè voluerint, nec etiam positivè respuerint? Supposito interim rem sic se habere, dicendum erit ex communiori sententia, *positivam* in adultis suscipiendi *intentionem* requirente, Baptismum istis collatum non valere; quia tamen aliqui putant non certò constare, an intentionem istam requisiverit Christus in illis, qui eam hîc & nunc per impotentiam habere

non possunt, ad praxim quod attinet, ingruente necessitate, tales baptizari poterunt, ita tamen, ut, si eos ad se reverti contigerit, sub conditione rebaptizentur.

11. An, qui baptizatur *validè*, obtineat semper omnes Baptismi effectus?

R. Neg. Nam, uti jam diximus, qui intendit suscipere Sacramentum, accipit Characterem, & baptizatur *validè*, si tamen, dum baptizatur, affectum habeat erga peccatum mortale, aut careat desideratis dispositionibus, alios Baptismi effectus, seu fructus non obtinet.

12. Dic, quæ dispositiones requirantur in adultis, qui ad Baptismum suscipiendum se comparant?

R. Disertè eas assignat *Trident.* Sess. 6. c. 6. ac primò quidem ponit *Fidem*, quâ baptizandi ea, quæ Divinitus revelata sunt, credant; deindè quasi obiter interferit *timorem*, tanquam terminum, à quo ulterius assurgatur; tertio *Spem*, quâ confidant Deum propter Christum sibi fore propitium; quarto *Caritatem*, quâ incipiant Deum tamquam omnis justitiæ fontem diligere; ac propterea, inquiunt Tridentini Patres, *moventur adversus peccata per odium aliquod, & detestationem, hoc est, per eam pœnitentiam, quam ante Baptismum agi oportet.*

13. An *Trident.* illic non possit intelligi de amore *Spei*, quo baptizandi incipiant Deum diligere?

R. Neg. Nam *Spem*, & quemcumque illi inclusum amorem exertè præmiserat, ac proindè de alio dilectionis motu in sequentibus debet intelligi.

14. An saltem dici non possit, illic agi de amore, quo Deum diligant, ut sibi ipsis bonum?

R. Neg. Nam, volente Concilio, debet esse amor, quo diligitur Deus prout in se *omnis justitiæ*, & sanctitatis fons est; & rectè quidem, nam si umquam in vita tali amore diligendus sit Deus, uti diligendum esse fatentur omnes Catholici, tunc saltem erit cum

primum justificari, & vitam secundum Deum auspiciari jam volumus.

15. An baptizandorum poenitentia procedere debeat ex amore, quo Deum diligunt tamquam fontem omnis justitiæ?

R. Affirm. Constat ex verbis *Trident.* suprâ citatis: *Ac propterea* (hoc est, quia Deum sic diligunt) *movetur adversus peccata per odium ac detestationem.*

16. An prævius iste actus amoris debeat esse per se justificans?

R. Neg. Nullâ namque ratione ostenditur talem actum amoris necessarium esse.

17. Dic ergò, qualis esse debeat Dei dilectio in adultis ad Baptismum aspirantibus?

R. Dato, quòd Tridentinum istud non apertè definiat, debere tamen eam ex illius mente esse dilectionem *Dei propter se*, seu *benevolum*, prolixè demonstrat Exim. noster *Farvacques* opusc. de Bapt. c. 7. q. 4. Præterea, cum ex eodem Tridentino eruatur, debere esse dilectionem efficacem, delectatione peccati superiorem, utpote, cum pariat ipsius peccati odium, & detestationem, nihil vetat asserere, Concilii Patres in hanc propendisse sententiam, ut voverint dilectionem illam debere esse *affectu super omnia*, quam, cum suprâ cap. 5. num. 11. ostenderimus requiri ad effectum *martyrii*, non est cur hîc eam negemus desiderari ad effectum *Baptismi*.

18. An præter jam dicta nihil ampliùs requiratur in baptizandis?

R. Debent etiam habere propositum inchoandi novam vitam, & servandi omnia Divina mandata, prout multis Scripturæ testimoniis ostendit sæpiùs citatum Concilium.

19. An adulti ante Baptismum non debeant suprapositum dolorem excirare de peccato originali?

R. Neg. Nam poenitentia juxta D. Thomam &

Scholasticos passim, non cadit nisi in ea peccata, quæ in personali nostra potestate fuerunt, quæque potuimus ipsi non facere. Proinde si baptizandi adulti solum haberent peccatum originale, sufficerent ipsis dispositiones aliæ ex Tridentino descriptæ, sine poenitentia.

20. An Baptismo præmittenda sit Sacramentalis Confessio?

R. Neg. Deo scilicet semel omnia intuitu Passionis Filii sui liberaliter remittente sine rubore, discussione humana, &c. Undè dum baptizandi olim, testantibus Patribus, profitebantur se reos, faciebant id in genere solum, & fortè etiam publicè, non ad obtinendam Sacramentalem *Absolutionem*, sed ad humiliatorem, &c. Non erat ergò Confessio ista ad Sacramentum Poenitentiae spectans, sed ad disciplinam Ecclesiae; possetque etiam hodie talis utiliter fieri.

21. Quid si adultus sub conditione rebaptizandus sit, dùm nempè dubium est, fueritne antea validè baptizatus?

R. Talis, si unum, vel plura mortalia peccata post susceptum dubium Baptismum commiserit, debet Sacramentaliter confiteri, & cum conditione absolvi; nam si Baptismus præviè collatus reipsa subsisterit, peccata post ipsum admissa, spectare ad forum Sacramenti Poenitentiae, certissimum est.

22. An baptizatis, vel baptizandis imponenda sit *satisfactio*, prout in Sacramento Poenitentiae?

R. Neg. Nam, ut suprà monstratum est, Baptismus non culpam tantum, sed omnem etiam poenam remittit.

23. An saltem baptizando, priusquam Baptismum suscipiat, non sunt injungenda opera quædam poenalia?

R. D. Thomas nec illa quidem, quantumvis levia, præscribenda existimat. Dum S. Augustinus admittit

baptizandis præscripta olim jejunia, & abstinencias quasdam, id solummodò factum insinuat diebus solemnibus, quibus Catechumeni per exorcismos ad Baptismum jam proximè disponebantur. Et quidem abstinenciæ istæ communes erant, perindè ut hodiè Ordinationibus præmittuntur.

Pro fine adverte (quod tamen ex dictis potest satis intelligi) dispositiones istas, quas ad Baptismum necessarias diximus, esse pro *adultis*, non *parvulis*; nam cum hi peccatum personale, seu actuale non habeant, sed illud solùm, quod alienâ voluntate contraxerunt, personali quoque dispositione non indigent, sufficitque, ut, qui in alio peccaverunt, in alio disponantur.

TRACTATUS

DE

SACRAMENTO CONFIRMATIONIS.

CAPUT PRIMUM.

*De Natura, Institutione, Materia,
& Forma Confirmationis.*

1. Unde dicta est *Confirmatio*?

R. Ab *Effectu* suo, quòd scilicet gratiam in Baptismo perceptam, vel ipsum baptizatum in gratia *firmet*, & muniat.

2. Quibus nominibus solebat olim exprimi *Confirmatio*?

R. Temporibus nascentis Ecclesiæ vocabatur *Manuum impositio*, & *Spirituale signaculum*, nempe à ritu,

vel modo, quo conferebatur. Patribus deinde etiam appellata est *Sacramentum Chrismatis*, *Oleum Sanctificatum*, &c. ab *Elemento*, seu *Materia*, cujus in ipsa Confirmatione est usus. Vide *Lindanum* Panopl. Evang. lib. 4.

3. Habetne *Confirmatio* fundamentum in Scriptura Sacra?

R. Affirm. Etenim Act. 8. dicitur: *Oraverunt pro ipsis & tunc imponebant manus super illos, & accipiebant Spiritum Sanctum*; quo loco Confirmationem designari nemo nisi *Hereticus* negat.

4. An *Confirmatio* sit *Novæ Legis Sacramentum*?

R. Affirm. *Sacramentum Chrismatis*, inquit S.P. Augustinus, *in genere visibilium signaculorum Sanctum est, sicut ipse Baptismus*. Vide *Tract. de Sacram. in gen.* ubi septenarium Sacramentorum numerum Conciliorum definitione, & universalis Ecclesiæ Traditione probavimus.

5. An *Sacramentum Confirmationis* sit præstantius, & excellentius Sacramento *Baptismatis*?

R. Affirm. Habet enim digniorem Ministrum, nempe *Episcopum*, nobiliorem quoque materiam (quod infra videbitur) quam *Baptismus*; præterea spirituales vitam, quam Baptismus inchoat, Confirmatio consummat & perficit, & hac ratione hominem in gradu, seu statu eminentiori constituit; verbo, Confirmatio tantò est Baptismate dignior, quantò dignius est athletam fieri, quam à morbo curari.

Ceterum, si præstantia à sola necessitate peteretur, fatendum esset, *Sacramentum Baptismatis* esse Confirmatione nobilius, cum ad salutem magis necessarium sit, quam Confirmatio.

6. Quomodo definitur Confirmatio?

R. *Sacramentum*, quo per impositionem manuum factam ab Episcopo cum *Unctione Chrismatis*, sub præscripta verborum forma, fideles ad Christi fidem intrepide profi-

DE SACRAMENTO CONFIRMATIONIS. **SI**
*tendam, Spiritus Sancti plenitudine roborantur. Vel sic;
Baptizatis collatum ab Episcopo Sacramentum, in quo, sub
impositione manuum, per Sanctum Chrisma, & Verba sa-
crofanta confertur gratia, & robur Spiritus additur, tum
ad firmiter credendum, tum ad nomen Domini, quando sic
est opus, liberè confitendum.*

7. A quo, & quando institutum est Sacramentum
Confirmationis?

R. Institutum esse à Christo, non minùs quàm sex
alia; Concilii *Tridentini* definitione certissimum est.
De institutionis loco, vel tempore, nihil habemus
certi; valdè plausibiliter tunc dicitur institutum, dum
post resurrectionem suam *Christus* per dies quadra-
ginta apparuit discipulis suis, *loquens de Regno Dei*,
multaque prædicens de *Spiritu Sancto*; quibus diebus,
inquit *S. Leo*, *magna confirmata sunt Sacramenta, mag-
na revelata mysteria.*

8. Quotuplex est materia hujus Sacramenti?

R. Duplex, nempe *impositio manuum* Episcopi, &
Chrisma confectum ex *Oleo*, & *Balsamo* per Episco-
pum benedicto. Porro meliùs sustinetur, utramque
istam materiam (quidquid nonnulli existiment) esse,
& semper fuisse huic Sacramento *essentialem*.

9. Quid dicendum ad illud *Act. Imponebant manus
super illos, & accipiebant Spiritum Sanctum*, ex quo
D. Thomas, ejusque sequaces existimant, effectum
Confirmationis ab Apostolis collatum fuisse per so-
lam *impositionem manuum* sine *Chrismate*, seu *Chrisma-
tione*?

R. 1. Si reverà se res ita habuerit, dici poterit, id
factum extraordinariè, Christo tunc effectum Sacra-
menti sine Sacramenti materia per *potestatem Excellen-
tie* conferente, accedentibus visibilibus signis, putà,
dono linguarum, gratiâ miraculorum, &c. cum quibus
Spiritus Sanctus tunc ordinariè conferebatur.

R. 2. Si contendat quis, ab Apostolis reipsà semper

adhibitum fuisse Sacramentum Confirmationis, tunc dicendum, *impositionem manuum*, de qua in *Actis*, comprehendisse, estò non exprimatur, ipsam etiam *Chrismationem*, perindè ut *fractio panis*, quo nomine in iisdem *Actis* Sacramentum *Eucharistiæ* designatur, etiam Consecrationem *Calicis* comprehendit, ita ut Sacramentum Confirmationis nullo umquam tempore per *siccam*, seu solam *manuum impositionem*, sine *Chrismatis unctione* fuerit collatum, prout prolixè demonstrat Exim. noster *Farvacques* de Confirmat. cap. 2. q. 1.

Idem vice versâ dicendum, dum Sacramentum hoc appellatur *Chrismatis unctio*, *consignatio frontis*, &c. sub qua nimirum etiam intelligatur *manuum impositio*, quæ numquam omissa est.

10. An alibi in Scriptura mentio fiat *Unctionis*, quam in hoc Sacramento adhibuerint ipsi Apostoli?

R. Affirm. Nam 2. Cor. 1. dicitur: *Qui confirmat nos Deus, & qui unxit nos, & qui signavit nos, & dedit pignus Spiritûs in cordibus nostris*; ubi non tantum *unctio*, sed & *nomen*, ceteraque ferè omnia, quæ hodiè isti Sacramento adscribimus, non obscure insinuantur.

11. Quid dicendum ad Synodum *Florentinam*, in qua in *Decreto unionis* dicit *Eugenius IV.* quòd, loco *manûs impositionis*, detur in *Ecclesia Confirmatio*?

R. Non vult dicere Pontifex, *Chrisma* esse loco *impositionis manuum*, quasi verò Apostoli usi non fuerint *Chrismate*, & nos modò non utamur *impositione manûs*, sed solùm insinuat, idem nunc facere Episcopos, dum dicuntur *Confirmare*, vel *Chrismare*, quod faciebant Apostoli, dum dicebantur *manus imponere*, ita ut non distinguatur essentialiter *ritus* à *ritu*, sed solùm modus loquendi à modo loquendi; nam morem, essentialem scilicet, quo Apostoli orantes, & manus imponentes, conferebant Fidelibus Spiritum Sanctum, in suis *Præpositis* etiam nunc servat. Ec-

clesia, inquit S. Aug. lib. 15. de Trip. cap. 2. Idem dicendum ad *Innoc. III.* cap. *Cùm venisset* de S. *Unct.*

12. Quale debet esse *Oleum*, ex quo conficiendum est *Chrisma*?

R. Debet juxta omnes Catholicos esse *Oleum olivarum*: istud enim solum stricti nominis *oleum* est, aliud verò quodcumque, non nisi improprie *oleum* dicitur.

13. An admixtio *Balsami* sit de necessitate Sacramenti?

R. Non defunt Theologi, qui, licet concedant, admixtionem balsami esse præcepti *Ecclesiastici*, vel etiam *Divini*, putant tamen esse probabile, quòd non sit de essentia Sacramenti, sed solum de *integritate*, ita ut sine balsamo sit quidem Sacramentum *integraliter* mutilum, subsistat interim ipsius essentia, declarant in admixtione *aquæ* in *Calice*.

R. 2. Melius dicitur, quòd admixtio balsami sit de *necessitate*, seu *essentia* Sacramenti; Synodus namque Florentina, materiam hujus Sacramenti designans, dicit eam esse *Chrisma confectum ex oleo, & balsamo*, perinde de *balsamo*, ac de *oleo* loquens. Prætereà, ut ex perpetua Traditione sit obvium, nunquam Sacramentum hoc sine *balsamo* administravit Ecclesia; proinde si abesse istud contigerit, Sacramentum ut minùs habendum erit ut dubium, atque adeò in praxi, saltem cum conditione, iterandum. Ex quibus collige, nugas eum egisse, qui balsamum in rerum natura defuisse putaverit.

14. An de necessitate Sacramenti sit *Chrisma benedictum*?

R. Estò super eo nihil sit ab Ecclesia definitum, in praxi tamen tenendum est, *benedictionem* prorsus esse necessariam, ita ut hujus defectu Sacramentum sit irritum; omnia namque Latinorum *Ritualia*, & Eucharologia Græcorum aliam Confirmationis materiam, quàm benedictione consecratam, non exhi-

bent. Passim quoque Concilia & SS. Patres hujus Sacramenti materiam appellant *Sacram*, *Sacro-sanctam*, *benedictam*. Denique Ecclesia nunquam adhibuit Chrisma non Consecratum.

15. Ad quem spectat Benedictio *Chrismatis*?

R. Eam, ordinariè saltem, spectare ad *Episcopum*, Theologis omnibus exploratum est, dicente *Florentino*, quod materia Confirmationis sit Chrisma confectum ex oleo, & balsamo *per Episcopum benedicto*.

16. Quare dictum est *Ordinariè saltem*?

R. Quia probabile est, benedictionem istam *extraordinariè*, accedente commissione Summi Pontificis, spectare posse ad simplicem Presbyterum; & quidem probabilitati hujus sententiæ pondus addit exemplum talis commissionis factæ ab *Eugenio IV.* per *Bullam* editam anno 1444. quæ incipit, *Sacræ Religionis*, prout refert *Waddingus* in annalibus *Minorum* tom. 5. ad annum 1444. num. 45.

Porro, qui censent simplicem Presbyterum nullo casu posse Chrisma conficere, necesse habent *Bullam* istam repudiare ut spuriam, aut certè asserere, Pontificem excessisse limites suæ potestatis.

17. Quoties renovandum est Chrisma?

R. Quotannis, ita ut, si quis (nisi in articulo mortis novo carens) uteretur antiquo, peccaret mortaliter. Cap. *Si quis de alio* dist. 4. de Consec. Solet autem prisco more Ecclesia conficere Chrisma singulis annis feriâ quintâ in *Cæna Domini*.

18. Quæ est forma Confirmationis apud Latinos?

R. Est hæc: *Consigno*, seu, *signo te signo crucis, & confirmo te Chrismate salutis, in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti*. Ex Conc. *Florent*.

19. Quæ est hujus Sacramenti forma apud Græcos?

R. Hæc: *Signaculum donationis*, seu *doni Spiritûs Sancti*; subaudi (juxta proprietatem Græci sermonis, præsertim in propositionibus practicis) *tibi donatur, aut applicatur*.

20. An ista Græcorum forma legitima sit ?

R. Affirm. Passim enim ipsorum *Euchologia* eam assignant ; neque Cardinalium Congregatio jussu *Urbani VIII.* Græcorum Ritualia examinans, formam istam correxit, neque *Latini* aliàs uspiam *Græcos* hâc in re reprehenderunt.

21. An omnia verba, quæ communi Latinorum formâ exprimuntur, sint de essentia Sacramenti ?

R. Quandoquidem Græcorum forma communiter admittatur ut valida, plures Theologi existimant, etiam apud Latinos posse ad valorem illa verba sufficere, qui æquivaleant formæ Græcorum, ita ut in vulgata Latinorum forma sint aliqua, quæ non sunt ad essentiam necessaria; ut sunt v. g. expressio SS. *Trinitatis*, hæc verba *Chrismate salutis*, &c. quæ in Græcorum forma non reperiuntur. Vide Exim. *Farvacques* hîc cap. 3. q. 2.

Notandum tamen Ministrum Ecclesiæ Latinæ peccare mortaliter, si formam in Concilio *Florentino*, & *Ritualibus* expressam temerè mutet, vel mutilet.

Quin imò apud illos, qui putant, Ecclesiæ relictam esse à Christo potestatem determinandi Sacramentorum formas, censerî poterit Sacramentum invalidum, aut ut minùs dubium, si in Latina Ecclesia omittatur SS. *Trinitatis* expressio, quam ipsi putant Sacramento essentialem.

22. An forma Confirmationis posset esse *deprecativa* ?

R. Affirm. Nam liber Sacramentorum *Gregorii Magni* Parisiis editus anno 1675. aliam non habet formam Confirmationis, quàm *deprecativam*, Præterea forma, quâ confirmatus fertur *Constantinus*, *deprecativa* fuit, nempè *signet te Deus*, &c. Denique & ipsi Apostoli *orare* dicebantur Sacramentum hoc conferentes. Vide Exim. *Farvacques*.

CAPUT II.

De Ministro, Subjecto, & Tenente.

1. **Q**uis est Minister Sacramenti Confirmationis ?

R. Minister *ordinarius*, seu cui ex institutione Divina competit hoc Sacramentum conferre sine ulla commissione, vel delegatione, est Episcopus, *si quis dixerit Sanctæ Confirmationis ordinarium Ministrum non esse solum Episcopum, sed quemvis simplicem Sacerdotem, Anathema sit.* Trident. Sess. 7. Can. 3. Similia habet Conc. *Florent.* Idem docent vetustissimi Patres, & Pontifices; idem denique confirmat perpetuus usus Ecclesiæ.

2. An simplex Sacerdos non possit quandoque esse Minister hujus Sacramenti ?

R. Affirm. Extraordinarius scilicet, ex commissione Superioris.

3. Cui competit facultas committendi simplicem Presbyterum in Ordine ad conferendum Sacramentum Confirmationis ?

R. Facultatem istam competere Summo Pontifici, satis docet Traditio, demonstrantque obvia in historiis exempla talis commissionis sæpius à Pontificibus factæ Presbyteris, vide Epist. 26. Greg. Mag. in qua presbyteris *Sardinia* facultatem confirmandi concessit.

4. An etiam sufficere possit commissio Episcopi ?

R. Affirm. Saltem approbante, vel connivente Pontifice, nam Episcopi Orientalis Ecclesiæ, etiam ante tempora Schismatis, passim concesserunt, conceduntque facultatem confirmandi suis Presbyteris, ut ex *Euchologiis*, seu *Ritualibus* constat. Prætereà in Synodo *Toletana* prima extat hic Canon. *Statutum est Diaconum non chrisinare, sed Presbyterum, absente Episcopo; presente verò, si ab ipso fuerit preceptum.*

5. Quare dicitur , *Saltem approbante , vel connivente Pontifice ?*

R. Quia si Pontifex sibi uni commissionem istam reservet , & expressè prohibeat , ne Episcopi Presbyteris confirmandi munus committant , dicendum apparet , eos tunc nihil posse.

Porro sine legitima commissione simplex Sacerdos non tantum confirmat *illicite* , sed etiam *invalide* , nam nullo casu approbatum invenimus Sacramentum Confirmationis , quod à simplici Presbytero sine commissione fuit administratum.

6. Qualis debet esse actio Ministri confirmantis ?

R. Debet esse vera *Unctio* facta in modum crucis in fronte confirmandorum : totum id constat ex utriusque Ecclesiæ *Ritualibus* , SS. Patribus , & praxi non interruptâ.

7. Quare *Unctio* debet fieri in *fronte* ?

R. Quia ita voluit Christus , nec tamen incongruè ; nam in fronte est sedes pudoris. Ne ergo Christi nomen , crucem , & fidem erubescat Christianus , in fronte confirmandus inungitur.

8. An ad essentiam Sacramenti sufficiat inunctio frontis ?

R. Affirm. Patet ex praxi Ecclesiæ Romanæ solam frontem ungentis. Proindè , si alias à fronte distinctas partes inungant Græci , ceremoniales , & supererogatoriæ sunt unctiones ejusmodi , cum & in istis ipsorum Ritualia varient.

9. An ad valorem Sacramenti requiratur , ut unctio fiat immediatè manu Episcopi , an verò sufficiat eam fieri instrumento aliquo , putà , penicillo , plumâ , &c.

R. Constans Ecclesiæ usus habet , ut unctio fiat dextero *pollice* Chrismate tincto , quo vel sic adhibeatur aliqua saltem *manûs impositio* , Sacramento huic , ut suprà monstratum est , omninò essentialis ;

proindè Confirmatio data penicillo, vel pluma, cum nullibi ex Christi voluntate rata probetur, in praxi censenda est irrita.

Collige, nec tempore contagii Episcopo licitum esse, mediante instrumento, hoc Sacramentum conferre. Quòd si casus occurrerit, quo necesse sit, tali tempore Confirmationem administrare, cum inter alios Pastores Episcopus magnus sit Pastor, exponat potiùs generosè animam suam pro ovibus suis, quàm ipsis administret Sacramentale pabulum ut minùs valdè ambiguum.

10. Quod est *subjectum* Sacramenti Confirmationis?

R. Omnis homo baptizatus. Conveniunt in eo omnes Theologi.

11. An *solus* baptizatus sit hujus Sacramenti *subjectum*?

R. Estò aliqui putent rem non planè liquère, atamen, quia tenetur communiùs, quòd Confirmatio præsupponat Baptismum, eo quòd Confirmatio quædam Baptismi perfectio, & gratiam baptismalem adaugeat, perficiatque; augeri verò non possit, nec perfici, quòd non priùs extiterit, dicendum in praxi, *solum* baptizatum esse hujus Sacramenti *subjectum*, & Confirmationem non baptizato datam esse invalidam, adeoque & iterandam.

12. An Confirmatio sit danda baptizatis infantibus ante usum rationis?

R. Quin tales confirmentur validè, nullum est dubium; & olim quidem (ut testes sunt *Tertull.* lib. de Bapt. cap. 7, & 8. *Innoc. I.* epist. ad *Decentium*, &c.) solebant confirmari parvuli mox à suscepto Baptismo; tum fortè ob raritatem Episcoporum, tum ob ingruentes assiduè persecutiones, &c. nunc verò disciplinam hanc convenienter mutavit Occidentalis Ecclesia, nec solet sine aliqua necessitate (putà, dum dubitatur, an adulti suscipere poterunt) confirmare

parvulos ante septennium, seu illam ætatem, quâ sciant, quod circa se agatur, ut nempè Sacramentum hoc majori cum reverentia, & uberiori fructu precipiant, & vel sic iterationis Sacramenti periculum evitetur securiùs.

13. An Sacramentum Confirmationis conferri possit amentibus?

R. 1. Si perpetuò fuerint tales, nec sperentur ad meliorem mentem venturi, possunt confirmari, ipsi enim tam capaces sunt effectus Confirmationis, quàm erant olim infantes, qui licitè confirmabantur.

Nec refert, quòd amentes isti non percipiant auxilia actualia ad Confirmationis finem facientia, quia percipiunt equidem gratiam *habitualement*, quâ fiunt plenè Christiani.

R. 2. Si amentes sint, qui habent *lucida intervalla*, ut vocant, illisque durantibus Sacramentum hoc petierint ritè dispositi, certum est nihil obesse, quo minùs illis administretur. Si denique dum in amentiam labebantur, peccato mortali erant obnoxii, in ipsa amentia confirmandi non sunt, nam Confirmatio, cum sit Sacramentum *vivorum*, suscipi debet in gratia.

14. An adulti ex infirmitate brevì morituri, utiliter confirmentur?

R. Affirm. Nam & ipsis prodesse possunt hujus Sacramenti auxilia, non quidem, ad profitendam fidem coram visibili Tyranno, sed ad eandem fidem fortiter in corde servandam eo tempore, quo invisibilis hostis eam potissimùm impetit. Non solet interea esse obligatio morituris, seu adultis, seu parvulis Sacramentum Confirmationis conferendi; alioquin enim incumberet Episcoporum humeris jugum grave, quod ipsi portare non possent.

15. Quæ dispositio requiritur, ad Sacramentum hoc fructuosè suscipiendum?

R. In primis necessarius est status gratiæ, quia

Sacramentum *vivorum* est. Præterea requiritur debita in fide &c. instructio; denique & *devotio* suscipientis ætati conveniens. Ex his.

Collige, eum, qui peccati mortalis sibi conscius est, si habeat copiam Confessarii, debere sacramentaliter confiteri, priusquam Sacramentum Confirmationis suscipiat. Quod in *Tact. de Sacram. in gen. cap. 6.* satis probatum, invenies. Quin, & expedit, ut ipsi etiam pueri, dum doli capaces sunt, susceptioni hujus Sacramenti præmittant Confessionem.

16. An Sacramentum hoc suscipi debeat à *jejunis*?

R. Quidquid sit de eo, quod factum est, vel etiam fieri debuit olim, hoc tempore satis constat, Confirmationem non tantum suscipi, sed etiam ob multitudinem confirmandorum conferri posse à non jejunis; ideoque passim Episcopi illud administrant post meridiem.

17. Quid si quis sine necessaria dispositione confirmetur?

R. Non accipiet ille Sacramenti fructus; fieri tamen poterit, ut imprimatur ei *character*, hoc est, ut suscipiat Sacramentum ipsum, sed *informe*, quod postea, remoto obice, fortè reviviscet, fortè etiam non; ac vel ideò suscipientibus vehementer providendum est, ut Sacramentum istud ab initio fructuosè suscipiant.

18. An Confirmatio præmittenda sit susceptioni Ordinum?

R. Affirm. Constat ex *Trident. Sess. 23. cap. 4. Primâ tonsurâ non initientur, qui Sacramentum Confirmationis non susceperint*: & convenienter sanè, ne per susceptionem Ordinum in populo Christiano *Duces* fiant, quî per *Confirmationis* tesseram nondum sunt *milites*. Putant autem plures præceptum istud obligare *sub gravi*, in tantum, ut peccati mortalis periculum saltem incurreret, qui se ad suscipiendos Or-

dines prudens sciensque non confirmatus offerret.

19. An Confirmatio debeat præcedere *Professionem Religiosam*?

R. Expedit quidem id fieri, non extat intereà speciale præceptum, quo sub gravi obligetur professurus suscepisse hoc Sacramentum, quòd nempè Confirmationem inter & Professionem non sit ea connexio, quæ est inter Confirmationem & Ordines.

20. An Apostoli Sacramentum Confirmationis susceperint?

R. Non liquet. Nihil interim mali, si dicatur, quòd Apostoli effectum hujus Sacramenti, qui est Spiritus Sanctus, in die Pentecostes, sine Sacramento ipso susceperint, illique à Christo edocti, aliis deinceps eundem Spiritum Sanctum per impositionem manuum, &c. hoc est, per Sacramentum Confirmationis contulerint.

21. An in hoc Sacramento sit adhibendus *Patrinus*?

R. Affirm. Isque unicus, vel unica, nam perinde est, seu *mas* sit, seu *fœmina*, quamquam decentius adhibeatur ejusdem *sexûs*. Porro *Patrinus* iste vocari solet *Tenens*, quòd nempè confirmandum tamquam spiritualiter *imbecillem* sustentet ac *teneat*.

22. Quæ sunt qualitates *Tenentium*?

R. Ex *Pontificali Romano* nullus excommunicatus, interdictus, vel gravioribus peccatis obnoxius, vel Christianæ fidei ignarus ad *tenendum* se ingerat. Nullus prætereà confirmandum *teneat*, nisi qui Sacramentum Confirmationis ipse susceperit, estò etiam ille, qui confirmatus non est, si *Patrinus*, vel *Tenens* sit, contrahat *cognitionem spirituales*, de qua in *Traët. de Matrimonio*. Hinc confirmandum tenere prohibetur *pater*, & *mater*, *maritus* & *uxor*.

23. Quæ obligatio incumbit *Tenentibus*?

R. Obligantur, eos, quos tenuerunt, si quando fuerit opus, instruere, ob quam obligationem non

expedit, inquit Reverendiss. Steyaert, *ut* (quod nonnumquam videmus) *unus aliquis è comitatu Episcopi sit omnium Patrinus*. Hinc Pontificale Romanum monet, ut nullus præsentet nisi unum, vel duos, non plures. Minuta reliqua huc spectantia, ut, quòd confirmandus adultus debeat pedem suum dextero pedi Patrini sui imponere, &c. vel usu ipso obvia sunt, vel in authoribus passim reperiuntur.

CAPUT III.

De Necessitate, & Effectibus Confirmationis.

I. **U**trum Sacramentum Confirmationis sit ad salutem necessarium?

R. Non est necessarium *necessitate medi*; nam sine illo potest obtineri salus, quod patet in tot baptizatis infantibus, qui ante rationis usum, atque adeò ante susceptionem Confirmationis, morientes, nullo dubitante, inferuntur coelesti regno, cujus in Baptismo hæredes erant inscripti.

2. Utrum Confirmatio necessaria sit *necessitate præcepti*?

R. Plerique volunt, quòd necessaria sit necessitate præcepti, saltem *Ecclesiastici*; aliqui etiam, quòd necessitate præcepti *Divini*, quòd nempè Concilia, & SS. Patres, dum de obligatione suscipiendi hoc Sacramentum loquuntur, non tam condant *jus novum*, quàm promulgent antiquum ex Christi institutione proveniens. Ut ut sit, hoc certum est, peccaturum graviter adultum, qui vel Sacramentum istud ex contemptu nollet recipere, vel (quòd contemptui proximum videri possit) qui, ubi fides patitur, oblatâ suscipiendi occasione, quam postea prævideret non adfuturam, illius susceptionem spontè omitteret.

3. Quid dicendum de illo, qui in locis, ubi fides non patitur, opportunitatem habens suscipiendi hoc Sacramentum, ex quadam negligentia differt, apud se cogitans, *suscipiam postea?*

R. Negligentia ista, si non mortalis, at saltem intuta est, contrà verò laudanda, maximèque suadenda est anxia Sacramentum hoc, dum fert occasio, suscipiendi sedulitas. Proindè curent parentes, ut pueros suos, dum per ætatem licet, quantocyùs offerant confirmandos. Curent adulti, qui id per se possunt, depositâ omni desidiâ, Sacramentum hoc sibi administrari, quo vel sic inter tantas in hac vita, tum foris, tum intùs tentationum procellas, fidei suæ per speciale hujus Sacramenti subsidium securiùs consulant.

4. An Confirmatio *per se*, & sine relatione ad Sacramentum Pœnitentiæ, quandoque conferat gratiam *primam*?

R. Neg. Concilia enim, & SS. Patres, quantùmvis de hoc Sacramento loquantur magnificè, nusquam tamen hunc ei effectum attribuunt, qui duobus tantùm Sacramentis, Baptismi & Pœnitentiæ, quæ sola *per se mortuorum* sunt, proprius est. An Confirmatio subindè *per accidens* causare possit gratiam primam, colligi potest ex Tract. de Sacram. in gen. ubi actum est *de causalitate Sacramentorum*.

5. Qui sunt Effectus Sacramenti Confirmationis?

R. Primarius est acceptæ in Baptismo gratiæ sanctificantis augmentum, quo nomine in Scripturis dari dicitur *Spiritus Sanctus*, ut suscipiens Deo sit gravior. Pro effectu quoque accedit gratia *actualis*, quæ velut appendix est gratiæ *sanctificantis*, ad fidem, quando sic opus est, fortiter asserendam; prætereà ad vincendas tentationes contrarias; denique ad adversa quælibet pro pietate patienter toleranda. Tertiùs effectus est *character*, seu spiritualis & indelebi-

lis tessera, quâ suscipienti, tamquam Christi militi potestas fit, ad certandum pro fide, &c.

Porro, cum character hic indelebilis sit, sequitur, Confirmationis Sacramentum, semel validè collatum, iterari non posse.

6. Quomodo ergò dicit S. Augustinus lib. 3. de Bapt. cap. 16. *Manus impositio non sicut Baptismus repeti non potest?*

R. Quòd in Textu immediatè sequatur, *Nam quod in typo unitatis Petro Dominus dedit potestatem, ut id solveretur in terris, quod ipse solvisset, &c.* Ex quibus cognoscimus, S. Patrem illo loco non agere de manus impositione confirmatoria, seu tali, quâ dabatur Sacramentum Confirmationis, sed solùm de Pœnitentiali & reconciliatoria, seu illa, quâ Pœnitentiæ fructus acquiratur, vel etiam Sanctæ Communionis restitutio perficiebatur, ut Epist. 2. tradit Papa Vigilius, in tantum, ut nec aliæ fuerint manuum impositiones, de quibus sæpè S. Aug. & alii, quæ olim adhibebantur iis, qui revertebantur ab hæresi, quàm tales, quales modò descripsimus; nam Sacramentum Confirmationis ab hæreticis datum, S. Aug. ratum, & non iterandum evidenter admittit lib. 2. contra Petilianum; paritatem quoque inter hoc Sacramentum & Baptismum, quoad irreiterabilitatem contra Donatistas, passim agnoscens.

7. An ex Confirmatione oriatur cognatio spiritualis?

R. Affirm. Nempè inter Confirmantem, & confirmatum, ejusque Parentes, & Tenentem, seu Patrium. Trident. Sess. 24. cap. 2. de Reform.

TRACTATUS
DE
AUGUSTISSIMO
EUCHARISTIAE
SACRAMENTO.

CAPUT I.

De Institutione, & Naturâ Eucharistiae.

I. **A** Quo, & quando instituta est *Eucharistia*?

R. Instituta est à Christo in ultima Coena, uti perspicuè tradunt Evangelistæ, & Apostolus I. Cor. II. postquam scilicet Coena *legalis* seu manducatio *Agni Paschalis* jam peracta esset, & postquam, interpositâ lotionem pedum, ad fidem spectaret etiam coena *communis*.

2. An Eucharistia sit Sacramentum?

R. Affirm. Ita definiunt passim etiam vetusta Concilia. Est istud prætereà tam perspicuè in Scripturis expressum (estò vox *Sacramentum* non ponatur) ut in eo conveniant nobiscum *Sectarii*.

3. Quibus nominibus appellari solet hoc Sacramentum?

R. Vulgato nomine dici consuevit *Communio*, quia per illud, non solum inter nos Christiani, sed reipsâ quoque Christo jungimur, & *unimur*. Prætereà *Eucharistia* communiter dicitur, quod *bonam gratiam* sonat, vel potiùs *gratiarum actionem*, eo quòd Christus Sacramentum istud instituens, identidem Deo Patri *gratias egisse* legatur, ut vel ideò in Ecclesia in-

definenter offeratur in gratiarum actionem, & mortis Christi gratam memoriam. Multiplicia alia hujus Sacramenti nomina vide apud Scriptores, tam *Asceticos*, quàm *Scholasticos*.

4. An fuerint olim aliquot hujus Sacramenti *figuræ*?

R. Affirm. Et quidem inter illas absolutissima fuit *Agnus Paschalis*, cujus occisio Christi passionem adumbrabat, esus cum panibus *azymis* repræsentabat Eucharisticas *species*, sub quibus Christi Corpus immolatur, & sumitur; effusus denique Agni Sanguis in postes, quo à devastante Angelo protecti sunt filii Israël, hujus Sacramenti effectum liquidò designabat. Figura quoque Eucharistiæ ponitur *Manna*, quod vario ad edentium votum sapore, multiplicem hujus Sacramenti gratiam præfiguravit. Accedunt pro figura *Panes Propositionis*; denique & oblatio Melchisedech offerentis *Panem*, & *Vinum* Christi oblationem quadantenus significavit.

5. Quot sunt considerata in Sacramento Eucharistiæ?

R. Præcipuè tria, nempe *Sacramentum tantum*, *res* Sacramenti tantum, & utrumque simul. *Sacramentum tantum* est id, quod significat, & non significatur, & sunt *species* panis & vini, quæ significant Christi Corpus, & Sanguinem, & gratiam producendam. *Res* Sacramenti tantum, est gratia, quæ significatur, & non significat. *Res & Sacramentum* simul, est id quod *significat*, & simul *significatur*, & sunt *Corpus & Sanguis* Christi, quæ significant *gratiam*, & significantur per *species*.

6. An Sacramentum Eucharistiæ consistat in substantia panis & vini, in Verbis Consecrationis, in actione conversiva panis & vini, aut in ipsa sumptione?

R. Neg. Nam ista omnia transeunt, & esse desinunt; Sacramentum verò Eucharistiæ in te perma-

nente consistere (de quo infra) certissimum est. Præterea, quod ad *sumptionem* attinet, jam ante eam Eucharistia (utpotè verus animæ cibus) habet totam naturam, & essentiam suam.

7. Quomodo ergò dicit *Florentinum*, quòd Sacramenta omnia ex *materia*, & *forma* coalescant, si ex pane, & vino velut materia, & verbis Consecrationis velut forma non constituatur Eucharistia?

R. Docet quidem Concilium, materiâ, formâ & intentione Ministri Sacramenta *perfici*; non docet tamen ex iisdem *constitui*. Porro inter *constitui*, & *perfici* lata disparitas est, uti colligi potest ex *Tract. de Sacram. in gen. c. I. num. 24*. Estò ergò ad Eucharistiæ *perfectionem* materia & forma desiderentur, ex iisdem tamen, tamquam partibus intrinsecè non constituuntur. Undè

Dum dicunt, *species*, prout à Corpore & Sanguine Domini tamquam formâ determinantur ad gratiam practicè causandam, habere se in hoc Sacramento instar *materiæ* etiam *permanentis*; easdem verò *species*, prout determinant Christi Corpus & Sanguinem velut materiam, ut habeant rationem signi sensibilis, appellari posse *formam*, benè est, dum constet illud intelligi de materia & forma *figurata*, & valdè impropria; nam materia & forma in hoc Sacramento sunt aliquid *transiens*.

8. An Sacramentum Eucharistiæ consistat in solis speciebus Sacramentalibus?

R. Neg. Nam ipsis solis non convenit esse spirituales animæ cibum, Panem de Cœlo, &c. Præterea nec ipsis impendi potest cultus *latriæ*, quem Sacramento huic deberi nòrunt fideles.

9. An Christi Corpus, & Sanguis integrum Eucharistiæ Sacramentum constituent?

R. Neg. Nam ut aliquid Sacramentum sit, debet aliquâ sui parte esse signum *sensibile*; porro Christi

Corpus, & Sanguis per se sine speciebus nullo modo sensibilia sunt. *Fracto demùm Sacramento*, perspicuum est istud de Corpore, & Sanguine Christi non posse intelligi.

10. Dic ergò, in quo consistat tota essentia hujus Sacramenti?

R. In aggregato ex speciebus, & Corpore, ac Sanguine Domini; illis namque simul sumptis convenit esse signum sensibile, sanctificans animam, per modum cibi, & potûs spiritualis.

11. An non indè consequitur, plura esse Eucharistiæ Sacramenta, unum nempè sub specie *panis*, alterum sub specie *vini*?

R. Neg. Nam species panis, & vini cum rebus contentis unum Sacramentum (unitate scilicet significationis, & finis) constituunt, quatenùs ad unam completam, perfectamque animæ nutritionem destinantur.

12. Quomodo Corpus, & Sanguis Christi dici possunt ad hoc Sacramentum pertinere, quandoquidem, ut jam dictum est, non sint sensibilia?

R. Ad Sacramentum sufficere, quòd constet aliquâ parte sensibili, estò omnis ejus pars non sit talis; nam *contritio*, quamvis insensibilis, vera tamen pars est Sacramenti Poenitentiae.

Si dicas, quòd *contritio*, si non *per se*, saltem per *Confessionem*, aliudve externum signum sufficienter sensibilis sit, idem quoque dici poterit de Corpore, & Sanguine Domini, quòd nempè per species, à quibus repræsentantur, sint sensibilia.

13. Quid dicendum ad SS. *Patres*, dum Eucharistiam appellant *Corpus & Sanguinem Christi &c.*

R. Eos loqui per *Senecdochen*, accipiendo *partem pro toto*, perindè ut dum dicitur Baptismus *ablutio*. Idem dicendum, si pro hoc Sacramento quandoque nominentur solæ *species*.

14. Quomodo definiri potest Eucharistia?

R. Sacramentum Corporis, & Sanguinis Christi, sub speciebus panis & vini, ad spiritualem animæ nutritionem divinitus institutum.

15. An Christi Divinitas ad Sacramenti integritatem pertineat?

R. 1. Sunt, qui affirmant, quod nempè aliàs non satis videatur intelligi, quomodo Sacramento isti debeatur cultus *latriæ*, quomodo item (quod asserunt Patres) piæ fumentium animæ ipsâ Christi Divinitate pascantur, &c.

R. 2. Alii putant, Sacramentum reverà posse coli *latriâ*, animasque fumentium pasci Divinitate, quia Divinitas reipsâ per *concomitantiam*, de qua infra, Sacramento inest, sive interim ad Sacramenti integritatem pertineat, sive non.

16. Quæ differentia est inter Eucharistiam, & alia Sacramenta?

R. 1. Quòd in Eucharistia præsens sit Christus omnis Sanctitatis Origo & Fons; undè meritò appellatur Sacramentum dignissimum.

2. Quòd Sacramenta reliqua ante usum, qui in applicatione materiæ, & formæ consistit, non sint, post eum transeant; Eucharistia verò in *re permanente* sita sit, & ante sui usum tota subsistat.

17. Undè probatur, quòd Eucharistia consistat in *re permanente*?

R. Ex eo, quòd olim fideles eam subindè domum asportaverint, opportunè sumpturi, quod fanè frustra fecissent, si non ex Christi voluntate fuisset *res permanens*. Factum autem est hoc, ut ex annalibus priorum temporum patet, eo tempore, quo vel ipsi Sectarii intemeratam adhuc fatentur fuisse Ecclesiam, ut proindè perperam indignentur *Tridentino*, dùm primorum fidelium insistens vestigiis sess. 3. cap. 5. definit, Sacramentum hoc benè asservari, in Processionibus circumferri, &c. atque adeò in *re permanente consistere*.

18. Quotuplex signum est Eucharistia?

R. Triplex, *demonstrativum* gratiæ præsentis; *com-memorativum* Passionis Christi; *prognosticum* futuræ gloriæ, juxta quod canit Ecclesia: *O Sacrum Convi-vium, in quo Christus sumitur, recolitur memoria Passio-nis ejus, mens impletur gratiâ, & futura gloriæ nobis pignus datur.*

CAPUT II.

De Materia Consecrationis Corporis.

1. QUA est materia Consecrationis Corporis?

R. Materia ista (transeuntem semper in-tellige) est *panis*: Christus enim consecraturus ac-cepit *panem*, præcepitque Apostolis, *Hoc facite in meam commemorationem.*

2. Qualis debet esse iste *panis*?

R. De necessitate Sacramenti debet esse panis *tri-ticeus*, qualis erat in usu tempore, & loco ubi Chri-stus Eucharistiam instituit. Porro Christum sic vo-luisse, declarat Synodus *Florentina*, perpetuum Ec-clesiæ usum, Traditionemque secuta; undè *Missale Rom. in Rubricis* §. 3. asserit, Sacramentum non confici, si panis non sit triticeus. Accedit & ratio, nam solus ille panis propriè *usualis* est, & per orbem communior, ita ut alii quicumque panes ejus tan-tum defectu assumpti sint, soleantque veriùs solum appellari panes cum *addito.*

3. Quid intelligis per panem triticeum de necessi-tate requisitum?

R. Illum, qui ex granis triticeis in farinam reda-ctis, aquâ naturali mixtis, & igne coctis coaluit.

4. Dic generaliter, qui panes esse non possint Eucharistiæ materia?

R. Omnes illi, qui ex quacumque materia, à tri-tico diversa, confecti sunt. Hoc ut scias, inquires communem hominum æstimationem, & peritorum

judicium. Si verò non constet, an frumentum aliquod ex tritico, tamquam semine, ortum sit, panis ex eo confectus solùm erit materia dubia, extra necessitatem non assumenda. Hinc

Collige 1. Panes, qui conficiuntur ex hordeo, avena, fabis, pis, amigdalibus, castaneis, nucibus, orizâ, &c. certò non esse hujus Sacramenti materiam.

Collige 2. Materiam ut minùs dubiam esse panes ex spelta, farre, & amylo; quibus plures annumerant panem *siligineum*, estò aliqui hunc ultimum velint esse materiam Sacramento idoneam, per *siliginem* cum *D. Thoma* intelligentes verum tritici genus.

5. Quid si farinæ triticæ admisceantur aromata, vel grana alterius speciei?

R. 1. Si mixtio tam exigua sit, ut vulgari judicio reipsâ adhuc dicatur, & sit panis triticeus, valida erit Consecratio, quamquam in praxi sollicitè providendum sit, ut, quoad fieri potest, panis fiat ex simplici tritico.

R. 2. Si mixtio sit notabilis, vel materia reddetur nulla, vel ad minimùm dubia. Idem dicendum, si aquæ naturali, quâ coalescere debet farina triticea, admisceatur *lac*, *butyrum*, *mel*, aliive liquores ab aqua vera specie differentes.

6. An ad valorem Consecrationis indifferenter sufficiat panis triticeus, azymus, vel fermentatus?

R. Affirm. *Definimus* (inquiunt Patres Florentini) *in azymo, sive fermentato pane triticeo Corpus Christi veraciter confici*: uterque enim est panis propriè dictus.

Porro præcipientibus ejusdem Concilii Patribus, obligantur, idque sub gravi, Sacerdotes *Latini* consecrare in pane *azymo*, *Græci* in *fermentato*, quilibet nempe juxta morem suæ Ecclesiæ.

7. Quomodo panis azymus potest ad Consecrationem sufficere, quandoquidem non soleant eo homines uti, adeoque non sit *usualis*?

R. Panem azymum, estò non soleant eo homines communiter uti, esse tamen *usualement* quoad substantiam, quod sufficit.

8. An *Latinis* quandoque liceat consecrare in fermentato, & *Græcis* in azymo?

R. Affirm. Si nempè isti peregrinentur per *orientalem*, hi verò per *occidentalem* Ecclesiam, juxta Can. *Illa autem* dist. 12. ubi generaliter dicitur, ut quisque eo modo agat, quo agere viderit Ecclesiam, ad quam fortè devenerit; quod à fortiori obtinet, si *Latini* non tantum peregrinentur, sed etiam orientali Ecclesiæ incorporarentur, aut vice versâ.

Excipe casum, quo apud Græcos conceduntur Latinis Tempia, vel Monasteria, aut Græcis apud Latinos; tunc namque tam Latini, quàm Græci in illis fervare debent usum suæ respectivè Ecclesiæ.

9. An Sacerdoti Latino in Ecclesia Latina panem fermentatum consecrare liceat in necessitate, puta, ne æger moriatur non sumpto Viatico?

R. Affirmat Erud. nost. *Van Roy* hîc cap. 2. q. 2. *Modò*, inquit, *periculum scandali absit. Ratio est, quòd præceptum Divinum de Sacramento Eucharistiæ in articulo mortis sumendo legi Ecclesiasticæ de usu panis azymi prævalère censeatur.* Addit, præsumi posse & debere, quòd Ecclesia legem suam, quâ fermentatum prohibet, ad hunc necessitatis casum non velit extendere, sed velit potius tamquam benigna mater moribundo favere, præsertim cùm nihil incommodi oriatur ex eo, quòd panis fermentatus in istis circumstantiis consecratur. Interim.

Alii communiùs negant, putantque id ne isto quidem casu licere, non magis, quàm ob similem necessitatem liceat sine *vestibus sacris*, aut *soluta jejuniis* celebrare. Quod ad Divinum præceptum, de sumendo Viatico, attinet, asserunt, istud non obligare morituum, nisi quando fieri potest, servato universali Ecclesiæ ritu, & consuetudine.

10. Quali pane usus est Christus Eucharistiam instituens ?

R. Pane *azymo* ; nam Eucharistiam instituit , uti luculenter describunt tres Evangelistæ *Matthæus* , *Marcus* , & *Lucas* , primo die *azymorum* Lunâ 14. ad vesperam , juxta præscriptum Legis *Levit. 23.* eo scilicet tempore , quo Judæis uti non licebat alio pane , quàm *azymo*.

11. Quomodo ergò dicit Evangelista Joannes *Cœnâ factâ ante diem festum Paschæ* ?

R. *Ante diem festum* , hoc est vesperâ diem festum præcedente , à qua Judæi dies festos inchoabant , ut constat ex citato 23. cap. *Levit.* ubi habetur , *Mense primo , decimâ quartâ die mensis ad vesperam Pascha Domini est.* Sic & nos Christiani Solemnitates nostras inchoamus à *primis vesperis*.

12. Quid sibi vult citatus Evangelista , dum dicit , Judæos eo die , quo passus est Christus , non introiisse *prætorium* , ut non contaminarentur , sed ut *manducarent Pascha* ?

R. Quòd per ly *Pascha* non intelligat esum *Agni Paschalis* , quem utique vesperâ præcedente comederant , sed *Paschalis victimas* , quæ durantibus *azymorum diebus* ex ovibus , bobus , & vitulis immolabantur , quas per ingressum prætorii legaliter immundi manducare non potuissent.

13. Quid si Græcis ultrò daretur , Christum prævenisse præscriptum tempus , & die decimâ-tertiâ comedisse Agnum Paschalem , an inde sequeretur , eum fuisse usum pane fermentato ?

R. Neg. Nam ex eo , quòd mutaverit circumstantiam *temporis* , nullo modo fit consequens , quòd omiserit ritus , ceremonias , aliaque in esu Agni à lege præscripta , inter quæ non minimum erat , quòd deberet Agnus manducari cum panibus *azymis* , quos , si reverâ diem mutaverit , haud dubiè jufferit præpa-

rari, ut meritò de eo ex *D. Thoma* canat Ecclesia,
Observatâ lege plenè cibis in legalibus.

14. Quomodo, si Christus consecrârit in *azymo*,
 dici potest, panem *fermentatum* ad valorem sufficere,

R. Per occasionem factum est, quod in *azymo*
 ipse consecraverit, quòd nempè in Coena, quâ Sa-
 cramentum instituit, utendum esset pane *azymo*;
 nolens intereà hanc solam panis qualitatem (prout
 de vino mox quoque videbitur) lege sancire, quin
 contra volens sufficere verum panem *triticeum*, *azy-*
num, seu *fermentatum*, cujus voluntatis irrefragabile
 nobis testimonium præbent Conciliorum Decreta,
 perpetua Traditio, sensus, & usus Ecclesiæ.

CAPUT III.

De Materia Consecrationis Calicis.

1. QUA est Materia Consecrationis Calicis?

R. Est *vinum de vite*; Christus namque,
 consecrato Calice, mentionem fecit de *genimine vitis*,
 suis præcipiens, ut facerent, quod ipse jam fecerat,
in sui memoriam; quibus fatis ostendit, & se conse-
 crasse in *vino*, & ita voluisse fieri ab iis, qui impo-
 sterum erant consecraturi. Prætereà hanc fuisse, &
 esse Christi voluntatem, tradunt *Florentinum*, *Triden-*
tinum, aliaque Concilia; declarat denique non in-
 terrupta praxis *vinum* Consecrantis Ecclesiæ.

2. Quid intelligis per *vinum de vite*?

R. Istud, quod juxta communem æstimationem
proprie & simpliciter vinum est, quodque hominibus
 servire solet in potum. Tale autem censetur seu *His-*
panicum, seu *Gallicum* sit, &c.

3. Quid dicendum de *mosto*, seu vino ex maturis
 uvis recenter expresso?

R. Cùm verè habeat naturam vini, haud dubiè
 Consecratio in eo valida est; extra necessitatem ta-
 men graviter illicita, cùm adhuc habeat quamdam,

propter innatantes fæces, impuritatem. Indecentiam quoque habet, adeoque & prohibita est Consecratio *vini acescentis*, estò reipsà adhuc *vinum* sit, ad valorem Consecrationis sufficiens.

4. Quid de *aceto* & *omphacio*?

R. *Acetum*, quantumvis à vino sit, vinum tamen esse jam desit, *omphacium* verò, quod Italici *agresta*, nobis dici possit *jus viride*, utpotè liquor expressus ex uvis *viridibus*, adhuc vinum non est; utrumque proindè ne quidem ad valorem sufficiens est.

5. An liquores, seu succi ex frumento, cerasis, pomis, aliisque fructibus ab uvis distinctis expressi, sint materia Consecrationis?

R. Neg. Estò enim alibi, ob quamdam cum vino similitudinem, *vinum* vocentur, reverà tamen non sunt, cum non procedunt de vite; undè ad summum dici possunt vinum omninò *improprie*.

6. An succus, in uvis contentus, possit consecrari?

R. Neg. Nam in eo statu nondum est *vinum usuale*: habet enim se potius per modum *comestibilis cibi*, quàm *vini potabilis*. Ob similem quoque rationem censetur, consecrari non posse vinum, quod in panis, alteriusvè materiæ poris diffusum est.

7. An ad Consecrationem sufficiat vinum *congelatum*?

R. Varii plausibiliter putant, istud validè consecrari; nam species, si post Consecrationem congelentur, fatentibus omnibus, manent species veri vini, quandoquidem continere pergant Sanguinem Christi, ex quo videri possit consequens, vinum post congelationem adhuc manere propriè & simpliciter *vinum*; adeoque & consecrabile.

Alii contrà existimant, vinum *congelatum* validè consecrari non posse, non magis quàm succus in uvis, aut vinum latens in pane. Ut ut sit, res non est

undequaque certa ; ideòque in praxi consecrare non licet tale vinum ; proindè , si vinum congelari contingerit , resolvendum est , vel etiam , dum commodè fieri potest , commutandum in aliud.

8. An vinum miraculo productum (quale erat in Cœna Galilææ) consecrabile sit ?

R. Videri posse quòd sic ; quia est verum vinum , quod , estò actu natum non sit , naturâ tamen suâ postulat nasci *de vite*. Ceterùm nec id omninò certum est , cùm pendeat à Christi voluntate , de qua hætenùs nobis non constat.

9. Quid dicendum de *lora* , seu vino , quod ex uvis jam bis , terve expressis , affusâ notabili aquâ , conficitur ?

R. Res pendet à communi iudicio , secundùm quod , si *lora* vini naturam & nomen obtineat , validè consecrabitur , aliàs non. Idem quoque dicendum de vino , quod aliundè multâ aquâ dilutum est , aut aromatibus , aliâve materiâ mixtum , decoctum , &c. perindè ut cap. præced. num. 5. dictum est de *tritico* similiter *mixto*. Et hæc quidem ad speculationem quod attinet , dum quæritur de materiæ *valore* ; in praxi porrò vehementer monendi sunt *Sacerdotes* , ut ad tremendum Altare deferant , quantum fieri poterit , puram ab omni adulteratione materiam.

10. An vino consecrando miscenda sit *aqua* ?

R. Affirm. Constat ex *Florentino* , quod , ubi dixerat , materiam Calicis esse *vinum de vite* , statim adjunxit : *Cui, ante Consecrationem, aqua modicissima admisceri debet*. Porrò mixtio ista tamquam ritus fieri debet inter celebrandum in *Calice* , nec sufficeret , si fieret à Ministro in ampulla , vel ab OEnopola in vase , &c. quia tunc non valeret ad *significationem Sacramenti* , ut loquitur D. Thomas.

11. An mixtio aquæ pertineat ad Sacramenti *essentiam* ?

R. Neg. Nam, dum post Consecrationem omiſſa dignoſcitur, juxta *Rubricas Miſſal. Rom.* nihil iterandum, nihil quoque ſupplendum eſt, quo evidenter ſupponitur, Consecrationem Calicis, non admixtâ aquâ, validam eſſe, aqua proindè miſceri debet neceſſitate præcepti, non Sacramenti.

12. Quo præcepto facienda eſt mixtio aquæ cum vino?

R. Eam eſſe faciendam præcepto Eccleſiæ, diſertiſſimè tradit Conc. *Trident.* nec ullus negat Catholicus. An etiam de ea exſtet præceptum *Divinum*, non convenit inter Scholaſticos. Affirmantes pro fundamento habent Conc. *Carthag. III.* in quo Can. 24. aquæ mixtio vocatur *Traditio Dominica*, & S. *Cyprianum*, qui eam Epist. 3. *Divino Magiſterio*, & præcepto ſancitam aſſeruit. Qui *Divinum* hîc præceptum negant, neceſſe habent dicere S. *Cyprianum*, & citatum Concilium per *hyperbolen* loqui, aut ſaltem de præcepto aliquo *latè dicto*; ſed mirum, ſi non hoc modo facilè eludetur omnis authoritas. Quidquid id eſt, communi ſententiâ præceptum hoc, ſeu à Chriſto ſimul & Eccleſia, ſeu ab Eccleſia tantùm ſit, obligat ſub gravi, propter notabilem iſtius mixtionis *ſignificationem*.

13. Dic, quid mixtio aquæ cum vino ſignificet?

R. Significat in primis unionem *Verbi Divini* cum natura *humana*. Prætereà unionem populi fidelis (de quo Apoc. 17. *Aquæ multæ populi multi*) cum Chriſto. Denique *Sanguinis & aquæ*, quæ de Chriſti latere profluxerunt, *hâc permixtione memoria renovatur*, inquit *Florent.*

14. An aqua, quæ in Calice cum vino miſcetur, convertatur in vinum?

R. Eam ſaltem converti moraliter, particulis ejus (dum tam modica eſt, ut vini naturam non vitiet) ita aſſiduo ſuo motu per vinum diffuſis, diſper-

sisque, ut humanos sensus effugiant, & aquæ nomen amittant.

15. An hac ratione aqua dici possit, vi Consecrationis, converti in Sanguinem Christi?

R. Affirm. Nam factâ tali aquæ in vinum conversione, totum, quod in Calice est, morali judicio censetur vinum, quod sufficit, ut totum etiam censetur consecrari, perindè ut suprâ consecrari diximus totum panem, qui non obstante exigui alterius frumenti, aut substantiæ admixtione, communi judicio adhuc est, & vocatur *triticeus*.

16. Qualis debet esse materiæ *quantitas*, ut consecretur?

R. Nulla quantitas reperitur ex Christi institutione determinata. Communior Theologorum sententia est, consecrari *validè*, quidquid vulgari æstimatione habet rationem, seu naturam sufficienter sensibilis panis triticei, & vini de vite, seu quantitas illius sit magna, seu parva, dummodò Consecranti sit moraliter *præsens*, ejusque actioni communi judicio censetur subjecta.

17. An qualiscumque panis vel vini quantitas, consecretur etiam *licitè*?

R. Neg. Sed, ut Consecratio licita sit, talis debet assumi materiæ quantitas, quæ proportionata est exigentiæ, usuique fidelium.

18. Quandonam censetur materia Consecranti *moraliter præsens*?

R. Non potest id certò definiri. Prudentum judicio standum est, quandonam censetur per pronomen demonstrativum *hoc*, vel *hic* connotari tamquam sufficienter propinqua loquenti.

19. An materia, ut censetur moraliter præsens, debeat Consecrantis manibus teneri, visu percipi, halitu, aut verborum sono attingi?

R. Neg. Passim namque, & benè consecrantur mi-

nones Hostiæ magno numero in Ciborio, Calice, &c. positæ, estò nec manibus, nec visu, nec halitu, &c. attingantur. Præcipiunt intereà *Rubrica*, ut Calix, vel Ciborium consecrandas Hostias continens, ante Consecrationem operiatur, seu discoöperiatur.

20. An validè consecratur materia post parietem posita, vel Tabernaculo clausa?

R. Neg. Quia vulgato iudicio non censetur Consecranti sufficienter præsens, ejusque actioni subjecta.

21. An materia Consecrationis debeat per Sacerdotem determinari?

R. Affirm. Etenim ex Florentino, Sacramenta omnia ad sui perfectionem desiderant *intentionem* Ministri, quæ nisi juxta communem, certamque sententiam determinata sit, nihil efficitur; undè si Sacerdos plures ante se Hostias habeat, & unam tantum intendat consecrare, nullam interim in particulari determinans, nullam quoque consecrabit, cum non sit ratio, cur ipsius intentio tunc potius afficiat unam, quàm alteram.

22. Quid si Sacerdos consecraturus manibus teneat duas Hostias, ratus se tantum tenere unicam?

R. Consecrabit utramque, si modò intentionem habeat, ut fieri assolet, consecrandi quidquid consecrabile habet præ manibus.

23. An una species sine altera consecrari possit?

R. 1. Unam speciem sine altera consecrari posse validè, certum est; satisque convincit Sacro-Sancta Hostia, quæ populo in Missa quotidie, nondum consecrato Calice, adoranda monstratur.

R. 2. Una species sine altera consecrari non potest licitè; Præcepto enim Divino, quod jam admittunt omnes Catholici, utraque Consecratio fieri debet moraliter *conjunctim*, quòd nempè per Consecrationem unius speciei in Sacrificio non satis significetur Christi Passio, ad quam tamen exerte significan-

dam, commemorandamque præcepta est *Consecratio*.

CAPUT IV.

De Forma Consecrationis Panis.

1. QUÆ est Forma Eucharistiæ?

R. Sunt illa verba, quibus usus est Christus Eucharistiæ Sacramentum conficiens, uti perspicuè asserit *Florentinum*, proindè Christum solo voluntatis imperio sine verbis consecrasse, nullo liquet indicio, estò haud dubiè id facere potuisset, si voluisset.

2. Quæ sunt verba, quibus Christus pro forma usus est in Consecratione *Panis*?

R. Sunt hæc: HOC EST CORPUS MEUM, prout evidentissimè tradunt Evangelistæ, eadem scilicet quibus in Consecratione utuntur hodiè, semperque usi sunt Sacerdotes Christi, quod testantur vetustissimi Patres Græci, Latinique apud authores passim citati.

3. Quid ergò volunt Evangelistæ, dum dicunt, *Accipiens* (Christus) *panem, benedixit, fregit, &c.* ex quibus videri potest, quòd *benedictio* ista reipsà *Consecratio* fuerit, & non verba sequentia: *Hoc est Corpus meum*?

R. Præcedens illa benedictio nullatenùs fuit Consecratio, sed solùm materiæ consecrandæ præparatio, uti explicat *Estius* in cap. 11. Epist. 2. ad Cor. satisque insinuat *Trident.* Sess. 13. cap. 1. *Benedictionem* à verbis Consecrationis disertè distinguens.

Aliqui Evangelistarum narrationem sic connectunt: *Accepit panem, benedixit, dicens: Hoc est Corpus meum, fregit, &c.* Et ita quoque intelligunt verba pertinentia ad Consecrationem *Calicis*, juxta quos dici poterit, Evangelistas non semper exactè rei gestæ, dictorumve seriem voluisse servare. Favet S. August. lib. 2. de Conf. Evangelist. cap. 3. Vide quoque S. Thom. 3. p. q. 78. a. 1.

4. An

4. An solis his verbis *Hoc est Corpus meum*, perficiatur Consecratio panis?

R. Affirm. Ea namque sola significant, adeoque & efficiunt conversionem panis in Corpus Christi, cuius nomine proferuntur. Proindè verba, quæ præcedunt, puta *Qui pridie quàm pateretur* (estò sine piaculo scienter omitti non possint) aut quæ sequuntur, *Quod pro vobis tradetur*, quæ Latini omittunt, ad necessitatem Sacramenti non pertinent; vel enim non proferuntur in persona Christi, vel certè conversionem non exprimunt, quod tamen facere debent verba Consecrationis; quo à fortiori intelligamus, ad essentiam non pertinere liturgicas preces, Consecrationis verba remotiùs præcedentes, vel sequentes.

5. Potestne ergò intelligi, quòd Sacerdos loquatur in persona Christi, si non dicat hæc verba *Qui pridie quàm pateretur*, &c.

R. Affirm. Nam ipsa Christi *institutio*, & Sacerdotis *intentio*, unà cum *circumstantiis* aliundè satis demonstrant, eum agere in persona, & nomine Christi.

6. Quid dicendum ad *Liturgias* Græcorum, juxta quas Sacerdos, prolatis verbis, quæ nos forinam esse jam diximus, erigit se, precaturque, ut superveniens *Spiritus Sanctus* sanctificet, & efficiat hunc panem Corpus Christi, quo videtur supponi, panem non esse antea consecratum?

R. Si *Liturgia* istæ ob varias mutationes, transpositionesque corruptæ non sint, Sacerdos per illas preces non aliud petit, quàm ut Divina Clementia ratam habeat peractam Consecrationem, faciatque, ut Corpus Christi *in se* sub specie panis existens, nobis fiat Corpus Christi, hoc est ubere suo effectui ad salutem nobis prodesse incipiat; perindè ut ipsi *Latini* post Consecrationem oramus, *per manum Sancti Angeli in sublime Altare perferri Victimam Sanctam*, ut nobis sit causa omnis benedictionis. Aliud non velle *Græcos*,

testatus est in *Florentino* suorum nomine Græcus *Bessarion*. Idem dicendum de precibus post Consecrationem *Calicis*.

7. Quid dicendum ad SS. Patres, qui verba Consecrationis sæpius vocant *orationem*, seu *invocationem Dei*, &c.

R. Verba Consecrationis (perindè ut omnes Sacramentorum formæ) vero sensu dici possunt *oratio*, non *explicitè* & *in signato*, sed *implicitè* & *in actu exercito*, prout nempe proferuntur secundum significationem à Christo inditam.

8. An particula *hoc* pertineat ad essentiam formæ?

R. Affirm. Ita nempe, ut, si non ponatur hæc ipsa particula, aut saltem altera illi *æquivalens*, nulla sit Consecratio. In praxi essentialia quoque putanda sunt verba sequentia *Est Corpus meum*, quidquid aliqui circa vocem *est* speculentur. Particulæ *hoc* æquivalere putantur ista, *Hic cibus*, *hæc res*, &c. non item *Hic* adverbium loci, neque *istud*, vel *illud*, nisi velis duo postrema communi jam usu esse pronomina rei præsentis demonstrativa.

9. An particula *enim*, dum in forma dicitur, *Hoc est enim Corpus meum*, sit essentialis?

R. Neg. Quia neque extat apud Evangelistas, neque apud Apostolum, sed addita est ab Ecclesia, ut verba formæ cum præcedentibus faciliiori sensu cohæreant. Idem dicendum de eadem particula per Ecclesiam positâ in Consecratione *Calicis*.

Ceterum in praxi ut veriùs habendum est, eum peccaturum mortaliter, qui particulam istam consecrando volens omitteret, utpotè cum vix à contemptu absit reflexa ista omissio.

10. An valeat Consecratio per hæc verba *Ecce Corpus meum*?

R. Consecratio ista vel nulla est, vel, ut minùs dubia, quippè quæ non satis significet, fieri conversionem.

11. Quid si, omiſſâ voce *est*, dicatur *Hoc Corpus meum*?

R. Eſſet omiſſio talis certò peccatum grave; putant tamen aliqui, Conſecrationem reipſâ validam fore, quòd nempè particula *est* ſubintelligatur, uti apud *Hebræos*, & *Syros* ſæpiùs uſu venit, adeòque maneat eadem propoſitionis viſ, idem etiam ſenſus; undè & in Textu Græco apud Lucam cap. 22. ubi refertur Conſecratio Calicis, vox iſta omittitur. Interim res non eſt certa.

12. Quid ſi loco *est* conſecrans dicat, *Erit*, *Fiet*, &c.?

R. Nulla eſt Conſecratio; dant enim *futura* iſta propoſitioni ſenſum à ſenſu Chriſti diverſum, cùm non ſignificent converſionem fieri de *preſenti*, quod tamen Chriſti exemplo, & præcepto ad Conſecrationem requiritur.

13. Conſecraretne validè, qui diceret: *Hoc eſt Caro meo*?

R. Res pendet ab eo, an *caro*, & *corpus* æquivalentia ſint. Chriſtus quidem vocem *caro* uſurpavit, dum dixit *Panis, quem ego dabo, Caro mea eſt*. Item: *Niſi manducaveritis Carnem, &c. Qui manducat meam Carnem, &c.* Communiùs tamen putatur vox *corpus* ampliùs aliquid importare, quàm *caro*, ut idcirco etiam videri poſſit Sacramentum iſtâ voce non confici.

14. Quid importat ly *Corpus* in forma Conſecrationis panis?

R. Partes corporis *ſolidas*, ſive illæ propriè *caro* ſint, ſeu *nervi*, *offa*, &c. vel importat ad totum, quod in corpore organico contra animam, ſanguinemque condiftinguitur; & ideò Chriſti *Divinitas*, *Sanguis*, & *Anima*, eſtò ſub ſpeciebus panis ponantur unà cum *Corpore* per concomitantiam, non ponuntur tamen *vi verborum*, quòd ſcilicet iſta vi ſignificationis ſuæ non importet vox *Corpus*. Vice verſâ

differe dum de voce *Sanguis*, quæ in Consecratione Calicis *Sanguinem* importat condistinctum à *Corpore*.

15. Quid ergò, si consecrassent Apostoli, quo tempore mortuum Christi Corpus jacebat in sepulchro?

R. Tunc sub specie panis reipsa extitisset Christi Corpus sine Anima, & sine illo Sanguine, qui jam erat effusus, & consequenter à Corpore separatus; non tamen sine eo Sanguine, qui adhuc Corpori, quamvis mortuo, inerat, neque etiam sine Divinitate, nam quod semel assumpsit Divinitas, numquam dimisit.

16. Valetne Consecratio, si dicatur *Hoc est Corpus Christi*?

R. Neg. Locutio enim ista à sensu Christi planè diversa est. Præterea sic Consecrans non loquitur in persona Christi, quod tamen facere debet juxta *Florentinum*, mentemque Ecclesiæ.

De illo, qui ex imperitia, vel mentis evagatione verba formæ corruptè pronuntiat, dictum est in *Tract. de Sacram. in gen. cap. 4. num. 8.* Altum interea semper fidelis Minister meminerit, gravi se (saltem plerumque) peccato obnoxium, si in Sacramentorum formis temerè quidpiam omittat, mutet, vel alteret.

17. Pro quo supponit pronomen *hoc*, dum Consecrans dicit *Hoc est Corpus meum*?

R. Supponit pro eodem, pro quo supponit istud prædicatum *Corpus meum*. Idem dicendum de particula *hic* in Consecratione Calicis.

18. Quomodo id dici potest, quandoquidem pronomen *hoc* debeat demonstrare aliquid, & supponere pro aliquo, quod ante demonstrationem existit, quod utique non nisi panis est, quem Sacerdos tenet in manibus?

R. Estò pronomen *hoc* in propositionibus *speculativis* aliquid præexistens demonstret, illud tamen

non facit in propositionibus, quas *præcticas*, seu *operatorias* vocant, quòd nempe ipsæ objectum, seu significatum suum efficiant, vel illius effectum de præsentī significant.

19. Dic ergo, quandonam pronomen *hoc* in propositionibus *præcticas* incipiat demonstrare?

R. Dum propositiones ipsæ in totum prolatae sunt; & sic v. g. dum quis circulum faciens dicit *Hoc est circulus*, propositio practica est, in qua pronomen *hoc* tunc demum circulum demonstrat, dum ipse prolata propositione perfectus est. Idem dicendum de pronomine *hoc* in hac practica propositione *Hoc est Corpus meum*, quòd nempe in fine pronuntiationis demonstret *Corpus Christi*, quod tunc reipsa existit.

20. Si pronomen *hoc* in fine formæ demonstret *Corpus Christi*, nunquid tunc forma constabit hac propositione *identica*, *Corpus meum est corpus meum*, quæ scilicet nugatoria est?

R. Nullo modo; nam particula *hoc* non importat *Corpus Christi* distinctè sub ratione *Corporis*, sed solum confusè sub ratione contenti sub speciebus, ita ut sensus sit, *hoc contentum*, sive, *hæc res contenta sub speciebus panis*, est *Corpus meum*; quo sensu hæc propositio, *Hoc est Corpus meum* non magis identica est, quàm sit illa Dei Patris, *hic est Filius meus dilectus*, vel hæc cujuscunque hominis, *hic est pater meus*.

C A P U T V.

De Forma Consecrationis Vini.

1. Q Uæ est Forma hujus Consecrationis?

R. Ordinaria apud Latinos est hæc: *Hic est enim Calix Sanguinis mei, Novi & æterni Testamenti, mysterium fidei, qui pro vobis, & pro multis effundetur in remissionem peccatorum.*

2. Undè desumpta sunt verba istius formæ ?
 R. Estò non omnia in Scriptura habeantur eodem tractu, seu consequenter, passim tamen desumpta sunt partim ex Apostolo, partim ex Evangelistis.

3. Quare dicis *Passim desumpta* ?

R. Quia Catechismus Tridentini existimat, quòd verba *Æterni*, & *Mysterium fidei* nos docuerit *Traditio* Catholicæ veritatis interpres. Et quidem de voce *æterni*, fatendum, quòd ea non habeatur, nisi in Scriptura Veteri, ubi *æterni Testamenti* fit mentio; verba tamen *Mysterium fidei* juxta aliquos videri possunt desumpta ex Apostolo I. ad Timoth. 3. ubi de *Diaconis* ministrantibus loquitur, *Habentes mysterium fidei*, &c. consecratum utique Calicem, ut apparet, insinuans.

4. Explica omnia verba formæ citatæ.

R. Dum dicitur, *Hic est Calix Sanguinis mei* figurata quidem locutio est, at prorsus obvia, ut dum dicitur, *Hoc est vas aquæ*, continens scilicet pro contento; est ergo sensus, *Hic est Sanguis meus, qui continetur hoc Calice.*

Testamenti, seu *Fœderis*, quod *Sanguine*, seu morte Testatoris sancitur ac dedicatur, de quo Apost. ad Heb. 9.

Novi, hoc est alterius longè rationis, quàm fuerit *Verus* istud, quod effuso, aspersoque animalium sanguine dedicatum est.

Et æterni, seu quòd hoc Novo Testamento Christi Sanguine dedicato, æterna nobis legetur hæreditas, seu quòd ad consummationem sæculi duraturum, aliud post se Testamentum non expectet, uti vetus adhuc expectabat.

Mysterium fidei, quo significetur, hunc Calicem ratione Sanguinis in eo contenti, rem esse mysticam, & sacram, quæ solâ fide percipi possit, non sensibus.

Qui pro vobis Apostolis, & pro multis Judæis, atque Gentilibus, primum electis quoad efficaciam, deinde hominibus omnino omnibus quoad sufficientiam, effundetur in remissionem peccatorum, quibus designatur effectus tam Passionis Christi, quam incruenti hujus Sacrificii.

5. An omnia verba, pro forma ordinaria Calicis assignata, sint essentialia?

R. Neg. In primis namque particula *enim* juxta omnes ad essentiam hujus formæ non pertinet. Prætereà in *Liturgiis Veterum*, puta *SS. Jacobi, Basilii, Chrysostomi, & Æthiopum*, non habentur ista *Æterni, mysterium fidei, &c.* has tamen Liturgias continere formam essentialiter sufficientem, nemo negaverit. Denique, nec ullus è *Scriptoribus Sacris* Sacramenti institutionem referentibus, omnia ista verba habet; quo satis ostenditur, non omnia esse essentialia; ne alioquin cogamur admittere, eos in re tanta fuisse incurios.

6. Dic ergo, quæ verba sint essentialia formæ Calicis?

R. Hæc sola *Hic est calix Sanguinis mei*, seu, quæ æquivalent, *Hic est Sanguis meus*: illa etenim sola significant, & consequenter efficiunt conversionem vini in Sanguinem Christi, ut proinde de verbis illis agens *D. Thomas*, meritò scripserit, *Dicendum est, quòd si Sacerdos sola dicta verba proferret, cum intentione conficiendi hoc Sacramentum, perficeretur hoc Sacramentum.*

7. Quomodo ergo *D. Thomas* dicit, quòd verba sequentia *Novi, & æterni Testamenti, &c.* sint de substantia formæ?

R. Per substantiam formæ, non essentiam, sed integritatem intelligit, in quantum nempe verba ista, *Novi, & æterni, &c.* pertinent ad integritatem ejusdem locutionis tamquam determinationes prædicati, &c. ut lo-

quitur S. Doctor, ut vel ideò à Consecrantibus tota forma integrè sit proferenda, juxta præscriptum Ecclesiæ, & quidem *eodem ritu, & modo.*

8. Quare potius ad integritatem formæ Calicis pertinent hæc, *Qui pro vobis & pro multis effundetur*, quàm ista, *Quod pro vobis datur*, vel *tradetur*, pertineant ad integritatem Consecrationis panis?

R. Rationem suggerit D Thomas; *Quia Sanguis seorsim consecratus, expressè Passionem Christi repræsentat*, magisque activè se habet, ideò potius in Consecratione Sanguinis fit mentio de effectu Passionis, quàm in Consecratione Corporis, quod est Passionis subjectum.

9. An Verba Consecrationis, tam panis, quàm calicis proferantur *recitativè*, an *assertivè*?

R. Proferuntur utroque modo. Proferri *recitativè* seu *historicè*, satis patet ex Canone, in quo de Christo narratur, *Qui pridie quàm pateretur, &c.* Proferri verò etiam *assertivè*, ex eo liquet, quòd Consecrans gerat personam Christi, ejusque nomine loquatur, ita ut Christus ipse tamquam principalis per Sacerdotem consecratoria rursus Verba pronuntiet, quod certè non fieret, si *recitativè* tantum pronuntiaretur. Præterea per verba *recitativè* tantum prolata non significaretur, proindeque nec fieret de præsentis panis, vinique conversio in Christi Corpus & Sanguinem, sed solum indicaretur ista conversio, quæ facta est per Christum in ultima Cœna.

Porro eandem propositionem ab una, eademque persona proferri posse *recitativè*, simul & *assertivè*, patet in casu, quo Concionator dicit, S. Augustinus dedit, & ego dico: *Cum perierit quod factum est, ubi erit amator temporis, qui perdidit aeternitatem?*

CAPUT VI.

De Transubstantiatione.

1. Quid significat vox *Transubstantiatio*?

R. Nihil significat aliud, quàm conversionem unius substantiæ in aliam. Sic *aqua* in Cana Galilææ dici potuit transubstantiata in *vinum*.

2. An in Eucharistia admittenda sit *transubstantiatio*?

R. Affirm. Nam fide certum est, vi verborum Consecrationis fieri *conversionem*, seu *mutationem* totius substantiæ *panis*, & *vini* in substantiam *Corporis*, & *Sanguinis* Christi; quæ *conversio*, inquit Synodus *Tridentina*, convenienter ab Ecclesia Catholica *transubstantiatio* dicta est.

3. Quomodo, quandoquidem vox ista, neque eâ usa sit primitiva Ecclesia, adeoque (quod volunt prætensè reformati) sit commentum Papisticum sub Innocentio III. ortum in *Lateranensi* Concilio?

R. Vocem *homousios*, seu *consubstantialis* (idem est de pluribus aliis) neque exertè habet Scriptura, neque semper habuit usus Ecclesiæ, & tamen tres Divinas Personas rectè *consubstantiales* appellari, negare non possunt Sectarii, quòd scilicet Scriptura, estò vocem non habeat, rem tamen ipsam habeat, & Ecclesia semper fidem habuerit; nihil proindè ad rem interest, si serò significativum aliquod nomen repertum à Theologis, usuque receptum sit, modò priùs res eadem in Christiana fide jam fuerit, verbis aliis, aliâ phrasi concepta. Porro indubitata fide semper Ecclesia credidit, *panem*, & *vinum* in Eucharistia converti in Christi *Corpus*, & *Sanguinem*, ita ut prolatis verbis Consecrationis, desinente *panis*, *vinique* substantiâ, statim sub illorum speciebus verè, realiter, & substantialiter existat verum Domini nostri *Corpus*, & verus *Sanguis*, unâ cum ipsius

Anima, & Divinitate, ut novissimè loquitur Synodus *Tridentina*.

4. Quid intelligitur per *verum Domini Corpus*?

R. Idem, quod *natum de Maria Virgine*, quod olim in Cruce distentum, nunc ad dexteram Patris sedet in gloria.

5. Quare dicitur Christi Corpus *verè, realiter, & substantialiter* in hoc Sacramento existere?

R. *Verè*, ut intelligamus, quòd illic existat non tantum in *figura* vel signo; *realiter*, non sola apprehensione per fidem; *substantialiter*, non solum virtute & energiâ, prout comminisci coeperunt, qui ab uno, & altero sæculo resiliences ab omnibus Christianis, *iverunt in adinventionibus suis*.

6. Undè probatur, in Eucharistia verum Christi Corpus reipsâ existere?

R. Veris fidelibus sufficere ad probam possunt tam multa Concilia à temporibus *Beringarii* (qui primus contra Mysterium hoc errorem fecit famosum) veritatem istam definientia. Sectariis verò, quibus Concilia ista suspecta sunt, hæc ipsa veritas luculenter ex Scripturis ostenditur.

Primò apud Joan. cap. 6. dicit Christus: *Panis, quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita*. Item: *Caro mea verè est cibus, & Sanguis meus verè est potus*. His verbis apertissimè profligati Sectarii, ad expositionem confugiunt; nempe ubi aliquid ipsis arridere visum; in verbis hærent, nihil volunt exponi, proclamant, in Verbo Dei standum: ubi verò occurrit quidpiam conceptibus suis non placitum, provocant ad expositionem, & illam quidem suam: aiunt ergò, ubi dixit Christus: *Caro mea est*, exponendum esse hoc modo: *Figura Carnis meæ est*, seu *Carnem meam significat*; sed, quo doceantur inane istud esse commentum, meminerint, quòd mox ad Christi promissionem, *Panis quem ego dabo, Caro mea est*, ad

se invicem litigantes Judæi quæsierint : *Quomodo potest hic nobis Carnem suam dare, ad manducandum ?* Si figuram tantum carnis apprehendebant , nulla causa erat litigiosæ quæstionis ; apprehendebant ergò *veram carnem* ; si verò Christus non veram carnem , sed figuram solùm carnis erat daturus , debebat quærentibus Judæis suam mentem exponere , & vel sic illos ab erronea apprehensione liberare ; non fecit tamen hoc , sed magis perstitit , dicens : *Amen , amen dico vobis , nisi manducaveritis Carnem Filii hominis , &c.* evidenter insinuans , & *veram se carnem* daturum , & illos , veram carnem apprehendendo , neutiquam errare ; estò errarent in modo , quo erant manducaturi , ut infra dicitur cap. sequenti num. I.

Secundo apud *Matthæum* cap. 26. Dominus in ultima Coena impleturus , quod apud *Joannem* promiserat , Sacramentum hoc instituens , dicit : *Hoc est Corpus meum.* Eadem verba sine ulla variatione sunt apud *Marcum* , *Lucam* & Apostolum *Paulum* ; verba utique vim Testamenti habentia , uti de Calice ipse Dominus dignatus est dicere , adeoque aperta , & minimè perplexa seu obscura ; ac denique , ut in testamentis fit , in obvio & proprio sensu accipienda. His non permoti *Calvinistæ* , iterùm expositionem inclamant , & disertissimis verbis , verum & reale Corpus obviè importantibus , non alium esse volunt , quàm contortum hunc sensum , *Hoc* (scilicet panis) *significat Corpus meum* , ut nempè nihil aliud hìc dederit Christus , quàm Corporis sui *signum* , sive *figuram* , hoc est *panem*. Si ita est , igitur *Agnus Paschalis* , *Manna* , & si quæ sint alia , quæ , fatentibus omnibus , in Veteri Testamento Eucharistiam præfigurabant , erant solùm figuræ *panis* , figuræ utique *figurato* ipso nobiliores. Apage cæcutientium somnia.

7. Quid in hanc rem SS. Patres ?

R. Uno consensu omnes scribunt , quod hodiè Ca-

tholici credimus, scilicet Christum his verbis : *Hoc est Corpus meum*, panem, & vinum reipsâ convertisse in suum Corpus, & Sanguinem.

S. Justinus Martyr, primo ab Apostolis sæculo, in Apolog. 2. ad Antoninum Imperatorem ait, quod sumus edocti, Eucharisticum cibum post verba Consecrationis esse *incarnati Jesu Carnem, & Sanguinem*.

S. Cyprianus Serm. de Coena Domini, *Panis iste, quem Dominus Discipulis suis porrigebat, non effigie, sed naturâ mutatus est, omnipotentiâ Verbi factus est Caro*.

S. Joannes Damascenus l. 4. de Fide cap. 14. *Dominus dixit : Hoc est non Corporis signum, sed Corpus; non Sanguinis signum, sed Sanguis*.

Vide S. Gregorium Nyssenum Orat. Catechetica c. 27. S. Hilarium l. 8. de Trinit. S. Epiphanium in 7. Synodo, actione 6. S. Chrysostomum Homil. 86. in Matt. & alibi passim; S. Ambrosium l. 4. de Sacram. c. 4.

8. Quid hîc S. Augustinus?

R. Sexcentis locis assertam à nobis veritatem exhibet. Sit locus unus pro omnibus, in Psalm. 33. Concione I. ubi exponens titulum Psalmi, *Ferebatur in manibus suis*, sic scribit : *Hoc quomodo fieri possit in homine, quis intelligit? Quomodo intelligatur in ipso David secundum litteram, non invenimus: in Christo autem invenimus; ferebatur enim Christus in manibus suis, quando commendans Corpus suum, ait: HOC EST CORPUS MEUM: ferebat enim illud Corpus in manibus suis*.

Hîc Calvinus, qui obscurioribus aliquot S. Doctoris verbis ad suum errorem abusus est, evidentissimo loco fecit hunc sensum, ut nihil aliud voluerit S. Pater, quàm quòd Christus seipsum portaverit manibus suis *impropriè, & figuratè*, quatenus scilicet ferebat panem, *Sacramentum*, seu figuram Corporis sui. Sed, quæ anus tam angusti judicii est, mentisque consumptæ, quæ non intelligat fieri ab homine posse, ut manibus gestet figuram, seu effi-

giem Corporis sui ? Proindè de vero, & reali Corpore intelligendus est *Augustinus*, ne alioquin ineptissimè dixerit, *Hoc quomodo fieri possit ab homine* (naturaliter saltem) *nullus intelligit.*

Quid multis ? Nulla primæ Ecclesiæ ætas, nullus Patrum ab asserta Corporis, & Sanguinis Christi in Eucharistia veritate, & realitate discrepavit. Omnium succedentium sæculorum, scriptorumque consona testimonia citare, instituti nostri ratio non patitur. Fecerunt hoc ante nos homines Dei, quibus hoc argumentum fusiùs prosequi visum; ut nihil in prætensè *reformatos* gravioris præjudicii sit, quàm Christianorum consensus in Eucharistiæ fide eo sæculo, quo nasci coeperunt, nam *Latinis, Græcis, Armenis, Abyssinis, &c.* tunc idem sensus. Conveniebant omnes in eam sententiam, sub speciebus panis, ac vini delitescere realiter Christi Corpus & Sanguinem; nihil panis, nihil vini superesse, adorandam utique Eucharistiam, quandoquidem in ea nulla substantia est, nisi ipse-met Christus.

Consensu isto pressi sectarii fingunt, incubuisse aliquando mortalibus noctem, quæ eos à Calvinistica, seu vera (ut ipsis placet) Christi fide, ab Apostolis per orbem disseminata, in *Papisticum*, seu idololatricum errorem repulerit. Et hoc quidem assidue proclamant isti, sed noctis istius tempus, quo idololatricum nefas veri aliquando Christiani admiserint, necdum tot studiis, & tam diligenti odio ab ipsis repertum est.

Quidam ex illis, sub quarti Christi sæculi finem excidisse volunt legitima sacra, præcipui eorum duces, volunt ea vixisse uno sæculo ampliùs; alii denique adhuc liberaliores sunt, conceduntque nostrum de Eucharistia errorem inductum demùm esse inter sæculum nonum, & decimum; sed cùm non sint convenientia eorum testimonia, suâ se discordiâ dissipant: *Inceptus clamor frustratur hiæntes.*

Scitur, quo tempore *Iconomachi* coeperint, quo *Ariani*, *Manichæi*, *Eutychiani*, &c. & tam altum Scriptores omnes dormierint, ut nesciatur, quo tempore in tam horrendam idololatriam, qualem in *Romana* de Eucharistia fide prætendunt, Ecclesia sese demiserit? Nugæ, deliria.

Meritò proindè tam ignotam metamorphosin, qualem nec ipse *Nasò* effinxerit, quâ scilicet toto orbe mortales, nemine repugnante, nemine memorante, à vera ad idololatricam de Eucharistia doctrinam transierint, jam pridem moraliter impossibilem invictissimè demonstraverunt Viri scientiâ insignes.

Ahhæc, liquidò ex historiis constat, Romanam Ecclesiam fuisse in Eucharistica fide aliquando purissimam. Porro Patres, qui suprà citati sunt, quique vel ipso prætensè *Reformatorum* judicio vixerunt intemeratis adhuc Ecclesiæ sæculis, concordi sententiâ evidenter tradunt istam de Eucharistia fidem, quam omnibus succedentibus sæculis, ad hoc usque quod vivimus, illibatam tenuère tot populi, etiam illi, qui Communioni nostræ jam olim repudium miserunt, schismatici *Græci*, qui Pontificum Romanorum nomen odère, qui certè doctrinam tanti momenti, si, quod volunt Sæctarii, à *Latinis* postliminio excogitata esset, utique nec apud se admisissent, nec retinuissent.

Si à Christo est prætensè reformata fides, quis eam ipsis per manus tradidit? Quis ab Apostolis accepit? Quis acceptam continuavit? Dent aliquas antiquorum historias, aut, si scriptas traditiones non habeant, dent alias. Verbo (& quid tandem potest exigì minùs?) monstrent saltem vel singulis ætatibus unum, qui fidem, quam prætendunt veram, coluerit; non invenient sanè, etiamsi usque ad ultimum mundi excidium *Cleanthis* lucernam admove- rint. Prò pudor! destitui partes eorum tantillo mo-

numento, tantillo successionis vestigio. Et quos tandem sani ingenii homines hæc ratio diligenter expensa ab erroris istius coeno non eruat?

9. Quid dicendum de *Lutheranis*, qui in Eucharistia quidem verum Christi Corpus admittunt, sed non existimant panem indè recedere?

R. Quamquam mox suprâ contra *Calvinistas* præcipuè actum sit, ex iis tamen, quæ dicta sunt, satis quoque refellitur *Lutheranorum* de *impanatione* sententia; concipi enim non potest, quo sensu asserant Patres, panem in Christi Corpus *converti*, si panis illic esse non desinat. Prætereà, si illic & panis, & Christi Corpus esset, non diceret Christus, *Panis, quem ego dabo, caro mea est*, sed: *In pane, quem ego dabo, &c.* nec diceret: *Hoc est Corpus meum*, sed: *Hic est Corpus meum*: quia si maneret panis, ille utique demonstraretur per pronomen *hoc*, fieretque hic sensus: *Hoc* (scilicet panis) *est Corpus meum*, qui sensus undeque falsissimus est: nunquam enim panis est Corpus Christi.

Neque refert, quòd, si vas vino plenum sit, possimus demonstrare utrumlibet, dicendo: *Hoc est vas*, vel: *Hoc est vinum*; cùm enim vas de se natum sit, & ab hominibus destinatum, ut vinum contineat, sit, ut vulgari loquendi consuetudine possimus demonstrare vel unum, vel aliud: At, si pani clàm insertus esset aureus nummus, non rectè quis diceret: *Hoc est nummus aureus*: cùm enim panis, neque ex natura sua, neque ex communi usu mortalium destinatus sit, ut aureum nummum contineat, audientes utique omnes apprehenderent, illum per pronomen *hoc* demonstrare panem, de quo assereret, quòd sit *aureus nummus*, quod falsum est. Similiter, cùm panis non habeat se instar vasis connaturaliter Corpus Christi continentis, mirum non est, si vulgari usu solus panis, si in Eucharistia reipsâ existeret, per pronomen *hoc* demonstraretur,

CAPUT VII.

*Exponuntur ea, quæ veritati Corporis,
& Sanguinis Christi in Eucharistia
solent opponi.*

I. **C**HRISTUS dixit: *Caro non prodest quidquam;
Verba, quæ ego locutus sum vobis, spiritus & vita
sunt.*

R. Fingebant animis *Capharnaïta* pinguem aliquam, indignamque rationem, & omninò carnalem, nihilque altius cogitabant, quàm Christum, ut mortuæ carnes eduntur, ita corpus suum promittere, ut in partes scinderetur, ut saporis carnei esset, sumptum deficeret. Hunc sumptionis modum reprehendens Christus, benè dicebat: *Caro non prodest quidquam*, addebatque: *Verba, quæ ego locutus sum vobis, spiritus & vita sunt*, hoc est, altiori, quàm vos cogitatis, ratione, me tradam, & verè quidem, atque realiter, sed spirituali, & incomprehensibili modo sumptus in cibum, totus, inviolatus, & numquam deficiens ad finem usque sæculi vivificabo pias fumentium mentes.

2. Scripturæ S. pro Eucharistia sæpè nominant *panem & vinum*.

R. Idem Patres antiqui sæpè fecêre, idem fecit D. Thomas tam disertus *transubstantiationis* Assertor & Explanator; idem facimus nos, quòd nempè in Eucharistia adhuc *panis* appareat (idem est de vino) & maximè, quod antea *panis* fuit: Sæpè enim quod jam est, ex eo, quod fuit, appellamus. Sic *Exodi* 7. *virga* Aaron versa in colubrum certè *virga* non erat, alioquin fascinosos à Deo *Pharaonis* oculos diceres, non vero miraculo de sua majestate admonitos, & tamen etiam tunc *virga* dicitur, nimirum, quia ex *virga* mutata in *serpentem*.

Adde,

Adde, quòd à Scriptura, Patribus, atque etiam nobis Eucharistia soleat passim appellari *panis* cum addito, puta, *Hic panis, panis quem frangimus, panis vitæ, supersubstantialis, &c.*

3. Ad Coloss. 3. dicit Apostolus, *Quæ sursum sunt, quærite, ubi Christus est in dextera Dei sedens, . . . non quæ super terram.*

R. Deus ubique est, & tamen oramus Patrem, *qui est in cœlis*; quia scilicet illic specialius est, & manifestius. Similiter Christus in Cœlis est, & erit magnâ illâ, & visibili Majestate, donec in ultimo mundi actu iterum venturus est cum gloria, omnium sæculorum hominibus ad iudicium convocatis. Adest ergò ipse nobis in terris, in Sacramento verè & realiter, non publico illo splendore, sed tectus creaturæ imagine, atque velis Creatorem celantibus.

Adhæc non versatur inter nos obnoxius officiis, quæ reverà corpori profint, qualia olim unguento diffuso *Magdalena* exhibuit, quorumque respectu ipse Dominus dixit, *Pauperes semper habebitis vobiscum, me autem non semper habebitis.* Sic item dixit: *Relinquo mundum*, de visibili præsentia loquens, quâ hætenus ordinario modo erat cum hominibus conversatus.

4. Matthæi 24. habetur: *Si quis vobis dixerit, Ecce hic est Christus, aut illic, nolite credere.*

R. Non illic de Eucharistia sermo est, sed de perditis impostoribus, qui se Christum mentituri erant, & de quibus initio citati capitis scriptum est: *Multi venient in nomine meo, dicentes, Ego sum Christus, & multos seducent.*

5. Veteres aliquot Patres Sacramentum hoc subindè figuram, sive signum appellant Corporis, & Sanguinis Domini.

R. Tunc Patres illi (precipuè *Augustinus*) Sacramenti nomine intelligunt partem illius sensibilem, species nempe, quæ signum sunt Corporis, & San-

guinis Christi reipsâ præsentis, quo modo olim *columba*, & igneæ linguæ figura erant *Spiritus Sancti*, utique præsentis; quo item modo *motus* signum est *animæ*, etiam præsentis.

Præterea Corpus, & Sanguis Christi, prout sub diversis speciebus in Sacramento existunt, figura seu signum sunt ejusdem Corporis, prout in Cruce immolatum est, & Sanguinis, prout effusus est.

Denique verum in Eucharistia Christi Corpus figura est, significans Corpus Christi mysticum, quod est Ecclesia, cujus corporis membrum sunt omnes, qui in unitate fidei per caritatem compaginantur, quique hac ratione spiritualiter manducant Corpus Christi. Et hæc est spiritualis Corporis Christi manducatio, quam toties *S. Augustinus* insinuat (ad quam etiam obligari vult *parvulos* per susceptionem Baptismi, vi cujus incorporarentur Ecclesiæ) quòd scilicet sine spirituali ista manducatione nîl profit reipsâ dentibus premere Sacramentum Corporis, & Sanguinis Christi. Idem dicendum ad alios Patres, qui asserunt manducationem Corporis Christi *per fidem*, qui interim non excludunt manducationem *realem*.

Porro, quomodo Sacramentum Eucharistiæ signum sit Corporis Christi mystici, seu Ecclesiæ, docet cum prædecessoribus suis *S. Aug.* Tract. 26. in *Joan.* dicens: *Propterea quippè Dominus noster Jesus Christus Corpus, & Sanguinem suum in eis rebus commendavit, quæ ad unum aliquid rediguntur ex multis; namque aliud in unum ex multis granis conficitur, aliud in unum ex multis acinis confluit; sicut nimirum in unum confluit Ecclesia ex multis fidelibus.*

6. Undè factum est, quòd SS. Patres de Eucharistia subindè scripserint obscuriùs?

R. Scripserunt veteres Patres priusquam mysterium istud impugnarent Hæretici, quo factum est, ut, dum scribebant securiùs, scripserint etiam ali-

quanto obscurius, sic tamen, ut à fidelibus se scirent intelligi. Observat id in simili S. P. Aug. cont. Julian. l. 1. cap. 6. de S. Chrysostomo loquens: *Disputans in Ecclesia Catholica, non se aliter intelligi arbitrabatur, tali quæstione nullus pulsabatur: vobis nondum litigantibus securius loquebatur.*

Adhæc notum est, quàm truculentas ab Ethnicis Tyrannis persecutiones tolerârit Ecclesia, ex eo quod dicerentur Christiani manducare carnes humanas. Non mirum proindè, si istorum temporum Patres de isto mysterio (cujus nondum susceptibiles erant profani isti persecutores) minùs apertè quandoque locuti sint, dum interim intelligebant fideles, quid ipsi vellent.

Undè S. Aug. Tract. 45. in Joan. sic scribit: *Antiqui pro magno Sacramento biberunt aquam profluentem de petra, nos quid bibamus, nôrtunt fideles.* Et alibi: *Nosti, in quo Sacrificio dicatur: gratias agamus, &c.*

7. Quare hæc propositio: *Hoc est Corpus meum*, non æquè figuratè debet intelligi, quàm hæ: *Septem boves septem anni sunt; semen est verbum Dei, petra erat Christus*, aliæque permultæ, quæ in Scripturis obviæ sunt, in quibus verbum est juxta omnes exponi debet per verbum *significat*?

R. Forma loquendi, & circumstantiæ ipsæ per se satis demonstrant, dum verbum est per tropum, seu figuram debet exponi, puta, dum subjecto tribuitur prædicatum ipsi repugnans, dum explicantur parabolæ, visiones, aut somnia, &c. quod in allegatis propositionibus fieri notorium est; at verò in hac propositione: *Hoc est Corpus meum*, (utì ex præcedentibus colligi potest) nihil prorsus occurrit, quòd jubeat particulam est per tropum exponere.

8. An non ergò tropum admittunt ipsi Catholici, dum in consecratione Calicis dicunt: *Hic est Calix Sanguinis mei*?

R. Tropum quidem admittunt, sed talem, qui etiam imperitæ plebi usitatissimus sit, ut dum dicitur: *Vas aquæ, Lagenæ vini, &c.* Vide suprâ cap. 5. num 4. In voce *testamentum* non est necesse ullum tropum admittere, nam vox ista ex obvia sua significatione non tantum importat ultimam voluntatem, sed etiam instrumentum, quo ultima voluntas continetur. Quod autem tale instrumentum sit Christi Sanguis, exploratissimum est.

9. Nunquid saltem impossibilitas substratæ materiæ postulat, ut Christi verba exponantur per tropum?

R. Putant quidem istud Sectarii, quorum sapientia tota hîc in ejusmodi Philosophia est: possitne Christus panem in suum Corpus convertere; an sit verisimile voluisse quæ hinc incommoda nascuntur; quàm hoc indignum Majestate Divinâ, &c.? Eodem prorsus modo, quo Ethnici in Christum quæsiere, Ariani in Trinitatem. Mundum reliquit Deus disputationi mortalium, & sæpè rationem non capiunt, quæ circa se sunt, & audebunt ipsi curiosè inquirere, quid possit Omnipotens, apud quem non est impossibile omne verbum? Apage importunæ industriæ curam. Dei opera cur fiant, interdum agnoverint homines, quomodò fiant, neutiquam scient.

CAPUT VIII

De Modo, quo Christus in Eucharistia existit, & de speciebus.

1. Q Uo modo existit Christus in hoc Sacramento?

R. Peractâ Consecratione, statim sub speciebus panis existit totus, & integer Christus, totus quoque sub speciebus vini. Per *totum & integrum* Christum intellige, non tantum Corpus, & Sanguinem, sed *Animam* etiam, & *Divinitatem*.

2. An sub utriusque speciebus ponatur totus Christus *vi verborum* Consecrationis?

R. Neg. Nam *vi verborum* sub speciebus panis ponitur solum Christi Corpus, & sub speciebus vini solum Christi Sanguis; alia ergo, quæ ad Christi integritatem spectant, ponuntur sub utriusque speciebus *per concomitantiam*.

3. Quid est poni *vi verborum*? quid *per concomitantiam*?

R. Poni *vi verborum*, est poni propter significationem, quam verba ipsa præ se ferunt; poni autem *per concomitantiam*, est poni propter realem unionem cum illo, quod adest *vi verborum*. Cum itaque formæ Sacramentorum illud solum efficiant, quod significant, & forma consecrationis panis solum Christi Corpus significet, sequitur quoque solum Christi Corpus sub speciebus panis poni *vi verborum*. Idem dicendum de consecratione Calicis: quia verò vivo Corpori realiter unitus est sanguis, & sanguini Corpus, utrique autem etiam anima, ipsaque Divinitas, fit, ut ea omnia, quæ non adsunt *vi verborum*, ponantur sub utriusque speciebus *per concomitantiam*. Vide Trident. Sess. 13. cap. 3.

Quid intelligatur nomine *Corporis*, & *Sanguinis*, quid etiam contigisset, si consecrassent Apostoli triduo mortis Christi, dictum est suprà cap. 4. n. 14 & 15.

4. An in hoc Sacramento quoque adsit Persona Patris, & Spiritus Sancti?

R. Affirm. Et quidem speciali ratione, in tantum, ut si per impossibile non essent ubique, hîc equidem adessent *per concomitantiam*; qui scilicet tres Divinæ Personæ inseparabiliter connectuntur, & sunt eadem cum Divinitate, seu naturâ Divinâ, quam per concomitantiam Sacramento adesse Tridentinum definit.

5. An ex istis non sequitur Hæresis Ubiquitariorum docentium, Christi humanitatem, quæ Divinitati unita est, existere *ubique*, perindè ut ipsa Divinitas?

R. Neg. Nam licet reverà Divinitati sit unita hu-

manitas, non sequitur tamen hanc existere, ubicumque est illa. Satis id evincit humanum caput, quod re ipsâ unitum animæ, non tamen existit in omni loco, ubi est anima, quæ non soli *capiti*, sed etiam unita est *cordi*, ceterisque partibus corporis. Christi ergò Divinitas ubique est, humanitas in coelo ad dexteram Patris aspectabili Majestate, in terra autem in Augustissimo Sacramento ubicumque contingit istud existere.

6. Quid *adductio*, quid *reproductio*?

R. *Adductio*, ut ipsum nomen sonat, est actio, quâ res ab uno loco adducitur in alium, cui hâc ratione redditur præsens, *Reproductio* est actio, quâ res iterum producitur, & transfertur de *non esse* ad *esse*, non quidem *simpliciter*, sed *æquivalenter*, ita nempe, ut vi istius actionis res simpliciter poneretur in rerum natura, casu quo præviè non existeret. Inter utramque disparitas hæc est, quòd *reproductio* terminetur ad rei substantiam, ac existentiam; *adductio* merè ad præsentiam localem, seu, ut loquuntur Philosophi, ad rei ipsius *ubicationem*.

7. An Corpus, & Sanguis Christi sub speciebus Eucharisticis ponantur per *reproductionem*, an per solam *adductionem*?

R. Res non certa, divisis inter se Theologis. Ceterùm expeditiùs loqui videntur, qui asserunt, Christum sub Eucharisticis speciebus constitui per actionem *reproductivam*: docent enim SS. Patres, per verba Consecrationis Christi Corpus *effici*, *confici*, *creari*, &c. cui locutioni non satis apta videtur *adductio*. Prætereà per actionem merè adductivam, non videtur sufficienter exprimi (quæ tamen in Sacramento fit) substantialis conversio, ad quam utique non sufficit mutatio unius substantiæ in aliam quoad *locum*, sed requiritur mutatio quoad *esse*, ita ut una in aliam transeat, unaque saltem æquivalenter producat, alterâ desinente.

8. An admittenda sit in hoc Sacramento panis, & vini *annihilatio*?

R. Certum est, per Consecrationem id totum definire, in quo panis, & vinum consistebant; quia tamen panis, vinique substantia non redigitur reverà in *nihilum*, sed mutatur in aliud multò nobilius, in Corpus nempè, & Sanguinem Christi, ideò *Tridentino*, Patribusque conformiùs, atque adeò meliùs dicemus hìc fieri *conversionem*, seu *mutationem*, non propriè *annihilationem*. Eàdem quoque ratione Corpus, & Sanguis Christi non strictè hìc dicentur *creari*, cùm non fiant ex *nihilò*.

9. An etiam totus Christus sit sub singulis utriusque speciei partibus, factâ earum divisione?

R. Affirm. Ita definit *Trident.* Sess. 13. Can. 3. Sic & ipse Dominus verisimiliter consecratum panem *divisit*, & sub singulis partibus se totum distribuit; quod evidentiùs apparet in Calice, de quo dixit: *Bibite ex eo omnes*.

10. Quid dicendum ante divisionem?

R. Estò Tridentinum exertè non definierit, docetur tamen communiùs, totum Christum sub qualibet specierum parte existere, etiam *ante separationem*. Et quidem S. Thomas id vocat *manifestum*, oppositum verò à multis censetur erroneum, aut saltem errori proximum: cùm enim solâ Consecratione, ut causâ, sub speciebus ponatur Christus, restat, ut etiam ante divisionem sub singulis earum partibus totus extiterit, dum in ipsa specierum divisione nulla ampliùs fit consecratio, sub divisis jam partibus Christum constituens.

Per specierum partes, sub quibus singulis existere dicitur Christus, sensibiles intellige, & tales saltem, sub quibus servaretur natura panis & vini, si adhuc adesset, non verò minutissimas quasque imperceptibiliter defluentes.

An tota quantitas dimensiva Corporis Christi sit in hoc Sacramento, quid etiam Christus, prout ibi est, agere patique possit, non putamus operosè investigandum: satis namque videri possit fidelibus, si vivâ fide credant, Christum reverà illic existere, estò omnem existendi modum non capiant.

II. Quandiu remanet Christus in Sacramento?

R. Suprà num. I. diximus, Christum sub speciebus existere statim post Consecrationem, manet autem illic, quandiu salvæ manent species, seu quamdiu remaneret natura panis, si adhuc adesset; ineptissimum proindè est Lutheranorum commentum, quo asserunt, Christum in ipsa tantùm sumptione, & non ante, nec post eam in Sacramento adesse: coguntur enim, velint nolint, fateri, poni in Sacramento Christum per *Consecrationem*, & non per *sumptionem*; dato autem (quod apud eos quoque haud dubiè assolet fieri) esse ducentos, vel etiam plures communicantes, evidens est, Christum notabili tempore in Sacramento existere, antequam communicet *ultimus*, notabili item tempore postquam communicavit *primus*.

Si verò toto illo tempore, & ante, & post sumptionem in Sacramento perseveret, quidni etiam perseveret diutiùs, dum Sacramentum ipsum diutiùs asservatur? Fuisse autem diutiùs asservatum, etiam in primitiva Ecclesia, dictum est suprà cap. I. n. 17. ut proindè etiam hodiè Sacra Hostia extra Sacrificium merito asservetur, ut sit pro Communione & Viatico fidelium, ut adoretur, denique, ut multiplici optimo fine in *Processionibus* circumgestetur.

12. An non fuerint aliquando etiam tempora, quibus passim non consecratur, nisi quod à fidelibus sumeretur, reliquiis vel reverenter consumptis, vel innocentibus pueris distributis?

R. Fuerunt omninò. Fiebat autem tunc hoc, non

quod Ecclesiæ persuasum esset, Eucharistiam non posse extra sumptionem fervari, sed aliis finibus; fortè quòd tam mala tunc essent tempora, ut meritò timeretur, nè, si passim Sacræ Hostiæ fervarentur, illæ devenirent in manus incumbentium undique persecutorum, ad Divinæ Majestatis injuriam horrendis sacrilegiis profanandæ.

13. An Sacramento huic debeatur *adoratio*?

R. Affirm. Nam illum eundem Deum in eo adesse credimus, quem Pater æternus introducens in orbem terrarum dicit: *Et adorent Eum omnes Angeli Dei*, quem *Magi* procidentes adoraverunt, quem denique in *Galilæa* ab Apostolis adoratum fuisse, Scriptura testatur.

Quod autem dicant *Lutherani*, Christum non instituisse hoc Sacramentum, ut adoraretur, sed ut pasceret animas nostras, adorandum proindè non esse, nugatorium est; nam & in Cruce pendeat Christus, ut salvas faceret animas multorum, ferretque opprobria, quæ nobis debebantur, non ut adoraretur: an, si illic adfuissent *Lutherani*, putâssent esse crimen in terram procumbere, pendentem adorare?

14. An Christus in Sacramento existat, dum loco specierum, aliud quidpiam miraculosè apparet?

R. 1. Si Species Sacramentales reipsâ perseverent, solùmque aliquid objiciatur in *medio* vel certè tantùm in oculis intuentium; vel denique in ipsa phantasia fiat affectio, perindè ut si aliud quidpiam appareret, certum est, permanere in Sacramento Christum, cùm ex parte specierum omnia perseverent, ut antea.

R. 2. Si desinentibus speciebus Sacramentalibus, earum loco miraculosè substituantur species v. g. *carnis &c.* communius putatur Christus ibi non remanere, saltem Sacramentaliter, cùm jam desiisse supponantur species panis, quæ sunt pars essentialis

Sacramenti. An autem ibi reverà non perseveret Christus alio aliquo modo, omninò incertum est.

Putant aliqui credibile non esse, Christum indè abesse, dum ad commonstrandam sui præsentiam, miraculum facit.

15. Quo indicio dignosci potest, an miraculosa mutatio facta sit in ipsis speciebus Sacramentalibus, ita ut hæc desuisse putandæ sint; an verò tantùm sit facta in *medio*, vel *oculo*, &c. intuentium?

R. Si mutatio non notetur ab omnibus eadem, aut si sit exiguo tempore transiens, censerì poterit facta esse solùm in *medio*, vel *oculo* &c. Si autem mutatio perseveranter omnibus eadem appareat, indicium erit, desuisse species Sacramentales, & in earum locum substitutum esse quid aliud.

16. An, quando pro Eucharistia apparet *caro*, vel *sanguis*, reipsà ibi sit Caro, vel Sanguis Christi?

R. Quandoquidem caro ista divisibilis appareat, ejusque color saltem (ut experiencià notum est) vetustate marcescat, muteturque; Christus autem in Sacramento existat indivisibilis, ejusque, utpotè jam gloriosi, accidentia nulli possint esse corruptioni obnoxia, dicendum videtur, quòd, ordinariè saltem, caro ista, vel sanguis non sit Caro, vel Sanguis Christi secundùm propriam speciem, sed aliud quidpiam miraculosè ibi positum, speciem referens carnis, aut sanguinis.

Porro quia, ut suprà num. 14. diximus, incertum est, an sub ista miraculosa carne, aut speciebus ejus quoquo modo lateat Christus (estò reverentiam mereatur) non censetur tamen adoranda cultu latriæ, ideòque & illi conjungi solet Hostia Sacra, in quam adoratio dirigatur.

17. An saltem non videatur propriè ipse Christus, dum subindè pro Sacra Hostia apparet *puerulus* aliquis optimi vultûs?

R. Posse Christum in Eucharistia se ipsum, etiam propriè, exhibere, vix dubium est, quin & eum sic se quandoque quibusdam egregiè piis, ad eorum solatium exhibuisse, est probabile. Ceterum, cum Christus in Eucharistia non sit in forma pueri, sed hominis adulti, non censetur ordinariè videri Christus ipse, quantumvis aliquis puer appareat, ita ut dici possit, quòd *Puer* iste non aliud sit, quàm præsens in Eucharistia Christi aliquod *signum*.

18. An non censeatur Deus per deceptionem fascinare intuentium oculos, dum ipsis apparere facit *Puerum*, *Carnem*, vel *Sanguinem*, nec tamen reverà vident Christum, ejus Carnem, vel Sanguinem?

R. Nullo modo, nam non objicit Deus ista mortalium oculis, ut credant reipsà videre se Christum, &c. sed facit hoc, vel ut devotissimas mentes exhilaret, vel ut fidem firmet, vel denique ut terreat realis Christi in Sacramento præsentiæ inimicos; proindè non magis ibi deceptio est, quàm dum Christus *Magdalena* ad sepulchrum *Hortulanus*, Discipulis in *Emaus* euntibus *Peregrinus*, hoc est, alius à seipso apparuit.

19. Quid faciendum Sacerdoti sacrificanti, si Hostia consecrata in aliud mutata appareat?

R. Si species Sacramentales redeant, sumendæ sunt; si non redeant, ipsa verò mutatio in aliqua tantùm specierum parte contigerit, sumi debet residuum ad integritatem Sacrificii; si autem mutatio specierum *totalis* sit & perseveret, decenter reservandæ sunt species sic mutatæ: non enim sunt in statu, qui sumptioni conveniat.

20. An tali casu consecranda sit nova materia?

R. Quidquid in utramque partem disputari possit, videtur Sacerdos benè facturus, si consecret novam materiam, perindè ut juxta Rubr. Missalis parte 3. tit. 3. facere debet, dum Hostiam per miraculum disparuisse advertit; potestque repetita ista

Consecratio, moraliter saltem, censerì prioris Sacrificii consummatio, non minùs, quàm, dum toto Sanguine casu effuso, iterata debet fieri consecratio Calicis.

21. Quid in universum *agere*, & *pati* possunt species in Sacramento remanentes?

R. Generaliter id omne, quod agere, & pati posset substantia panis, & vini, si adhuc adesset; agunt ergò consecratae species in alia corpora, & vicissim ab ipsis patiuntur, sumptæ nutriunt, alterantur, corrumpuntur; quin & ad earum corruptionem aliquid generatur, Deo mirabiliter sic disponente, ad celandum mysterium.

Porro, dum corrumpuntur species, desinunt sub illis esse Corpus, & Sanguis Christi. Cave interim putes, ea converti in illud, quod corruptis jam speciebus, Deo materiam panis, quæ defierat, restituente, vel aliam creante, producitur.

22. An corrumpi censeantur species, dum illis permiscetur alius liquor?

R. Si ipsis permisceatur alius liquor diversus in tanta quantitate, ut corrumperetur etiam, si adesset, vini substantia, ac non maneret moraliter vinum, tunc quoque corrumpuntur consecratae species, desinitque Christi Sanguis sub illis existere; at, si mixtio diversi liquoris tam exigua sit, ut eâ non obstante maneret adhuc, si adesset, moraliter vinum, retinent species consecrationem suam, manetque sub illis Sacratissimus Christi Sanguis, cui affusus liquor circumfunditur, aut certè interfluit.

23. Quid si modicæ species vini consecrati mittantur in magnam quantitatem, puta in integrum vas vini non consecrati?

R. Manet sub speciebus istis Christi Sanguis, saltem si vinum, in quod mittuntur, ejusdem sit speciei: tunc enim non inveniunt *contrarium*, à quo cor-

rumpantur; adeoque totum istud vas reverenter esset habendum, & sacris usibus, v. g. Missarum celebrationi, &c. applicandum.

24. Quare dicis: *Saltem si vinum sit ejusdem speciei?*

R. Quia si in casu sit vinum diversæ speciei, & vi istius mixtionis non maneret sub speciebus consecratis moraliter *idem vinum*, quod, sepositâ consecratione, existeret, putant aliqui, quod consecratæ istæ species hac ratione corrumperebuntur, ac proinde Christi Sanguis desineret sub ipsis existere.

Ceterum, quia (si Erud. Boudartio fides) plerique dubitant, an detur *specifica* inter vina *distinctio*, si vel gutta Sanguinis Domini mitteretur in vas cujuscunque vini non consecrati, totum in praxi esset reverenter tractandum.

Quin imò nec profanandum videretur, admittâ etiam specificâ inter vina *distinctio*, nisi profanari posse existimes species consecrati vini *Hispanici*, si in æquali quantitate illis permisceantur species vini *Gallici* pariter consecrati, nam in hoc casu non maneret *idem specie vinum*, sepositâ consecratione.

Ex suprâ positis ultrò consequitur, primam in Missa ablutionem magna cum reverentia à Sacerdotibus esse sumendam, imò & secundam, in qua fieri quoque potest, ut restet aliquid Sacratissimi Sanguinis, ut idcirco non malè agant, qui pro ultima ablutione curant affundi plus *aquæ*, quàm *vini*.

25. Quare Christus non in propria, sed in alienis speciebus dat nobis suum Corpus, & Sanguinem?

R. Ne horreant fideles, quod facerent, si sumere cogerentur in propria specie humanum corpus, vel sanguinem. Prætereà, ne Sacramentum ab infidelibus habeatur ludibrio. Denique, ut sit *mysterium*, quod credentibus prosit ad meritum fidei. Cum autem dederit Corpus suum, & Sanguinem ad spirituale fidelium alimentum, convenientissimè ea con-

stituit sub speciebus panis, & vini, earum nempe rerum, quæ inserviunt temporali hominum nutritioni.

Quid intelligatur per *accidentia* seu *species*, quæ in Eucharistia juxta omnes Catholicos remanent, prolixâ & vexatissimâ disceptatione inquirunt Philosophi; nec hætenus quidquam de hac re definivit Ecclesia. Concilium *Constantiense* quidem definivit, quòd accidentia panis, sine pane remaneant, at *accidentium* notionem, seu quid illa accidentia sint, non determinavit. Igitur totam panis, vinique substantiam reverà converti in Corpus, & Sanguinem Christi, remanentibus tantùm accidentibus, seu speciebus panis, & vini, fidei est, Theologicum est; in quo autem consistant *species* istæ, Philosophicum est, ad fidem & Theologiam non pertinens.

CAPUT IX.

De Sumptione Eucharistiæ, ejusque Necessitate.

1. **Q**uotuplex est Sumptio Eucharistiæ?
 R. Duplex, nempe *Spiritualis*, & *Sacramentalis*.

2. Quid est sumptio *Spiritualis*?

R. Nihil est aliud, quàm *votum*, seu *desiderium*, ex *viva fide per dilectionem operante*, suscipiendi Eucharistiam, quando reipsâ sumi non potest, aut realiter eam sumere, propter undique ingruentia inter tantas hujus vitæ varietates impedimenta, non expedit.

De spirituali hac Communione sæpius SS. Patres, & passim Tractatores *Ascetici*, estque vehementer commendanda fidelibus ob fructum illius, qui licet non sit per omnia idem cum illo, qui ex reali Sacramenti sumptione percipitur, tamen pro qualitate dispositionis cujusque etiam magnus est; & quidem D. Thomas fructum istum vocat *effectum Sacramenti*, quia nempe in ordine ad illud, & ex illius voto conceditur.

3. An Angelis (idem est de Beatis in patria) competat Communio spiritualis?

R. Neg. Estò enim aliquo sensu dici possint spiritualiter sumere Christum, non desiderant tamen eum realiter sumere, prout in Sacramento est, sub aliena specie, qui eum clarè vident in propria; solis ergo hominibus per fidem ambulantibus hæc Communio competit.

4. Quid est sumptio *Sacramentalis*?

R. Est realis susceptio Eucharistiæ prout Sacramentum est. Dicitur prout *Sacramentum est*, quia si *mus*, v.g. aut *canis* Sacram Hostiam absumat, non potest vocari sumptio *Sacramentalis*, sed manducatio quædam per *accidens*, prout etiam vocanda est illa, quæ fit ab homine nesciente se sumere Hostiam consecratam; item infideli, qui non vult eam uti ut *Sacramento*.

5. An à peccatore, cum actuali affectu erga peccatum mortale, sumi possit Eucharistia *Sacramentaliter*?

R. Affirm. Estò enim sic fumens enormiter peccet, certum tamen est, eum sumere posse Eucharistiam prout est Sacramentum.

6. An realis Eucharistiæ sumptio necessitate *medii* necessaria sit ad salutem?

R. Neg. Nam parvulos sine reali Eucharistiæ susceptione salvari posse, perspicuè demonstrat sensus, & usus Ecclesiæ, Eucharistiam ipsis, etiam in mortis articulo, subtrahentis, ut proindè meritò Synodus *Tridentina* decernat: *Si quis dixerit parvulis, antequam ad annos discretionis pervenerint, necessarium esse Eucharistiæ Communionem, anathema sit.*

7. An docuerit S. Augustinus, realem Eucharistiæ sumptionem parvulis absolutè necessariam esse?

R. Neg. Nam Epist. 98. aliàs 23. ad Bonif. scribit: *Semel perceptam parvulus (Baptismi) gratiam non amittit, nisi propriâ impietate, si ætatis accessu jam malus*

evaserit; ubi & addit, parvulum, etiamsi Eucharistiam recusando abjiciat, nihil indè quoad vitam animæ detrimenti accipere.

Præterea, l. I. de *Peccat. Merit.* c. 19. de parvulo sic scribit: *Si, percepto Baptismate, de hac vita migraverit, soluto reatu, cui originaliter erat obnoxius, perficietur in illo lumine veritatis, quod incommutabiliter manens in æternum justificatos præsentia Creatoris illuminat.*

8. Quid ergò dicendum, dum S. Doctor ibid. cap. 20. dicit, quòd Christi sententia: *Nisi manducaveritis Carnem meam, &c.* ad parvulos quoque pertineat?

R. Intelligendus est illic S. Pater de manducatione *mystica*, ad quam obligari meritò asserit parvulos, qui illius fiunt participes, dum per Baptismum Christo incorporantur, & credentes fide Ecclesiæ in Corpus, & Sanguinem Christi, vero quoque sensu Corpus, & Sanguinem Christi manducant. Ita se explicat S. D. lib. 3. de *Pec. Merit.* c. 4. dum scribit: *Nisi manducaverint homines Carnem ejus, hoc est, participes facti fuerint Corporis ejus, non habebunt vitam.* Et infra dicit: *Parvulos non posse habere vitam, præter Christi Corpus, cui, ut incorporarentur, Sacramento Baptismatis imbuuntur.* Et Tract. 26. in Joan. *Hoc est ergo manducare illam carnem, & illum bibere potum, in Christo manere, & illum manentem in se habere.* Vide Erud. nost. Van Roy hic c. 6. q. 1.

9. An realis Eucharistiæ perceptio sit absolutè necessaria *adultis*?

R. Neg. Certum namque est omnibus, sine Eucharistia obtineri posse gratiam *primam*, & quamquam illa sit efficax, & perutile medium, ad hanc conservandam, potest tamen sine illa aliis mediis, v. g. oratione, jejuniis, aliisque virtutum actibus accepta in Baptismo justificans gratia absolutè servari.

Adhæc, pone adultum mox à suscepto fructuosè Baptismate, non sumptâ Eucharistiâ (quam utique urgente morte sumere non potuit) expiare, talem, dum

dum nihil aliud obsit, salvari, certissimum est. Idem dicendum de adulto baptizato, statim post susceptum Sacramentum Pœnitentiæ moriente priusquam possit Eucharistia afferri.

10. An Eucharistiæ perceptio, si non *in re*, saltem non sit adultis necessaria *in voto*?

R. Quidam affirmant, dicuntque, actum caritatis includere votum, saltem implicitum, observandi præceptum, de sumendo hoc Sacramento.

Alii negant, quia generatim istud, quod non potest haberi *in re*, non videtur quoque necessarium in voto, nisi re susceptum habeat vim causandi aliquem effectum ad salutem necessarium, qui effectus quoque obtineri possit per votum illius; cum autem Eucharistia per se supponat gratiam *primam*, non potest esse medium necessarium, ad conferendum aliquem effectum, sine quo salus obtineri non potest. Ut ut sit, non videtur operosè hîc disceptandum, cum utraque pars possit facilè conciliari.

11. An Christus in ultima Cœna sumpserit suum Corpus?

R. Non est usquequaque certum; communiùs interim affirmatur, & suadetur his verbis Luc. 22. *Desiderio desideravi hoc Pascha manducare vobiscum*, convenitque magis cum eo, quòd modò Sacerdos nomine Christi consecret, *sumat, & det ceteris*.

12. An Corpus suum Christus tradiderit Judæ proditori?

R. Passim affirmant SS. Patres, & nominatim S. Augustinus pluribus locis, puta, Tract. 50. & 72. in *Joan.* &c. Affirmat item S. Hieron. in cap. 14. *Marci*, exponens illud: *Et biberunt ex eo omnes*. Interea negat S. Hilarius, cum aliis quibusdam censentibus Judam nequidem interfuisse Cœnæ Paschali.

CAPUT X.

De Præcepto Divino sumendi Eucharistiam.

1. **A**N sumptio Eucharistiæ sit necessaria necessitate præcepti Divini?

R. Affirm. Divinum autem istud præceptum semper intellexit Ecclesia in his Christi verbis *Joan. 6. Nisi manducaveritis Carnem Filii hominis, & biberitis ejus Sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Item in his *Luc. 22. Hoc facite in meam commemorationem.*

2. An ex citatis Christi verbis: *Nisi manducaveritis, &c.* (si præceptum contineant) non sequatur, ipsos etiam *Laicos* teneri *jure Divino* ad Communionem sub *utraque specie*?

R. Neg. Verba enim ista nihil aliud exigunt, quàm ut sumatur Christi *Corpus & Sanguis*, quæ fidelibus sint in *cibum & potum* spirituales; cum autem tam sub una, quàm altera specie contineatur totus Christus, ubi sumitur Eucharistia sub specie *panis* v. g. reipsâ comeditur Christi Corpus, & sumitur, quinimò suo quoque modo *bibitur* Sanguis, qui vivo corpori inest, & vice versâ, perindè ut in corporalibus sæpiùs usu venit, dum sic sumuntur aliqua per modum *cibi*, ut tamen unâ habeant effectum potûs.

Aliam non esse in citatis verbis Christi voluntatem, vel ex eo liquet, quòd sermonem illic concludens adjunxerit: *Qui manducat hunc panem, vivet in æternum*, evidenter significans, eum, qui Eucharistiam sumit sub unica specie, sufficienter sumere *Corpus & Sanguinem Domini*, atque adeò reverà implere præceptum, verbis istis: *Nisi manducaveritis, &c.* importatum; aliàs namque non posset de eo dici *vivet in æternum*.

Ecclesia denique fidelis præceptorum Christi depositaria, Communionem sub *utraque specie* *Laicis*

necessariam non esse in Conc. *Constant.* Sess. 13. & *Trident.* Sess. 21. cap. 1. definivit.

3. An ergò hæc Christi verba , *Bibite ex eo omnes* , non contineant *præceptum* ?

R. Affirm. Sed , prout semper intellexit Ecclesia , datum *Apostolis* , tamquam *Sacerdotibus* , quales tunc instituebantur , qui istud eo quoque tempore reipsâ impleverunt , ut patet ex *Marci* 14. ubi de ipsis dicitur : *Biberunt ex eo omnes*. Non voluit interim Christus , ut hoc necessariò etiam faceret vulgus promiscuum.

4. Quid dicendum de primis fidelibus ?

R. Fatendum videtur , quòd illi initio omnes sub utraque specie communicaverint , eumque morem per aliquot sæcula passim (sine obligatione tamen) servaverint.

5. Undè constat , quòd morem istum servaverint *sine obligatione* ?

R. Ex eo , quòd eum non servaverint ubique , & in omnibus , nam moribundis servabant solam speciem *panis* , eamque etiam solam tempore persecutionis domum asportandam , sumendamque opportunè tradebant fidelibus , ut patet ex *Tertulliano* , *Clemente Alexandrino* , *Cypriano* , & aliis. Prætereà infantibus subindè dabant solas species *vini* , ut testatur *S. Cyprianus* Serm. de Bapt. Ex quibus perspicuum fit , quòd etiam priorum sæculorum fideles crediderint , modum sumendi Eucharistiam relictum esse Ecclesiæ ; undè dum sumebant utramque speciem , non magis se ad hoc obligari putabant , quàm ad celebrandum hoc Sacramentum *post Cœnam* , uti fecerat Christus , ipsique etiam aliquo tempore observârunt , ac postea ob rationes omiserunt , quantumvis dictum esset à Christo : *Hoc facite in meam commemorationem* , quòd nempè persuasum haberent , præceptum istud non respicere modum sumendi Eucharistiam , aut *accidentales* , minutasque institutionis cir-

cumstantias, quas nec ipsi servandas putant *Sectarii*.

6. Quid dicendum ad SS. Patres, qui sumptionem utriusque speciei necessariam asserunt?

R. Vel loquuntur ipsi de *Sacerdotibus*, quibus celebrantibus utriusque speciei sumptio semper mansit injuncta; vel certè respiciunt ea tempora, quibus ex more sub utraque specie Laïci communicabant, vel etiam ex præcepto Ecclesiæ ob rationes communicare debebant; quo factum est, ut illorum temporum Patres sic in speciem locuti sint, ac si utriusque speciei sumptio esset *juris Divini*.

7. Quo tempore debuerunt Laïci sumere utramque speciem?

R. Dum quidam *Manichæi* erroribus infecti credebant, Christum assumpsisse *Corpus* sine *Sanguine*, & vinum esse creaturam *de se malam*, & à diabolo conditam, ideòque fumentes tantum speciem panis, occultabant superstitionem suam, cui extirpandæ *Gelasius* Pontifex sumi voluit speciem utramque.

Ceterum, succedente tempore, ubi aberat hæc aut similis ratio, quia nullum erat hæc in re à Christo præceptum, in diversis Ecclesiis diversus Eucharistiam sumendi mos viguit, donec conversâ sub Imperio *Caroli Magni* ad fidem *Germaniâ*, aliisque regionibus Borealibus, in quibus, ut ferunt, vini usus tunc erat ignotus, Ecclesia generaliter permittere coepit, ut Laïci solam speciem panis acciperent, ac tandem ob multiplicia incommoda Decreto Concilii *Constantiensis*, quod *Tridentinum* confirmavit, Laïcorum Calix omninò sublatum est.

8. Quinam præcepto Divino tenentur sumere hoc Sacramentum?

R. Soli *adulti*, illi nempe, qui seipsos possint probare, priusquam de *pane* illo edant.

9. Quid ergò dicendum ad morem, quo olim in quibusdam Ecclesiis Eucharistia dabatur etiam *parvulis*?

R. Ex Concilio Tridentino Sess. 21. cap. 4. *Neque ideò damnanda est antiquitas, si eum morem in quibusdam locis aliquando servaverit; ut enim Sanctissimi illi Patres sui facti probabilem causam, pro illius temporis ratione habuerunt, ita certè eos nullà salutis necessitate id fecisse sine controversiâ credendum est.*

10. Quo tempore obligat Divinum de Communionem præceptum?

R. Non reperitur tempus à Christo determinatum, ut idcirco quidam probabile putent, Christum reliquisse Ecclesiæ illam temporis sumendi determinationem, quòd scilicet olim variis locis, etiam in mortis articulo, negata sit Eucharistia quibusdam criminosis, quantumvis poenitentibus, quòdque etiam hodiè non ubique detur illis, qui morituri sunt per sententiam Judicis.

Ceterùm, cùm Eucharistiam instituerit ipse ad recolendam suæ mortis memoriam, ac prætereà, ut esset spiritualis alimonia ad refocillandas piorum animas, in praxi tenendum est, quòd præceptum istud obligat, non solum in articulo mortis, sed in decursu vitæ etiam sæpiùs; & quidem inter primos fideles diu viguit Communio *quotidiana*, deindè, imminuto paulatim fervore, *hebdomadalis* facta est, postea *mensualis*; donec tandem, abundante iniquitate, & multùm refrigerante caritate, ventum est ad Communionem annuam, quæ hodiè viget, quamque Ecclesia, Divinum præceptum determinans, strictè præcepit.

C A P U T X I.

De Præcepto Eucharistico Communionis.

1. **Q**uo anni tempore ex præcepto Ecclesiæ obligat Sacra Communio?

R. In *Paschate*. Ita habetur cap. *Omnis utriusque sexûs* ex Conc. *Lateran.* sub *Innocentio III.* Ex quo Sy-

nodus Tridentina definit: *Si quis negaverit, omnes & singulos Christi fideles utriusque sexûs, cum ad annos discretionis pervenerint, teneri singulis annis, saltem in Paschate ad communicandum, juxta præceptum S. Matris Ecclesiæ, anathema sit. Sess. 13. Can. 9.*

Porro, per *Pascha* intelligitur quindena Paschalis, incipiens inclusivè à Dominica *Palmarum*, usque ad Dominicam *in albis* etiam inclusivè.

2. An tempus istud non possit extendi?

R. Affirm. Et sic alibi propter frequentiam populi ex consuetudine, vel indulto tempus Paschale inchoatur à Dominica *Passionis*, duratque ad Dominicam *in Albis*, inclusivè, quin & alibi per totam *Quadragesimam* extenditur. Prætereà Parochus (sub quo etiam Confessarium intellige, qui legitimâ auctoritate audit Confessionem Paschalem) potest ex justa causa tempus istud prorogare, potestque de ejus licentia poenitens Communionem differre. Vide cap. *Omnis utriusque sexûs* de Pœnit. & Remiss. ubi etiam poena decernitur illi, qui sine simili licentia, aliâve excusatione legitimâ Communionem omiserit; ut nempè *vivens ab ingressu Ecclesiæ arceatur, & mortuus Ecclesiasticâ careat sepulturâ.*

Notet tamen hic Parochus, non licere sibi mox delinquenti hanc poenam infligere, sed rem deferendam esse ad *Ordinarium*, ejusque judicio procedendum.

3. Ubi, & à quo suscipienda est Communio Paschalis?

R. Quilibet debet eam suscipere in sua Parochia, de manu proprii Pastoris, aut alterius de ejus licentia. Constat ex praxi Ecclesiæ, & sensu fidelium. Excipiuntur Sacerdotes, qui satisfaciunt, ubicumque celebrent.

4. An, qui in Paschate quotannis communicat, satisfaciat præcepto Divino?

R. Affirm. Quia si talis adhuc peccaret contra

præceptum Divinum, Ecclesia non sufficienter providisset salutem fidelium, quos ipsa, præceptum Divinum determinans, ad annuam tantum Communionem voluit obligatos.

5. Quare ergo addit Ecclesia particulam *ad minus*?

R. Ut significet non licere Communionem ultra differre sine causa, estò per annum sæpius suscipi possit, & ab aliquibus, si peculiares ipsi ad hoc habeant rationes, fortè etiam debeat.

6. Quinam sunt *anni discretionis*, ad quos, dum quisque fidelis pervenit, obligatur ad annuam Communionem?

R. Illi sunt, in quibus ita ratio viget, ut possit quis dijudicare Corpus Domini, seu, ut probè possit discernere inter *panem Angelicum*, & cibum communem.

Porro, cum in aliquibus citius, in aliis tardius vigeat ratio, non potest exactè definiri, quâ parte ætatis *anni discretionis* jam adsint; relinquatur proinde id iudicio eorum, qui pueris præsunt. Communiter interim censetur incipere hæc requisita *discretio* inter annum ætatis *decimum*, qui non solet præveniri, & *decimum quartum*, qui, præsertim in partibus A catholicis pro majori reverentia, & cautela securius potest excedi.

Aliud est de Confessione, ad quam ea sufficit ratio, quâ quis discernere novit inter *bonum* & *malum*, ita ut possit peccare mortaliter; undè & aliquanto citius *confiteri* solent pueri, quàm *communicare*.

7. Quid si puer aliquis, ante *decimum* ætatis annum, supponatur pervenisse ad *annos discretionis*, & nondum admissus ad Communionem Paschalem, labatur in periculum mortis?

R. Præmissâ, ut fieri potest, debitâ instructione, & præparatione, dandum est illi hoc Sacramentum per modum *Viatici*, ad quod vi præcepti Divini, saltem in praxi, teneri adultos omnes (qualis & s

puer esse supponitur) suprà insinuatum est.

8. Quid si in articulo mortis dubium sit, an pervenerit puer ad annos discretionis?

R. Etiam tunc probabiliùs apparet, dandam illi esse Sacram Communionem, quia verosimile est, hanc Christi legem: *Nisi manducaveritis, &c.* ad illum pertinere, neque occurrit quidpiam, quòd Communionis negationem persuadeat.

9. An, qui communicavit in *Paschate*, si altero die mors instet, teneatur rursùm communicare?

R. Affirm. Propter Divinum præceptum, quo tenetur tali temporis articulo Eucharistiam sumere per modum *Viatici*.

10. Quid si ex devotione communicasset eodem die?

R. Tunc varii putant, Eucharistiam eodem die nec debere, nec posse rursùm suscipi pro *Viatico*. Ratio est, inquit Reverendiss. Steyaert, quia jam moraliter *Viaticum* apud se habet, quod intentione, saltem interpretativâ, tamquam tale sumpsit, & jam convenienter amplius sumi non potest, ex quo Ecclesia vetuit bis in die communicare.

Non desunt tamen, qui etiam putent, Eucharistiam in casu debere eodem die iterùm suscipi; quia, inquiunt, per Communionem ex devotione, aut obligatione Paschali, non est satisfactum Divino præcepto de sumendo *Viatico*, quod alligatum est tempori, in quo est periculum mortis; perindè, ut qui manè elicuisset actum amoris Dei super omnia, si eodem die in morbum periculosum incideret, teneretur, ob ingruens mortis periculum, iterare actum amoris. Ut ut sit, vel hîc laudandus est eorum zelus, quo anxie curant, ne contraveniatur Divino præcepto, quod tali tempore saltem forsitan obligat; & , ô ! utinam omnes, qui hæc tradunt, simili quoque anxietate docerent, ad fructuosam poenitentiam desiderari

actum amoris Dei super omnia, quem constat multò plausibiliùs requiri, quam in casu Viaticum.

Posse Eucharistiam etiam in eodem morbi statu sæpiùs pro Viatico sumi, satis declarat usus fidelium.

II. An qui culpabiliter, vel inculpabiliter non communicavit in Paschate, teneatur communicare postea?

R. Affirm. Et quidem quamprimùm moraliter potest; nam Eucharistiæ sumptio non sic est alligata temporì Paschatis, ut eo elapso exspiret obligatio, quemadmodùm cessat onus v. g. *jejunandi*, &c. elapso die, cui erat annexum, sed sic accipienda est Ecclesiastica lex, ut velit Eucharistiam absolutè semel, saltem in Paschate, sumi quolibet anno, & non differri ulterius; undè cui elapsum est tempus Paschale, non magis liberatur ab obligatione communicandi, quàm liberetur ab onere, mox ubi poterit, solvendi annum *censum*, quem, cùm deberet solvere in *natalitiis*, tunc tamen, seu innoxie, seu dolosè non solvit. Rem ita se habere, vel ex eo constat, quòd ii, qui Communionem omiserunt, post Pascha adhibitis, quando opus est, Ecclesiasticis *Censuris*, ad eam compellantur.

12. An, qui prævidet, quòd propter absentiam, aut superventura impedimenta, non poterit communicare in Paschate, teneatur Pascha ipsum prævenire, & antea communicare?

R. Si talis illo anno nandùm communicaverit; si item prævideat, se notabili tempore post Pascha non habiturum communicandi occasionem, fatentibus omnibus tenetur Pascha prævenire, & antea communicare, ne alioquin se exponat periculo violandi jus Divinum nimia dilatione Communionis, perindè, ut qui prævidet lectionem *Horarum* vespertino tempore impossibilem sibi futuram, tenetur tempus istud prævenire, & *Horas* antea legere.

13. Quare in responsione mox dictum est, *Si illo anno nondum communicaverit?*

R. Quia si eodem anno communicaverit, putant aliqui, istum ad nihil ultra teneri, cum jam adimpleverit præcepti substantiam, & modus ipsi sit impossibilis; sed hoc non satis tutum in praxi videbitur illis, qui ut probabilius habent, eum, qui propter prævisa impedimenta anticipavit Communionem, iterum teneri communicare in Paschate, impedimentis casu cessantibus.

14. Quare dictum est, *Si item prævideat, &c.*

R. Quia, si prævideat quis, se mox post Pascha habiturum communicandi opportunitatem, poterit, variorum iudicio, expectare, quia tunc moraliter adhuc censebitur communicare eodem anno. Ceterum dum quis se in tali casu invenerit, expeditissimum erit, si consultat *Parochum*, aut *Confessarium* suum.

15. An satisfecerit præcepto Communionis Paschalis, qui communicavit quidem, sed *sacrilegè*?

R. Neg. Res hæc ita in oculos irruit, ut mirum sit, potuisse reperiri tam multos, qui sacrilegè communicantem præcepto satisfecisse putaverint; sed opinio ista per Censuram *Innoc. XI.* jam exolevit, & meritò; nam Communionem præcipiens Christus, voluit eam sumi tamquam *spirituale animæ alimentum*, quale non est Communio ista sacrilega: Ecclesia quoque Divinum præceptum ad tempus Paschale determinans, voluit hoc Sacramentum suscipi *reverenter*, qui sumendi modus præcepto ipsi intrinsicus est, pertinetque ad illius *substantiam*, perinde ut ad substantiam præcepti de legendis *Horis*, tamquam *internus modus*, spectat *attentio*; ita ut, qui voluntariè distractus legit, censeatur etiam impegisse in præcepti *substantiam*. Denique & in civilibus res hæc patet, dum nemo satisfacit debito solvendi annum *censum* per nummum *adulterum*.

Quo loco communicare possint, & debeant peregrini, & vagabundi, colligi potest ex Tract. de Legibus.

C A P U T XII.

De effectibus hujus Sacramenti.

1. **A**N Eucharistia *per se*, & ex peculiari institutione conferat gratiam primam?

R. Neg. *Per se* enim, & ex peculiari institutione ordinata est ad spirituale animarum nutrimentum, quas utique nutrire non potest, nisi viventes, unde & Sacramentum *vivorum* appellata est, quòd nempè *per se* præsupponat suscipientes spiritualiter vivere, hoc est, jam habere gratiam primam.

2. Quomodo ergò Joan. 6. dicitur *Panis Dei est, qui de Cælo descendit, & dat vitam mundo?*

R. Si iste *Dei panis* pro Eucharistia accipitur, dat vitam mundo per hoc, quòd spirituales fidelium vitam, eorumque animas à peccatis, hoc est, spirituali morte præservet; quo modo etiam *potio medica* vitam dedisse dicitur illi, quem à morte præservavit. Eodem quoque sensu possunt intelligi Patres, dum Eucharistiæ vim tribuunt remittendi peccata, nisi velis eos plerumque respicere Eucharistiam, prout *Sacrificium* est, repræsentans cruentum *Sacrificium Crucis*. Eodem denique sensu accipienda sunt verba orantis Ecclesiæ: *Hæc nos Communio purget à crimine; & Hoc Sacramentum sit ablutio scelerum*, excitando in suscipiente caritatis fervorem, aliosque affectus bonos, quibus expiet peccata venialia præterita, & imposterum mortalia caveat.

3. An Eucharistia primam gratiam subindè conferat *per accidens*?

R. Casus, quibus id fieri possit, verisimiles hi sunt: 1. Si quis bonâ fide baptizatum se putet, & tamen reipsâ non sit, aut solum sit baptizatus *invali-*

dè, & interim Christianè vivens, devotè ad hoc Sacramentum accedat. Hoc casu Eucharistia primam gratiam confert, saltem in sententia eorum, qui putant tunc ipsam fructuosè suscipi posse ante *Baptismum*.

2. Dum quis bonâ item fide accedit, inculpabiliter, aut saltem citra culpam gravem, ignorans se esse in statu peccati mortalis, puta, quia vel nescit se peccatum admisisse, vel se ab illo absolutum existimat, generalem interim de peccatis dolorem eliciens. Tunc, juxta Theologos passim, Sacramentum verosimillimè illi confert gratiam *primam*.

3. Dum quis sciens quidem se esse in reatu peccati mortalis, sed necessitate compellitur celebrare, vel aliàs ad Sacramentum hoc accedere, & accedit præmisso dolore, aliisque præparationibus quantum per tempus licet. Hic casus quoque poni solet inter probabiles, nisi fortè dicendum velis, quòd gratia prima tunc detur intuitu contritionis, vel Sacramenti Poenitentiae, quod talis habere debet *in voto*, quodque debet postea actu suscipere.

4. An Sacramentum hoc per se, & ex opere operato remittat *pœnas* peccatis debitas?

R. Neg. Nam, sicut mox dictum est, institutum est ad spiritualiter *nutriendum*, non ad satisfaciendum pro pœnis; potest interim dignè communicans ex opere operantis obtinere remissionem poenarum, in quantum exercet opus meritorium, quod etiam satisfactivum est.

5. Qui sunt propriè hujus Sacramenti effectus?

R. Gratia *secunda*, id est, augmentum gratiae habitualis, seu sanctificantis *primæ*. Item remissio peccatorum *venialium*, & *præservatio à peccatis futuris*, mediante gratiâ *actuali*, seu Sacramentali, quam confert, quâque exterius demonem arcet, & interius sævientem membrorum legem sedat, tempe-

ratque. Præterea singularis cum Christo *unio*, multiplexque dulcedo, quâ inebriantur quodammodo devotæ mentes, quamque ipsæ experientiâ meliùs discunt, quàm exprimi possit verbis, aut litteris. Denique *adeptio cælestis gloriæ* (cujus hoc Sacramentum est *pignus*) unâ cum resurrectione & immortalitate corporis.

6. Quo sensu remissio peccatorum venialium est hujus Sacramenti effectus?

R. Existimant aliqui Eucharistiam remittere peccata venialia ex opere operato, ita ut immediatè eorum remissionem conferat homini, qui est constitutus in gratia. Alii cum *D. Thoma* volunt id fieri *mediatè*, in quantum in suscipiente excitat actualem *caritatis fervorem*, qui peccatis venialibus (quorum *macula* consistit in privatione talis fervoris) directè opponitur. Et quidem hac ratione videntur per hoc Sacramentum remitti venialia omnia, exceptis iis, quibus suscipiens actualiter manet affectus.

7. Quo tempore confert Eucharistia augmentum gratiæ sanctificantis?

R. Primo instanti, quo reverà *manducatur*, vel *bibitur*. Colligi id potest ex *Joan. 6.* Dum autem, ut fieri assolet, species aliquo tempore in corpore perseverant, crescente dispositione, credi potest, etiam crescere *gratiam*.

8. An Eucharistia profit aliis, quàm *sumentibus*?

R. Neg. Nempè ut *Sacramentum* est, ita ut nullum ex suprâ dictis effectibus ex opere operato aliis conferat, quàm sumentibus; unde, si (quod hodiè fieri videmus) quispiam pro alterius, seu vivi, seu mortui salute communicet, prodesse illi solùm poterit per dignam Communionem, tamquam per opus singulariter bonum, quo aliis ex opere operantis mereri solemus *de congruo*.

Dixi; *Ut Sacramentum est*, quia Eucharistia, ut Sa-

crificium est, per se etiam aliis prodest, ut suo loco videbitur.

9. An majorem percipiant gratiam *Sacerdotes* Eucharistiam sumentes sub duplici specie, quàm *Laici* sumentes tantùm sub una?

R. Neg. Ceteris paribus, hoc est, si æqualiter dispositi; nam *Sacerdotes* sub duplici specie non nisi totum Christum recipiunt, adeoque non nisi unam totalem refectionem, quam etiam dicendi sunt recipere *Laici*, qui non minùs quàm isti totum Christum accipiunt, utpotè, qui, tam sub una, quàm sub duplici specie, *totus* continetur. Nulla proindè apparet ratio, cur hi minorem, isti majorem percipiant gratiam. Est hæc sententia Theologis communis, pleniùsque refutat sectarios Ecclesiam incusantes, dum putant, quòd subtrahendo *Laicis* unam speciem, etiam dimidiam subtraxerit gratiam.

10. An non ergò *Sacerdotes* bis totum Christum sumunt, totum nempè sub specie *panis*, totum item sub specie *vini*?

R. Affirm. Sed utraque ista sumptio tantùm ordinatur ad unam animæ refectionem, alioquin cùm totus Christus sub singulis Hostiis, singulisque earum partibus existat, sequeretur plus gratiæ percipi ab illo, qui majorem vel plures simul Hostias sumeret, quàm qui minorem, vel unicam.

Quòd *Laici* Eucharistiam recipiant solùm per modum *cibi*, verum est, sed talis *cibi*, qui *potum* etiam continet, adeoque & potûs effectum habet; quod in corporalibus sæpè quoque evenire diximus cap. 10. num. 2.

11. An igitur nulla gratia detur *Sacerdotibus*, dum de Calice bibunt?

R. Nihil mali, si tota gratia dari dicatur in prima sumptione, alterâ quæ sequitur, esto integraliter concurrente, nihil tamen addente, nisi fortè *per acci-*

dens, ratione crescentis dispositionis; perindè ut in Sacramento Pœnitentiæ tota gratia datur, ubi profertur absolutio, quamvis *satisfactio*, dum postea ponitur, ad collationem gratiæ concurret velut pars *integrans*.

12. An peccatum veniale effectum hujus Sacramenti impediat?

R. 1. Si quis in peccato veniali, puta, inani gloria primarium Communionis finem constituat, certum est, eum peccare mortaliter, adeoque frustrari omni effectu Sacramenti.

R. 2. Si quis actu quidem, sed *concomitanter* tantum alicui veniali peccato afficiatur, & præmissâ aliundè debitâ præparatione communicet, percipiet augmentum gratiæ sanctificantis: talis enim adhuc *dignè* communicat, cum, non obstante affectu venialiter culpabili, adhuc maneat in statu gratiæ, cui non repugnat peccatum veniale, atque adeò seipsum probet ad mentem Apostoli.

Ceterum distractionibus, aliisque peccatis venialibus, quæ quis in ipsa Communionem committit, aut quibus affectu afficitur, fit, ut impediatur spiritualis dulcedo, &c. ipsumque augmentum gratiæ multò minùs sit, quàm si hæc abessent.

Quin, admittunt varii, distractionem, & negligentiam in hoc sacro actu tantam esse posse in aliquo, ut omni favore indignus sit, adeoque peccet mortaliter, de quo infra latiùs. Horreant interim ad hæc desides Sacerdotes, qui ad tremendum Altare, tamquam ad opus commune, accedunt.

R. 3. Peccata venialia, quæ ante Communionem commissa sunt, quæque in communicante solùm velut *habitualiter* manent quoad *reatum*, vel *maculam*, non impediunt effectum Communionis, sed per eam potius remittuntur, ad sensum suprâ num. 6. datum.

*De Dispositione ad Sacramenti hujus
suspceptionem requisitâ.*§. I. *De Dispositione ex parte animæ.*

1. **A**N ante suspensionem Eucharistiæ requiratur
status gratiæ?

R. Affirm. Quantum scilicet est ex bona fide suscipientis. Colligi id potest ex cap. præcedenti, ubi monstratum est, Eucharistiam per se non causare gratiam primam, cum sit Sacramentum *vivorum*, adeoque in suscipiente prærequirat spiritualem vitam, seu statum gratiæ; unde qui *indignè*, hoc est, cum conscientia peccati mortalis, manducat coelestem *hunc Panem*, tradente Apostolo, *judicium sibi manducat*.

2. Quid ergò faciet sibi conscius peccati mortalis, ubi voluerit hoc Sacramentum suscipere?

R. Cum Trident. Sess. 13. cap. 7. *Communicare volenti revocandum est in memoriam ejus (Apostoli) præceptum: Probet seipsum homo. Ecclesiastica autem consuetudo declarat, eam probationem necessariam esse, ut nullus sibi conscius mortalis peccati, quantumvis sibi contritus videatur, absque præmissa Sacramentali Confessione, ad sacram Eucharistiam accedere debeat; quod à Christianis omnibus, etiam iis Sacerdotibus, quibus ex officio incubuerit celebrare, hæc Synodus perpetuò servandum esse decrevit; modo non desit illis copia Confessoris: quod si, necessitate urgente, Sacerdos absque prævia Confessione celebraverit, quamprimum confiteatur.*

3. An peccator Sacramentalem Confessionem Communioni præmittere debeat *jure Divino*?

R. Affirm. Quia Apostulus jubens, ut *probet seipsum homo* communicaturus, disertè affirmat se præceptum istud, quòd de sui probatione tradidit, *accepisse à Domino*. Quòd autem per hanc probationem intel-

intellexerit Apostolus, atque adeò etiam *Dominus*, Sacramentalem *Confessionem*, perpetua traditio, & *Ecclesiastica consuetudo*, juxta quam peccatores, communicare volentes, Sacramentaliter semper confessi sunt, evidenter declarat. Esse autem in casu etiam præceptum *Ecclesiæ*, de præmittenda Confessione, satis constat ex verbis Tridentini mox suprà citatis.

4. An, qui dubitat, an sit in statu peccati mortalis, teneatur confiteri, priusquam communice?

R. Affirm. Talis enim, licet non certò, probabiliter tamen *sibi conscius est peccati mortalis*, quod sufficit, ut teneatur confiteri, alioquin exponeret se periculo grandis irreverentiæ erga hoc Sacramentum.

5. An, qui post Confessionem legitimè factam, recordatur alicujus peccati mortalis, quod per inculpabilem oblivionem omisit, teneatur hoc ipsum peccatum ante Communionem confiteri?

R. Sententia affirmans uti communior, ita quoque in praxi securior est: habet enim iste necessariam Confessionis materiam, peccatum nempe mortale, quod Ecclesiæ clavibus nondum subiectum est; & à quo necdum est absolutus, saltem *directè*. Si autem absolutus dicatur *indirectè*, factum est hoc propter *bonam fidem*, quâ innoxie erat oblitus, sed quæ, redeunte in memoriam peccato jam cessare dicenda est. Et verò, nisi dicamus, quòd talis teneatur confiteri ante *primam* Communionem, quo pacto volumus eum teneri ante *secundam, tertiam, &c.*? Atque ita sequi videbitur, quòd poterit tamdiu, non præmissâ Confessione communicare, quoadusque in novum peccatum mortale inciderit. Mirum, si communis fidelium sensus ad sequelam istam non horreat.

6. An liceat sibi conscio peccati mortalis quandoque communicare, non præmissâ Confessione?

R. Affirm. Dum nempe est *necessitas* communicandi, & *impossibilitas* confitendi, puta, dum deest

copia Confessoris. Constat ex *Tridentino* suprà num. 2. citato, & ex praxi communi.

7. Quibus casibus censetur esse *necessitas* communicandi?

R. 1. In articulo mortis, dum Sacerdoti vel Laïco est sumendum *Viaticum*. 2. Dum, Parocho non celebrante, populus non audiret *Missam* die festo. 3. Dum, sine scandalo, aut infamia non potest Celebratio, aut Communio omitti; puta, si Sacerdos sacris indutus esset in Altari, vel Laïcus accessisset ad mensam communicantium, nec posset absque nota recedere. 4. Dum post Consecrationem deficit celebrans, nec præter Sacerdotem peccatorem alius adfit, qui possit *Missam* perficere. 5. Dum Sacra Hostia sumenda est, ne eâ abutantur hostes Christi. Verbo, dum urget talis necessitas, quæ prudentum iudicio censeatur *gravis*.

8. Quandonam censetur deesse *copia Confessoris*?

R. 1. Dum Confessor *absolutè* haberi non potest. 2. Dum non potest haberi pro pœnitente approbatus, quive eum à *reservatis*, quæ forsan habet, absolvere valeat, quo casu tamen tenebitur pœnitens confiteri peccata non reservata, si habeat, adsitque Confessor, qui absolvere possit à *non reservatis*; peccata verò reservata primâ opportunitate confitebitur postea Superiori, vel alteri habenti auctoritatem. 3. Dum spectatâ pœnitentis ætate, debilitate, negotiis, loci distantia, & circumstantiis aliis, prudenti iudicio expendendis, nullus censetur, moraliter loquendo, hîc & nunc posse adiri.

9. An, dum non adest Confessor *ordinarius*, vel etiam ille, cui majori cum devotione, aut fructu pœnitens confiteatur, reverà deesse censenda sit *copia Confessoris*?

R. Neg. Nisi fortè lapsus in foveam dicat sibi deesse hominem, à quo extrahatur, dum aliis præ-

sentibus, & juvare volentibus, absentem videt familiarem suum; vanus ergò in casu prætextus est, non penuria Confessoris,

10. An peccator, cui absolute Confessor deest, dum communicare compellitur, teneatur saltem præmittere actum contritionis?

R. Affirm. Et quidem connoti debet ad contritionem *caritate perfectam*: tenetur enim seipsum probare, in quantum pro angustia temporis, aliisque circumstantiis potest.

11. An Sacerdos, qui peccato mortali obnoxius, urgente necessitate, sine prævia Confessione celebravit, teneatur postea confiteri?

R. Affirm. Tenetur autem id facere, præcipiente Tridentino, *quamprimum*, hoc est, *simul atque moraliter fieri poterit*, prout particulam istam accipit sensus communis; ex quo errasse convincuntur illi, qui per vocem *quamprimum*, non aliud putaverunt intelligi, quam *suo tempore*, cum scilicet Sacerdos postea confitebitur; in quos proinde meritò animadvertit Censura Alexandri VII

12. An etiam *Laici*, vel *Sacerdotes*, qui, necessitate compulsi, non præmissâ Confessione, *Laicaliter* communicaverunt, teneantur postea confiteri *quamprimum*?

R. Plures existimant Tridentini præceptum de instituenda *quamprimum* Confessione ad illos non extendi: *Saltem*, inquit Steyartius, *noluit Tridentinum id certum esse*, quòd nempè exercite solum loquatur de *Sacerdote*, eoque *celebrante ob urgentem necessitatem*, sitque inter hunc, & alios *ratio non una disparitatis*. Verùm cum inter ipsos sit etiam *ratio non una paritatis*, si non fallor magnoperè, dimisso incerto certum tenebunt isti, de quibus in quæstione, si *quamprimum* confiteantur; quod adhuc magis suadendum est illis Sacerdotibus, qui in mortali existentes, *sine*

necessitate, sive bonâ, sive malâ fide celebraverint, quantumvis aliqui putent, eos juxta DD. passim Tridentini præcepto non comprehendi.

13. An, præter *statum gratiæ*, nulla alia ex parte animæ dispositio requiratur in communicante?

R. Præter fidem, sufficientemque hujus Sacramenti notitiam, *ex parte sumentis requiritur, ut cum magna devotione, & reverentia ad hoc Sacramentum accedat*, inquit D. Thomas 3. p. q. 80. a 10. in C. Hoc etiam ante ipsum requisiverunt passim SS. Patres, ex quorum mente Synodus Tridentina sic loquitur: *Si non decet ad sacras ullas functiones quempiam accedere, nisi sanctè, certè quo magis Sanctitas, & Divinitas cœlestis hujus Sacramenti viro Christiano comperta est, eò diligentius cavere ille debet, ne absque magna reverentia, & Sanctitate ad id percipiendum accedat.* Sess. 13. cap. 7. Propter quod, inquit S. Bonavent. in Breviloq. p. 6. c. 9., *manifestè colligitur, quòd, qui tepidè, indevotè, & inconsideratè accedit, judicium sibi manducat & bibit, quia tanto Sacramento contumeliam facit.*

Hanc de requisita reverentia & devotione doctrinam exploratam facit sensus fidelium, quos passim agitari constat conscientia moribus, si eos quandoque minùs devotè, minùsque reverenter ad sacratissimam Mensam accessisse contigerit.

Cæterùm, difficile est definire, quandonam alioqui justificatus in sumptione hujus Sacramenti tam torpidus, tam indevotus, &c. sit, ut judicium sibi manducare censeatur, cùm D. Thomas non aliud videatur requirere, ut communicans evitet judicium, hoc est, non peccet mortaliter, quàm ut sit in statu gratiæ. Hoc certum est, ab omni periculo remotissimum fore, qui totâ mentis contentione virtutum copiam ad hoc cœleste Convivium apportare studuerit.

14. An, & quibus expediat *rarò*, aut *frequenter* communicare?

R. Devotam Communionem expeditissimum esse salutis adminiculum, nemo negaverit, ut idcirco quoque vehementer optandum foret, ut omnes sic viverent, ut mererentur *frequenter*, imò & *quotidiè* communicare, prout fecisse constat primos fideles; quia tamen hoc sæculo ferreo, ingruentibus undique non *corporalibus* modò, sed *spiritualibus* etiam malis, passim vivunt homines (ceteroqui fideles) *lassati in via iniquitatis*, prolixum est determinare, quibus sæpiùs, quibus rariùs communicare expediat. Relinquitur ergò prudentibus *Confessariis*, ut eorum, quos dirigunt, spiritus probent, *si ex Deo sint*; & quos invenerint primitivo fervore, zeloque pietatis imbutos, eis frequentem, imò & quandoque quotidianam permittant Communionem, aliis pro rata dispositionis, & vivendi modo, *hebdomadalem*, aliis denique *menstruam*, aut adhuc rariorem; juvabit ad hoc consulere S. *Franciscum Salesium*, aliosque devotos Scriptores, qui vixerunt temporibus jam tùm malis.

15. An, qui peccavit mortaliter, & legitimè confessus est, teneatur aliquo tempore differre Communionem?

R. 1. *Ex necessitate non impeditur homo à sumptione hujus Sacramenti, nisi per peccatum mortale*, inquit hîc S. *Thomas* a. 7. Per peccatum mortale illud intellige, quod Sacramentali Confessione nondum delerum est. Ex quo dicendum, etiam juxta praxim Ecclesiæ, quòd is de quo in casu, per se loquendo, non teneatur, saltem sub gravi, Communionem differre, cùm, ut supponitur, neque *actu*, neque *reatu* habeat *peccatum mortale*, possitque habere alias dispositiones aliundè requisitas.

R. 2. Præterquam quòd *per accidens* possit esse obligatio aliqua differendi contra faciliorem recidivam, generatim insuper rectè suadetur, ut à peccato mortali, præsertim graviore, etiam à peccato car-

carnis, aliisque publicis, & cum scandalo enormibus distincto, quantumvis item per poenitentiam remissio, per unum alterumve diem abstineat poenitens à Sacra Communione, ne scilicet quodammodo, adhuc *fumante flagitio*, in reverentiam pugnet Sacramento debitam. Supponi tamen debet, quòd non sit illi urgens eo die communicandi necessitas, vel causa aliàs justa,

§. 2. *De Dispositione ex parte Corporis.*

1. **A**N in communicaturis requiratur jejunium?

R. Affirm. Et quidem *jejunium naturale*, quale est, dum post medium noctis nihil omnino cum attentione est ingestum in stomachum per modum *cibi* aut *potus*, etiam *medicinalis*; undè materiæ parvitas hîc non excusat, ut in jejunio *Ecclesiastico*.

2. Quo præcepto requiritur istud jejunium?

R. Præcepto Ecclesiæ, quod vetusto more ab ipsis Apostolorum temporibus introductum, in variis deinde Conciliis firmatum, obligat communicaturos sub gravi, nisi admissæ ab Ecclesia exceptiones (de quibus mox infra) excusent. Porro incommoda varia, quæ cum reverentia Sacramento debita non consistebant, rationes fuerunt, ob quas Ecclesia voluit sumentes esse *sic jejunos*.

3. An, ut quis jejunus sit, debeat intervenisse *somnus*, aut cibi pridie sumpti *digestio*?

R. Neg. Ecclesiam enim ad ista non attendisse, satis demonstrat praxis communis.

4. Quare in explicatione jejunii naturalis dictum est: *Dum nihil omnino est ingestum in stomachum per modum cibi aut potus*?

R. Ut intelligamus non violari istud jejunium, si deglutiantur phlegmata, saliva, sanguis, alique humores, ex cerebro in stomachum insensibiliter defluentes; illa siquidem non sumuntur *per modum cibi aut potus*. Aliud censent dicendum, si intromittatur sanguis vulnere v.g. excussus ex *digito*.

5. An violet naturale jejunium, qui, dum os abluit, aut linguâ vinum, vel jus carnum delibat, fortuito aliquid absorbet?

R. Neg. Quia dum est in modica quantitate, sumiturque fortuito, & inadvertenter, non censetur sumi per modum *cibi* aut *potûs*, sed veriùs per modum *salivæ*. Idem dicendum, si quis casu inter respirandum, simul cum aëre *muscam* deglutiat, idem denique, si quis aliquid cibi à præcedenti die ori in hærentis inadvertenter trajiciat.

6. Quid dicendum de *tabaco*?

R. Si ita ore, vel *naribus* fumatur, ut illius particulæ in stomachum transeant, censetur violare jejunium naturale. Prætereâ estò nihil introsumatur, tamen illud fumere ante Communionem *indecent*, imò si cum pusillorum *scandalo* fiat, gravi culpæ obnoxium esse admittunt omnes Theologi. Aliqui indecentiam abstergi volunt, dum causâ valetudinis fumitur sine periculo transmittendi in stomachum; & reverà apparet, causam hanc, dum re ipsa subest, posse aliquid facere.

Ceterùm consuetudo multorum, passim sine ratione, aut sub vanis prætextibus, ante Missam, vel Communionem, tabacum sumentium, nunquid præscribet contra reverentiam debitam Sacramento?

7. An, qui dubitat, nùm jejunus sit, possit communicare?

R. Neg. Nam ut quis licitè communicet, debet moraliter certò habere conditionem, quam ad communicandum requirit Ecclesia, quam sic non habet, qui de jejunio suo dubius est.

8. An Sacramentum hoc aliquando sumptum sit à *non jejunis*?

R. Affirm. Non solùm in ultima Coena ab Apostolis, sed & post eam aliquo saltem tempore, à primis fidelibus, uti colligitur ex 1. Cor. II. quæ

consuetudo aliquantò diutiùs remansit in Ecclesia die anniversariâ *Cœnæ Dominicæ*.

9. An etiam hodiè non jejuni possint communi-
care?

R. Affirm. Casus autem, quibus id licet, com-
munes hi sunt:

1. In articulo mortis, dum est sumendum Viati-
cum, quod etiam extendi potest ad eos, quibus mors
imminet ex sententia judicis.

2. Dum periculum est, ne sacra Hostia, nisi su-
matur, ab infidelibus, aliisve contumeliosè tractetur,
quo casu sumi potest à quocumque fidei non
jejuno, imò & reatum habente peccati mortalis,
modò faciat ea quæ supra §. I. num. 10. notata sunt.

3. Si Sacerdos, etiam post unius speciei conse-
crationem deficiat, nec alius adsit, qui Sacrificium
compleat, nisi non jejunus.

4. Si Celebrans, loco vini, consecraverit *aquam*,
eamque sumpserit, debet, juxta *Rubric.* jam non je-
junus vinum affundere, offerre, consecrare & sumere
ad Sacrificii integritatem.

5. Dum post consecrationem meminit Celebrans
se jejunum non esse, pergere debet, poenitendo in-
terim, si mala fides intervenerit. Ante Consecra-
tionem non jejuno tutiùs erit inceptam Missam ab-
rumpere, nisi fortè *grave scandalum* timeatur, juxta
D. Thom. q. 83. a. 6. ad 2.

6. Si sumptâ ablutione deprehendat Sacerdos præ-
ter intentionem suam aliquas adhuc ejusdem Sacrifi-
cii superesse *reliquias*, poterit eas sumere, quan-
tumvis Communionem distribuendo, moram ali-
quam fecerit, dummodò moraliter adhuc versari
censeatur in eadem actione ordinata ad Sacrificii
consummationem.

10. Quid si ab Altari recesserit?

R. Quia tunc censetur implevisse ministerium

suum, non poterit inventas reliquias non jejunus sumere, nisi fortè periculum esset, ne perirent.

11. Quid faciendum Sacerdoti, ubi alterius Sacrificii reliquias invenit, puta dum purgat *Ciborium*, in quo ab alio consecratae sunt Hostiæ?

R. Debet reliquias istas sumere ante ablutionem, nisi fortè eas solum deprehendat post ablutionem, sintque rursùm, nisi sumantur, in periculo pereundi.

12. An possit quis non jejunus communicare, ut satisfaciat obligationi communicandi in Paschate?

R. Neg. Cum enim utrimque hìc sit præceptum Ecclesiasticum, illud de jejunio censetur prævalere; undè poterit talis ad communicandum expectare, donec jejunus sit, nisi fortè simul etiam urgeret periculum mortis.

13. An possit Sacerdos non jejunus celebrare, ut detur morituro *Viaticum*?

R. 1. Dum abest periculum *scandali*, putant aliqui id probabiliter licère, quòd nempè necessitas in casu tanti sit, ut cedere ei possit Ecclesiasticum de jejunio præceptum.

R. 2. Sententia communi praxi innixa declarat, Sacerdotem non jejunum in casu celebrare non posse. Neque refert, quòd infirmus jure Divino teneatur ad Communionem, quia id demùm verum est, quando adest, qui eam cum reverentia, & servato Ecclesiæ ritu possit administrare.

14. An infirmus in eadem infirmitate possit pluries communicare non jejunus?

R. Communiter censent id ei licère, quando moraliter interruptâ infirmitate, succedit novum periculum. Item, quando eodem periculo durante, inter unam & aliam Communionem interfluit notabile tempus, patà, *octiduum*. Aliàs ubi infirmus implevit præceptum de sumendo *Viatico*, non censetur soluto jejunio satis tutè Communionem iterare pro libitu.

15. An immundities corporis Communionem impediat?

R. Immunditia corporis *perpetua*, vel *diuturna*, prout v. g. esse potest *lepra* vel fluxus sanguinis, Sacramenti hujus sumptionem non impedit, cum enim non involvat malum culpæ, sed solum horrorem quemdam naturæ, nec aliundè pugnet in rectam rationem, qui illi obnoxius est, non poenam, seu afflictionem meretur, sed commiserationem.

16. Quid dicendum de illis, qui laborant foeditate aliquâ temporaneâ, facilèque purgabili?

R. Si ex reverentia tantisper à Communionem abstineant, commendandi sunt. Id ipsum quoque dicendum de Catholicis foeminis, dum in *puerperii*, aut *menstrui* purgatione versantur; ita tamen, ut si ex speciali devotione ad communicandum moveantur, arceri non debeant.

17. Quid dicendum de *pollutione* nocturna?

R. 1. Si voluntaria sit, & nondum Sacramentali Confessione remissa, impedit Communionem *de necessitate*, ita scilicet ut accedens *reus sit Corporis & Sanguinis Domini*, juxta quod suprà dictum est de eo, qui accedit sibi conscius peccati mortalis.

R. 2. Si *pollutio* omninò inculpabilis sit, non impedit ex necessitate hujus Sacramenti sumptionem; quia tamen annexam habet corporalem foeditatem; quam etiam sequi solet evagatio mentis, convenit, ut qui eam, quantumvis innoxie passus est, sequenti saltem de ex reverentia à Sacramento abstineat, quamvis, si accedat, non peccet, saltem mortaliter, imo ne venialiter quidem, si communicandi, celebrandi necessitas, aut justa ratio indecentiam, quæ alioquin subesse posset, abstergat.

Quod de pollutione innoxia, idem adhuc magis dicendum de noxia, estò Sacramenti Pœnitentiæ subsidio jam remissa.

18. An actus conjugalis communicare prohibeat?

R. Si causâ procreandæ prolis, aut reddendi debiti gratiâ, atque adeò sine omni culpa exercitus sit, Communionem de necessitate non prohibet. Ceterùm, si ad tempus à matrimoniali concubitu abstinentiam Apostolus suadeat, propter orationem, à fortiori sanè de congruitate *postulat tanti Sacramenti dignitas, ut qui Matrimonio juncti sunt, aliquot dies à concubitu uxorum abstineant, Davidis exemplo admoniti, qui, cum Panes Propositionis à Sacerdote accepturus esset, purum se, & pueros suos ab uxorum consuetudine tres ipsos dies esse, professus est.* Ita Catech Rom. Legant Confessarii in hanc rem S. Sales. Introduct. parte 2. cap. 20.

CAPUT XIV.

De reliquis quibus danda, vel neganda est Sacra Communio.

1. AN sit danda Communio peccatori occulto, eam in mensa communicantium publicè petenti?

R. Affirm. Si enim negari deberet, odiosa sanè fieret hujus Sacramenti non solum *susceptio*, sed etiam administratio; hinc namque passim *suscipientes* (multi quoque aliàs digni) ex Ministrantium *scrupulo*, vel *privato affectu*, &c. infamiam timentes, sese subducerent; indè *Administrantes* mille perplexitatibus essent obnoxii, cogerenturque in judicio probare accedentium indignitatem, quòd onus quotusquisque non horreat. Horum non ignarus clementissimus Dominus, maluit Sacramento suo injuriam, quàm suscipientibus, ministrantibusque talia obvenire incommoda. Hanc autem Christi voluntatem, communis Theologorum sententia, constansque usus Ecclesiæ sufficienter demonstrat, estò exemplum, quo ipse Eucharistiam *Juda* occulto adhuc proditori porrexisset fertur, non sit satis certum, aut efficax.

2. An non satiùs faceret Sacerdos, si in casu, ad

consulendum reverentiæ Sacramenti, & famæ occulti peccatoris illi porrigeret Hostiam *non consecratam*?

R. Neg. Simulatè enim tunc Sacramentum administraret, & *quantùm in se esset*, præberet adstantibus occasionem *idololatriæ*. Adhæc, ubi peccator *efficaciter* ad Sacramentum accedere voluit, contraxit totam irreverentiæ malitiam, cui, ut passim volunt Theologi, *per se* nihil superaddit *actus externus*.

3. An ex dictis non sequatur, quòd Sacra Hostia sit tradenda occulto *venefico*, aut alteri *peccatori*, qui prævidetur eam indignè tractaturus?

R. Aliqui putant id sequi, alii tamen volunt non sequi, quòd nempè communis sensus in hoc posteriori casu positivam, magisque horrendam indignitatem concipiat, quàm in priori, vi cujus Ecclesia sibi persuaferit, voluisse Christum, ut Eucharistia traderetur indignè tantùm sumpturo, non item contumeliosè tractaturo.

4. Quid si occultus peccator Eucharistiam petat *occultè*?

R. Cùm talis reipsâ indignus sit, & nulla sint ex negatione oritura incommoda, juxta communem sententiam, à Communionem repellendus est, dummodò tamen habeatur notitia certa, aut saltem suspicio *violentia* de petentis indignitate; nam suspicio quædam *levis*, vel *dubium*, ad repulsionem non sufficit.

5. An possit quis occultè repelli, cujus indignitas scitur ex sola Confessione Sacramentali?

R. Neg. Ita resolvitur cap. *Si Sacerdos* de Offic. Judicis ordinarii, additâ ratione, quòd Sacerdos *reum* tunc esse sciat, *non ut Judex*, sed *ut Deus*; undè per repulsionem violaretur *sigillum*, reddereturque odiosa Confessio.

6. Quid agendum cum peccatoribus *publicis*?

R. Juxta omnes arcendi sunt illi à Sacra Com-

munionem, seu *publicè*, seu *occultè* accedant: hinc enim, si uspiam, locum habet, quod scriptum est: *Nolite Sanctum dare canibus.*

7. Quotupliciter potest quis censerì *peccator publicus*?

R. Dupliciter: nempè *publicitate juris*, puta, dum per sententiam damnatus de crimine, vel in iudicio *convictus*, aut confessus est, & *publicitate facti*, dum peccatum ejus ita *notorium* est, ut nullâ *tergiversatione* celari possit; quandonam autem peccatum ipsum sit tale, morali iudicio statuendum est, attentis ipsius & *loci*, in quo commissum est, circumstantiis; personarum item quæ nòrunt, qualitate, numero, &c. ubi nota, delictum non statim censerì publicum ex eo, quòd duo, vel tres testes adfuerint.

Publicis peccatoribus accensentur, qui publicè de crimine suspecti sunt, dum nempè est suspicio *vehemens*, seu *violentia*, quæ scilicet nullam in contrarium admittit probabilem rationem.

8. An requiratur delicti *enormitas*, ut quis dici possit peccator publicus?

R. Neg. Sed satis est, quòd publicè admiserit quodcumque peccatum *mortale*, in quo, nullo dato poenitentiae indicio, moraliter certò sciatur perseverare, atque adeò *notoriè* esse in statu moraliter peccaminoso; generaliter is censerì potest peccator publicus, cui, non minùs quàm aliis quibuscumque, sine exceptione, est deneganda Communio.

9. An non sint peccata quædam specialiter enormia, à quibus solet quis famosè denominari peccator publicus?

R. Affirm. Talia autem sunt *usura*, *concubinatus*, *meretrizium &c.* pro quibus consule *Rituale Rom.*

10. Estne differentia aliqua inter peccata ita enormia, & alia *simpliciter* mortalia in Ordine ad Communionem?

R. Affirm. Qui enim, quantumvis publicè, com-

misit peccatum aliquod mortale *commune*, modò scia-
tur, aut meritò præsumatur hoc ipsum Sacramentali
Confessione expiâsse, admitti potest, passimque ad-
mittitur ad S. Communionem; per hanc, uti & per
præviâ Confessionem, satis reparatâ populi offen-
sione, si quam forsan causaverit; qui autem notorius
peccator est per peccata enormia, aut graviter scan-
dalosa, quantumvis sanctè confessus, adeoque &
justificatus sit, à Sacra Mensa repellitur, ad quam
nempè non deceat eum admittere, donec subierit
publicam, condignamque enormitate suorum scele-
rum poenam, ac insuper per vitæ emendationem
palàm reparaverit *scandalum*, quod in animis homi-
num solâ Sacramentali Confessione deletum non est.

Porro, extra casus in *Ritualibus* expressos, non de-
bet Sacerdos peccatoribus, qui legitimè confessi
sunt, Communionem negare de facili, nisi consu-
luerit *Ordinarium* suum.

II. Quid faciendum cum peccatore publico, ubi
pervenerit ad articulum mortis?

R. Quidquid alibi olim, ob speciales rationes,
habuerit disciplina vetus, hodie in isto articulo cui-
cumque peccatori dari potest Eucharistia per mo-
dum *Viatici*, dummodò legitimè confessus sit, da-
tumque scandalum, necessitate pressus, reparare
non valeat. Quinimò facinorosis ad extremum sup-
plicium damnatis, præmissâ Confessione, negan-
dum non est hoc Sacramentum.

12. An, qui in Ordine ad Communionem pu-
blicus est peccator in uno loco, censeatur quoque
talis in alio?

R. Graves Theologi verisimiliorem putant sen-
tentiam affirmantem.

13. Quomodo, quandoquidem infamatum in
uno loco, non liceat infamare in alio, ad quem
notitia criminis non est verosimiliter perventura?

R. Disparitatem dant, quòd in casu Communionis publicus in uno loco peccator, in alio loco novum mediterur crimen, novam nempe injuriam Sacramento inferendam; infamis autem in uno loco, nihil novi censeatur moliri in altero.

Supponi tamen, sic puto, debet, quòd publicus iste peccator non sit legitimè confessus; si enim id fecerit, non video, cur in loco, in quo *natorius* non est, arceri debeat à Communionem, cùm justificatus jam sit, & nullum illic debeat reparare scandalum, ubi nullum dedit.

14. Quid de amentibus?

R. 1. Si *ex toto* sint tales, nullumque umquam præbuerint, aut præbeant rationis indicium, non est ipsis danda Communio; quippè qui nullam habeant, nec habuerint dispositionem; proindè similes sunt *infantibus*, quibus, licèt olim alibi data sit Eucharistia, nunc tamen meritò danda non est, nequidem in mortis articulo.

R. 2. Si totaliter quidem amentes sint, sed habeant interdum *lucida intervalla*, & in iis legitimè inveniuntur dispositi, nulla ratio est, ob quam ipsis Communio tunc denegetur.

R. 3. Qui vulgo *innocentes* vocantur, ex eo quòd mente debiliores sint, si moraliter adhuc censeantur habere sufficientem *discretionem*; præmissâ dispositione possibili, admittuntur ad Communionem, saltem in Paschate, & in periculo mortis.

R. 4. Qui ratione usus, devotè Sacramenta frequentavit, implevitque officium boni Christiani; si deindè lapsus sit in totalem amentiam, estò non sit ei quotannis danda Eucharistia in Paschate, communiter tamen volunt eam illi concedendam esse in fine vitæ per modum Viatici, modò aliundè nihil obftet.

15. Quid denique de Energumenis?

R. Si & ipsi (quod fieri posse certissimum est) le-

gitimè reperiantur dispositi, ad *Sacratissimam Mensam* admitti possunt, etiam sæpius, ut Cœlesti Cibo refocillati, Divinam seu *punitionem*, seu *probationem* æquo animo perferant, & maligni spiritûs vexas, infestationesque fortiter superent.

Ceterum, aliud dicendum foret, si meritò timeatur *irreverentia*, aut profanatio Sacramenti, quo casu nec Viaticum dandum est moribundis, à quibus nempè ob *phrenesim* vel *continuum tussim*, aliumve *similem morbum*, aliqua *indecentia cum injuria tanti Sacramenti timeri potest*, ut loquitur *Rituale Rom. tit. de Commun.*

Dum, consulto *Medico*, dubium manet, an in moribundum sit periculum vomitûs, putant aliqui, ad experimentum, & cautelam prius porrigi posse *Hostiam* non *Sacram.*

CAPUT ULTIMUM.

De Ministro Eucharistiæ.

I. **Q**uis est Minister Eucharistiæ in Ordine ad Consecrationem?

R. Solus *Sacerdos*, seu *Presbyter* ritè ordinatus. Est de fide, etiam in vetustis Conciliis definitum, passim à Patribus traditum, & universali fidelium sensu stabilitum.

Porro, quod attinet ad valorem Consecrationis, nihil refert, sitne *Sacerdos bonus*, an *malus*, *hæreticus*, *excommunicatus*, *degradatus*, &c. Potestas enim consecrandi, est potestas *Ordinis*, quæ datur *indelebiter*, consistitque in *charactere*, qui nunquam aufertur, ut dictum est in *Tract. de Sacram. in gen.*

2. Quo sensu ergò in Scriptura fideles omnes vocantur *Sacerdotes*?

R. Sensu improprio, in quantum scilicet Deo offerunt *spirituales* bonorum operum *hostias*, ut dicitur
1. *Petri* 2.

1. *Petri* 2. perindè ut iidem quoque appellantur *Reges*, in quantum nempe dominantur cupiditatibus suis.

3. Quibus competit Eucharistiæ dispensatio?

R. Solis iterum Sacerdotibus, tamquam Ministris ordinariis, qui nempe Sacramentum hoc administrent ex officio. *Semper in Ecclesia Dei mos fuit, ut Laici à Sacerdotibus Communionem acciperent, Sacerdotes autem celebrantes seipsos communicarent, qui mos tamquam ab Apostolica Traditione descendens, meritò retineri debet, inquit Trident. Sess. 13. c. 8.*

4. Quare dictum est, quòd Eucharistiæ dispensatio competat solis Sacerdotibus, tamquam Ministris ordinariis?

R. Quia in necessitate potest dispensatio istius Sacramenti, ab Episcopo, vel Presbytero committi Diaconis tamquam Ministris extraordinariis: statuit enim Conc. Cartagin. 4. cap. 38. ut Diaconus, presente Presbytero, Eucharistiam Corporis Christi populo, si necessitas cogat, iussus erogat. Et in Breviario Rom. fatetur B. Laurentius Diaconus, sibi à S. Xysto Pontifice commissam Dominici Sanguinis dispensationem. Quin, si urgeat extrema necessitas, puta, si æger sit in periculo mortis, & non adsit Sacerdos, qui possit, aut velit administrare Viaticum, videtur Diaconus illud posse administrare, etiam non expectatâ commissione, quòd hanc tunc illi censerì possit tribuere jus commune.

5. An eadem dispensatio permitti possit Ministris Diacono inferioribus?

R. Non liquet. Varii affirmant, in tantum, ut etiam putent, Laicos in necessitate omnimoda, non solum per se sumere, sed etiam aliis præbere posse hoc Sacramentum; nam olim, inquiunt, Laici in manus accipiebant Domini Corpus, & ori admovebant, quin & quandoque domum asportabant opportunè sumpturi, quo satis ostenditur, quòd hodie Eucharistiam tangere solum prohibeantur jure humano, quod

in casu tam evidentis necessitatis videtur non obligare.

Alii post *D. Thomam* communiùs negant, voluntque infra Diaconum nulli, quantâvis necessitate urgente, concedendam esse istam dispensationem, quòd scilicet Ecclesiæ lex de non tangenda à *Laïcis* Eucharistia, non minùs obliget, quàm lex de *jejunio*, quo soluto, ut probabiliùs putant, non posse Sacerdotem consecrare, nequidem ut in extremis detur moribundo Viaticum.

6. An Sacerdos celebrans possit cuilibet indifferenter hoc Sacramentum administrare?

Respondet Reverendissimus Steyaert : *Et si vetera quadam jura sint contra eos, qui absque jurisdictione administrant; in praxi tamen obtinet, ut Sacerdos celebrans petenti cuilibet eam distribuat, & communicet quisque in Ecclesia, ubi voluerit, exceptâ tamen Communione Paschali, item per modum Viatici.*

7. An liceat Presbyteris *Religiosis*, vel aliis curam animarum non habentibus, Eucharistiam deferre ad infirmos, volentes communicare *ex devotione*?

R. Hoc ipsis saltem non licet facere *publicè*, sine Pastoris licentia. Prætereà quidquid sit de quorundam praxi, *occultam* Sacramenti *delationem* vetat Decretum *Innoc. XI.* 12. Febr. 1679.

8. An Parochus teneatur Sacramentum hoc subditis suis administrare?

R. Affirm. Scilicet per se, vel per alium, idque non tantùm in Paschate, & in necessitate, seu quando tenentur ipsi Sacramentum suscipere, sed etiam aliàs quotiescumque id rationabiliter petunt: dant enim subditi in hunc finem Parocho suo sustentationis stipendium, ideòque ad hoc obligatur *ex justitia*.

Dictum est: Dum *rationabiliter petunt*, quia si subditus aliquis, attento *vivendi modo*, nimis frequenter, aut importuno tempore petat, licitè potest Parochus Communionem liberam vel negare, vel differre.

9. An Parochus cum periculo vitæ obligetur administrare Eucharistiam subdito suo *peste*, vel alio morbo *contagioso* laboranti, etsi moraliter certus sit, eum per Confessionem esse benè dispositum?

R. Affirm. Tenetur enim coöperari subdito suo, ut impleat Divinum præceptum de sumendo Viatico, cujus, etsi non *absoluta*, est tamen *moralis* quædam *necessitas*, orta ex ingenti utilitate, quam adfert animæ in extremis luctanti.

Excusari interim posset in casu Parochus, si præsto esset qui ipsius vices subiret, aut eodem tempore, quo peste infecto administraret Viaticum, alius quispiam subditus esset sine Confessione moriturus.

Plures Sacerdotes posse eandem Hostiam consecrare, declarat vulgata praxis *Neomistarum*, unà cum Episcopo consecrantium, qui tantùm monendi sunt, ut formam consecratoriam non obsolvant ante Episcopum.

TRACTATUS

DE

SACRIFICIO.

CAPUT I.

De Sacrificio generatim, ejusque Divisionibus.

1. Q Uotupliciter accipi potest *Sacrificium*?

R. Dupliciter: nempè *strictè*, pro externo & speciali Religionis actu; & *latè* pro quibusvis operibus bonis in Dei gloriam relatis, de quibus ad Hebr. ult. scriptum est: *Talibus hostiis promeretur Deus*; & respectu oblationis talium ho-

stiarum ab Apostolo *Petro* fideles omnes dicti sunt *Sacerdotes*.

2. Quid est Sacrificium *strictè* acceptum?

R. Est *Oblatio externa rei sensibilis Deo facta à legitimo Ministro per realem immutationem, in agnitionem supremi ejus Dominii*.

3. Quid significat vox *oblatio* in definitione Sacrificii?

R. Idem quod *consecratio*, quia per actionem sacrificativam res fit sacra, & à profanis usibus transfertur ad cultum Dei.

4. Quare dicitur: *Oblatio externa rei sensibilis*?

R. Ut intelligatur, quòd tam actio sacrificativa, quàm res quæ sacrificatur, debeat *sensu* percipi posse; hinc Sacrificium *strictè* acceptum non sunt actiones merè internæ, & insensibiles.

5. Quare dicitur: *Deo facta*?

R. Quia Sacrificium ad cultum *Latriæ* pertinet, soli Deo convenientem. Undè numquam sacrificatum est, nisi illi, cui verè inerat, aut saltem inesse putabatur *Divinitas*. Si in Lege Nova Sacrificium offeratur in memoriam, cultumque Sanctorum, non offertur equidem nisi soli Deo.

6. Quare dicitur: *A legitimo Ministro*?

R. Quia Sacrificium offerri non potest, nisi ab illo, qui ad offerendum legitimè deputatus est; undè à ratione Sacrificii *strictè* accepti, excluduntur privatorum hominum oblationes, quantumvis factæ in honorem Dei, &c.

7. Qui olim fuerunt, & qui hodiè sunt legitimi ad sacrificandum *Ministri*?

R. In lege *naturæ*, quæ duravit ab *Adam* usque ad *Moysem*, fuerunt *Primogeniti*, Principes familiarum, & unà etiam *Sacerdotes*; alii item, qui ex speciali Dei deputatione, vel instinctu sacrificaverunt, uti fecisse censendus est *Abel*, &c. In lege *scripta*, à *Moyse*

ad *Christum*, Ministri fuerunt *Aaron*, & posterius ejus, estò respectu Sacrificii *Agni Paschalis* jus offerendi remanserit penes Patrem-familias, etiam postquam *Aäronis* familia ad Sacerdotii dignitatem evecta est. In *Lege Evangelica* Sacrificii Ministri sunt soli *Sacerdotes* legitimè consecrati.

8. Quibus modis potest in Sacrificio fieri *realis* oblatae rei *mutatio*?

R. Variis, puta, occisione, combustione, divisione, effusione, &c.

9. Quare res oblata realiter mutanda est?

R. Quia in Sacrificio agnoscimus altum Dei in creaturas omnes, maximèque in earum vitam & mortem dominium; porro, nullo convenientiori modo id fieri potest, quàm reali ista rei oblatae mutatione, quâ nempe protestamur, Deum de omnibus pro nutu disponere, etiam in nihilum redigendo, si velit.

10. Quomodo ergò Sacerdos Dei *Melchisedech* verum obtulit Sacrificium, cùm in ea nulla legatur facta *realis mutatio*?

R. Estò Scriptura disertè non exprimat, dubium tamen non est, quin *Melchisedech* panem pro parte adoleverit, fregerit, aut aliter immutaverit; *vinum* verò etiam pro parte effuderit, &c. Idem dicendum de *panibus propositionis*, & aliis quibusdam, si olim Sacrificia fuerint.

11. Quomodo dividitur Sacrificium?

R. Juxta diversum mundi *statum*, seu *Legem*, dividitur in Sacrificium *Legis naturæ*, *Legis Moysaïcæ*, seu *Veteris*, & *Legis Evangelicæ*, seu *Novæ*.

12. Quotupliciter dividebantur Sacrificia *Moysaïca*?

R. Tripliciter. *Primò*, ratione *materiae*, seu rei, quæ offerebatur. 2. Ratione *formæ*, ac *finis*. 3. Ratione *temporis*.

13. Quomodo dividebatur Sacrificium ratione *materiae*?

R. In *Victimas*, *Oblationes*, & *Libamen*. Dum pro Sacrificio offerebatur animal, puta, *ovis*, *capra*, *hædus*, &c. dicebatur *Victima*, seu *hostia*; dum fructus terræ, ut *panis*, *simila*, *sal*, *thus*, &c. erat *oblatio*; dum denique offerebantur liquores, ut *sanguis*, *vinum*, *oleum*, &c. dicebatur *libamen*, seu *libamentum*.

14. Eratne diversus offerendi modus triplicis materiæ jam designatæ?

R. Erat omninò; nam animalia offerebantur maceratione, & combustione; fruges terræ immutatione, liquores effusione. Porro, variarum frugum varia quoque erat mutatio: *panis* in frusta dissecabatur, *simila* sartagine, clibano, vel craticulâ coquebatur, *sal* urebatur, *thus* adolebatur, &c.

15. Quomodo dividebatur Sacrificium ratione formæ & finis?

R. In *Holocaustum*, *Hostiam pacificam*, & *Hostiam pro peccato*. *Holocaustum* erat Sacrificium perfectissimum, in quo nempe tota res oblata comburebatur, & in fumum resoluta sursùm ascendebat ad Deum, nihilque ex ea hominibus cedebat in usum.

Hostia pro peccato partim cremabatur, partim cedebat in usum Sacerdotum. *Hostia pacifica* erat, cujus una pars comburebatur in honorem Dei, altera cedebat in usum Sacerdotum, tertia in usum offerentium: poterat autem offerri vel in gratiarum actionem pro beneficiis à Deo acceptis, vel ad nova beneficia impetranda.

16. An Sacrificium non possit aliter dividi, ratione finis?

R. Affirm. Nempe in *Latreuticum*, *Eucharisticum*, *Impetratorium*, & *Propitiatorium*, & hæc divisio ad mox supra datam facilè reduci potest; *Latreuticum* namque dicitur quod per se, & specialiter tantùm fit ad colendum Deum, quod potissimum etiam fiebat *Holocausto*; *Eucharisticum*, quod in gratiarum actio-

nem; *Impetratorium*, quod fit ad obtinenda beneficia: utrumque autem in Veteri Lege fiebat per *Hostiam pacificam*; *Propitiatorium* denique appellatur, quod offertur pro peccatis, eorum poenis avertendis, & hoc idem erat olim *Hostia pro peccato*.

17. Quomodo in Veteri Lege dividebatur Sacrificium ratione *temporis*?

R. In iuge Sacrificium, quod quotidie mane & vespere; in Sacrificium Agni Paschalis, quod in Paschate; & in alia Sacrificia, quæ in occurrentibus per annum solemnitatibus offerebantur. Pro istis omnibus prolixius consule *Analogiam Becani*.

18. An Sacrificium strictè acceptum, jure naturæ præcipiatur?

R. Eitò jus naturæ videatur exigere, ut colatur Deus externo aliquo cultu, in rigore tamen non præcipit, ut id fiat per Sacrificium propriè sumptum, cum non desint alii modi Deum colendi exterius.

Ceterum cultus, qui per Sacrificium Deo deferatur, naturæ tam consentaneus est, ut à mundi exordio cum hominibus coeperit, tamque constanter deinde propagatus sit per nationes, etiam barbaras, ut ingemiscendum sit coecitati Sectariorum, dum Sacrificandi exercitium, à natura mortalibus inditum, penitus eliminârunt, Religionemque commenti sunt sine *Sacrificio*, sine *Altari*, sine *Sacerdote* saltem visibili.

CAPUT II.

De Sacrificio Novæ Legis, ejusque Ministro.

1. **A**N in Nova Lege detur aliquod Sacrificium?

R. Affirm. Nam Christus in Ara Crucis seipsum immolans, verum Sacrificium obtulit; unde & appellatur Sacerdos noster in æternum: & in eo conveniunt nobiscum Sectarii.

2. Quotuplex est Sacrificium Novæ Legis?

R. 1. Si spectetur materia, seu res oblata, tantum est unicum, unus scilicet Christus, qui offertur.

R. 2. Si spectetur offerendi modus, est duplex, *cruentum* nempe, & *incrumentum*. Cruentum est illud, quo Christus in Cruce reipsa moriens, æterno Patri oblatus est pro peccatis totius mundi. Incrumentum est, quo idem Christus sub specie panis & vini in Missa ubique gentium offertur quotidie.

Porro ad utrumque unius novi Sacrificii modum præfigurandum, vetera omnia Sacrificia ordinata sunt, siue Moysaïca illa fuerint, siue antiquiora Moysaïcis, ut Sacrificium *Abrahæ*, *Melchisedech*, *Job*, &c.

3. Undè derivatur vox *Missæ*?

R. Varii variam assignant istius vocis originem; interim simplicius dicitur eam venire à *dimissa*, seu *dimissione*, quâ dimittitur populus, dum dicitur: *Ite, Missæ est*. Atque hinc etiam nomen olim sortita est *Missæ Catechumenorum*, qui post Evangelium, finitâ concione, dimittebantur, ubi Fideles tantum dimittebantur finitâ totâ Eucharistiæ Celebratione, quam hodiè *Missam* vocamus.

Cæterum, undecumque demùm derivetur, certum est nomen *Missæ* vetustissimum esse, nam, ut alios taceam, S. *Telesphorus* Papa & Martyr, qui per ætatem *Joannem* Apostolum videre potuerit, jam suo tempore *Missas* agnoscit, & in iis celebrandis multa disponit: *Magdeburgenses* enim *Sectarii Centur. 2. cap. 19.* vitio illi vertunt, quòd *Missas cumulat, & ritum earum auget, atque ad tempus alligat, &c.* Sic dum incauti accusant *Telesphorum*, *Missarum* vetustatem agnoscunt, imò & nomen in ipso Ecclesiæ nascentis exordio,

4. An in Missa offeratur verum *Sacrificium*?

R. Affirm. Docet id perpetua Ecclesiæ Traditio, quam declarant passim Concilia, inter quæ novissimè *Trident. Sess. 22. Can. 1.* dicit anathema verum in

Eucharistia Sacrificium negantibus. Docent id etiam unanimi sententiâ SS. Patres, inter quos passim differtissimè S. *Augustinus*: *Nosti*, inquit *Epist. ad Dard. in quo Sacrificio dicatur: gratias agamus Domino Deo nostro*: quod certè non in alio dicitur, quàm in Sacrificio *Missæ*. Idem l. 22. *Civ. c. 10. Uni Deo Martyrum & nostro Sacrificium immolamus ipsum verò Sacrificium est Corpus Christi.* (En hîc etiam apertè assertam realem Christi in Eucharistia præsentiam.) Docent id denique vetustissimæ Liturgiæ *Jacobi*, *Basilii*, &c. consule prolixius Controvertistas.

5. An Sacrificium *Missæ* in Veteri Testamento prædictum sit?

R. Affirm. Primò apud *Malach. c. 1.* dixit Deus: *Ab ortu Solis usque ad occasum, magnum est Nomen meum in gentibus, & omni loco SACRIFICATUR, & offertur Nomini meo oblatio munda. Præsens offertur, pro futuro offeretur positum est, quia, quæ prædicebatur oblatio, certa erat, & jam vicina. Dicta est oblatio munda quia nullâ offerentium indignitate inquinari potest*, inquit *Trident.*

Neque potest ibi prædictum intelligi Sacrificium Crucis, quia illud non in omni loco, sed in solo *Calvarie* monte oblatum, & consummatum est.

Secundò apud *Daniëlem cap. 8. & 12.* prædicitur Anti-Christus in fine mundi ablaturus jure Sacrificium (quod proindè exister) non aliud autem, quàm *Sacrificium Missæ*, cujus typus erat jure Sacrificium *Judæorum*, de quo suprà, quod per *Antiochum illustrem* ablatum est.

6. An Scriptura Novi Testamenti mentionem non faciat Sacrificii *Missæ*?

R. Affirm. Nam *Act. 13.* ubi Latinè habetur *Ministrantibus autem illis Domino*, Textus Græcus habet: *Liturgiam* (Latinè *Missam*) *celebrantibus*, hoc est *Sacrificium offerentibus*. Unde & Græcum sic vertit *Erasmus*: *Sacrificantibus autem illis Domino.*

Præterea I. Cor. 10. ubi dixerat Apostolus: *Nonne qui edunt hostias participes sunt Altaris?* Adjunxit: *Non potestis Mensæ Domini participes esse* (manducando scilicet Eucharisticam Hostiam in Mensa, seu Altari Domini oblatam) & *mensa dæmoniorum*, edendo idolothyta, seu cibos immolatos dæmoniis.

Denique ad Hebr. 13. dicit citatus Apostolus: *Habemus Altare, de quo edere non habent potestatem, qui tabernaculo deserviunt.*

7. Quare Scriptura S. non disertius meminit *Altaris & Sacrificii* Novæ Legis?

R. Quia nimis odiosum fuisset id facere eo tempore, quo expediebat adhuc aliquousque tolerare Sacrificia vetera, ut sepeliretur Synagoga cum honore.

8. Quomodo definiri potest Sacrificium Missæ?

R. *Oblatio externa Corporis & Sanguinis Christi sub speciebus panis & vini, Deo facta à legitimo Ministro, &c.* Ex definitione Sacrificii generatim supra cap. I. n. 2.

Hinc habes, quòd res, quæ in Missa offertur, sit Corpus & Sanguis Christi, ac proindè, quòd una eademque sit Hostia, quæ nunc incruentè immolatur, cum illa, quæ cruentè fuit immolata in Cruce, solâ scilicet, ut Tridentinum loquitur, *offerendi ratione diversa*, ita ut panis vinique destructio, vel potius mutatio, non ingrediatur Sacrificii Missæ essentiam, cum non versetur circa Hostiam, seu rem hîc oblatam.

9. An ad rationem Sacrificii Eucharistici pertineat oblatio verbalis, quæ fit in *offertorio*?

R. Neg. Nam per eam non offertur Corpus & Sanguis Christi, sed panis & vinum. Adhæc, ista oblatio rem oblatam non immutat realiter. Præterea, nec Christus, nec Apostoli (revera tamen sacrificantes) oblationem istam leguntur adhibuisse; imò nec post ipsos Ecclesia eam semper adhibuit. Ex his fundamentis etiam constat, quòd ad Sacrificii essen-

tiam non pertineat ea oblatio, quæ in *Canone* Missæ consecrationem præcedit, aut sequitur, ita ut dicendum sit, quòd omnes istæ oblationes non aliud sint, quàm materiæ præparatio, vel commendatio illius, quod sacrificando fiet, aut factum est.

10. Quid dicendum de *fractione* Hostiæ, aut *commixtione* ejusdem cum *Calice*?

R. Nec illæ ad Sacrificii essentiam pertinent; *fractione* siquidem nihil operatur circa *Corpus* Christi, sed circa *species* tantum. Præterea, adhiberi non debet, si tota Hostia ante fractionem fortuito labatur in Calicem. Denique *fractione* ista non reperitur in omnibus Liturgiis, quo constat, eam nec semper, nec ubique fuisse in usu, quod postremum etiam dicendum de *commixtione*.

11. An saltem ad Sacrificii essentiam non spectet Eucharistiæ *sumptio* facta per Sacerdotem?

R. Neg. Nam *Actio sacrificativa* fieri debet nomine & vice Christi principalis offerentis; *sumptio* autem solum fit nomine Sacerdotis. Adhæc, dum Sacerdos minores Hostias populo distribuendas consecrat, earum Consecratione, haud dubiè, Sacrificium essentialiter perficit, nec tamen eas ipse sumit. Ex quo.

A fortiori consequitur, quòd Communio populi non sit de essentia Sacrificii.

12. Dic ergò, in quo consistat tota hujus Sacrificii essentia?

R. In sola Consecratione Corporis & Sanguinis Christi, ea namque sola est actio, quæ vice, & in persona Christi peragitur, eique soli conveniunt omnia, quæ ad rationem Sacrificii desiderantur.

13. Quomodo, quandoquidem in Consecratione nulla fiat *externa oblatio*, Sacrificio tamen essentialis?

R. Estò non fiat oblatio in actu *signato*, puta, per verbum *offero*, aliudve æquivalens, sit tamen in actu *exercito*, in quantum per sensibilia verba exercetur

actio, quæ ex institutione Christi, & in his circumstantiis est vera oblatio, quâ æterno Patri in Altari reipsâ offertur, & sistitur Christus, ratione *verborum* quibus producit, & *specierum*, sub quibus latitat, sufficienter *sensibilis*.

14. An in Consecratione interveniat realis Christi (rei nempe oblatae) mutatio, & in quo illa consistat?

R. Affirm. Solet autem realis ista mutatio constitui in variis. *Primò*, in eo quòd Christus vi Consecrationis æquivalenter (reipsâ tamen) producat, eâque ratione realiter immutetur: etenim ad rationem Sacrificii non necessariò requiri mutationem rei oblatae *destructivam*, sed sufficere *productivam*, videtur ostendere vetus Sacrificium *Thymiamatis*, quod consistebat in oblatione gratissimi cujusdam odoris, qui admoto igne producebatur.

Secundò, in eo, quòd Christus per Consecrationem in Altari contrahatur ad minores dimensiones, atque adeò illic ponatur in statu inepto ad connaturales *actiones*, & *passiones* vitæ humanæ: quod item ibi ponatur per modum spiritualis cibi & potûs, quo modo à parte rei non existit in coelis.

Tertiò, in eo, quòd vi verborum Christi Corpus ponatur separatim à Sanguine, & Sanguis à Corpore, instar partium victimæ immolatae; sed, cum Corpus & Sanguis revera non ponantur seorsim, mutatio ista non *realis*, sed solùm mystica est, ac proindè ad rationem realis Sacrificii non videtur se solâ sufficere.

15. An equidem mystica ista mutatio, seu Christi partium à se invicem separatio non aliquo modo pertineat ad Sacrificium Missæ?

R. Affirm. Nam, Christo volente, Sacrificium Missæ debet esse perfectè repræsentativum cruenti Sacrificii Crucis, sola autem mystica illa partium separatio, quâ Christus rursùm quodammodo im-

molatur, perfectè repræsentat Sacrificium Crucis; ergò, &c. Undè.

Estò ad rationem Sacrificii *ut sic* videatur sufficere Consecratio unius speciei, non licet tamen Sacerdoti consecrare v. g. solùm panem, ne quidem ut populus Missam audiat die sacro, vel ne moriatur æger sine Viatico: post Consecrationem enim panis & vini dixit Christus: *Hoc facite*, quibus verbis, tradente Tridentino Sess. 22. cap. 1. *præcepit Apostolis: eorumque in Sacerdotio Successoribus, ut sub earumdem rerum Symbolis offerrent, quemadmodum ille obtulerat.*

16. Quomodo dici potest, essentiam Sacrificii Missæ in Consecratione consistere, cùm in die *Parasceves* nulla fiat Consecratio, & tamen, ut in illius diei officio supponi videtur, verum offeratur Sacrificium?

R. Eo die nullum de novo Sacrificium offerri, quòd nempe tunc Christus, supremus Sacerdos noster seipsum in ara Crucis obtulerit. Proindè quæ de Sacrificio eo die fit mentio, Consecrationem respicit pridie factam; vel certè, per Sacrificium intelligitur non actio sacrificativa, sed res oblata, sacra scilicet Hostia, quæ adhuc exstat sumenda.

17. An actiones à Consecratione distinctæ, de quibus suprà num. 10. & seqq. non pertineant ad Sacrificium Eucharisticum, tamquam partes illius *integrales*?

R. 1. Non potest id dici de *fractione*, quia non est verisimile Sacrificium esse *integraliter* mutilum, dum Hostiâ fortuitò in calicem lapsâ, contingit omitti *fractionem*.

R. 2. Neque mixtio Hostiæ cum Calice, neque verbales oblationes, seu in *Offertorio*, seu in *Canone* positæ sunt partes integrantes Sacrificii: nam neque à Christo, neque ab Apostolis, &c. (integrè tamen sacrificantibus) leguntur adhibitæ; quin, testatur Greg. Mag. l. 7. Epist. 63. quòd Apostoli nihil Confe-

crationi addiderint, præter Orationem Dominicam.

R. 3. Communio populi non est pars integralis Sacrificii, nam per Missas privatas, in quibus solus Sacerdos communicat, Sacrificium ex integro perfici certissimum est.

R. 4. An sumptio Sacerdotis ad Sacrificii integritatem pertineat, non liquet. Aliqui affirmant, probantque ex Can. *Relatum* de Consec. dist. 2. ubi ex Conc. *Tolet.* sic dicitur: *Quale erit Sacrificium, cujus nec ipse Celebrans particeps esse dignoscitur?* Alii negant, quòd nempe ex nullo capite id possit evidenter ostendi, nequidem ex citato *Canone*, qui non magis probat, quòd sumptio ad Sacrificii integritatem pertineat, quàm ad ejus *essentiam*, ad quam nihilominus, juxta communem doctrinam non spectat.

Adhæc, vetus *Holocaustum* verum, *integrumque* erat Sacrificium, nec tamen Sacerdos, neque ipsi offerentes erant illius participes. Dici ergò juxta hos poterit, *Canonem* istum non aliud velle, quàm non esse completam *Missam*, prout fieri debet, si desit *sumptio*, quæ interim nihil habeat præ reliquis actionibus, mox suprà commemoratis, quàm quòd à Sacrificantibus fuerit magis constanter (jure Divino, ut apparet) adhibita.

18. Quis est Minister Sacrificii Missæ?

R. Minister *principalis* est Christus, perindè ut ipse quoque est principalis Minister omnium Sacramentorum; Minister verò *secundarius* est solus Sacerdos (ut adhuc supra insinuatum est) ad sacrificandum legitimè, & specialiter deputatus.

19. Quomodo id dici potest, quandoquidem de circumstantibus dicatur in *Canone*: *Qui tibi offerunt hoc Sacrificium laudis?*

R. Quamquam illi, qui Missæ assistunt, qui piâ mente Sacerdotis oblationem comitantur, &c. ad Sacrificium ipsum aliquo modo concurrant, & hæc

ratione uberes sanè fructus, præ reliquis id non facientibus, ex Sacrificio hauriant, propriè tamen hujus Sacrificii Ministri non sunt, quippè qui nec ex officio, nec per se, nec immediatè in ipsam oblationem influunt, prout faciunt Sacerdotes.

10. An incensio thuris, & alia quædam, quæ olim Sacrificia fuerunt, non sint etiam hodiè talia, quandoquidem fiant à legitimo Ministro, Sacerdote nempè, cum reali immutatione, &c.?

R. Neg. Nam Sacerdotes nunc non deputantur, ut incendant thus, accendant candelas, vel lampades, &c. ad recognoscendum per istarum rerum destructionem, supremum Dei dominium, &c. dicendum proindè, eos similia solùm facere ad decorem Domûs Dei, ipsiusque Sacrificii, quod in Lege Nova unicum esse, suprâ monstravimus.

CAPUT III.

De Fine, Effectu, & Valore Sacrificii Eucharistici.

1. **Q**UOTUPLEX est Sacrificium Missæ, ratione *finis*?

R. Quadruplex: nempè *Latreuticum*, *Eucharisticum*, *Propitiatorium*, & *Impetratorium*.

Latreuticum est, in quantum offertur in honorem Dei, seu in agnitionem suprimi ejus dominii, & nostræ servitutis.

Eucharisticum, quatenus offertur in memoriam Christi, cum gratiarum actione pro omnibus beneficiis, donis & gratiis ob ejus Passionem, & Mortem nobis collatis.

Propitiatorium, in quantum offertur ad placandum Deum offensum, seu pro liberatione à peccatis, eorumque poënis, atque adeò omnibus malis.

Impetratorium denique est, quatenus offertur ad impetrandum quælibet à Deo beneficia.

Porro, Sacrificium ad duos priores *fines*, nempè

Dei honorem, & gratam Mortis Christi memoriam meritò offerri, usque adeo certum est, ut vel ipsi Sectarii, estò negent Eucharistiam esse Sacrificium, admittant nihilominus eam ad istos fines rectè à nobis celebrari.

2. Undè probatur, quòd Sacrificium Missæ possit offerri pro liberatione à peccatis, &c. atque ita verè sit *Sacrificium propitiatorium*?

R. Ex perpetua Traditione Ecclesiæ, Sacrificium istud eo fine offerentis. Constat id passim ex primitivis Patribus, & vetustissimis Liturgiis. Et quidem in ea, quæ S. Jacobi est, dicitur: *Offerimus tibi incruentum Sacrificium pro peccatis nostris*. Vide Bellarm. l. 2. de Missa; ut non mirum, si etiam in hodierna Liturgia, seu Missa Sacerdos offerre se dicat: *Pro innumerabilibus peccatis & offensionibus*. Et bene Trid. Sess. 22. Can. 3. *Si quis dixerit, Missæ Sacrificium neque pro vivis, & defunctis, pro peccatis, pœnis, satisfactionibus, & aliis necessitatibus offerri debere, anathema sit*.

3. Ostende, quòd Sacrificium Missæ verè quoque sit impetratorium?

R. Ostenditur id iisdem fundamentis, quibus mox probatum est, Sacrificium istud verè esse *Propitiatorium*; nam & in antiquis Liturgiis non solum oblatum legitur pro peccatis, sed etiam pro pace, aëris temperie, fructibus terræ, &c. & in hodiernis nostris Missalibus adnotantur Missæ *pro pace, pro vitanda mortalitate, &c.* ideòque & Tridentinum Canone statim citato definit Sacrificium Missæ offerri debere non tantum pro peccatis, &c. sed etiam pro *necessitatibus*, sub quibus intelligendæ sunt necessitates quæcumque, tam *corporales* quàm *spirituales*.

4. An non appareat indignitas quædam in eo, quòd augustum istud Sacrificium offeratur, v. g. pro animalibus, aut aliis inferioribus bonis?

R. Neg. Nam terrena ista bona non petimus, nisi quatenus

quatenus conducunt ad æternam nostram salutem, adeoque indignum non est, si ea petamus offerendo Christum, per quem utique petenda sunt omnia, quæ saluti nostræ subserviunt.

5. Quis est effectus Sacrificii Missæ, quatenus *Propitiatorium* est?

R. Remissio temporalis poenæ, quæ, peccatis quoad reatum culpæ dimissis, restat subeunda seu in hoc, seu in futuro sæculo, quo constet effectum istum obtineri tam à defunctis, quàm vivis, dum pro illis ritè dispositis in hunc finem offertur.

6. An effectus iste conferatur ex opere operato?

R. Affirm. Conferatur enim *vi Sacrificii*, quatenus illud ex Christi institutione *satisfactivum* est, independenter à fide, probitate, & merito Sacerdotis offerentis. Desideratur quidem justitia ejus, pro quo offertur, sed solum velut dispositio, quâ suppositâ, conferatur *immediatè* & infallibiliter,

7. An vi Sacrificii semper remittatur omnis poena peccatis debita?

R. Neg. Sed plerumque saltem, tantum remittitur pars aliqua, quæ interim ex Divina determinatione videtur esse major vel minor pro majori vel minori devotione & fervore eorum, qui pro se Sacrificium offerunt, aut offerri curant, quod, dum constituti in gratia faciunt, rectissimè ipsi consulitur, ut etiam erga peccata venialia, adhibitâ contritione, affectum deponant.

8. An cum eo, quod pro Celebrantium, &c. dispositione sit major vel minor poenæ remissio, benè consistat, quod effectus hic conferatur *vi Sacrificii*, seu *ex opere operato*?

R. Affirm. Nam Sacramenta ex opere operato conferunt effectum suum, qui tamen in magis dispositis major est, quàm in aliis. Prætereà (ut crasso hîc utamur exemplo) *ignis* vi suâ agit in *lignum*, majori tamen effectui in *aridum*, quàm *viride*.

9. An Sacrificium hoc, prout propitiatorium est remittat peccata mortalia?

R. Affirm. *Hujus quippè oblatione placatus Dominus, gratiam, & donum pœnitentiæ concedens, crimina & peccata, etiam ingentia, dimittit, ut ex S. Augustino loquitur Trident. Sess. 22. cap. 2.*

10. An Sacrificium remittat peccata mortalia *per se & immediatè*?

R. Neg. Hic enim effectus Sacramento *Baptismi & Pœnitentiæ* proprius est. Remittit ergò Sacrificium peccata mortalia *mediatè*, in quantum peccatoribus pro se celebrari curantibus, gratias impetrat actuales, quibus sinceram de peccatis suis contritionem eliciunt, perveniuntque ad Sacramentum Pœnitentiæ (aut in necessitate ad ferium illius votum) quo mediante demùm peccata ipsa dimittuntur.

11. An vi Sacrificii, modo jam dicto, obtineatur mortalium peccatorum remissio *semper, & infallibiliter*?

R. Neg. Nam alioqui perfacilè foret, projectissimum quemque peccatorem, quantumvis non pœnitentem, unius Sacrificii oblatione ad justificationem perducere.

Ceterùm, si pro peccatoribus, qui cum vero corde, & rectâ fide, cum metu & reverentia, contriti ac pœnitentes ad Deum accedunt, Sacrificium offeratur, per ipsum (juxta variorum sententiam) ex opere operato & infallibiliter fiet, ut, suppositâ tali dispositione, gratiam inveniant, quâ per Sacramentum Pœnitentiæ in re, vel in voto susceptum, ad peccatorum remissionem, justitiamque perveniant.

12. An Sacrificium Missæ *immediatè* deleat peccata venialia?

R. Quidquid aliqui verisimiliter affirmandum putent, verius tamen est, quòd id solùm faciat *mediatè*, in quantum impetrat fervorem charitatis, aliosque bonos motus, quibus peccata ista delentur.

13. An Sacrificium hoc causet per se augmentum gratiæ sanctificantis?

R. Neg. Nam effectus hic competit solis Sacramentis *vivorum* : aliàs enim si pro baptizato infante frequenter Sacrificium offerretur, ingentem ille cumulum gratiæ sanctificantis acciperet, quòd, uti absonum, ita quoque ab Ecclesiæ praxi alienum est.

Fatendum interea, quòd Sacrificium Missæ per auxilia actualia, quæ impetrat, censerì possit mediatè conferre gratiæ sanctificantis augmentum, profectum item in virtutibus, &c.

14. Dic, quis generaliter sit effectus Sacrificii Missæ, quatenùs *impetratorium* est?

R. Prout ex dictis colligi potest, effectus iste est impetratio quorumlibet bonorum, seu spiritualium, seu temporalium, æternæ nostræ saluti subservientium.

15. An quælibet bona per Sacrificium impetrentur *infallibiliter*?

R. Neg. Alioqui sæpè cogeretur Deus eodem articulo temporis dare opposita, puta, dum duo inimici Principes Sacrificii oblatione, in uno eodemque conflictu victoriam peterent. Per Sacrificium ergò impetrantur bona quælibet sub quadam conditione, si nempe ipsa ad Dei gloriam, eorumque, pro quibus postulantur, salutem conducant.

Ceterum, etsi non semper impetrentur determinatè ea, aut eo tempore, quo petuntur, fas tamen est credere, quòd clementissimus Deus, qui prudenter suaviterque omnia disponit, vel alio tempore oportuniore ea, quæ petuntur, concedat, vel certè in alia saluti utiliora commutet.

16. Quotuplex est effectus seu fructus Sacrificii Missæ, respectu eorum quibus prodest?

R. Solet is statui triplex, nempe *generalis, specialis, & specialissimus*. *Generalis* est, qui applicatur Prælati Ecclesiæ, Principibus temporalibus; atque

adeò omnibus fidelibus Christianis, vivis & defunctis. *Specialis* est, qui ex intentione Sacerdotis applicatur illi, qui Sacrificium curat offerri. *Specialissimus* denique fructus est, qui Sacerdoti unicè reservatur, quantumvis, accepto stipendio, specialiter pro aliis celebret.

Porro verisimile est, triplicem istum Sacrificii fructum crescere juxta proportionem dispositionis eorum, quibus respectivè applicatur.

17. Quantus est *valor* Sacrificii Missæ?

R. 1. Quoad sufficientiam, seu (ut loquuntur) *in actu primo* est *infinitus*, in quantum principalis offerens, & res oblata est Christus ipse, infinitæ utique dignitatis & æstimationis.

R. 2. Quoad actuale applicationem & efficientiam, seu *in actu secundo*, valor iste est *finitus*, Deo nempe volente, ut Sacrificii virtus (estò in se infinita) in actuali applicatione quodammodo dispensetur per partes, ut sic excitetur fidelium pietas, procureturque frequentior Sacrificii celebratio, ubi aliàs, si unicâ oblatione obtineretur effectus infinitus, inutilis, aut certè supervacua videretur iterata oblatio; atque ita de facili intermitterent homines Sacrificium, quod Christus jure esse voluit usque ad consummationem sæculi. Hinc

Sequitur Sacrificium *specialiter* oblatum pro pluribus, minorem effectum in singulis, quàm causaret in uno, si pro uno tantum offerretur.

18. An non etiam indè sequatur fructum Sacrificii, quem assistentes participant, eo esse minorem in singulis, quo plures sunt, qui assistunt?

R. Neg. Nam, ubi Sacerdos specialiter offert pro pluribus, una tantum fit oblatio; cum verò assistentes totidem suo modo offerentes sint, quantum eorum numerus major est, tantum etiam plures fiunt oblationes; proinde non mirum, si singuli ex sua oblatione eum fructum percipiant, quem percepissent, si soli assistissent.

19. An majoris valoris sit Missa boni Sacerdotis, quàm mali?

R. 1. Si Missa sumatur pro *Consecratione*, seu actione, quæ in Persona Christi & *Sacramentum* & *Sacrificium* essentialiter perficit, paris valoris est Missa boni Sacerdotis & mali, eatenus enim consideratur *valor*, seu fructus ex opere operato, quem nec Ministri bonitas auget, nec malitia minuit.

R. 2. Si accipiatur *Missa* pro *rationibus*, quibus constat, & quæ effectum habent ex opere operantis, distinguendum est: vel enim orationes istæ spectantur, prout proferuntur à Sacerdote nomine totius Ecclesiæ, & tunc tam sunt fructuosæ, dum fiunt à malo, quàm bono, eò quòd orare censeatur ipsa Ecclesia, semper Deo grata; vel considerantur prout sunt ab ipso Sacerdote, & ex personali illius devotione habent efficaciam quamdam, & tum fatendum, quòd ex opere operantis plus aliquid valoris habeant orationes boni Sacerdotis, quàm mali.

C A P U T I V.

De his, pro quibus Sacrificium potest offerri.

1. Pro quibus offerri potest Sacrificium Missæ?

R. Generaliter loquendo offerri potest pro vivis & mortuis, prout colligi potest ex Sacerdotum ordinatione, in qua ab Episcopo dicitur: *Accipe potestatem offerendi Sacrificium pro vivis & defunctis.*

2. Quinam intelliguntur nomine vivorum, dum dicitur Sacrificium offerri posse pro vivis?

R. Certum est, in primis intelligi universos Fideles, qui hîc in terris degunt in communione Ecclesiæ, sub quibus comprehenduntur etiam *peccatores*, quibus Sacrificium hoc saltem prodest impetrando actuales gratias, &c. juxta quod dictum est cap. præced. num. 9.

3. Quid dicendum de iis, qui sunt extra Ecclesiam?

R. Quandoquidem Christus pro omnibus omnino obtulerit *cruentum* Sacrificium Crucis, nullusque speciali ipsius præcepto ab *incruento* reperiaturs exclusus, *per se loquendo*, Sacrificium Missæ privatâ intentione offerri potest pro quibuscumque viventibus, quantumvis ab Ecclesia alienis. Undè in primitiva Ecclesia vel ipsis Apostolorum temporibus, ut colligi videtur 1. *Tim.* 2. ac deinceps, teste *Tertull.* oblatum legitur pro Imperatoribus, & Regibus plerumque tunc Ethnicis; & meritò fanè, nam illis, aliisque similibus prodesse potest saltem per modum impetrationis, ut ad unitatem Catholicam veniant, vel redeant, perindè ut prodesse possunt orationes, quas in die *Parasceves* adhuc hodie quotannis fundit Ecclesia pro *Paganis, Hæreticis, Schismaticis*, ipsisque (ut alios taceam) *perfidis Judæis*. Sic & in Veteri Lege 2. *Machab.* 3. oblatum legitur Sacrificium pro *Heliodoro* Gentili, &c.

Dum dicit *S. Aug.* *Quis offerat Corpus Christi, nisi pro iis qui sunt membra Christi?* De mortuis agit, qui, non suscepto Baptismate, membra Christi non sunt, nec amplius esse possunt, quibusque adeò nulla prodest oblatio.

4. Quare dixisti, Sacrificium Missæ offerri posse pro quibuscumque viventibus *per se loquendo*?

R. Quia si Ecclesia justis de causis expresso præcepto pro aliquo offerre prohibeat, poterit id esse illicitum, peccabit proindè Sacerdos, fortè etiam graviter, si pro excommunicato *non tolerato* (quem in meritam contumaciæ poenam destitui vult Ecclesia talibus suffragiis) directè celebret, etiam supprimendo nomen illius.

Adhæc, uti ex *Missali* colligitur, hodiernæ Ecclesiæ disciplina, & praxis est (quæ Celebrantibus sancta esse debet) ut in Sacrificio, vel orationibus Missæ nullus publicè nominetur, qui non existit in communionem Fidelium.

Ceterum, quolibet in Sacrificio commendare, vel etiam in *Memento* Missæ privatim exprimere, non apparet ullâ lege prohibitum.

5. An offerri possit Sacrificium Missæ pro Beatis in cœlo regnantibus?

R. Offerri potest, ad agendas Deo gratias, qui electis suis, in hoc mundo certantibus, per Christum dedit victoriam, & in cœlis coronam; frustra tamen offerretur Sacrificium ad impetrandam *Sanctis* gloriam *essentialem*, aut illius augmentum; nam gloriam istam jam habent, & tantam quidem, quantum hîc meriti sunt, ita ut, Deo sic ordinante, ea in cœlis amplius augeri non possit. Multò minùs pro ipsis offerri potest Sacrificium, ut propitiatorium est; cùm enim neque peccatum, neque poenam habeant, nihil est in quo Deus ipsis propitiatur.

6. Quid ergò sibi vult Ecclesia, dum in Missa de Festo S. Bonaventuræ orat: *Ut illum beata retributio committetur?*

R. Gratulatio est de retributione obtenta, non oratio pro obtinenda, vel potius votum est, quo Sancto isti suam gloriam quodammodo vovet, non intendens ullatenùs pro ipso orare, aut Sacrificium propitiatorium offerre. Sic & ipsi Deo gloriam, quam etiam à se, & in se in cœlis habet, pro affectu vovet.

7. An offerendum sit Sacrificium pro *damnatis*?

R. Neg. Nam in inferno positi sunt, in quo *nulla est redemptio*. Unde si in *oratione pro defunctis* referat S. Damascenus, precibus S. Gregorii liberatum à damnatione Trajanum, dici potest, vel id factum extraordinariè, vel Trajanum Dei privilegio nondum fuisse cum effectu damnatum; vel denique (quod forsan verius est) orationem istam fabulosam esse, falsòque adscriptam Damasceno.

8. Quare ergo in Missa pro *defunctis* orat Sacerdos: *Libera eas de pœnis inferni?*

R. Quia vel per poenas *infern*i intelligit eas, quæ sunt *purgatorii*; nam & *purgatorium* vero sensu *infer-*
nus aliquis dici potest; vel sanè (si intelligat *infer-*
num, in quo sempiternus horror inhabitat) quia ani-
 mas adhuc considerat tamquam in exitu vitæ consti-
 tutas, pro quibus ibidem consequenter precatur:
Ne absorbeat eas tartarus, ne cadant in obscurum, &c.
 quasi supponat eas à tartaro nondum esse absorptas,
 &c. perindè ut in *sequentia* pro defunctis in persona
 morientium itidem orat: *Sed tu bonus fac benignè, ne*
perenni cremer igne.

9. Quid dicendum ad S. *Augustinum*, qui *Enchir.*
 c. 110. docet Sacrificium damnatis prodesse; ut *tole-*
rabilior sit ipsis *damnatio*?

R. Eum loqui (ut ex Textu patet) de animis ad
purgatorii poenas damnatis, sæpè ad tempus valdè
 prolixum.

10. Qui sunt *defuncti*, pro quibus Sacrificium *Mis-*
sæ utiliter offertur?

R. Illis qui decesserunt in gratia, sed necdum ple-
 nè purgati, detinentur in *purgatorio*, temporalibus qui-
 busdam poenis obnoxii. Pro talibus ab ipso Aposto-
 lorum ævo & orare, & Sacrificium offerre consuevit
 Ecclesia, uti testantur antiquissimæ SS. *Jacobi*, *Mat-*
thæi & *Marci* Liturgiæ, in quibus commemoratio pro
 defunctis præscribitur. Testatur id etiam *Tertull.* l. de
 Corona Militis; & (ut plures præteream) passim evi-
 dentissimè S. *Aug.* puta, lib. de *Cura pro mortuis*, lib.
 1. Conf. c. 12. ubi de defuncta matre sua sic loquitur:
Neque in eis precibus, quas tibi fudimus, cum offerretur
pro ea Sacrificium pretii nostri, jam juxta sepulchrum po-
sito cadavere, priusquam deponeretur, SICUT ILLIC
FIERI SOLET, nec in eis precibus ego flevi, &c. Ex quo
 loco tria colligimus, nempe, Eucharistiæ oblationem
 Sacrificium esse; propitiatorium item, denique eo tem-
 pore puram adhuc (ut Sectarii dicere solent) Eccle-

siam publico consensu, & *more* pro mortuis inter sacrificandum oravisse, & rectè; nam & in Antiqua Legge pro mortuis, *qui cum pietate dormitionem acceperant*, istius temporis Sacrificium oblatum invenimus in libris *Machabæorum*, quos libros (quidquid nolint cum Judæis Sectarii) *Ecclesia pro Canonicis habet*, ut loquitur S. Aug. l. 18. Civ. c. 37. Et estò tales non essent, at equidem *Historici* sunt, fidem facientes illius, quod tunc ab inclyto viro Juda Machabæo laudabiliter gestum est.

II. Quis est effectus, quem percipiunt mortui, pro quibus offertur Sacrificium Missæ?

R. Remissio poenarum, præter quam nullum alium ex Sacrificio effectum percipere possunt.

12. An poenarum remissionem percipiant *infallibiliter*, & *ex opere operato*?

R. Affirm. Cùm enim Sacerdos, dum ordinatur, potestatem accipiat offerendi pro vivis & defunctis, ipsique *vivi*, suppositâ dispositione (ut suprâ cap. 3. num. 6. dictum est) effectum percipiant *infallibiliter*, & *ex opere operato*, non est ratio, cur non eodem modo effectum suum percipiant *defuncti*, qui, dum in justitia obierunt, semper dispositi sunt.

C A P U T V.

De Applicatione Sacrificii, & Stipendio Celebrantium.

I. **A**N necessaria sit Sacerdotis applicatio, ut obtineatur effectus, seu fructus Sacrificii?

R. Ut obtineatur effectus specialis (de quo cap. 3. num. 16.) necessaria est specialis applicatio Sacerdotis. Est sententia communis, cujus ratio est, quòd ad eundem pertineat sacrificare, & potestas applicandi involvatur, aut certè funderetur in potestate offerendi. Incassum proindè superior applicaret alicui specialem Sacrificii fructum, quem subditus of-

ferens vellet alteri applicatum, esto peccaret contra justam Superioris voluntatem sic faciens.

2. Quid de effectu *generali*?

R. Potest is obtineri sine personali determinatione, seu applicatione Celebrantis, nam Ecclesia illum applicat, prout ex verbis Missæ passim colligitur. Idem dicendum de effectu *specialissimo*, qui Celebranti proprius est, quemque ille quodammodo ex natura rei percipit, dum dignè obit tam sanctum Ministerium.

3. An applicatio Sacrificii debeat esse *actualis*?

R. Est ea quidem omnium optima, ut idcirco quoque optandum foret, ut semper adhiberetur, non est tamen necessaria, sed sufficere potest applicatio *virtualis*, procedens ex virtuali *intentione*, quam etiam alibi sufficere diximus ad confectionem Sacramentorum.

4. Quandonam à Sacerdote fieri debet *applicatio*?

R. Quandoquidem tota Sacrificii essentia, ut suprà monstratum est, in Consecratione consistat, applicatio fieri debet, ut minùs priusquam compleatur Consecratio, eâ namque peractâ, mox obtinetur Sacrificii fructus, qui suspendi non potest pro Celebrantis arbitrio, non magis quàm in Sacramentis, quibus utique positis, statim, dum nihil obest, confertur effectus. Undè

Qui accepto stipendio pro aliis celebrat, non satisfacit obligationi suæ, si specialem Sacrificii fructum applicet, dum consecravit, imò, juxta aliquos, tenetur eo casu intentionem formare priusquam Missam incipiat, ut iis, qui offerri jubent, etiam profint orationes per Missam diffusæ. Hoc certum est, tutissimam esse praxim Sacerdotum sic facientium. Ex his

A fortiori habes, nihil agere illum, qui sine ulla applicatione Missam celebrat, applicaturus demùm oblatis Sacrificii fructum, dum aliquis dabit stipendium.

5. Quid si Sacerdos celebraturus fructum hîc &

nunc applicet illi, qui primò stipendium daturus est?

R. Et ista praxis (quidquid certo casu speculari aliqui possent) velut *periculosa*, *scandalosa*, & vetustissimo Ecclesiæ mori contraria reprobata est sub *Paulo V.* & *Clem. VIII.* & benè, nam dum Sacrificium offertur, fortè is, qui postea offerri curabit, non habet eam necessitatem, quam habiturus est, dum Sacrificium petet, aut certè non habet tunc adhuc dispositionem, quæ ad obtinendum fructum requiritur, puta, si, dum Missa celebratur, adhuc vivat, sitque in statu, vel etiam actuali affectu peccati mortalis, ac dein per poenitentiam decedens in gratia, petat pro se defuncto offerri Sacrificium, evidens est, per Missam anticipatè celebratam, non esse satisfactum ipsius intentioni.

6. Cui prodest Sacrificium, dum Sacerdos nemini applicat, aut is, cui applicat, non est capax, qui fructum recipiat, eò quòd v. g. damnatus sit?

R. Communiter credunt Sacrificium istud equidem non manere inutile, sed vel prodesse ipsi Celebranti, si per innoxiam distractionem applicare omiserit, vel, si malâ voluntate applicare noluerit, à Deo acceptari, reponique, ut vocant, in thesauro Ecclesiæ, suo tempore per *Indulgentias* applicandum Fidelibus. Et quidem credere fas est, sic fieri.

Ceterùm, si Sacrificium illi, pro quo offerendum est, prodesse non possit, nec aliud requirat illius intentio, tum celebraturus optimè faciet, si specialem fructum cum conditione applicet sibi, aut suis, ne vel fortè cum grandi irreverentia speciali effecta destituatur excellentissimum opus.

7. An liceat Sacerdoti ab eo, qui Missam celebrari jubet, pecuniam, aut aliud quidpiam accipere?

R. Affirm. Non quidem pro Missa ipsa, & tanquam pretium ejus (quod *Simoniacum* esset) sed occasione illius, & tamquam stipendium sustentatio;

nis, ut, dicente Apostolo, *Qui altari ministrat, de altari vivat*. Et ita promiscuè faciunt per universam Ecclesiam Viri, non doctrinâ solùm, sed etiam pietate eximii.

Porro, pro stipendio accipere, quin & exigere (sine pacto tamen, quod Tridentino turpe visum est) licet id omne, quod Episcopus statuit, vel quod pro more, aut Fidelium liberalitate offerri solet.

8. An, qui occasione Missæ celebrandæ pro stipendio accipit, v. g. *Imperialem*, possit jubere celebrari per alium, dando illi solùm aliquam partem v. g. *Solidum*?

R. Neg. Nullo namque titulo residuum retinet. Meritò proindè praxis ista sub interminatione Divini judicii prohibita est ab *Alexandro VII.* Prop. 9. inter damnatas.

9. An non dentur aliqui casus, quibus liceat retinere residuum?

R. Affirm. Primus est, dum quis largam eleëmofynam alicui dat, expressè permittens, ut Missa celebranda committatur alteri, dato illi solùm consueto stipendio: tali enim casu residuum se potius habet instar *gratuitæ donationis*, quàm per modum *stipendii*. Secundus, dum tertius, qui Missam acceptat, ultrò & liberaliter cedit residuo; perindè namque ut toti, ita quoque potest cedere parti. Tertius, dum quis ex beneficio habet onus, & stipendium Missarum, potest has alteri persolvendas committere, dando illi, quod earum occasione communiter dari solet.

10. An, qui stipendium accepit pro pluribus Missis, satisfaciat celebrando unicam?

R. Neg. Cùm enim, ut suprâ ostensum est, Sacrificii fructus in actuali applicatione finitus sit; rectè condemnavit memoratus mox suprâ Pontifex Propositionem, quæ assererat id non esse contra justitiam.

11. An liceat Sacerdoti occasione unius, ejusdemque Missæ accipere à duobus consuetum stipendium, applicando uni fructum *specialem*, alteri *specialissimum*?

R. Neg. Nam cum ex communi sententia fructus Missæ *specialissimus* à Celebrante ablegari non possit, ac præterea praxis ista turpem redoleat avaritiam, meritò rursus eam proscripsit *Alexander VII.* jam tertium citatus.

12. An committat Simoniam, qui certo die non habens stipendium, statuit non celebrare, & mox aliquo stipendium offerente sese ad celebrandum determinat?

R. Si stipendium in tam sacro Actu intueatur tamquam *finem* principaliter intentum, *Simoniacus est*, si verò pro fine principali Deum habeat, & occasione stipendii, tamquam alicujus ad sustentationem necessarii, solum accessoriè, & *secundariò* ad celebrandum moveatur; *Simoniacus non est*, uti *Quodlib. 8. art. 11.* in simili resolvit *D. Thomas* de Canonico, qui, ubi ad Ecclesiam properat, respicit distributiones. Quilibet proindè in casu suæ menti relinquitur, ut videat, quo fine principaliter moveatur.

13. An liceat Sacerdoti plures Missas, accepto stipendio, legendas suscipere?

R. Affirm. Dum modico tempore (quod communiori sententiâ duorum mensium est) possit eas persolvere. Alioqui susceptum Missarum onus differre, stipendium dantibus graviter injuriosum est, nisi ipsi ultro in dilationem consentiant. Quin imò nimis longa posset esse dilatio, si Sacerdos pro agonizante eodem die Missam celebrandam susciperet, differretque negligenter in sequentem diem; dum æger jam expirasset.

14. An Sacerdos unam Missam (cujus occasione stipendium accepit) omittens, peccet mortaliter?

R. Dum res non liquet, variis affirmantibus, aliis

negantibus, ut minús vehementer monendus est Sacerdos, ut nullam omninò Missam, quam celebrandam suscepit, sciens omittat.

CAPUT VI.

*De Obligatione Missam celebrandi,
& audiendi.*

1. **A**N Sacerdotibus jure Divino incumbat obligatio celebrandi Missam, seu sacrificandi?

R. Affirm. Nam, Tridentino teste, *Apostolis, eorumque in Sacerdotio Successoribus, ut offerrent, præcipit Dominus per hæc verba: Hoc facite in meam commemorationem*; in quod præceptum impingere censetur Sacerdos, qui (etsi curam animarum non habeat) à sacrificando penitùs abstinet, nisi id ei ab Ecclesia justis de causis perpetuò interdictum sit, aut impotentiâ superveniente, celebrare non possit.

2. Quoties Sacerdoti celebrandum est?

R. Dum hoc à Christo determinatum non est, plerique, inquit *Herincx*, existimant Sacerdotem obligari ad celebrandum ter, vel quater in anno, aut etiam sæpiùs; alii putant sufficere, quòd semel in anno celebret, aliqui demùm credunt, eum vi Sacerdotalis officii per se graviter non obligari ad celebrandum. Ceterùm, si in tanta opinionum varietate operosum sit determinare, quandonam Sacerdos peccet mortaliter ex eo, quòd omittat celebrare, omninò equidem consulendum est, ut pro tutiori sæpiùs celebret, conformetque se declarationi Ecclesiæ, quæ in Tridentino Sess. 22. Can. 14. sic statuit: *Curet Episcopus, ut ii (Sacerdotes) saltem Dominicis & Festis solemnibus, si autem curam habuerint animarum, tam frequenter, ut suo muneri satisfaciant, Missas celebrent.*

3. Qui, & quando tenentur Missam audire?

R. Fideles omnes (etiam Sacerdotes, si non celebrent) præcepto Ecclesiæ tenentur diebus Dominicis, & Festis interesse Actionibus integræ Missæ, ita ut, qui à tota Missa, aut notabili illius parte sine causa legitima voluntariè absunt, juxta omnes, peccent mortaliter, venialiter verò qui solùm absunt à parte exigua.

4. Quæ censentur partes Missæ magni momenti, seu *notabiles*?

R. Tales censentur communiter *Offertorium, Consecratio, & Sumptio*. Quoad partes reliquas non conveniunt Scriptorum sententiæ. Exactiores grave putant, si quis demùm compareat post lectam *Epistolam*; laxiores contrà aliqui volunt esse exiguum, etiam si jam coeptum, imò ex toto dictum sit *Evangelium*. Quidquid sit, securè facturus est, qui omisâ voluntariè Missæ parte, de qua dubium est, sitne notabilis, alteram Missam in totum, si moraliter possit, de novo audiet.

5. An satisfaciat, qui audit Missam unius Sacerdotis à Consecratione inclusivè, ac deinde alterius usque ad Consecrationem?

R. In praxi tenendum est, illum non satisfacere, nam præpostera illa partium diversarum Missarum auditio, aliena censenda est à mente Ecclesiæ, præcipientis, ut audiatur una tota Missa, quam dictæ partes (cùm ad unum idemque Sacrificium non spectent) non integrant.

Multò adhuc minùs satisfacit, qui pluribus Sacerdotibus in eadem Ecclesia diversas Missæ partes, eodem tempore celebrantibus, eas eodem etiam tempore audit, ne alioqui fatendum sit, voluntati Ecclesiæ satisfieri posse spatio duorum, triumve minutorum, quod absurdum est; undè propositio de simultanea tali auditione, damnata est ab *Innoc. XI*.

6. An ad debitam Missæ auditionem requiratur *attentio*?

R. Affirm. Similis illi quæ requiritur in lectione *Horarum*, nempe ut minimum *virtualis*, quæ pro objecto habeat vel rem, quæ à Sacerdote geritur, ut sacram, & pertinentem ad cultum Dei, vel *significationem* eorum quæ aguntur; vel denique Deum ipsum. Optima interim erit Missæ auditio, si actuali devotioni, saltem sæpiùs repetitæ, jungatur intellectus *mysteriorum*. Ex his

Collige, voluntariam distractionem, si notabili parte Missæ duret, esse mortalem.

7. An cum attentione hîc requisita consistat lectio precum, vel nullam, vel certè non magnam cum Missa connexionem habentium?

R. Affirm. Patet in plerisque *plebeis*, qui censentur debitè Missam audire, estò non aliud recitent, quàm *Rosarium* suum. Undè & tempore *Sacri* licet excitare actus virtutum, puta, Fidei, Spei, Caritatis, Contritionis, &c. Cum similibus namque adhuc potest consistere *virtualis* attentio ad rem quæ geritur, vel certè ad ipsum Deum, quod sufficit.

8. An debitè audiat Missam, qui magnâ illius parte confitetur peccata sua, aut concionem pronunciat?

R. Neg. Licet enim peccatorum confessio, & concio sint actiones honestæ, sunt tamen respectu Missæ planè disparatæ, nec compatiuntur desideratam in Missa attentionem, utpotè mentem avertentes ab eo quod à Sacrificante peragitur. Interim

Licitam existimant tempore *Sacri* Confessionem iis, quibus aliud opportunum confitendi tempus non superest, quibusque integrum non est aliam Missam audire, quod contingere potest, in *pagis*. Sed neque illis author esse velim, ut totam Missam, aut maiorem partem confitendo infumant.

9. Quid censendum de iis, qui tempore Missæ eleëmofynas colligunt?

R. Aliqui eos putant, non obstante istâ collectione,

ne, satisfacere præcepto audiendi Missam, ne alias pauci inveniantur, qui vacare velint publico isti pietatis officio, quod certè cederet in detrimentum Ecclesiæ, pauperum, &c. ut idcirco etiam consuetudo à Pastoribus, aliisque Prælatis tolerata, imò & approbata, istos excuset. Et revera in Ecclesiis ruralibus id fieri certum est, ubi Collectores plerumque magnâ *Sacri* parte circumeunt, nec tamen ipsi aliud *Sacrum* audiunt, nec ab aliquo, quòd sciam, admonentur ut audiant.

Ceterùm, in Templis majoribus, præsertim in urbibus, dum collectio fit in locis ab Altari, in quo celebratur, multùm remotis, consultò facient elemosynarum Collectores, qui notabilem Missæ partem colligendo insumpserint, si aliam Missam audiant, cùm facilè possint, & communior sententia fit, prolixam collectionem tunc non consistere cum requisita attentione.

10. An in audiente Missam requiratur præsentia corporalis?

R. Affirm. *Moralis* nempe, seu talis, quâ prudenti hominum judicio censeatur sacrificanti assistere, ejusque ministerium aliququaliter posse percipere, quod fieri potest, etiamsi corpore non sit in Ecclesia, aut loco Sacrificii, dummodo equidem moraliter pertineat ad multitudinem assistentium, quo modo pertinere non censeatur, nec consequenter satisfacit, qui ex vicino cubiculo etiam audit vocem Celebrantis, nisi fortè infirmitas, aut alia justa causa propiorem accessum non patiatur.

11. Quot sunt causæ ab auditione Missæ excusantes?

R. Tres. Prima est *impotentia*, eaque spiritualis, corporalis, vel moralis, altera est *obligatio* vel caritatis, vel officii; tertia *consuetudo*.

12. Qui excusantur ratione impotentiae spiritualis?

R. Illi, qui propter Ecclesiasticam *Censuram*, pu-

ta, *Excommunicationem*, vel *Interdictum* Sacro licitè interesse non possunt. Notent intereà isti, occasione omissionis præceptorum Ecclesiæ crescere contumaciam suam, si absolutionem à Censura, dum possunt, negligent procurare; estò, ut aliquibus visum est, non admittant speciale peccatum contra præceptum Ecclesiæ.

Ad impotentiam spirituales reducitur inculpabilis ignorantia, inadvertentia, vel oblivio præcepti.

13. Qui dicendi sunt laborare impotentiâ corporali?

R. Isti, qui carcere inclusi, qui vinculis, vulnere, morbo, &c. ita impedito sunt corpore, ut juxta morale, & prudens judicium censeantur non posse adire Ecclesiam.

14. An titulo impotentia excusentur, qui profecti ad loca, in quibus non celebratur, Missam pro tempore audire non possunt?

R. Si justa negotia, quæ Ecclesia nolit impedire, profecti causam dederint, excusantur tantisper ab auditione Missæ, dum istis locis Deum colant, quo modo potuerint.

Ceterum, qui in *fraudem legis* se in tali impotentia ponunt, peccant, perindè ut *Clericus*, qui Breviarium projicit in mare, ne possit persolvere Officium suum.

15. Quinam excusantur ob impotentiam *moralem*?

R. Qui Sacrum quidem absolutè audire possunt, sed non nisi cum periculo, incommodo, aut detrimento notabili (de quo judicent prudentes) in bonis *animi*, *corporis*, vel, ut vocant, *fortune*, quòd nempe non censeatur Ecclesia subditos suos, occasione auditionis Missæ, talibus malis velle esse obnoxios. Deploranda interim res est, quòd, qui per mare pauperiem fugiunt, per faxa, per ignes, dum cum magno animi lucro Missæ assistendum est, ignavo sæpè prætextu ad tantillum incommodum, tamquam ad jugum grave delicati exhorreant.

16. Quos eximit ab onere audiendi Missam *obligatio caritatis*, vel *officii*?

R. *Obligatio caritatis* illos eximit, qui assistunt infirmis, quos deferere non possunt, qui eorum Confessiones audiunt, &c. *Obligatio verò officii* eximit milites, famulantes, &c. qui scilicet debent præstare obsequium, quod interrumpi, vel differri non potest.

17. Quid dicendum de famulis, quos Domini sine causa cogunt laborare diebus *festis*?

R. Si obsequantur metu *gravi*, non peccant, dum Missam non audiunt, culpa recidente in Dominos. Tenentur interim isti famulatum mutare, si possint.

18. In quibus locum habet titulus *consuetudinis*?

R. In *puerperis*, quæ aliquot septimanis præsumuntur infirmiores, quàm ut possint ad Templum procedere, quæque ideò ex consuetudine tolerata ab auditione Missæ abstinere, estò per omne id tempus non detineantur iustâ infirmitate. Alibi quoque similis consuetudo dicitur habere locum in *viduis*, præsertim nobilibus, quæ dum luctu obrutæ supponuntur, aliquo tempore domo non exeunt.

CAPUT VII.

De Tempore celebrandi, & loco ad id requisite.

1. Quo tempore celebrandum est?

R. Tempore matutino, nempe ab *aurora* usque ad *meridiem*. Per *auroram* communius intelligi solet sesqui-hora ante ortum Solis. Cæterum, ex privilegio, dispensatione, aut gravi causa licet auroram aliquantùm prævertere, & meridiem (quæ non punctualiter, sed moraliter accipienda est) celebrando excedere.

Adhæc consuetudo patriæ à Superioribus tolerata

aliquid hic facere potest, & ita in multis Ecclesiis Belgii, hyemali tempore Missa celebratur ab hora quinta matutina, hoc est tribus ante ortum Solis.

Denique, Missæ in festo Nativitatis Domini dici possunt à medio noctis.

2. Quibus diebus licitum est Sacerdoti celebrare?

R. Omnibus diebus anni, excepto *Parasceve*, cui nulla Missa ab Ecclesia assignata est, adeoque & nulla dicenda. Præterea, ex Decreto *Alexandri VIII.* anno 1690. 12. Februarii edito, non sunt dicendæ Missæ *privatæ* Sabbatho Sancto, sed unica tantum conventualis. Quod attinet ad feriam quintam in *Cæna Domini*, aliqui Canones, & ex iis aliqui authores videntur asserere, non esse licitum tunc privatim celebrare; contra multi existimant Canones istos per contrariam consuetudinem jam exolevisse; ita ut privata celebratio eo die sit licita.

3. Quoties licitum est celebrare eodem die?

R. Si excipias Natalem Domini, cuilibet Sacerdoti ordinariè licet solum celebrare semel singulo die. *Ordinariè*, dico; nam Parochis quibusdam plures Parochias administrantibus, dum Vice-Pastorem habere non possunt, ab Episcopo, necessitate id exigente, facultas conceditur celebrandi bis eodem die.

4. Quis *locus* ad celebrandum requiritur?

R. Ecclesia, seu Templum, Sacellum, Oratorium, verbo: requiritur (quocumque demum vocetur nomine) locus *Sacer*, qui nempe per consecrationem, quæ simplici Presbytero plerumque committitur, deputatus sit ad Divina Mysteria. Extra talem locum celebrare (nisi excusat necessitas, aut Superiorum permissio) communiter censent esse peccatum mortale; nam præceptum est de re gravi, ejusque transgressioni cap. *Nullus* de Consecr. dist. 1. decreta est *Depositio*, poena utique gravis.

5. Quare dicis: *Nisi excuset necessitas, aut Superiorum permissio?*

R. Quia, si in magna solemnitate populus non capiatur Templi vel Sacelli angustiis, si Templum exustum sit, ut in castris militum, &c. licitum creditur celebrare extra locum *Sacrum*, etiam sub dio. Præterea, si Summus Pontifex, aut alii Prælati quibus de jure, vel privilegio competit in hac parte auctoritas, ex causa designent locum aliquem decentem, licebit in eo celebrare, dummodò (quod ubicumque celebretur servandum est) adhibeatur Altare.

6. Quale debet esse Altare, quod ad celebrandum requiritur?

R. *Lapideum*, illudque *fixum*, vel saltem *portatile*, quo intelligitur lapis, passim facilè transferibilis, qui interim tantus esse debet, ut sine periculo lapsus, super eum collocari possit, ut minùs pro majori parte, *Calix cum Hostia*. Debet præterea Altare seu fixum, seu portatile sit, unctione Chrismatis esse consecratum, eò quòd in eo immediatius peragantur Divina Mysteria, ut idcirco non soleat dari licentia extra tale Altare sacrificandi.

7. An, ut Altare consecratum censeatur, debeant in eo poni Sanctorum Reliquiæ?

R. Solebant olim, Ecclesiâ præcipiente, tales Reliquiæ in Altaribus poni, convenitque id etiam hodie fieri; communior interim sententia est, eas non esse de substantia *Consecrationis*, ita ut Altare verè consecratum censi possit, estò desint Sacræ Reliquiæ, quas variis in locis, seu per dispensationem, seu per toleratam consuetudinem, deesse certum est, quo casu dicendum non est: *Oramus te, &c.* quod dicit Sacerdos inclinatus super Altare, in quo Reliquiæ sunt, mox ante Missæ *Introitum*.

8. Quandonam desinit consecratio Altaris?

R. Si Altare *fixum* sit, perit ejus consecratio,

dum ipsum, moraliter loquendo, destruitur, puta, dum mensa, seu grandior lapis, etiam sine fractione, separatur à reliqua structura, &c. Consecratio verò Altaris portatilis tunc desinit, dum ita frangitur lapis, ut nulla ejus pars Calicem cum Patena Hostiam continente, amplius capiat.

9. Quibus casibus censetur Ecclesia *violari*?

R. Variis 1. Si in ea committatur homicidium *voluntarium*. 2. Si cum mortali injuria effundatur sanguis humanus in notabili quantitate. 3. Si voluntariè & advertenter effundatur humanum semen, saltem si id fiat (quod aliqui exigunt) cum culpa gravi.

4. Si in ea sepeliatur Judæus, Infidelis, Excommunicatus non toleratus, aut infans non baptizatus, dum in lucem est editus, seu à matre separatus. Horum porrò cadavera dum fieri potest, exhumanda sunt, priusquam Ecclesia reconcilietur. 5. Si parietes ita simul destruantur, ut Ecclesia in totum, vel pro majori parte de novo sit ædificanda.

Nota, factum ob quod Ecclesia violatur, debere esse notorium, & intra Ecclesiam ipsum commissum; proinde si solum committatur paucis præsentibus, aut in campanili, Sacristia, vel cameris, quæ Ecclesiæ muris externè adhærent, non censetur Ecclesia pollui.

10. An violatâ Ecclesiâ, violetur etiam cœmeterium illi conjunctum?

R. Affirm. *Accessorium* enim sequitur *suum principale*, non vice versâ, undè violato cœmeterio, non violatur Ecclesia, Polluto Templo, polluitur quoque Altare *fixum*, & vice versâ. Aliud est de Altari *portatili*, quo polluto, non polluitur Templum, nec è converso. Ex his,

Colligi potest, quandonam reconciliato uno reconcilietur, vel non reconcilietur etiam alterum.

11. Quid dicendum de eo, qui celebrat in Ecclesia *violata*?

R. Estò non incurrat *irregularitatem* (quam propter violationem *Censuræ* incurrit, qui celebrat in Ecclesia interdicta) peccat tamen mortaliter, perinde ut ille, qui sine causa excusante, celebrat in quocumque loco profano, cùm sit ut minùs par ratio.

12. Quid faciat Sacerdos, quo celebrante, contingit Ecclesiam pollui?

R. Si dum Ecclesia polluitur, jam facta sit oblatio panis & vini, totam Missam perficiat, aliàs ab Altari recedens Missam abrumpat, quam tamen varii absolvendam putant, si v. g. sit *dies festus*, & populus aliam Missam audire non possit.

13. Qui possunt Ecclesiam violatam reconciliare?

R. Si Ecclesia solùm fuerit *benedicta*, potest eam simplex Sacerdos (saltem de licentia ordinarii) reconciliare, adhibitis ceremoniis in *Rituali* expressis; si verò Ecclesia fuerit ab Episcopo *consecrata*, per eum quoque volunt esse reconciliandam. Sunt qui existimant Prælatos Regulares, ex privilegio *Lionis X.* posse reconciliare Ecclesias suas, si pollui eas contigerit, quantumvis fuerint per Episcopum consecratæ.

CAPUT VIII.

De reliquis ad celebrandum requisitis.

1. Q Uæ requiruntur ad ornatum Altaris, ut in eo licitè celebretur?

R. Requiritur 1. *Mappa*, eaque saltem duplicata. 2. *Corporale* lineum, cum *Palla* etiam linea, ut minùs eâ parte quâ Calicem respicit. 3. *Crux*, sive Crucifixus. 4. Binæ candelæ cereæ, eæque ardentes. 5. *Missale*. Ex his *Mappa*, *Corporale* & *Palla* benedici solent ab Episcopo, vel alio habente auctoritatem.

2. Estne peccatum mortale, celebrare sine Corporali, Palla, aut Mappa benedicta?

R. Sine Corporali eoque Benedicto celebrare, juxta

omnes, mortale est. Idem varii censent de *Mappa*, & *palla*, quod nempè Ecclesiæ Lex, ususque ob Sacrificii reverentiam, censeatur gravis, & *Rubrica* Missalis parte 3. §. 10. inter defectus in ministerio occurrentes habeant: *Si Mappa non sint benedictæ*; ut propterea consultius sit iis non nisi benedictis uti, quidquid alii velint defectum hîc non esse mortalem.

3. An, & quomodo peccet Celebrans, si desint alia quædam ex iis, quæ num. 1. mox recensita sunt?

R. 1. Si desit *Missale*, seu liber Missam continens, plures existimant Celebrantem graviter peccare, quantumvis præsumat se Missam posse ex memoria recitare; quia periculum est, ne ingruenteurbatione, omittat quædam necessaria, aut saltem cum scandalo hæreat &c. 2. Defectus luminis facit, ut Celebrans certò peccet mortaliter. Passim interim putant, sufficere unam candelam, quæ juxta aliquos in necessitate possit esse *sebacea*, imo adhuc minùs scrupulosi volunt satis esse, si tali casu adhibeatur lucerna, aut lampas ex oleo. 3. Ad Crucem quod attinet, si ex negligentia, seu incuria omittatur, peccat Celebrans, saltem venialiter.

4. Quibus vasis tenetur Sacerdos uti in Sacrificio?

R. *Calice*, saltem quoad Cuppam, & *Patena*, ex *auro argento*, vel ut minùs *stanno*, confectis, & ab Episcopo, Abbate, aut alio facultatem habente, *Chrismate* consecratis. Sine istis, celebrare, nefas est.

5. Quæ sunt velles quas induere debet Celebraturus?

R. *Amictus*, *Alba*, &c. quas omnes debere esse benedictas, constat ex præcepto & usu Ecclesiæ. Si putet *Scotus* non apparere, quòd non liceat uti *Cingulo non benedicto*, aliqui verò insuper velint non magnum esse, si quis in necessitate (puta, dum Festo solemni populus alioqui cum scandalo aut murmure sine Missa esset dimittendus) utatur *Manupulo*, vel *Stolâ*

non benedictâ, inter probabilia habendum est; undè in praxi securius erit tali casu (qui rarus est) uti benedictâ *Stolâ* pro *Cingulo*, oblongo *Manupulo* pro *Stola*, &c. Aliàs, ut minùs periculosum est, inter celebrandum omittere quascumque Vestes Sacerdotales, aut solùm eas adhibere, quæ defectu benedictionis adhuc prophanæ sunt.

6. Quidonam Sacræ Sacerdotum Vestes amittunt benedictionem suam?

R. Quando ita dissolvuntur, aut franguntur, ut ad consuetum usum reddantur inutiles, puta dum manicæ ab *Alba* separantur; dum *Cingulum* ita dividitur, ut nulla ejus pars se solâ ad cingendum sufficiat, &c. Et hæc quidem est sententia omnium, ut mirum sit, varios sine scrupulo confractum *Cingulum* (cujus nulla pars sufficit) interjecto nodo connectere, eoque perinde uti ac integro.

Quod de Sacerdotum vestibus, hoc quoque dicendum de *paramentis* Altaris, itemque de *Vasis*; proindè *Calix* dicendus est Consecrationem amittere, dum *Cuppa* separatur à *pede*, nisi fortè sit *Calix* tornatilis.

7. An *Calix* (alioqui consecratus) de novo consecrandus sit, dum deauratur?

R. Si deauretur superficies cuppæ interior, quæ immediatè Christi Sanguinem recipit, veriùs videtur de novo consecrandum esse, quandoquidem aurum istud superadditum non sit consecratum. Idem est de *patena*, dum inauratur superficies, super quam deponitur Sacratum Domini Corpus.

Observe, etiamsi liceat res profanas, dum aptæ sunt, impendere usibus sacris, non licère tamen privatâ authoritate Sacras Vestes, aut Vasa convertere in usus profanos, tametsi benedictio, aut consecratio eorum defierit.

8. An in Sacris Paramentis, Vasis, &c. desideretur munditia?

R. Affir. *Præcipimus quoque* (inquit *Innocentius III.* in Concil. Lateran.) *ut Oratoria, Vasa, Corporalia, & Vestimenta prædicta, munda & nitida conserventur, nimis enim videtur absurdum, in sacris sordes negligere, quæ decerent etiam in profanis.* Id ipsum satis dicitur natura rei, ut proinde indignum sit, sacram istam suppellectilem, variis in locis, per supinam sæpè Ministrorum incuriam, cum bonorum offensione & scandalo ita sordescere.

9. An Celebrans debeat uti ministro?

R. Affirm. Eoque *masculo*, qui populum referat, ejusque nomine Celebranti respondeat, &c. Quidquid autem sit de more, quo in quibusdam Monasteriis, & Begginagiis, defectu ministri masculi, *Monialis*, aut *Beggina* privatim Celebranti eminùs respondet, nulli tamen mulieri permittendum est propius ad Altare accedere, ut v. g. vinum offerat, librum circumferat, &c. Undè tali casu hoc ministerium sibi ipsi Sacerdos exhibeat, quandoquidem, fatentibus omnibus, occurrente celebrandi necessitate, possit etiam sibi respondere in Missa, perinde ut facit solus legens *Horas Canonicas*.

10. An celebrationi Missæ præmittenda sit lectio *Officii Canonici*?

R. *S. Antonius* disertè asseruisse reperitur, esse peccatum mortale, Missam celebrare, non lecto *Matutino*. Idem plures alii suis temporibus tradiderunt; hodièque Missale Romanum pro defectu habet si ante Missam non dicatur *Matutinum* cum *Laudibus*. Interim communius alia jam est opinio Scholasticorum, docentium, non esse peccatum grave, si etiam absque causa, præmittatur Missa *Horis Canonicis*, imò nullum esse si ex causa id fiat.

Quidquid sit, equidem magnoperè expedit, atque adeò suadendum est, ut (nisi justa ratio excuset) prius saltem legatur *Matutinum* quàm *Missa*.

II. Quomodo peccat Celebrans, qui voluntariè omittit aliquam Missæ partem?

R. Si omittat partem notabilem, peccat mortaliter, quæ autem pars hîc *notabilis* cenferi debeat, expendendum est morali judicio, quo interim certum est, partem aliquam Missæ posse esse magnam, respectu *Celebrantis*, quæ respectu *audientis* est solum exigua.

Porro sicut nihil in *Missâ* omittendum, ita quoque nihil addendum est, sed standum *Ritibus Ceremoniisque* ab Ecclesiâ receptis, pro quibus, uti & pro supplendis, qui in Missâ occurrere possunt, defectibus, consule *Missale Romanum*, *Gavantum*, & alios

TRACTATUS

DE

SACRAMENTO POENITENTIÆ

CAPUT PRIMUM.

De Natura Pœnitentiæ, ejus Necessitate, & Effectu.

1. Quid sibi vult vox *Pœnitentiæ*?

R. Sic appellatam volunt, quòd sit quasi *pœnæ tenentia*, seu *punientia*, eo quòd homo in se puniat pœnitendo, quod malè admisit peccando.

2. Quid Pœnitentia prout *virtus* est?

R. Propriè loquendo est *habitus*, inclinans, & facilitans hominem ad animi dolorem, & reliquos actus, qui ad deletionem peccati ex Dei ordinatione conducunt.

3. Quis est primarius *actus* virtutis Pœnitentiæ ?

R. *Contritio* (de qua infra cap. 3.) quæ est quædam Pœnitentia *actualis*, & ex qua profluunt *Confessio*, & *Satisfactio*, quæ etiam *actus* sunt virtutis Pœnitentiæ, unà cum *Absolutione* ad Pœnitentiæ *Sacramentum* concurrentes.

4. An ad veram Pœnitentiam sufficiat, malè actam vitam emendare in meliùs.

R. Neg. Nam ad peccatores dicit Deus *Joël. 2. Convertimini ad me in toto corde vestro in jejuniis & fletu, & planctu*; undè & pœnitens Propheta clamat ad Dominum: *Laboravi in gemitu meo, lavabo per singulas noctes lectum meum. Item: Ego in flagella paratus sum, &c.* quibus satis ostenditur, quòd vera pœnitentia non solum includat cessationem à peccatis, propositum, aut inchoationem melioris vitæ, sed veteris etiam odium, & detestationem, pronam denique voluntatem satisfaciendi Divinæ justiciæ peccatis læsæ.

Huic resolutioni perperam opposueris istud Patrum: *Optima pœnitentia nova vita*, quippe quo nihil aliud innuitur, quàm novam vitam esse optimum animi verè pœnitentis indicium.

5. An *actus* Pœnitentiæ sit ad salutem necessarius ?

R. Juxta ordinariam saltem Dei Legem, Pœnitentiæ *actus* non tantum est, sed semper fuit necessarius ad salutem lapsis in peccatum mortale. *Fuit autem quovis tempore ad impetrandam veniam peccatorum contritionis motus necessarius*, inquit *Trident. Sess. 14. cap. 4.* & rectè, nam id ipsum sæpiùs Scriptura insinuat, puta, *Ezech. 18. Projicite à vobis iniquitates vestras, &c. Luc. 13. Nisi pœnitentiam habueritis, omnes simul peribitis.*

6. Quare dictum est: *Juxta ordinariam saltem Dei legem?*

R. Quia, cum Pœnitentia solum sit dispositio ad

remissionem peccati, videtur Deus extraordinariè pro omnipotenti beneplacito suo peccatum sine Pœnitentia posse condonare.

7. Quid dicendum de peccato mortali, quod inculpabiliter, ut fieri potest, memoriæ elapsum est?

R. Etiam ad istius remissionem desideratur Pœnitentia *virtualis*, seu *implicita*, quæ consistit vel in actu *caritatis*, vel in generali aliquo dolore, quo quis dolet de omni eo, quo Deum offendit, estò alicujus in particulari jam non meminerit.

8. An ad remissionem peccatorum *venialium* necessaria quoque sit aliqua Pœnitentia?

R. Affirm. Nam generales Scripturæ, & Conc. Trident. locutiones exigunt Pœnitentiam ad remissionem peccatorum, neque ulla pro venialibus reperitur exceptio. Proindè, si juxta Theologos omnes, *Sacramentalia*, puta, asperfusio *Aquæ benedictæ*, *tunfusio pectoris*, *Confessio generalis*, *Oratio Dominica*, aliaque media, etiam à Sacramenti voto, aut susceptione distincta, remittant peccata venialia, id demùm verum est, si unà cum istis mediis interveniat Pœnitentia aliqua seu dolor, cum proposito, &c. *Nec quemquam putes*, inquit S. Aug. Epist. 48. *à quocumque, seu magno, seu parvo peccato, ad correctionem sine Pœnitentia posse transire.*

9. An per Pœnitentiam remitti possint peccata quælibet, quantumvis gravia?

R. Affirm. Nam Deus generaliter invitans homines ad Pœnitentiam, generaliter quoque promittit remittenda eis peccata, v. g. apud *Ezech. cap. 18. Agite Pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus vestris, & non erit vobis in ruinam iniquitas.* Et Christus in Novo Testamento, generalem item tribuit potestatem solvendi Pœnitentium peccata sine ulla restrictione.

10. An non contrarietur jam datæ responsioni id

quod scriptum est 1. Reg. 2. *Si peccaverit vir in virum, placari ei potest Deus, si autem in Dominum peccaverit vir, quis orabit pro eo?* Item 1. Joan. 5. *Est peccatum ad mortem, non pro illo dico, ut roget quis?*

R. Neg. Nam locutiones istæ, ad summum volunt esse quædam peccata, quæ non soleant facile à Deo remitti, vel quòd vehementer gravia sint, vel quòd non soleant homines feriam de iis concipere Pœnitentiam. Sic Christus, prævisâ peccati in Spiritum Sanctum obstinatione, Matth. 12. prædicit: *Non remittetur ei, neque in hoc sæculo, neque in futuro.*

II. Quid dicendum ad hoc quod scribit Apost. ad Hebr. cap. 6. *Impossibile est eos, qui semel sunt illuminati, & prolapsi sunt, rursus renovari ad Pœnitentiam?*

R. 1. Juxta recentiores sensus est: *Impossibile*, hoc est, *valde difficile est: lapsos in apostasiam* (de quibus ibidem sermo) rursus per Pœnitentiam renovari, quòd nempe *Apostatæ* rarò, & difficulter Pœnitentes sint.

R. 2. Patres tam Græci, quàm Latini locum istum exposuerunt de Baptismo, quem appellârunt *Sacramentum illuminationis & renovationis*, ita ut non aliud velit Apostolus, quàm post Baptismum (qui irreiterabilis est) lapsis seu relapsis, non superesse alium Baptismum, quo iterùm *illuminentur*, & *renoventur* integrè, gratis, &c. uti illuminati & renovati fuerant Baptismum primitiùs suscipientes.

Quod autem ibid. cap. 10. dicit citatus Apostolus: *Voluntariè peccantibus nobis post acceptam notitiam veritatis, jam non relinquitur pro peccatis Hostia*, sic itidem accipiendum est, ut Baptismi gratiam adjicientibus, non sit expectandus alius, aut idem Christus, qui rursùm se pro eorum peccatis in Cruce *Hostiam* offerat, & per Baptismum iteratò abluat: Christus enim pro mortalium peccatis semel mortuus, ultrà non moritur.

12. Si per Pœnitentiam remitti possint quævis peccata, quare ergò ante tempora *Tertulliani*, non absolvebat Ecclesia *Mæchos, Idololatrias, & Homicidas*, quantumvis pœnitentes?

R. 1. Juxta aliquos, estò illi publicè non reconciliarentur, privatim tamen, saltem ingruente morte, sacramentaliter absolvebantur, vel certè, mos iste tales non absolvendi aliquibus solùm Ecclesiæ locis peculiaris fuit.

His videri possit favere Conc. Trid. asserens nullam in extremis peccatorum reservationem in Ecclesia extitisse, ne hâc occasione aliquis periret.

R. 2. Si reverà in aliqua parte, vel etiam tota Ecclesia publici isti peccatores ne quidem privatâ obfolutione donati sint, factum est hoc, non *defectu potestatis*, sed *rigore disciplinæ*, quæ talis esse poterat, ut ab istis criminum monstris efficacius avocarentur Christiani, ne alioquin Ecclesia (quam vel maximè in sui exordio decebat impolutam esse) infidelium undequaque eam impetentium pateret opprobriis, si promiscuâ absolutione horrenda quælibet scelera remittenda, perditissimos homines fovere videretur.

13. Utrùm remitti possit unum peccatum mortale sine alio?

R. 1. Non potest id fieri juxta præsentem Dei Legem, quâ non remittitur peccatum mortale sine infusione gratiæ sanctificantis, quæ non potest in anima simul cum reatu ullius peccati mortalis consistere.

R. 2. Abstrahendo à præsentì decreto, non apparet, cur Deus non posset, uti sine Pœnitentia, ita & sine gratiæ infusione unum peccatum mortale sine alio per externam condonationem remittere.

14. An peccatum mortale remitti possit sine veniali?

R. Affirm. Fit autem hoc in casu, quo quis affectum retinens erga peccatum veniale, ferio dolet de

mortali. Nec refert, quòd cum remissione peccati mortalis infundatur gratia sanctificans, quia non habet hæc peccato veniali oppositionem.

15. An etiam subindè remittatur peccatum veniale sine mortali?

R. Neg. Nam ad remissionem peccati venialis requiritur quoque feria illius detestatio, &c. fieri autem non potest, ut quis sincerè detestetur offensam Dei levem, qui non à fortiori detestetur gravem.

16. An non indè sequatur quòd peccatum veniale puniri possit poenâ æternâ, puta, si quis moriatur in peccato mortali, & veniali simul?

R. Admittit *D. Thomas* tali casu peccatum veniale per accidens puniri poenâ æternâ propter impœnitentiam, & conjunctionem cum mortali; non videtur tamen id necessariò admittendum: dici enim potest, tunc desinere reatum poenæ peccati venialis, dum tolerata est tota poena, quæ à Deo isti peccato ad mensuram decreta est, quidquid sit de eo, an quandoque etiam desinat *reatus culpæ*.

17. An hominibus justis post mortem remitti possint quoad reatum culpæ peccata venialia, quæ, in supposito, adhuc viventes non retractarunt?

R. Quamquam admodum verisimile sit homines justos in ipso vitæ exitu prorumpere in caritatis fervorem, quo utique excluditur affectus omnis in restantia peccata venialia, quorumque reatus hoc pacto solvitur, interim, dato quòd fervor iste, vitâ durante, excitatus non sit, videtur dici posse, eum ab ipsis excitari suo tempore, vel statim post mortem.

Quòd post hanc vitam non detur in rigore locus Poenitentiae, quâ mutetur status malus in bonum, non refert, quia datur equidem locus displicentiae, quâ tolli possit reatus culpæ peccatorum venialium, estò per eam nec minuatur poena, nec gratia augeatur.

18. An,

18. An, quotiescumque per Pœnitentiam remittitur culpa, semper etiam (ut volunt Sæctarii) remittatur omnis pœna ?

R. Neg. Sed ordinariè, remisso per Pœnitentiam peccati mortalis reatu, & pœnâ æternâ, restat temporalis aliqua pœna, vel in hoc, vel in futuro sæculo fubeunda; declarat namque Synodus Trid. Sess. 14. cap. 8. *Falsum omninò esse, & à Verbo Dei alienum, culpam à Domino numquam remitti, quin universa etiam pœna condonetur: perspicua enim & illustra in Sacris Litteris exempla reperiuntur, quibus, præter Divinam Traditionem, hic error manifestissimè revincitur.* Inter cætera autem illustre est 2. Reg. 12. exemplum in Davide, qui, obtentâ peccati remissione, in pœnam nihilominus videre coactus est mortem pueri ex adulterio nati.

19. Quare in responsione dictum est : Ordinariè, &c. ?

R. Quia Deus aliquando tantum sui amorem accendit, & tantam indè manantem peccati detestationem, &c. ut omnem simul pœnam delere possit, id quod accidisse S. Mariae Magdalene Luc. 7. censet D. Thomas.

Notandum tamen, istud non fieri *sine magnis nostris fletibus & laboribus* (verba sunt Conc. Trident.) *ut meritò Pœnitentia laboriosus quidam Baptismus à SS. Patribus dictus fuerit, quòd nempè per Pœnitentiam non obtineamus effectum Baptismi, hoc est, plenam & integram peccatorum, tam quoad pœnam, quàm culpam, remissionem, nisi magni fletus & labores accesserint.*

20. Quare magis tota simul pœna & culpa dimittitur per Baptismum, quàm per Pœnitentiam ?

R. Quia, juxta Trid. loco citato, *Divinae justitiæ ratio exigere videtur, ut aliter ab eo in gratiam recipiantur, qui ante Baptismum per ignorantiam deliquerint; aliter verò, qui semel à peccati & dæmonis servitute liberati,*

& accepto Spiritus S. dono, scienter templum Dei violare,
& Spiritum S. contristare non formidaverint. Et certè si
absque satisfactione semper remitterentur peccata,
daretur hominibus occasio facilius admittendi quæ-
libet scelera, dum parva putaretur culpa, si cum illa
finiretur & pœna. S. Aug. Tract. 124. in Joan.

21. An, remissâ per Pœnitentiam culpâ, mox
quoque tollantur omnes peccatorum *reliquiæ*?

R. Neg. Per peccatorum enim *reliquias* hic intelli-
guntur *dispositiones* ex præcedentibus peccatis causatæ,
puta propensiones in similes actus, torpor ad spiritua-
lia, &c. Exploratum est autem tales *dispositiones* post
peccati remissionem sæpè adhuc remanere, debilita-
tas tamen, & postea per contrarios virtutum actus,
coöperante Dei gratiâ, multiplicatos sensim, tollen-
das. Ne putes interea *reliquias* istas justis deputari in
culpam, quippè quæ in ipsis solùm manent in agonem
& meritum, quo modo remanet in renatis concupis-
centia.

22. An peccata dimissa redeant per subsequens
peccatum, ita ut rursùm à Deo imputentur, perindè
ac si nunquam fuissent dimissa?

R. Simpliciter loquendo non redeunt; Deus enim
non sub conditione, sed absolutè peccata remittit,
quâ remissione ipsa prorsus delentur. Parabola
Evangelica Matth. 18. nullo modo probat dimissum
semel peccatum redire, sed solùm ostendit iudicium
durissimum subituros *inimicordes*, à quibus Deus
sine misericordia exiget universum debitum usque ad
novissimum quadrantem.

Varia tum S. Scripturæ, tum SS. Patrum loca non
aliud volunt, quàm quòd Deus occasione novi pec-
cati, præteritorum peccatorum subindè inferat pœ-
nam nondum remissam, vel, ut summum, quòd eo-
rum reatus redeat *secundùm quid*. Undè

23. Dic, quare in responsione dictum sit, quòd
peccata dimissa non redeant *simpliciter*?

R. Quia admittendum est, ea redire posse *secundum quid*, quatenus peccatum subsequens ex remissis præcedentibus redditur gravius; ob circumstantiam *ingratitude* quæ subsequenti peccato involvitur.

24. An circumstantia ingratitude notabiliter aggravet peccatum sequens?

R. Neg. Saltem ordinariè, cum enim aliundè tot tantisque beneficiis Deo obstricti simus, ingratitude, quæ ratione remissionis præcedentium peccatorum accedit, non solet multum mutare iudicium Confessarii.

Dico: *Saltem ordinariè*, quia mutatio iudicii potest esse *notabilis*, dum nempe ingratitude est ingens, puta, dum peccatum subsequens, seu novum directè adversatur beneficio, quod fieri censent Theologi in quatuor peccatis, scilicet in odio fraterno, apostasia à fide, contemptu Confessionis: & in dolore de peracta Pœnitentia.

Adhæc, quò sæpius, quò item plura, vel majora fuerint remissa peccata, tantò videri possit circumstantia ingratitude in sequenti peccato deterior.

25. An ingratitude sit quandoque peccatum *speciale* in Confessione exprimendum?

R. Affirm. Dum scilicet directè intenditur, quod fit, quando quis committit peccatum in contemptum benefactoris & beneficii accepti, vel ad monstrandum, quòd acceptum beneficium nec agnoscat, nec æstimet.

26. An opera meritoria, peccato superveniente, mortificata per Pœnitentiam reviviscant?

R. Affirm. Nam aliàs, qui unum mortale peccatum committeret post vitam annis multis actam in sanctis operibus, si, exactâ ritè Pœnitentiâ, mox moreretur, non plus mercedis habiturus esset, quàm alius, qui totidem annis addidisset peccata peccatis, & cum æquali dispositione Pœnitens etiam morere-

tur ; hoc autem à Dei pietate (si non & justitiâ) penitus alienum est , ut proindè dicendum sit , quòd opera meritoria permaneant in Divina acceptatione , & , si per superveniens peccatum mortificentur , accedente poenitentiâ , reviviscant , ita ut Deus eorum quoque intuitu (supposito discessu in gratia) tribuat in coelis mercedem ; & ita post SS. *Patres* docent passim Scholastici , pro fundamento fumentes illud Apostoli ad Hebr. 6. *Non est injustus Deus , ut obliviscatur operis vestri.* Item ad Galat. 3. *Tanta passi estis sine causa , si tamen sine causa.* Denique & istud Joël. 2. *Reddam vobis annos , quos comedit locusta , &c.*

27. An operibus mortificatis , dum , accedente Poenitentiâ , reviviscunt , reddatur tanta merces , quanta data fuisset , si non fuissent mortificata ?

R. Res prorsus incerta est , non constat enim , an Deus justo judicio in poenam novi peccati non subtrahat aliquid de plenitudine mercedis , quæ retribuenda fuisset operibus meritoriis , si semper *vivæ* mansissent. Theologi quidem , ut puto , omnes pro certo habent , reviviscere per Poenitentiam opera *mortificata* , at ubi quæritur , quo id modo fiat , & an reviviscant ad æqualem *gratiam* & *gloriam* , varii variè in re ignota incertum huc illuc pronuntiant. Interim

Nota , Theologos hîc recensere triplicis generis opera ; nempe *viva* , *mortua* & *mortificata*. *Viva* sunt , quæ fiunt per gratiam Spiritûs S. inhabitantis , quæque possunt operantem de præsentî perducere in vitam æternam. *Mortua* sunt , quæ facit homo peccator , seu extra statum gratiæ (quæ spiritualis vita est) constitutus , & hæc *reviviscere* non possunt , cum *vitam* numquam habuerint. *Mortificata* demùm illa sunt , quæ quidem facta sunt ab homine justo , & spiritualiter vivente , sed quæ vitam amiserunt , adeoque & *mortificata* sunt per superveniens peccatum mortale. De his autem postremis dictum est , quòd *reviviscant*.

CAPUT II.

*De Pœnitentia quâ Sacramentum est,
ejusque Institutione, Materiâ, &
Formâ in generali.*

1. **A**N Pœnitentia sit verum in Nova Lege Sacramentum ?

R. Affirm. Est de fide, probaturque ex Scriptura (in qua, licet non nomen, res tamen habetur clarissimè) perpetuâ traditione, &c. hoc est iisdem rationibus, quibus Tract. de Sacram. in gen. Septenarius Sacramentorum numerus assertus est. Unde qui Sacramentum hoc hodiè negant, idem facere convincuntur, quod fecêre olim in primitiva Ecclesia Novatiani, qui, dum remissionem peccatorum post Baptismum ministerio Sacerdotum, verè nempè Sacramento dari volebant, Hæretici habiti sunt.

2. Quomodo definiri potest Sacramentum Pœnitentiæ ?

R. Sacramentum in quo relapsis, contritis, & confessis, per absolutionem confertur gratia ex se remissiva peccatorum. Vel cum Catechismo communi: *Secunda post naufragium tabula, necessarium relapsis Sacramentum, in quo, &c.*

3. Quare Sacramentum hoc vocatur *secunda post naufragium tabula* ?

R. Vocatur *post naufragium tabula*, quia sicuti corporaliter naufragi, ubi confRACTA est navis, arreptâ quâdam tabulâ, enatant; sic peccatores animæ naufragium passi, per Sacramentum hoc, veluti *tabulam*, spiritali incolumitati restituuntur. Vocatur verò *secunda tabula*, quia ad Sacramentum Pœnitentiæ non licet confugere, nisi post Baptismum, quo, tamquam per *tabulam primam*, peccator naufragio mentis ereptus est.

4. Quandonam instituit Christus Sacramentum Poenitentiae?

R. Post Passionem suam, dum *Joan. 20.* dixit Discipulis suis: *Accipite Spiritum Sanctum; quorum remiseritis peccata, remittuntur eis; & quorum retinueritis, retenta sunt.*

5. Quare Tridentinum Sess. 14. cap. 1. dicit, Christum loco mox citato Sacramentum hoc instituisse *præcipuè*?

R. *Præcipuè* dictum est pro *completè*, quia nempe Dominus ante Passionem suam *Matth. 18.* his verbis: *Quaecumque alligaveritis super terram, &c.* Sacramentum hoc promittens, & suo tempore instituere decernens, quodammodo *inchoatè* instituit.

6. In quo differt Sacramentum Poenitentiae à Baptismo?

R. Differt quoad *Ministrum, iterabilitatem, effectum, materiam & formam*. Primo ergo *Minister* Sacramenti Poenitentiae necessario (etiam ad valorem) debet esse *Sacerdos*, ac præterea *Judex*: *Minister* verò Baptismi nec debet esse *Sacerdos* (nam quilibet homo in casu baptizat *validè*, & in necessitate etiam *licite*) nec *Judex*, nam Ecclesia in eos, *qui foris sunt*, seu qui per Baptismi januam nondum in ipsam ingressi sunt, non exercet iudicium. 2. Baptismus imprimit *characterem*, adeoque non potest iterari; Sacramentum Poenitentiae contra, *characterem* non imprimit, potestque iterari toties, quoties quis à Baptismo in peccatum lapsus, & ritè dispositus ad ipsius tribunal confugerit. 3. Baptismus non solum *culpam*, sed omnem quoque *pœnam* remittit, Poenitentia verò, dimissa culpa, ordinariè subeundam relinquit temporalem aliquam pœnam. Juxta quod dictum est *Cap. præced. num. 18.* 4. Alia est in Baptismo, alia in Sacramento Poenitentiae materia & forma.

7. Quotuplex est materia Sacramenti Poenitentiae?

R. Duplex, nempe *remota* & *proxima*. Materia *remota*, non *ex qua* Sacramentum constituitur, sed *circa quam* versatur, sunt peccata, Sacramenti hujus subsidio tollenda, destruenda, &c. perinde ut materia *remota medicinae* sunt morbi, quos ipsa tollit. Materia *proxima*, & *ex qua* Sacramentum constituitur, sunt *actus* Poenitentis, de quibus hic infra num. 12.

8. Quomodo materia remota hujus Sacramenti dividitur?

R. In *necessariam*, & tantum *sufficientem*. Peccata mortalia post Baptismum commissa, sunt materia *necessaria*, hoc sensu, quod juxta praesentem Dei Legem, non detur aliud medium, quo remittantur, sed eorum remissio necessario spectet ad Sacramentum Poenitentiae *in re*, vel saltem *in vato* susceptum; nam Sacramentum mortaliter lapsis post Baptismum *ad salutem necessarium est*, ut nondum regeneratis ipse Baptismus, ut habet Trid. Sess. 14. c. 2.

Materia *sufficiens* sunt peccata *venialia* baptizatorum, nam sola talia cum legitima dispositione confitenti, absolutio dari potest. Sunt verò *sufficiens tantum*, non *necessaria*, quia, cum aliis mediis à Sacramento distinctis remitti possint, non *necessario* illa confitemur.

9. Ostende, quod peccata venialia, etiam *sola*, utiliter in Confessione possint exponi, & quod ab iis Sacerdos Sacramentaliter possit absolvere?

R. Quandoquidem peccata venialia sint vera peccata, debemus ea detestari, &c. ac proinde de iis utiliter nos accusamus in Confessione Sacramentali, in qua peccata ista facilius, quam extra eam condonantur. Posse autem Sacerdotes ea per absolutionem remittere, demonstrat generalis absolvendi potestas, ipsis à Christo data, dum dixit: *Quorum remiseritis peccata, &c.* ubi nulla planè restrictio fit ad sola mortalia.

10. An peccata per Sacramentum Pœnitentiæ semel remissa, possint iterum esse ejusdem Sacramenti materia *sufficiens*?

R. Affirm. Contingere enim quandoque potest, quod per contritionem *caritate perfectam* remissa sint peccata ante susceptionem Sacramenti Pœnitentiæ, quo casu peccata sic dimissa confiteri non tantum possumus, sed, nullo de hoc dubitante, debemus, ex quo evidenter perspicimus, quod materiæ sufficientiam in ordine ad Sacramentum non auferat præcedens remissio, cum enim remissa peccata possimus de novo detestari, de novo item confiteri, possumus & de novo ab illis absolvi; laudabilis proinde praxis est hominum egregie piorum, doctorumque, sese de peccatis antea remissis in confessione *generali* vel alia iterum accusantium, ut, geminata remissione obtentâ, arctius à Deo recipiantur in gratiam, dum ipsi iteratâ istâ detestatione, & accusatione à præteritis peccatis magis averfi, à futuris majori cum sedulitate se continent.

11. Quid dicendum de illis, qui, ubi sola venialia confitentur, pro securitate adjiciunt peccatum mortale, quod adhuc aliàs confessi sunt?

R. Et ipsi prudenter faciunt, maximè, dum non adferunt in præsentī Confessione materiam certam; alioquin, ubi materia certa est, non est necesse hoc facere, imò nec convenit quidem, dum natum est fieri, ut tota attentio, & detestatio cadat in vetus mortale, quod additur, nullâ, aut vix ullâ factâ reflexione ad venialia *nova*, quæ jam exponuntur.

12. Quæ est materia *proxima* Sacramenti Pœnitentiæ?

R. Sunt actus pœnitentis, nempe *Contritio*, *Confessio*, & *satisfactio*, quæ communiter appellantur tres partes materiales hujus Sacramenti.

23. Quare *Tridentinum* de istis actibus dicit quod sint *quasi materia* hujus Sacramenti?

R. Vox *quasi* posita non est, ad significandum, quòd illi actus non sint vera Sacramenti *materia*, ex qua tamquam alterâ suâ parte constet, sed quia non sunt materia aliqua *physica*, prout in Baptismo est *aqua*, in Confirmatione *Chrisma* &c.

14. An ergò poenitens, si ipsius actus sint materia Sacramenti Poenitentiae, non sit etiam ejusdem *Minister*?

R. Neg. Non enim qui materiam ponit, sed, qui materiae formam uniendo, perficit Sacramentale compositum, Minister Sacramenti dicendus est, hoc autem facit, non poenitens, sed solus Sacerdos formam pronuntians.

15. An quando Contritio dicitur pars materialis Sacramenti, sit hoc intelligendum de contritione *interna*, an de *externa*, seu signis contritionis internae?

R. Intelligendum est de contritione *interna* (quæ sola est vera contritio) sed quatenus se prodit per externa signa, ratione quorum interna ipsa contritio redditur sufficienter sensibilis, ut adhuc dictum est *Tract. de Sacram. in gen.*

16. Quod est discrimen inter tres memoratos actus poenitentis, seu tres partes materiales Sacramenti Poenitentiae?

R. Est hoc, quòd *Contritio*, & *Confessio* partes Sacramenti *essentiales* sint, *Satisfactio* verò solùm sit pars *integralis*, quandoquidem sine hac in re præstita subsistere possit Sacramenti *essentia*, ut patet in istis moribundis, qui nullius amplius satisfactionis capaces sunt.

Dico: *in re præstita*, quia satisfactionis *votum*, quod in ipsa contritione includitur, Sacramento *essentiale* est; undè qui proponit non satisfacere, absolvi non potest, non quidem defectu *satisfactionis*, sed *contritionis*, & propositi faciendi, quod faciendum est.

17. Quæ est *forma*, seu *pars formalis* hujus Sacramenti?

R. Est *Absolutio* consistens in verbis Sacerdotis. Agendo nunc de partibus tam *materialibus*, quam formali singulatim, sit

CAPUT III.

De Contritione.

1. **Q**uid est *Contritio* generatim dicta?

R. Dolor animi, ac detestatio de peccato commissso cum proposito non peccandi de cetero. Ita Trident. Sess. 14. c. 4. *Dolor animi*, inquit, hoc est, voluntatis, & cordis, quia non est opus, ut poenitens prorumpat in lacrymas corporis, sive in dolorem, qui consistit in passionibus, vel motibus partis *sensitivæ*. Cum proposito, quia satis est, si poenitens animo efficaciter, & seriò statuat impostero cavere peccata, estò ad hoc de novo se non obliget per *promissionem*, vel *votum*.

2. Quotuplex est *Contritio*?

R. Duplex: *Perfecta*, & *imperfecta*, quæ alio nomine passim appellatur *attritio*.

3. Quid est *Contritio perfecta*?

R. Dolor animi, &c. ex *perfecto* Dei amore proveniens. Et hic dolor famosâ & strictâ notione consuevit dici *Contritio*.

4. Quid est *Attritio*, seu *Contritio imperfecta*?

R. Est idem dolor ortus vel ex imperfecto Dei amore, vel ex alio aliquo motivo ab omni Dei amore distincto, ut idcirco *attritio* dividi soleat in *initialem*, & *servilem*, seu, ut loqui amant, *purè formidolosam*.

5. Quid est *attritio initialis*?

R. Est *Contritio imperfecta*, quæ nascitur partim ex imperfecto Dei amore, partim ex alio motivo, puta timore gehennæ, &c. Porro *initialis* dicta est quoddam *initium* contritionis perfectæ, vel quia venit ex timore initiali, qui D. Thomæ is est, quo

timetur peccatum præcipuè ut est offensa Dei, & secundariò prout est causativum poenæ.

6. Quæ est attritio *servilis*, seu *purè formidolosa*?

R. Est illa, quæ nascitur ex solo timore gehennæ, seu poenarum ob quas tantùm poenitens detestatur peccata, &c.

7. Habetne illa imperfectæ contritionis, seu attritionis divisio fundamentum in Tridentino?

R. Habet omnino; nam Sess. 14. cap. 4. de imperfecta contritione sic loquitur: *Quoniam vel ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehennæ & poenarum metu communiter concipitur*. Dum dicit: *Communiter concipitur*, evidenter colligendum relinquit, contritionem imperfectam non necessariò aut semper ex motivis, v. g. imperfecto Dei amore.

Adhæc vox *concepitur*, si accipi potest, ut idem sit, quod *inchoatur*, quo intelligamus contritionem imperfectam, etsi ex metu poenarum plerumque incipiat, non necessariò tamen in illo hære, sed transire posse ad caritatem, seu amorem Dei.

8. Daturne contritio aliqua peccatorem justificans priusquam actu suscipiat Sacramentum Poenitentiae?

R. Affirm. Et talis est contritio caritate perfecta, de qua mox suprà num. 3. Conveniunt in eo Theologi omnes, Tridentinam Synodum Sess. 14. cap. 4. evidenter id docentem, secuti.

Nota tamen (quod ibi quoque addunt Synodi Patres) contritionem perfectam, ut sine reali Sacramenti susceptione justificet, debere includere *votum* Sacramenti, ita ut etiam tunc justificatio fiat intuitu Sacramenti in voto suscepti; proindè, si cui constaret se ope contritionis perfectæ reconciliatum esse, deberet nihilominus, si posset, suo tempore Sacramentum reipsâ suscipere.

9. An peccator, ut Sacramentum hoc ritè sus-

cipiat, teneatur elicere contritionem perfectam?

R. Neg. Perfecta enim contritio, inter tot hujus vitæ varietates, tot quoque incentiva vitiorum ardua est, atque adeò etiam rara; proindè, si ipsa in Sacramento requireretur, nullus aut vix ullus, suscepto Sacramento, posset esse securus de obtenta justificatione.

10. Undè scis, quòd contritio perfecta sit *ardua*, & *rara*?

R. Ex Trid. Sess. 14. cap. 4. ubi sic habet: *Et si contritionem hanc ALIQUANDO caritate perfectam esse contingat, &c.* Aliquando, inquit, ut ostendat rarò id fieri. *Ut hoc concedamus* (Catech. Rom. part. 2. c. 5.) *contritione peccata deleri, quis ignorat illam adeò vehementem, acrem, & incensam* (id est, ex adeò vehementi, acri, & incensà caritate elicitam) *esse oportere, ut doloris acerbitas cum scelerum magnitudine æquari, conferrique possit? At quoniam pauci admodum ad hunc gradum pervenirent, fiebat etiam, ut à paucissimis hæc viâ peccatorum venia speranda esset.* Ex his

Collige, falli magnoperè eos, qui existimant, contritionem mox esse perfectam, ubi ex caritate, seu Dei, affectu super omnia, amore, quantumvis remisso, seu imperfecto elicitur; nam non est saltem verisimile, quòd Tridentini Patres, & Catechismi Romani Authores, in Lege Nova, quæ amoris est, tam rarum crediderint Dei amorem, ut isti eum putaverint solùm *aliquando*, hi verò tantum à *paucissimis* elici: communiter enim tradunt Theologi præceptum Divinæ caritatis (saltem *affectu super omnia*) obligare in vita *sæpius*; multi diebus *Dominicis*; alii denique, ut verisimiliùs, credunt, vix fieri posse, ut sine peccato ullâ die actus caritatis omittatur, prout nec omittitur à bonæ fidei & spei Christianis, ut Tract. de Caritate adhuc dictum est. Et hoc sanè non latuit Patres, de quibus suprâ; restat proindè,

ut, dum docent contritionem *aliquando caritate perfectam* esse, intelligi debeant de caritate aliqua *magna*, seu *perfecta*, quæ, quia operosior, ideò etiam inter Fideles *rarior* est, quàm ut ad eam multi per-
tingant.

II. Quæ est caritas *perfecta*, prout ab imperfecta discernitur?

R. Utriusque caritatis indicia notavimus Tract. de Caritate c. 1. num. 7. Addi hìc potest, eam caritatem *perfectam* esse, de qua Epist. 1. cap. 4. S. Joann. dicit: *Timor non est in caritate*. Ad quæ S. Aug. Tract. 9. in eandem Epistolam: *In qua caritate?* Non in INCHOATA. *In qua ergò?* Sed *perfecta caritas*, inquit, *foras mittit timorem*. S. Aug. Epist. 120. *servilem* intelligit, quem caritas expellit, dum tam magna & tam pura est, ut eam *non delectet iniquitas*, etiamsi proponatur *impunitas*. Consonat D. Thom. 2. 2. q. 19. a. 8. ad 2

12. An Tridentinum definierit ad justificationem in Sacramento sufficere attritionem *servilem*, seu, *purè formidolosam*?

R. Neg. Nam Alexander VII. anno 1667. die 5. Maii, expresso Decreto permisit doceri (modò absit Censura) *servilem istam attritionem nullo modo sufficere*, quod sanè non fecisset Pontifex, si illius sufficientia fuisset à Tridentino *definitivè* asserta.

13. Quare ergò de attritione formidolosa dicit Concilium: *Quamvis per se ad justificationem perducere peccatorem nequeat, tamen ad Dei gratiam in Sacramento Pœnitentiæ impetrandam disponit?*

R. Quia attritio ista, ut illic præmittitur, *si voluntatem peccandi excludat, cum spe veniæ*, non solum non facit hominem *hypocritam*, & magis *peccatorem* (quod esserebat Lutherus) sed verum etiam donum Dei est, & Spiritus Sancti impulsus... quo pœnitens *adjutus viam sibi ad justitiam parat*, atque adeò ad Dei gratiam in Sacramento impetrandam *disponit*; sed,

an *sufficienter*, & *proximè*? An verò solùm *insufficienter* & *remotè*? Numquam edisserit. Si dispositionem *sufficientem* indicatam voluisset, posuisset de facili: *Ad Dei gratiam in Sacramento impetrandam sufficit*; non fecit tamen hoc; credo, ut indagandæ ampliùs veritati, non satis notæ, locus relinqueretur.

Adhæc non defunt Theologi existimantes Tridentinum non agere de attritione, purè formidolosa; nam de attritione, quam dixerat ad Dei gratiam in Sacramento *disponere*, mox ita profequitur: *Hoc timore utiliter concussi Ninivite, plenam terroribus Pœnitentiam egerunt, & misericordiam à Deo impetrârunt*: perspicuum enim est, inquiunt, Ninivitas, dum Sacramentum nondum erat, solâ attritione formidolosâ peccatorum remissionem impetrare non potuisse.

14. Estne in memorato Concilio definitum, quòd ad justificationem in Sacramento consequendam requiratur contritio, seu dolor de peccatis ex actuali amore Dei, atque adeò non sufficiat attritio merè fervilis?

R. Nec hoc hodiè dici potest, nam prætaçto *Alexandri VII.* Decreto etiam permissum est in Scholis docere, quòd attritio fervilis, seu dolor de peccatis propter Pœnam tantùm, in Sacramento sufficiat ad justificationem.

15. Quibus fundamentis probatur sententia, *amorem* requirens in fuscipiente Sacramentum Pœnitentiæ?

R. Sequentibus, I. Apostolus I. ad Cor. 13. dicit: *Si tradidero corpus meum, ita ut ardeam, CARITATEM autem non habuero, nihil mihi prodest. Quæ verba etiam ad Sacramentum extendi docet S. Aug. Tract. 6. in Joan. ubi ad Donatum sic loquitur: Sed inquires: Habeo Sacramentum. Verum dicis... Habes Baptisma... sed quid dicit Apostolus? Si sciero omnia Sacramenta, &c. Porro ab Apostolo indicari caritatem actualem (quæ*

Matth. 22. his verbis præcipitur: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, &c.) asserit idem S. Doctor Serm. 53. de Temp. *Quia, inquit, nec Martyrium sine caritatis OFFICIO (id est, actu) quidquam proficere posse ostendit.*

II. S. Joann. Epist. 1. cap. 3. dicit: *Qui non diligit, manet in morte.* In quam Epist. Tract. 5. sic S. Augustinus: *Baptizentur omnes, &c.* (adeoque etiam suscipiant Sacramentum Pœnitentiæ) *non discernuntur filii Dei à filiis diaboli, nisi CARITATE.*

III. Apostolus 2. ad Cor. 7. *Quæ secundum Deum tristitia, inquit, Pœnitentiam in salutem stabilem operatur.* Adhæc D. Thomas Lect. 3. Duplex est amor: *unus quo diligitur Deus, & ex hoc causatur tristitia, quæ est secundum Deum; alius, &c. ideò amor Dei causat tristitiam de peccato, & hæc est tristitia secundum Deum, quâ tristitiâ pœnitentem, etiam in Sacramento, tristari debere, nemo negaverit.*

IV. Ut minùs requiritur talis in Sacramento Pœnitentiæ peccatorum detestatio, qualis requiritur in peccatoribus adultis ante Baptismum, at verò in his necessaria est peccatorum detestatio ex amore Dei, evidenter dicente Tridentino Sess. 6. cap. 7. *Illumque (Deum) tamquam omnis justitiæ fontem diligere incipiunt, ac propterea (seu, quia sic Deum diligere incipiunt) moventur adversus peccata per odium aliquod, ac detestationem, hoc est, per eam Pœnitentiam, quam ante Baptismum agi oportet.* Qui vocem oportet, non necessitatem, sed solam convenientiam importare voluerit, is confutationem non merebitur.

Hoc fundamentum fatetur Herinx oppositæ sententiæ patronis (qualis & ipse est) movere difficultatem.

V. Plures Scholæ Theologicæ, permulti item Viri sanctitate & doctrinâ, varii etiam dignitate Ecclesiasticâ Celebres constanter docuerunt, hodièque (inspectante Apostolica Sede) docent hanc de necessitate amoris in Sacramento Pœnitentiæ sententiam.

VI. Ipsa denique naturalis ratio, sensusque communis dictare videntur, quòd Deus non recipiat nos in gratiam suam, nisi *amorem* sui aliquem saltem jam conceperimus.

16. Jam dic, quid statuendum de attritione purè *formidolosâ*?

R. Licet eam, ut suprâ num. 14. visum est, in Scholis adstruere, non potest tamen in praxi poenitentibus, etiam in Sacramento, præbere certitudinem, & securitatem; nam, ut obvio utamur exemplo, duæ proponantur ægro medicinæ, ac de una *Doctores Medici* omnes pronuntient, eam certò ad vitæ conservationem sufficere, de altera verò inter eosdem *Medicos* disceptatio sit, quibusdam eam sufficere affirmantibus, aliis id constanter negantibus; ultrò in oculos irruit, *intutè* processurum ægrum in vitæ suæ negotio, si, neglectâ priori medicinâ, omnium judicio certâ, alteram judicio multorum insufficientem, atque adeò ut minùs *dubiosam* eligeret. Quod *de agro*, hoc quoque dicendum *de peccatore*, nempe, non securè eum facturum, si, omisâ attritione amorosâ, quam hodie passim omnes fatentur in Sacramento ad spiritualem vitam, seu justificationem sufficere, adhiberet attritionem tantùm *formidolosam*, quæ (omninò multis eam nequidem cum Sacramento sufficere contentibus) saltem dubiosa est.

Neque hoc latère potest formidolosæ attritionis defensores, ut idcirco ex illis varii ingenuè agnoscant illius in praxi *incertitudinem*.

17. Quis est iste amor, ex quo poenitentem dolère necesse sit, ad obtinendam in Sacramento justificationem?

R. Licet non debeat esse *perfectus*, debet tamen esse amor Dei *benevolus*, saltem *affectu super omnia*, de quo dici non possit: *Qui amat patrem plus quàm me, non est me dignus*: sed quo poenitens in animo suo
Deum

Deum præferat omnibus creatis *bonis*, & ex quo detestetur *malum* peccati præ omnibus creatis *malis*, adeoque, quo cor ipsius mundetur à *complacentia* peccati, seu eâ *velleitate*, quam timor poenæ secum compatitur.

18. Assigna denique modum, quo peccator *contritionem* seu *attritionem* certò fructuosam eliciet.

R. Spiritu S. movente, utiliter incipiet peccata detestari ex timore ingentium *malorum*, quibus se obnoxium fecit. Deinde considerans immensam Dei bonitatem, quam peccando, hoc est, ei præferendo infimum bonum, calce quodammodo abjecit, spre- vitque, convertet se ad Deum ipsum, eumque tamquam summum Bonum, omnisque justitiæ fontem *amoroso affectu* præferet omnibus creatis, seu infimis bonis, & ex hoc *affectu* pium animi dolorem excitabit, detestando peccata, non jam tantum ut sibi noxia, sed etiam prout tantæ Bonitati injuriosa.

Si doctrinam hanc omnes (quidquid speculativè in Scholis doceant) exequantur in praxi, stabit *Sacramento* certus valor & honor; *pœnitentibus* verò, ipsi- que etiam *Ministris* certa securitas, ubi deserto, aut neglecto Dei amore saltem vacillant omnia.

19. Ergone fatendum est, quòd (suppositâ hâc de necessitate amoris sententiâ) melior fuerit conditio *Judaorum*, quàm sit hodiè *Christianorum*, dum his, ut à peccatis solvantur, supra dolorem ex amore Dei super omnia, injuncta est specialis *Confessio*; istis verò ad justificationem suffecit unus & idem ille dolor sine *Confessione*?

R. Neg. Nam dato (quod certum non est) solum dolorem ex amore Dei super omnia suffecisse *Judæis* ad justificationem, aliundè tamen ipsi tot tantisque oneribus gravabantur, ut lex eorum dicta sit *jugum grave*, de quo Apostolus: *Quod neque patres eorum, neque nos portare potuimus*; ubi *Christus* noster de

Lege sua pronuntiat, quòd sit *jugum suave*, & *onus leve*.

Quod *Confessionem* attinet Christianis impositam, gravis quidem videri posset, *nisi* (inquit Trident. Sess. 14 c. 5.) *tot tantisque commodis levaretur*; nam gratiæ actualis efficacia, & opportuna auxilia, uberiora gratiæ sanctificantis dona, diminutio debitæ poenæ, conscientiæ pax, mentis securitas, quæ est quasi *juge convivium*, vehemens spiritûs consolatio, &c. in piis devotisque animis effectus sunt Sacramentalis Confessionis, ut idcirco nemo ob eam dicere audeat aggravatam esse Legem Christi supra Judaicam.

Restat proinde, ut, qui querimoniam hanc cient, grave Christi jugum apprehendant propter onus *amoris*; onus scilicet quo solo tota Christi Lex redditur *levis*, quæ *timore* fit *gravis*: sic enim amoris Doctor Augustinus lib. de Nat. Grat. c. 69. *Omnia sunt facilia caritati, cui UNI Christi sarcina levis est, aut ea UNA est sarcina ipsa, quæ levis est. Secundum hoc dictum est: & Præcepta ejus gravia non sunt, quomodo ergò dicitur: Propter verba labiorum tuorum ego custodivi vias duras, nisi quia utrumque verum est: Dura sunt timori, leves amor.* Ecce quantum, Augustino Judice, fallantur, qui putant, præceptum Poenitentiae *leve* futurum, si non desideraretur *amor*, quo solo fit *leve*.

Dictum est in principio responsionis: *Quod certum non est*, quia reverà non constat, an solus dolor ex amore Dei super omnia imperfecto Judæis ad justificationem suffecerit, aliqui enim existimant tunc requisitum fuisse amorem *perfectum*, alii amorem super omnia aliquantum *intensum*, alii denique cum amore super omnia imperfecto ad reconciliationem necessaria fuisse credunt ardua Poenitentiae opera, Sacrificia, vel operosa istius temporis Sacramenta.

CAPUT IV.

De reliquis ad Contritionem spectantibus.

1. **A**N Contritio necessaria sit necessitate *medii* ad salutem?

R. Affirm. Juxta id quod dictum est cap. I. num. 5 & seq.

2. Quibus casibus tenetur lapsus in peccatum mortale elicere contritionem?

R. 1. In periculo perdendi vitam, vel usum rationis, quibus deperditis, incumbet nox, in qua nemo potest amplius operari. 2. Ante quamcumque functionem sacram, puta administrationem Sacramenti, &c. cui praequiratur status gratiae. Alios quosdam casus, in quibus per accidens censetur elicenda contritio, vide apud Authores.

3. An praeceptum contritionis obliget mox post commissum peccatum mortale?

R. Juxta *Boudart*, antiqui Theologi passim (addere poterat: & varii Recentiores) tradunt sententiam affirmativam, quam & ipse multis probat. Juxta *Herinx* verò sententia negativa est communis Doctorum, utique Recentiorum, quam ipse inter cetera probat ex sensu fidelium, qui (inquit) non putant se novae culpae reos esse, si non statim post commissum peccatum Poenitentiam agant, neque solent de ejusmodi peccato se in Confessione accusare, neque solent Confessarii, aut Pastores illis hoc praeceptum proponere.

Si quæras ex Doctoribus istis, quanto tempore post commissum peccatum liceat differre contritionem? Respondent communiter, non licere eam differre *valde diu*, imò, ut peritiores eorum, nequidem simpliciter *diu*. Si verò quæras, quàm *diu*, aut quid sit *diu*? Quilibet eorum pro abundantia sensus sui ex divinatione potius, quàm ex certa scientia tem.

pus determinat: aliqui enim dilationem contritionis ex natura rei protrahi posse existimant ad annos quinque vel sex, alii ad quatuor vel tres, alii ad annum unum vel medium; alii denique ad *mensē* vel *hebdomadam*. *Herinx* putat non esse periculum deficiendi in obligatione Poenitentiae, si peccator quotannis *semel* contritionem eliciat.

4. Quid jam agat peccator in tanta opinionum varietate?

R. Cum nulla sit S. Scripturae autoritas, quā permessa doceatur ad hoc vel istud tempus contritionis dilatio, qui volet in negotio salutis suae tutò agere, mox, ubi se mortaliter lapsum deprehendet, primā opportunitate se converteret ad Deum, & amoroso dolore retractabit affectum peccati, aspirabitque hoc pacto ad Divinam iterum amicitiam. *Non tardes converti ad Dominum, & ne differas de die in diem*, inquit *Ecclesiasticus* c. 5. Quibus verbis non solum *consilium*, sed datur etiam de contritione *praeceptum*; quod tunc obligat, *cum recogitat* (peccator) *mala sua, quibus offendit Deum*, uti cum Doctore Angelico censet D. Bonaventura. Merito proinde Catech. Rom. p. 2. c. 5. *Neque ad ullum temporis punctum... cum aliquid offendimus, contritione animus debet vacare.*

Nota. Si peccator tantisper differat contritionem, ex eo quòd distractus, aut graviter occupatus, &c. peccatum ipsum non satis advertat, fieri poterit, ut de novo non peccet, vel saltem non mortaliter. Quare, dum dictum est, peccatorem mox à lapsu obligari ad contritionem, est id intelligendum *moraliter*, ita ut tunc demum obligetur, quando sufficienter advertit, aut, moraliter loquendo, advertere potest, & debet malitiam suam, quam tali casu per contritionem non retractare, spectat ad voluntariam cordis duritiem, vel certè ad crassam deficiam, quæ eo magis, minusve periculosa videri

possit, quo major vel minor est dilatio contritionis.

5. Quid dicendum ad *sensum fidelium*, de quo num. 3.?

R. Non videtur is planè talis, qualem esse quidam existimant; nam *fidelis* quisque, si bonus est, & salutis suæ prospiciens, ubi se deprehendit peccasse, non tardat converti ad Dominum, ut idcirco mirum non sit, quod non soleant in Confessione fideles se accusare de defectu, quem utique non solent admittere.

Quòd non soleant *Confessarii*, aut *Pastores* contritionem mox à lapsu tamquam rem divinitus præceptam proponere, mirum quoque non est, nam si de præcepto tali evidenter constaret, non liceret ullo pacto docere oppositum, quod tamen faciunt multi, Ecclesiâ sic permittente, ad elucidationem veritatis. Ceterum, dum Concionatores passim his & similibus Scripturæ verbis: *non rardes converti*, &c. item: *Tamquam à facie colubri fuge peccata*. Et: *Quia vocavi, & renuistis, ego quoque in interitu vestro ridebo*. *Hodie si vocem Domini audieritis*, &c. Variis quoque *Patrum*, & *Theologorum* sententiis hortantur quoscunque ad maturam à perpetrato peccato contritionem, propositis Divinis, contra tardantes comminationibus, dum denique ipsa naturalis ratio ita satis videtur, si post ista contingat aliquos hac in parte esse incurios, non possunt ipsi ignorare saltem periculum suum.

6. An contritio excitanda sit de omnibus & singulis peccatis mortalibus?

R. Affirm. Cùm enim vera contritio, seu dolor concipi debeat ex amore Dei super omnia, & is amor adversetur omni peccato mortali, fieri non potest, ut quis seriò doleat de uno, qui non dolet de singulis.

7. Quid de peccatis, quæ memoriæ exciderunt?

R. Debet generalis contritio, quâ quis dolet de omni eo, quo Deum offendit, etiam *virtualiter* se ad

illa extendere, uti adhuc dictum est cap. I. num. 7. Hic adde si peccatum, quod exciderat, postea in memoriam redeat, specialis de eo contritio, elicienda est. Item: si peccati mortalis oblivio orta sit ex culpa, tunc non solum de peccato, sed etiam de culpabili oblivione dolendum est. Utrumque traditur à *D. Thoma* q. 2. Suppl. a. 3.

8. An de singulis peccatis mortalibus excitandi sint singuli dolores?

R. Non est hoc necessarium; undè dum cum *D. Thoma* docent Theologi, quòd peccator conteri debeat de singulis peccatis mortalibus, intelligendum est, quòd contritio ad singula, hoc est, omnia peccata ad memoriam diligenti examine revocata, se debeat extendere, & nullum possit esse mortale peccatum, de quo peccator non doleat, etiamsi in rigore id fieri non debeat per totidem actus distinctos.

9. An dolor contritionis debeat esse major de uno peccato, quàm de altero?

R. Affirm. Ita nempe, ut major sit de peccato mortali graviore, quàm de minùs gravi. Hinc tamen non sequitur, quòd de inæqualibus peccatis elici debeant inæquales, & distincti actus doloris, nam idem dolor virtute major vel minor est pro majori vel minori gravitate peccatorum, dum fertur in singula: *Sicut qui aliquam communitatem diligit; virtute singulos diligit, plus & minùs, secundum eorum ordinem in bono communi.* Inquit *D. Thomas* q. 3. Supplem. a. 3. ad 2.

10. An dolor contritionis debeat esse summus intensivè, seu, an debeat elici cum omni conatu, & intensione possibili?

R. Neg. Cum enim per Dei gratiam possit quis semper magis ac magis Deum diligere, & peccata detestari, dolor iste intensivè summus, hoc est, quo non possit dari intensior, non est possibilis.

II. An saltem dolor de malo peccati debeat esse *intensivè* major, quàm dolor de omnibus aliis malis?

R. Affirm. Perindè enim ut tenetur homo Deum diligere super omnia *ferventiori*, & *intensiori* affectu, quàm quodlibet bonum creatum (quod dictum est Tract. de Carit. cap. 2. num. 9.) ita quoque debet ferventiori affectu doloris detestari peccatum, quàm quodcumque malum, ita ut proponat in genere potius pati quidlibet, quàm Deum mortaliter offendere.

Dixi, requiri dolorem *intensivè* majorem, &c. eam *intensionem* intelligens, quæ se tenet ex parte *affectûs rationalis*, seu *animi*, ut non turbentur ii, qui putant se non satis dolere de peccatis, dum in parte *sensitiva*, seu *animali* majorem dolorem, horroremve sentiunt de aliis malis.

Dixi quoque: ita ut proponat *in genere* potius pati quidlibet, quia necesse non est explicitè comparare peccatum mortale cum omni alio malo in *specie*, puta cum *ardoribus sempiternis*, Martyrum tormentis, &c. & per actum explicitum eligere ejusmodi mala perpeti potius, quàm admittere malum peccati mortalis: similes enim *comparationes*, vel, ut vocant, *appretiationes explicitæ* natæ sunt pusillis causare negotium, non operosum modo, sed sæpè etiam noxium.

12. An ad fructuosam contritionem necessarii sint formales actus *Fidei* & *Spei*, seu, an præceptum Divinum de eliciendo *formali* & *explicito* actu *Fidei* (idem est de actu *Spei*) hic & nunc obliget sub mortali, quando quis accedit ad Sacramentum Poenitentiae?

R. Solent boni fideles, dum ad Sacramenti susceptionem se comparant, in tam sanctos actus quasi ultrò prorumpere, eosque exactiores Confessarii poenitentibus suis consultò suadent; non ausim tamen ita necessarios dicere, ut eorum defectu contritio infructuosa sit, eos in Sacramenti susceptione, seu ex ignorantia, seu inadvertentia *actualiter* non eliciens,

peccet mortaliter ; alioqui fatendum (quod durum est) non valere , atque adeò iterandas esse *Confessiones* , si contritioni *actualem* Fidem & Spem quoquo modo defuisse contigerit.

13. An ergò ad justificationem non requiratur fides Christi Redemptoris , & aliorum , quæ necessitate medii credenda sunt ?

R. Requiritur omninò ; sufficere interim potest , si fides ista *virtualis* sit , seu ante elicitam *moraliter* , & *virtualiter* adhuc perseveret. Quod de *Fide* , idem quoque dicendum de *Spe*. Undè dum *Trident.* dicit , quod *contritionis motus demùm præparet ad remissionem peccatorum , si cum fiducia Divinae misericordiae conjunctus sit* , solum vult , quòd frustrà contritionem eliciat in ordine ad peccatorum remissionem , qui hanc vel *actualiter* , seu *explicitè* , vel *virtualiter* , seu *implicitè* non sperat per Divinam misericordiam obtinere.

14. Quid dicendum ad istam Synodum , dum Sess. 6. cap. 7. ex D. Thoma dicit , adultos disponi ad justificationem per *actus* fidei , timoris , spei , & dilectionis ?

R. Agit illic S. Synodus de adultis , utique infidelibus ad Baptismum sese disponentibus ; in quibus non mirum , si desideretur fides *actualis* , cum enim eam nunquam antea elicuerint , non possunt tunc adhuc habere *virtualem* , quàm habere possunt , & saltem habere debent , qui se disponunt ad Sacramentum Poenitentiae.

15. Quale propositum non peccandi de cetero requiritur cum contritione ?

R. Requiritur (nisi aliquid excuset) propositum *formale & explicitum* : Tridentina namque Synodus *propositum* , à dolore accuratè secernens , fatis declarat utrumque requiri *aqualiter* ; certum verò est , (nisi etiam sit quod excuset) de necessitate requiri *dolorem formalem & expressum* ; ergò , &c. & vel ideo

laudandi sunt Confessarii, qui poenitentes, præsertim rudiores, de proposito prius interrogant, quam absolvant.

Dixi : *Nisi aliquid excuset*, quia sicuti, dum peccatum aliquod memoriæ excidit, sufficit de eo dolor *virtualis*; sic etiam, dum inadvertentia, perturbatio mentis, aut angustia temporis faciunt, ut nulla occurrat cogitatio de modo vivendi impofterum, videri possit sufficere propositum *virtuale*, quod sinceræ contritioni semper intrinsecum est.

16. Quid dicendum de *proposito*, seu *voto* suscipiendi Sacramentum Poenitentiae?

R. Et istud, sub jam dicta limitatione debet esse expressum, nam Sacramentum hoc relapsis tam est necessarium, quàm nondum regeneratis Baptismus, qui (nisi quid excuset) necessarius est in re, vel in *voto explicito*; ergo, &c.

17. An etiam requiratur contritio, seu dolor de peccatis *venialibus*, ut ea in Sacramento Poenitentiae remittantur?

R. Affirm. Suprà enim cap. I. num. 8. monstratum est, juxta ordinariam Dei legem, generaliter requiri Poenitentiam, seu contritionem ad remissionem peccatorum venialium; nulla autem est ratio, ob quam id restringi possit, aut debeat ad remissionem tantum extra-sacramentalem.

18. Qualis requiritur in Sacramento contritio de venialibus?

R. Estò, uti perspicuum est, non debet esse æqualis illi, quæ necessaria est ad remissionem mortalium, quia tamen peccata venialia vera peccata sunt, & Deum offendunt, requiritur ad eorum in Sacramento remissionem contritio seu dolor, quo seriò, & quidem in quantum sunt offensa Dei, displiceant.

19. An cum Sacramento sufficiat de venialibus dolor aliquis *generalis* vel *implicitus*?

R. Neg. Non magis quàm sufficiat generalis Confessio, quàm quis v. g. diceret: *peccavi*; requiritur ergò dolor *explicitus*, determinatè respiciens ea in specie peccata venialia, quæ memoriæ proponuntur, quorumque remissionem poenitens Sacramenti ope directè desiderat.

20. An ad venialium peccatorum in Sacramento remissionem requiratur etiam propositum?

R. Affirm. Non enim potest quis seriò dolere de peccatis, à quibus non proponit imposterum abstinere.

21. Quid ergò dicendum de illo, qui unà cum mortalibus confitetur quædam peccata venialia, elicitò solùm dolore & proposito, respectu mortalium?

R. Peccat, dum ex negligentia omittit dolorem, &c. de venialibus, quæ in Confessione exponit tamquam Sacramenti materiam: impedit enim partialem Sacramenti effectum; attamen non videtur peccare mortaliter, cum nihil desit Sacramento substantiale, adeoque reipsa subsistat, habeatque adhuc effectum suum principalem, qui est remissio peccatorum mortalium, de quibus seriò dolet.

Dictum est: *Quæ in Confessione exponit tamquam Sacramenti materiam*, quia si in casu minuta quædam, quæ nec meliores vitare solent, poenitens ad sui tantum humiliationem proponat, non peccabit omninò, quantumvis non habeat circa ea *propositum*. Prudentis proindè Confessarii est hinc explorare animum poenitentis, quem interim utiliter monebit, ne confiteatur defectus generales, qui nunquam absunt. Idem dicendum de eo, qui confitetur sola venialia, cum dolore & proposito itidem tantum elicitò respectu aliquorum.

22. Quid de illo, qui Sacramentaliter confitetur sola venialia, sine ullo dolore, aut proposito?

R. Si ex destinata voluntate, aut desidia crassa id faciat, non solùm omni fructu caret, sed etiam pec-

cat mortaliter, gravem inferens irreverentiam Sacramento, quod ita voluntariè reddit irritum, omnique effectū vacuum.

Ceterum si id solum accidat (& fortè non rarò reipsa sic accidit) ex negligentia quadam modica, nullum quidem fructum percipiet, non videtur tamen mox peccare mortaliter, imò ne venialiter quidem, si hoc ipsum fiat cum bona fide, aut ex inadvertentia, & ita, inquit Steyart, *non tam citò mortale sacrilegium est formidandum, estò quandoque infructuosum sit Sacramentum, quod alioqui multum absterreret homines à confessione venialium.*

23. An defectu contritionis Sacramentum Poenitentiae possit esse *informe*, hoc est, an possit Sacramentum quoad *valorem* subsistere, & non conferre effectum gratiae?

R. Neg. Cum enim, ut jam suprà cap. 2. num. 16. dictum est, *contritio* sit pars Sacramento Poenitentiae *essentialis*, ubi ipsa deest, non potest Sacramentum ullo modo quoad *valorem* subsistere.

24. An saltem ille, qui invincibiliter ignorat articulum fidei necessitate medii necessarium, non possit suscipere Sacramentum *validè*, sed *sine effectū*?

R. Neg. Fieri enim (juxta ordinariam Dei legem) non potest, ut sine fide necessitate medii necessaria, sine qua *impossibile est placere Deo*, sufficientem Sacramento contritionem eliciat.

C A P U T V.

De Confessione secundum se, ejusque necessitate.

I. Quid est Confessio Sacramentalis?

R. Describi potest: *Accusatio sui à poenitente de peccatis propriis facta Sacerdoti, ad obtinendam eorum in Sacramento remissionem?*

2. An Confessio sit medium jure naturæ necessarium ad remissionem peccatorum?

R^x. Neg. Nam certum est, ante Legem Evangelicam peccatores remissionem obtinuisse sine *Confessione*.

3. Quo jure Confessio, lapsis in peccatum mortale, nunc necessaria est?

R^x Jure *positivo Divino*: Christus enim dando Apostolis, eorumque Successoribus potestatem *remittendi & retinendi* peccata, constituit eos peccantium *Judices*, qui, cum, incognitâ causâ, non possint ferre judicium, censetur consequenter legem tulisse ut sese peccatores accusarent de peccatis, quantumvis etiam *occultis*. Sic Christum intellexerunt antiqua *Concilia*, & unanimi consensu vetustissimi *Patres*. Sic etiam semper pertractârunt in Ecclesia Fideles. Vide *Bellarmin.* l. 3. de Pœnit. ut proindè meritò per Concilium Trident. Sess. 14. can. 7. jubeatur esse *anathema*, qui dixerit, Confessionem jure Divino non esse necessariam.

4. Quâ necessitate *relapsis* necessaria est ad salutem Confessio?

R^x. Necessitate *medii*. Christo nempè volente, ut post relapsum mortalem non sit aliud ad salutem *medium*, quàm Sacramentalis Confessio in *re*, vel saltem, dum aliter fieri non potest, in *voto*.

5. Si Confessio ita necessaria sit, quomodo eam potuit abrogare *Nectarius* Episcopus *Constantinopolitanus*?

R^x. Abrogavit ipse solùm Confessionem *publicam*, seu coram testibus, quæ, estò in Ecclesia, aut aliquibus saltem locis (dum talem disciplinam ratio temporum exigebat vel permittebat) fuerit in usu etiam respectu peccatorum occultorum; tunc tamen ob præsentium scandalum, aliaque incommoda non amplius expediebat: Confessionem verò *privatam*, seu *secretam*, soli Sacerdoti faciendam nusquam legitur abrogâsse *Nectarius*, sed neque ipsius in Episcopa-

tu Successor S. *Chrysostomus*, qui, licet Decessori suo consenserit (quod & fecerunt passim Ecclesiæ *Orientis*) in abroganda Confessione *publica*, variis tamen locis privatæ Confessionis necessitatem inculcavit.

Pari ratione respondendum, si objiciantur aliquot loca quorundam veterum *Patrum* asserentium Confessionem non esse necessariam.

6. An præceptum Divinum de Confessione obliget peccatorem mox à commisso peccato mortali?

R. Negat D. *Thomas*, & cum eo passim Theologi, quòd nempè præceptum de Confessione sit *affirmativum*, idque in materia merè *positiva*, adeoque non obliget *omni*, sed *aliquo* tantum tempore, quod, cum nullibi à Christo, qui legem tulit, expressum sit, restat, ut audiamus Ecclesiam, cui potestas relicta est determinandi tempora, quibus obligent positiva Christi præcepta in materia Sacramentali; at verò Ecclesia nullibi quoque assignavit primum tempus à commisso peccato, quo obliget præceptum Confessionis; ergò, &c.

Accedit communis sensus fidelium, qui existimant se satisfacere præcepto Christi, si confiteantur eo tempore, quo confitendum esse determinavit Ecclesia.

Simile est in præcepto Christi de suscipiendo Baptismo, in quod non censebantur olim impingere *Catechumini*, dum Baptismi susceptionem differebant usque ad tempus, illius dispensationi ab Ecclesia item destinatum.

Ceterum, ut non sit novum, & grave peccatum non confiteri primâ opportunitate post lapsum, equidem non ex uno capite, peccantibus noxium est, Confessionem differre de die in diem, ac propterea optimè à Confessariis & Concionatoribus monentur fideles, ut lapsi, quantocyùs per Confessionem resurgant, ne, dum sibi crastinum pollicentur, subito præoccupati die mortis, invenire non possint spatium Poenitentiae.

Adhæc, si dilatâ Confessione, periculum sit ruendi in nova peccata (quod periculum adhuc majus est, dum peccator maturatâ contritione se non convertit ad Deum) item, si specialis sit metus obliviscendi quædam peccata, per accidens obligatio esse potest non differendi Confessionem.

7. Dic ergò, quoties *per se* obliget præceptum Confessionis juxta determinationem Ecclesiæ?

R. Quotannis saltem semel: ita enim ex Concilio *Lateranensi* decernitur capitulo: *Omnis utriusque sexûs; cujus sunt verba: Omnis utriusque sexûs fidelis, postquam ad annos discretionis pervenerit, omnia sua solus peccata confiteatur fideliter, saltem semel in anno proprio Sacerdoti, &c.* Idem quoque statuitur in Conc. Trid. Sess. 14. Can. 8. Ubi dicit Ecclesia, *saltem semel in anno*, satis insinuat, optare se, ut sæpius fiat.

8. An, qui in mortali est, non teneatur adhuc aliàs ad Confessionem?

R. Affir. Nempe dum, undecumque id demum fiat, imminet periculum mortis. Præterea, dum suscipiendum est Sacramentum *vivorum &c.* sed obligationem Confessionis istis & similibus casibus communiter solùm volunt esse *per accidens*, ita ut *per se* satisfacere censeatur tam præcepto Christi, quam Ecclesiæ, qui confitetur semel in anno.

9. Quo anni tempore obligat præceptum Confessionis?

R. Liberum est confiteri quâcumque anni parte, modò inter unam & aliam Confessionem non plus quam unius anni tempus interfluat.

Ceterùm, laudabiliter solent Fideles, etiam illi, qui semel tantùm in anno confitentur, id facere circa tempus Paschale, dum nempe se disponunt ad *S. Communionem*, ad quam intra *quindenam* Paschalem obligantur.

10. Quandonam pueri tenentur ad Confessionem?

R. Dum peccaverunt mortaliter, quod facere possunt, dum pervenerunt ad *annos discretionis*, quâ discernere possint inter bonum & malum *morale*.

II. Quo ætatis anno censendi sunt pueri sic posse discernere?

R. Non potest istud exactè definiri. Hoc certum est, discretionem istam, adeoque & peccandi potentiam ipsis citiùs inesse, quàm aliquibus videri posset; præsertim, dum, mundo quotidie ruente in pejus, malitia plerumque ætatem prævenit, ita ut vulgo quoque in ore sit, *nullos esse jam pueros*; ac propterea optimo consilio solent pii parentes parvulos suos citiùs potiùs, quàm seriùs ad Confessionem mittere, ut Confessariorum ope sensim confiteri discant, & assuescant, estò in rigore adhuc fortè non debeant.

Collige citiùs adesse in pueris *annos discretionis*, in ordine ad *Confessionem*, quàm *S. Communionem*, quia ad hanc debent posse discernere inter *Corpus Domini* & *cibum profanum*, quod operosius est, quàm solùm discernere inter bonum & malum. Interim

Notant communiter, pueros non condemnari ad poenas, transgredientibus legem Confessionis statutas, nisi *pubertatem* ingressi sint, quia in dubio facilè pro illis præsumitur.

12. Quid faciat Confessarius in dubio, an puer, qui confessus est, reipsâ peccaverit?

R. Si solùm sit dubium de peccato mortali, & interim fati constet (quod faciliùs constare potest) eum saltem peccasse venialiter, absolvi potest, cùm peccatum veniale, ut dictum est, sit *sufficiens* absolutionis materia. Si vero dubium sit, an ullo modo peccaverit, fatiùs crediderim (extra periculum mortis) supersedere ab absolutione, donec clariùs aliquid eluceat, quàm eam sub conditione animo retentâ conferre super *materiam dubiam*.

Dico: *Extra periculum mortis*, quia in eo non modò potest, sed etiam debet absolvi puer, quantumvis solùm proponat materiam dubiam, dum scilicet aliàs moriendum illi esset cum periculo damnationis.

13. An ad Confessionem obligetur *mutus*?

R. Affirm. Nempe eo modo quo potest, puta per *scripturam* (si scribere possit) vel per *signa & nutus*, quibus solet mentem suam exprimere. Si peccatum aliquod non possit ullo indicio manifestare, excusatur propter impotentiam.

14. An præcepto Ecclesiæ ad Confessionem teneatur *peregrinus*, qui nesciens idioma Confessarii, confiteri non potest, nisi per *interpretem*?

R. Neg. Nam Confessio per *interpretem* aliquo modo est *publica*, quam Ecclesia non præcipit, undè dicto suprà capitulo: *Omnis utriusque sexûs*, dicitur: *Omnia sua SOLUS peccata confiteatur*, &c. ubi per particulam *solus* (licet non prohibeatur Confessarius interrogando juvare imperitum poenitentem) satis insinuat, quòd non debeat adhiberi *tertius* aliquis à Confessario distinctus.

Ceterùm, plures verisimile volunt, obligationem esse confitendi per interpretem (dum aliter fieri non potest) in articulo mortis; nam & tempore pestis, vel naufragii, inquiunt, ad absolutionem non sufficit, generalia quædam contritionis signa ostendere, sed *jure Divino* in speciali exprimendum est aliquod saltem peccatum mortale, etiamsi præsentibus aliqui sint audituri.

14. An præceptum de annua Confessione etiam illos respiciat, qui solùm peccaverunt *venialiter*?

R. Quandoquidem, ut dictum est, peccata venialia expiari possint remediis à Confessione, etiam in voto distinctis, & Ecclesia Confessionem præcipiens ubique videatur spectare sola *mortalia*, utpotè quæ *sola* jure Divino confiteri tenemur, speculativè

tivè agendo, non videntur ad annuam Confessionem obligari, qui tantum venialiter peccaverunt. Attamen in praxi aliud dicendum est, cum etiam potuerit Ecclesia præceptum suum etiam ad venialiter solum peccantes extendere, nec certò constet, quòd non extenderit, intutum est in casu Confessionem omittere, attento quod aliàs facilè quis posset eludere præceptum, dicendo se tantum peccasse venialiter.

16. An, qui per annum sæpius confessus est *venialia*, obligetur adhuc præcepto Ecclesiastico ad Confessionem, si circa finem ejusdem anni labatur in peccatum mortale?

Ÿ. Affirm. Alioquin enim non confiteretur semel in anno peccata mortalia, quorum est conscius, quod tamen facere tenetur præcepto Ecclesiæ.

17. An præcepto satisfiat per Confessionem voluntariè *nullam*, seu *sacrilegam*?

R. Neg. Non magis quàm præcepto S. *Communions* satisfiat per Communionem sacrilegam, utrobique enim est par ratio; undè & æqualiter res decisa est ab *Alexandro VII.* Vide, quæ suo loco dicta sunt de sacrilega Communionem, &

Collige, non satisfieri etiam per Confessionem, quam non est subsecuta absolutio; dum enim Ecclesia præcipit Confessionem, eam intelligit, quæ utilis sit, habeatque effectum suum. De eo, qui circa finem anni confiteri non poterit; item de eo, qui integro anno confessus non est, &c. resolvendum est juxta ea, quæ in simili dicta sunt de *Communionem*.

C A P U T VI.

De Integritate Confessionis.

1. **Q**uotupliciter potest esse Confessio *integra*?

R. Dupliciter, nempe *materialiter* dum exponuntur omnia & singula peccata mortalia, nondum *clavibus* debite subjecta, nullo prorsus ex-

cepto; & *formaliter*, dum ea mortalia proponuntur, quæ post diligens *examen* memoriæ occurrunt, estò unum vel plura ex *inadvertentia*, aut *ignorantia* inculpabili, vel denique ex alia iusta causa omittantur.

2. Quæ Confessionis integritas requiritur ad valorem Sacramenti?

R. Requiritur saltem integritas *formalis*, eamque ad valorem sufficere, admittunt omnes.

3. Qualem diligentiam adhibere debet poenitens in examine conscientiæ, ad hoc ut Confessio censeatur formaliter integra?

R. Ut minùs similem illi, quam adhibere solent homines in negotio gravis momenti, ita ut, attentis omnibus, censeantur in eo agere prudenter.

4. An diligentia ista debeat semper esse æqualis?

R. Neg. Ultrò enim apparet, majori opus esse diligentia illi, qui conscientiæ examen neglexit integro anno, quàm qui unâ tantùm hebdomadâ. Prætereà in subitaneo mortis periculo, &c. sufficit ea diligentia, quæ pro angustia temporis adhiberi potest, eadem tamen non sufficeret extra tale periculum: verbo, quæ diligentia in casibus particularibus sufficiens censenda sit, morali iudicio, attentis omnibus circumstantiis, relinquitur statuendum. Interim

Notent *Parochi*, alique, qui curam animarum habent, seriò monendos esse poenitentes, qui, cùm in rebus sæculi diligentes sint, in examine conscientiæ sæpè sunt desides.

5. Quomodo peccata mortalia, quæ post maturum examen memoriæ occurrunt, in Confessione exponenda sunt?

R. Quoad *speciem*, & quoad *numerum*; constat enim Sacerdotes in hoc tribunali neque posse causam cognoscere, neque in poenis injungendis æquitatem fervare, si poenitentes *in genere* dumtaxat, & non *in specie* ac *sigillatim* peccata sua declarent. Trid. Sess. 14. cap. 5.

6. Quid agendum illi, qui non potest determinatè assequi numerum peccatorum suorum?

R. Conetur is assequi numerum verisimiliorem, quem Confessario exponat sub his, aut similibus clausulis *plus vel minùs, circiter &c.* Quod si postea recordetur numeri *determinati*, videaturque eum excedere alterum à se expositum, tenebitur confiteri excessum, quia numerus mortalium, quantum possibile est, determinatè exponi debet, & particulæ istæ *plus vel minùs* non augent determinatè numerum, cui conjunguntur, sed sub incerto solùm & indeterminatè insinuant aliquod augmentum, vel decrementum.

7. Quid si nequidem assequi possit numerum verisimiliorem?

R. Tunc exponet indicia, aut circumstantias, determinando, v. g. tempus, quo in certæ speciei peccatis, puta *usura, fornicationis, &c.* versatus est, declarando, quoad fieri poterit, quoties in die, hebdomada, vel mense labi consueverit, ut vel sic Confessarius aliquam saltem notitiam habere possit. Speciales interim in istis peccatis foeditates, si quas admiserit, tenebitur aperire.

8. Quæ peccatorum circumstantiæ ad integritatem Confessionis exponendæ sunt?

R. Certum est, juxta Trident. Sess. 14. cap. 5. exponi debere eas, *quæ peccati speciem mutant*; quòd nempè *sine illis peccata ipsa nequè à pœnitentibus integrè exponantur, nec iudicibus innotescant, & fieri nequeat, ut de gravitate criminum rectè censere possint, & pœnam, quam oportet, pro illis imponere.* Supponi tamen debet, quòd *species peccati, quæ ratione circumstantiæ actui principali accedit, mortalis sit.*

9. Quare addis: *Supponi tamen debet, &c.?*

R. Quia non omnis circumstantia *speciem mutans* necessario *mortalis* est; fieri enim potest, ut mortali-

ter peccans die *Festo* leviter solum impingat infantilitatem diei, quo casu circumstantia *quando*, seu *temporis sacri* addet quidem principali peccato *novam speciem*, sed, cum ea gravis non sit, non magis in Confessione exponenda est, quam aliud quodcumque peccatum *veniale*.

10. An etiam exponendæ sint circumstantiæ intra eandem speciem *notabiliter* aggravantes

R. In praxi pro certo tenendum, eas debere in Confessione exponi, nam eadem ratio, quam Synodus Tridentina probat, confitendas esse circumstantias *mutantes speciem*, etiam pro *notabiliter aggravantibus* militat; eo ipso enim quo circumstantiæ aliquæ peccati malitiam *notabiliter* aggravant, *notabiliter* quoque immutant causam poenitentis, adeoque & iudicium Confessarii, ita ut sine earum expositione *fieri nequeat*, ut de gravitate criminum rectè censere possit, & pœnam, quam oportet, pro illis imponere.

Atque ita furi centum florenorum non sufficit dicere, *Commisi furtum in materia gravi*, sed debet disertè dicere: *Furatus sum centum florenos*. Quod de circumstantiis *notabiliter aggravantibus*, idem quoque est de *notabiliter diminuentibus*, quas perindè confiteri oportet, ne scilicet poenitens accuset se de gravi additamento, cuius non est reus.

Porro, quæ sint circumstantiæ mutantes speciem, *notabiliter* aggravantes, vel diminuentes, dictum est Tract. de Act. Hum. cap. 6. n. 6. & seq. Interim.

11. Dic, quæ circumstantiæ generaliter in Confessione exponendæ sint?

R. Illæ, quæ morali iudicio continent malitiam gravem ab actu peccaminoso *disparatam*, vel saltem non ita conjunctam, ut possit Confessarius in illarum notitiam devenire, dum actus ipse exponitur.

12. An necesse sit confiteri peccata mortalia *incerta*, seu *dubia*?

R. Affirm. Idque five fit dubium de *substantia facti*, puta, an peccatum reipsâ commissum sit; five de *qualitate*, an nempè, quod commissum est, sit *mortale*, an *veniale*, five denique dubium de eo sit, an peccatum mortale antea legitimè in Confessione expositum sit. Nihil autem interest, seu præactis casibus dubium sit *negativum*, ut fit, dum suspenditur omne iudicium; seu *positivum*, dum ob rationes probabiles putatur peccatum non esse commissum, vel, si commissum sit, non esse mortale, &c. Indè ob similes rationes putatur esse commissum, &c. Ratio autem est, quòd tunc non confitens periculo se exponat celandi peccatum mortale, adeoque confitendi non integrè.

Nota tamen, peccata dubia proponenda esse tamquam dubia, non tamquam certa.

13. Quid de illo, qui peccatum suum expressit sub dubio, & postea certò rescit esse mortale à se commissum, ac nunquam antea in Confessione expositum?

R. Tenetur istud in sequenti Confessione tamquam certum proponere; quodlibet enim peccatum mortale in Confessione exprimendum est, prout est in conscientia poenitentis.

14. An, qui confessus est peccatum, de quo vel ipse, vel Confessarius, vel denique uterque dubitabat, essetne mortale, teneatur illud rursus confiteri, si postea certò cognoscat fuisse mortale?

R. Neg. Quia jam supponitur poenitens ingenuè exposuisse peccatum, prout à se commissum erat, relinquendo iudicium Sacerdoti, qui, licet dubitaret de gravitate, voluit nihilominus poenitentem absolvere à peccato isto, qualecumque demùm esset.

15. Quibus casibus licet facere Confessionem materialiter non integram?

R. His: 1. Dum post sufficiens examen peccatum inculpabiliter ignoratur vel ignorantia *juris*, vel *facti*. 2. Dum per mortem ex morbo, naufragio,

&c. imminemtem, aut per aliam quamcumque causam est impotentia *physica* materialiter integrè confitendi. 3. Dum ex Confessione alicujus peccati rationabiliter (quod rarò fit) timetur poenitenti, Confessario, aut alicui tertio malum grave. Denique toties Confessio materialiter integra non censetur præcepta, quoties, attentis omnibus, habetur justa ratio imperfectè confitendi.

Nota 1. Confessionem jam dictis casibus, estò non *materialiter*, esse tamen adhuc *formaliter* integram, atque adeò ad fructuosam absolutionem sufficientem.

Nota 2. Non esse licitum omittere plus, quàm postulat justa causa, quâ cessante, supplendum est in Confessione sequenti, quidquid mortale in præcedenti omissum fuit, estò cum aliis antea indirectè remissum.

16. Estne justa causa celandi peccatum, quod exponi non potest, nisi reveletur in eo *complex* Confessario notus?

R. Neg. Passim enim admittunt Theologi, peccati complicem revelari posse, & debere, dum aliter Confessio non potest fieri *integrè*, nec timetur aliud grave malum Confessioni extrinsecum; Confessionis namque integritas à Christo præcepta, ut minùs tam justa est ratio revelandi peccatum complicitis, quàm sit v. g. *fama*, *bona temporalia*, &c. ad quæ conservanda, ut omnes fatentur, licitè extra Confessionem revelatur occultum proximi crimen. Neque tunc censetur admitti *detractio*, nisi ut summum *materialis*. Interea

Adverte 1. teneri poenitentem, si moraliter possit, confiteri Confessario, cui complex ignotus est, ut nempe consulatur famæ proximi, quantum, salvâ Confessionis integritate, fieri potest.

Adverte 2. non licere confitenti prodere peccatum complicitis, vel cujuscumque alterius sine justa

causa, quod, si faciat, tenetur Confessarius eum monere, ut desistat, ac insuper de eo, quod à se malà fide jam dictum est, doleat, &c. Ex quo

Collige, Sacerdotem, qui intra Confessionem sine causa revelari sibi petit peccatum alicujus *tertii*, graviter peccare, & duplici quidem peccato, suo scilicet & illo, ad quod vult inducere poenitentem.

17. Quid si Confessarius ex Confessione unius jure, vel injurià cognoverit peccatum alterius mox v. g. confessuri?

R. Poterit hunc ut summum in *generalì* interrogare, vel monere de integritate Confessionis, non poterit tamen ipsum, quantumvis post omnia non agnoscat hoc suum peccatum (dummodo aliundè nihil obsit) sine absolutione dimittere: Confessio enim ista à Confessario pro integra habenda est, quidquid credat eam non esse talem respectu poenitentis.

38. Quid si Confessarius extra Confessionem certò noverit (puta si viderit) peccatum poenitentis?

R. Tunc non solum in speciali interrogare potest, sed insuper debet neganti (si certum quoque sit antea confessum non esse) ut prudens medicus, negare absolutionem, ne aliàs cum ipso poenitente obnoxius fiat sacrilegio.

19. Quid agendum illi, qui v. g. Patri suo exprobravit crimen *adulterii*?

R. Non videtur is, ut peccatum suum exponat, debere exprimere in specie crimen, quod exprobravit Patri, saltem si hic Confessario notus sit: neque enim Pater in casu est *complex*; neque causam dedit peccato, sed est tantum *objectum* illius; proinde volunt sufficere, si dicat poenitens: *Fui graviter contumeliosus in Patrem.*

CAPUT VII.

De aliis ad Confessionem spectantibus.

I. **A**N Confessio debeat necessario fieri voce humana ?

R. Neg. Nam qui per infirmitatem, aut aliter loqui non possunt, censentur sufficienter confiteri per *signa*, & *nutus*, in necessitate quoque per *litteras*, modò tamen absolutio detur *præsenti*, nam inter *absentes* hoc Sacramentum administrare semper illicitum, & invalidum est.

2. An sufficienter censeatur confessus, qui, misso nuntio, inclamavit Sacerdotem, cui demùm præsenti, morbo oppressus, nec *voce*, nec *nutu*, &c. potest quidpiam exponere ?

R. Affirm. Probat id tam vetus, quàm hodierna praxis Ecclesiæ tales constanter absolventis, & meritò; qui enim Sacerdotem inclamat, jam in genere reum se confitetur, quæ Confessio, præsente Sacerdote, censetur adhuc moraliter perseverare, atque etiam ad absolutionem sufficere, dum per impotentiam haberi non potest expressior.

3. An absolvi possit moribundus, qui hætenus *Catholicè* vixit, & nullum aliud jam dare potest, nec antea dedit indicium Confessionis ?

R. Affirm. Sic docent benè multi, & sic faciunt, Ecclesiâ non contradicente, passim omnes. Neque deest ratio; si quidem Catholica vita, saltem in extremis, habenda est pro tacita quadam Confessione, & voluntate suscipiendi Sacramentum reconciliationis, sine qua non solent ex hac vita discedere homines ejusdem professionis.

4. An justa de causa liceat confiteri per *interpretem* ?

R. Affirm. Quando scilicet poenitens per semetipsum immediatè confiteri non potest. Ceterum, con-

fiteri per interpretem (quod est suo modo *publicè*) nemo tenetur, ne quidem, ut apparet, in articulo mortis: etenim Confessio *publica*, neque à Christo, neque ab Ecclesia tamquam necessaria præcepta est.

Dico: ut apparet, quia (ut cap. 5. num. 14. adhuc insinuatum est) plures volunt, in articulo mortis obligationem esse, confitendi per interpretem, vel aliis audientibus, quod ad omnem securitatem etiam faciet in mortalibus existens, dum ad talem casum devenierit, generaliter saltem se reum fatendo, proponendo unum, vel plura peccata venialia, vel denique mortale aliquod, cui citra infamiam specialem humana fragilitas satis ordinariè obnoxia est.

5. Valebitne Confessio per *interpretem*, si hic non ritè exponat peccata poenitentis, sed mentiatur?

R. Affirm. Accusat enim se poenitens ex parte sua, quantum potest, nec obesse ei debet mala fides *interpretis*.

6. Quid si poenitens ipse confitendo mentiatur?

R. Si mendacium sit in re levi, nec poenitens mox peccat graviter, nec Sacramentum caret effectu suo, modò aliundè subsistat absolutionis materia, quod supponi debet; quia si quis sola confiteretur peccata venialia, eaque omnia malâ fide sibi affingeret, & impediret effectum Sacramenti, & peccaret mortaliter.

7. An confitentes indiscriminatim omnes semper interrogandi sint?

R. Neg. Constat quippe nullâ speciali interrogatione opus esse respectu eorum, qui seipsum satis integrè explicant, quod, an fiat, ex modo confitendi, aliisque circumstantiis dignosci potest; unde rem non necessariam, si non & odiosam, faciunt, qui quolibet poenitentes (saltem quos primâ vice audiunt) longis interrogationibus fatigant, vel cogunt ad Confessionem *generalem*.

8. Dic generaliter; quos poenitentes debeat Confessarius interrogare?

R. Illos, qui peccata sua omnia, quoad *speciem*, *numerum*, aut *circumstantias* necessarias vel non exponunt, vel non satis *perfectè*, vel denique ex quorum conditione, modo confitendi, &c. Confessarius prudenter dubitat, an non admiserint negligentiam aliquam in sui examine. Ex jam positis

Collige, officio suo deesse Confessarium, qui vix unquam aliquid interrogat, vel in concursu populi omittit interrogationes necessarias prætenu multitudinis absolvendorum, quo casu adhuc à poenitentibus omitti nullo modo potest integritas Confessionis, uti posse malè assererat Propositio ab *Innocentio XI.* proscripta.

9. Quandonam incipiet Sacerdos necessarias interrogationes?

R. Mox ut cessaverit loqui poenitens, qui sine interruptione primùm permittendus est per seipsum exponere quidquid potest, ne scilicet per prætaturam interrogationem confundatur illius memoria.

10. De quibus in Confessione interrogandus est poenitens?

R. De iis peccatis, in quæ verisimiliter lapsus est: proindè, ubi interrogationibus opus erit, exploret primùm Sacerdos (si ignoret) *conditionem*, seu *statum* poenitentis: an v. g. *mercator* sit, an *artifex*, *agricola*, *miles*, &c. ac tum eum interroget de peccatis; quæ plerumque consueverunt homines ejusdem conditionis committere.

De peccatis non passim notis ubi interrogandum videbitur, fiat generaliter implicitè, aut indirectè, ut interrogantem tunc demùm intelligat poenitens, dum reus est, quod præcipuè in carnalibus obtinet, in quibus, dum superfluâ, atque adeò etiam noxiâ curiositate descenditur ad minutas, & particulares

circumstantias, sæpè (non sine periculo imposte-
rùm) docetur poenitens peccandi modum, quem
nesciebat.

II. Quid agendum cum poenitente, qui, dum
ex se nihil confitetur, vult à Confessario interro-
gari?

R. Si talis, omnibus consideratis, ex negligen-
tia, vel alio suo vitio deprehendatur prorsus impa-
ratus accedere, paternè corripendus est, & propo-
sitâ ei obligatione suâ, humanissimis verbis dimit-
tendus. Si verò in sui *examine* diligens fuerit, & non
ex notabili defectu, sed vel ex erubescencia, vel
aliquâ potius animi perturbatione, nesciat ubi pri-
mùm incipere, interrogationibus juvandus est, ut
deinceps pergat, & per se, quantum potest, spontè
exponat; quo facto, si seriam voluntatem habeat
exponendi singulatim omnia, & insuper de iis do-
leat, &c. absolvi poterit; de similibus namque di-
cit Catech. Rom. *Quoniam Sacerdoti maximè timen-
dum est, ne semel dimissi, amplius non redeant.*

12. An poenitens quandoque interrogandus sit de
scitu necessariis?

R. Affirm. Tunc nempe, dum ex modo confi-
tendi, & vivendi, vel aliundè videtur ignorare ea,
sine quorum scientia non benè absolveretur.

13. Quid si quis deprehendatur hætenùs ignorasse
necessaria necessitate medii?

R. Cùm sine scientia, & fide necessitate medii
necessariâ non potuerit placere Deo, omnes præ-
cedentes ejus Confessiones, durante istâ ignorantia
factæ, fuerunt invalidæ, inutiles, ac præterea (si
ignorantia fuerit vincibilis) etiam *sacrilegæ*, quo ca-
su non solùm repetendæ erunt Confessiones, sed in-
super tenebitur poenitens se accusare de admissis *con-
fitendo*, & *communicando* sacrilegiis, uti de ignoran-
tia, cui tam diu, gravi suâ culpâ, fuit obnoxius;

nec talis, quantumcumque urgeat necessitas, absolvendus est, nisi satis instructus.

14. An etiam invalidæ fuerint Confessiones illius, qui hætenùs ignoravit ea, quæ scire debuit *necessitate præcepti*?

R. Si ignorantia fuerit prorsùs invincibilis, evidens est, eam præteritis Confessionibus non obfuisse; si verò fuerit *affectata*, adeoque & graviter culpabilis, Confessiones cum illa factæ certò habendæ sunt pro *irritis*, & proindè etiam iterandis; quod non perindè certò dicendum videtur, si ignorantia solùm fuerit ex culpa *levi*.

15. An mox absolvi possit poenitens, qui cum aliqua negligentia ignoravit necessaria necessitate præcepti?

R. Si ad ea quamprimùm discenda non acquieverit, aut aliàs à Confessario, &c. monitus diligentiam non adhibuerit, tam diu illi absolutio differatur, quoad huic officio satisfecerit; quod si nondum monitus fuerit, & de negligentia dolens, diligentiam promittat imposterùm, præmissâ debitâ instructione, absolvi potest, saltem si urgeat iusta aliqua ratio, qualis etiam esse potest timor, ne dimissus non redeat.

16. Quid si poenitens adeò rudis & hæbes sit; ut necessaria necessitate *medii* discere, aut retinere non possit?

R. Si talis per *Pastorem* suum, vel alios satis sæpè instruatur, ita ut ista discendi, retinendique impotentia deprehendatur provenire ex naturali complexione, vel intellectûs debilitate (quod præcipuè contingere potest in senibus) dum cetera adsunt, non est cur absolutio differatur, modò tamen præviè proponantur illi necessaria fidei mysteria, quibus de præsentī assentiatur, quantumvis nondum appareat postea retenturus; non enim ad salutem necessaria est *memoria*, sed *fides*.

17. Undè cognoscet Confessarius poenitentem laborare ignorantia involuntaria credendorum?

R. Ex eo, quod poenitens crebrò cupiat doceri; quod diligenter frequentet Ecclesiam, ut *Catecheses*, & *Conciones* excipiat; quod in Dei timore, & seriâ suæ salutis curiâ vivat, &c. si verò in jam dictis inveniatur negligens, indicium erit, ignorantiam illi esse culpabilem.

18. Quid de peccatis, quæ in præcedentibus aliquot Confessionibus per oblivionem omissa sunt?

R. Si peccata ista diligentiam examinandi effugerint, debent quidem, ubi memoriæ occurrunt, in prima Confessione exponi, non est tamen opus, præcedentes Confessiones repetere.

Dico: Si diligentiam examinandi effugerint, quia, si oblivio ob dissolutum nimis, remissumque examen, voluntaria fuerit, unâ cum peccatis omissis repetendæ erunt præcedentes Confessiones.

19. An, qui ab aliquot annis admisit peccatum mortale contra *jus naturæ*, quod tale esse nesciebat, adeoque hætenus confessus non est, dum jam rescit, teneatur non solum confiteri hoc peccatum, sed insuper repetere omnes Confessiones?

R. Si peccatum illud sit tantum contra *remotiora* juris naturæ principia, vel tale, de quo ne inter doctos quidem convenit, num graviter pugnet in jus naturæ, ita ut ignorantia fuerit saltem ægrè vincibilis, atque adeo peccati malitia, ne justo quidem examine deprehendi potuerit, ipsius *omissio*, stante tali ignorantia, non obfuit *formali integritati* Confessionis; supposito tamen, quod tempore, quo confitebatur, non fuerit isti peccato *actualiter affectus*, quia validè absolvi non potest, qui est in actuali affectu peccati mortalis.

20. Quid si peccatum omissum sit contra *propinqua* principia legis naturæ?

R. Cùm tunc ignorantia fuerit faciliùs vincibilis, potueritque debito examine deprehendi peccati malitia, saltem timendum est, ne Confessiones fuerint, omisso tali peccato, *invalidæ*. Quocirca hortandus pœnitens, qui unum, vel plura peccata in jus naturæ graviter, & immutabiliter pugnantiā *vincibiliter ignorans* omiserit, ut statum vitæ ad securitatem generali Confessione aperiat, quo generaliter quoque ab omnibus absolvatur.

Ceterùm, si Confessionum repetitio pœnitenti verosimiliter causatura sit grave corporis, aut animæ malum (puta noxios scrupulos, anxietates, &c.) non erit ad eam cogendus, estò aliquale dubium sit, an præcedentes Confessiones fuerint omninò *integræ*, lex enim *positiva* etiam *Divina*, saltem de qua dubitatur, an obliget, certò definit obligare, dum observari non potest sine gravi incommodo.

CAPUT VIII.

De Ministro Sacramenti Pœnitentiæ.

1. Q Uis est *Minister* Sacramenti Pœnitentiæ?

R. Solus *Sacerdos*; solis quippe Apostolis, eorumque in Sacerdotio successoribus dixit Christus: *Quorum remiseritis peccata, &c.* Patet id ex perpetuo usu, & sensu Ecclesiæ, quæ idcirco novissimè in Tridentino Sess. 14. Can. 10. anathema jubet esse eum, qui dixerit: *Non solos Sacerdotes esse Ministros absolutionis.*

2. Quare ergò *S. Cyprianus*, ut ex ejus Epist. 13. apparet, dedit *Diacono* facultatem absolvendi confidentes in necessitate?

R. Poterat ut summùm *Diaconus* ex ista permissione, absente in necessitate *Episcopo* & *Presbytero*, lapsos admittere ad pacem Ecclesiæ, absolvendo eos à *Censuris*, & fortè etiam à publicis pœnis. Patet ex eo, quòd ista absolvendi permissio daretur ad instantiam

Martyrum, ad quos lapsi, ab Ecclesia excommunicati confugiebant; proinde absolutio ista non erat Sacramentalis, nec per eam poenitentes à reatu culpæ liberabantur.

3. Quid de Confessione, quæ etiam temporibus *S. Thomæ* in necessitate fiebat *Laïco*?

R. Non caruit Confessio ista suâ utilitate, dum per eam poenitens prodebat Sacramenti desiderium, subibatque *verecundiam*, quæ est pars una poenæ peccato debitæ; dum denique illius occasione eliciebat contritionem, vi cuius dimittebantur coram Deo peccata, quæ Sacerdoti exponi non poterant. Et hâc ratione illa Confessio supplebat vicem Sacramenti, in tantum, ut *D. Thomas* q. 1. Suppl. art. 2. eam vocet *quodammodo Sacramentalem*; in rigore tamen non erat talis; nam idem *S. Doctor* ibid. a. 1. in ☉ disertè habet: *Solus Sacerdos Minister est hujus Sacramenti, & ideò ei soli facienda est Sacramentalis Confessio.*

4. An hoc ipso, quo quis Sacerdos est, sit etiam *Minister* hujus Sacramenti?

R. Neg. Sed is tantum Sacerdos est Poenitentiae Minister, qui ultra potestatem *Ordinis*, habet etiam potestatem *jurisdictionis ordinariam*, vel *delegatam*, sine qua Sacramentum hoc nec *licitè*, nec *validè* umquam administratur: ratio est, quod *remittere*, & *retinere* peccata (etiam sola venialia, aut mortalia aliàs remissa) sit actus *judicii & imperii*, quod in non subditum exerceri non potest.

Porro Ecclesia cuilibet Sacerdoti dat jurisdictionem, vi cuius potest quemlibet poenitentem, Sacramenti capacem, in articulo mortis à quibuscumque peccatis, quomodocumque etiam reservatis, absolvere; constat ex Trident. Sess. 14. cap. 7.

5. Quæ est potestas *Ordinis*, quæ *Jurisdictionis*?

R. Potestas *Ordinis* est illa, quam quilibet accipit, dum ordinatur Sacerdos, & secundum varios non

est aliud, quàm ipse *character*, qui in Ordinatione imprimitur, vi cuius quilibet Sacerdos recipit *absolvendi*, & *retinendi* potestatem, sed *remotam* tantùm, seu *impeditam* adhuc, defectu *subditorum*.

Potestas *Jurisdictionis* est eadem potestas *Ordinis*, quæ jam fit *expedita*, & *proximè* potens in actum exire, assignatis ab Ecclesia subditis, in quos exerceat Sacerdos, *absolvendo*, *retinendo*, vel ad poenas *ligando*, imperium.

6. Quotuplex est potestas *Jurisdictionis*?

R. Duplex: *ordinaria*, quæ habetur vi cuiusdam officii, cui annexa est *cura animarum*, puta *Episcopatus*, *Pastoratus*, &c & *delegata*, quæ non in vim similis officii, sed aliundè habetur ex *approbatione*, vel *deputatione* illius, qui *jurisdictionem* habet *ordinariam*.

Ordinariam jurisdictionem habet *Pontifex* in omnes fideles, *Episcopus* in suos *Dioecesanos*, *Pastor* in suos *Parochianos*, *Prelatus Regularis* in suos *Religiosos*.

7. An requiratur *specialis* approbatio Episcopi, ad hoc, ut *Parochus*, seu *Sacularis*, seu *Regularis* Confessionem excipiat suorum *Parochianorum*?

R. Neg. Hoc ipso enim quo quis ad munus, seu *Beneficium Parochiale* admittitur, censetur absolute, sine alia distincta approbatione *jurisdictionem* accipere, eamque, quamdiu manet *Parochus*, retinere in subditos suos, quorum Confessiones excipere potest, ubicumque etiam degant, modò non defierint esse illius subditi.

Additum est: *Eamque* (*jurisdictionem*) *quamdiu manet Parochus*, *retinere*, quia si desinat esse *Parochus*, desinit quoque habere *jurisdictionem*, ita ut nequidem in eadem *Parochia*, quamvis de consensu sui Successoris, possit audire Confessiones, sine nova approbatione Episcopi.

8. An *Parochi* possint Confessionem audire in alienis *Parochiis*?

R. Affirm. Dummodò Parochiæ sint in eadem Dioecesi, & consentiant earum Pastores. Pater ex communi praxi Pastorum, qui, dum coguntur abesse, solent sibi invicem committere curam propriæ Parochiæ.

9. Quid si vicinæ aliquæ Parochiæ sint in diversa Dioecesi?

R. Tunc non sufficit Pastorum se mutuò delegantium autoritas, sed ad hoc, ut uni liceat in alterius Parochia Confessiones excipere, debet intervenire approbatio, seu consensus Episcopi Dioecesani, de cujus mente, si dubitetur, ad securitatem petenda est expressa licentia. Ratio esse potest, quòd approbatus in una Dioecesi, non ideò censeatur approbatus in altera, uti post Tridentinum, & variorum Pontificum Decreta communiter docent Theologi.

10. Quid de Sacerdotibus non habentibus *Beneficium Parochiale*?

R. De illis decernit S. Synodus Tridentina: *Nulum, etiam Regularem, posse Confessiones Secularium, etiam Sacerdotum, audire, nec ad id idoneum reputari, nisi... ab Episcopis per examen, si illis videbitur esse necessarium, aut aliàs idoneus judicetur, & approbationem* (scripto, aut alio signo externo expressam) *quæ gratis detur, obtineat.* Sess. 23. cap. 15. de Reform.

Confessiones Secularium, inquit, ut pateat S. Synodum circa Regulares omnia relinquere in *jure antiquo*, quoad eorum Confessiones audiendas; unde non est hic opus approbatione Episcopi.

11. Qui possunt audire Confessiones *Regularium*?

R. Illi soli, qui ab eorum Superioribus (ordinariam scilicet in eos jurisdictionem habentibus) accipiunt commissionem, seu jurisdictionem delegatam.

12. An ab Episcopo approbari debeant Confessarii *Monialium*?

R. I. Si illæ subsint alicui Prælato Regulari, puta,
Tom. II. Q

Abbati, Provinciali, &c. ab hoc approbandi sunt earum Confessarii, non ab Episcopo (nisi id aliquibus locis præceptum sit) & minùs adhuc ab *Abbatissa, vel Priorissa, &c.* quia licèt hæ earum Superiores sint, non habent tamen Ecclesiasticam jurisdictionem, quam proinde nec possunt dare.

R. 2. Si Moniales subiectæ sint Episcopo, ab hoc approbari debent illarum Confessarii, & quidem approbatione *speciali*, in tantum, ut Pastor sine expressa Episcopi licentia non bene se immisceat Confessionibus Monialium in Parochia sua commorantium, quia in vim *Pastoratûs* nullam accipit in eas jurisdictionem.

13. An liceat Monialibus bis, aut ter per annum eligere Confessarium distinctum ab illo, cui ex dispositione Superioris ordinariè confitentur?

R. Neg. Nisi id concedunt *Statuta*, vel extraordinarius iste *Confessor* auctoritatem habeat ab Episcopo, vel alio respectivè earum Superiore. Interim

In *Jubileo* videntur Moniales posse eligere quemlibet approbatum pro isto loco, etsi non specialiter pro ipsis.

14. An approbatio, seu jurisdictio delegata cesset per mortem Episcopi eam concedentis?

R. Neg. Communi quippè consuetudine receptum est, ut jurisdictio, quæ sine temporis limitatione concessa est, post mortem Episcopi pergat durare, donec à Successore, vel alio auctoritatem habente, revocetur.

Posse autem approbationem quamvis illimitatè concessam, etiam sine causa, saltem *validè* revocari, (estò varii oppositum teneant) docetur communiùs, quòd scilicet *revocatio* non sit *censura*, aut propriè dicta poena, adeoque nec causam requirat, nec omnem juris ordinem. Ex his

Sequitur à fortiori, quòd possit Episcopus à *Decessore* suo illimitatè approbatum, de novo examinare,

in tantum, ut juxta S. Congregationis 26. Augusti 1628. sententiam, id etiam possit respectu *Parochorum*, qui ignorantiae suspicionem præbuerint. Interim

Putatur Episcopus, etiam Successor, limites suæ potestatis excedere, si omnes alicujus Monasterii Confessarios ad examen pro libitu revocet, aut à Confessionibus audiendis suspendat. Vide Bullam *Clem. X.* quæ incipit: *Superna*.

15. Quid si Episcopus Regulares aliàs idoneos, ex nescio qua causa, rejiciat, possuntne audire Confessiones sæcularium?

R. Potuerunt id olim ex privilegio, cui jam derogatum est per Trident. Sess. 23. c. 15. de Reform. ac deindè per *Alexand. VII.* proscribentem hanc: *Satisfacit præcepto annuæ Confessionis, qui confitetur Regulari Episcopo præsentato, sed ab eo injustè reprobato.*

16. Quis habet *titulum coloratum*?

R. Ille qui communi errore creditur habere *jurisdictionem*, quam tamen, ob occultum impedimentum, reipsâ non habet.

17. An Sacerdos cum titulo colorato validè absolvat?

R. Affirmant passim Theologi, quòd nempè isto casu censeatur Ecclesia supplere defectum, & jurisdictionem tribuere, ne aliàs gravia subeant incommoda fideles tali Sacerdoti bonâ fide confitentes. Ipse tamen Sacerdos impedimentum sciens, peccat graviter absolvendo.

18. Quid si quis communi errore putetur *Sacerdos*, qui non est?

R. Non valebit ab eo data absolutio, quippè quæ ex ordinatione Divina supponit *characterem Sacerdotalem*, cujus defectum supplere nequit Ecclesia.

19. Qui possunt sibi designare Confessarium?

R. Episcopi, adeoque & his Superiores; aliî item Prælati, sub quibus comprehenduntur etiam

Regulares, ut, puta, *Generales Ordinum*, *Provinciales*, *Abbates*, *Priores*, &c. non autem *Abbatissa*, nec *Priorissa*, &c. Vide cap. fin. de *Pœnit.* & *Remiss.*

Adhæc, tenetur quilibet servare peculiare ordinationes *Regule*, & *Statutorum* suorum, si quæ sint. *Parochi* possunt confiteri cuilibet Sacerdoti approbato, quod etiam possunt (si non de *jure*, saltem *consuetudine* non improbatâ) alii Sacerdotes *Sæculares*.

20. Quid de *vagabundis*, *viatoribus*, &c.

R. Possunt isti (more quoque per *Superiorum* vel expressum, vel tacitum consensum passim usitato) confiteri cuilibet auctoritatem habenti eo loco, in quo degunt tempore *Confessionis*; saltem, si iter non susceperint in fraudem, animo scilicet subterfugendi tribunal proprii Pastoris.

21. Ad quam *Parochiam* in ordine ad *Confessionem* pertinent illi, qui habent plura domicilia in pluribus *Parochiis*?

R. Ad illam, quam, dum confitendum est, actu inhabitant; cum enim non possint sine confusione simul pertinere ad plures *Parochias*, sola *actualis inhabitatio* facere debet, ut ad hanc potius spectent, quàm istam. Idem dicendum de *studentibus*, &c.

22. An *Parochus* subdito suo licentiam petenti, ad confitendum alteri, teneatur eam concedere?

R. Cum *D. Thoma*: Peccaret Sacerdos, si non esset facilis ad præbendam licentiam alteri confitendi; quia multi sunt adeò infirmi, quòd potius sine *Confessione* morerentur, quàm tali Sacerdoti confiterentur. Unde illi, qui sunt nimis solliciti, ut conscientias subditorum suorum per *Confessionem* sciant, multis laqueum damnationis injiciunt, & per consequens sibi ipsis.

23. An à *Parochis* sit petenda licentia faciendi *Confessionem*, etiam *Paschalem*, seu *annuam*, apud *Religiosos Mendicantes*?

R. Neg. Nam *Religiosi* isti (ab *Episcopis* appro-

bati) possunt in Ecclesiis & Monasteriis suis indiscriminatum, & quovis tempore Poenitentium Confessiones excipere, ex privilegio concessio à Summis Pontificibus, qui utique Parochorum Superiores sunt.

Porro, quamvis Religiosi extra Ecclesias suas, &c. per totam Diœcesim, in qua approbati sunt, absolvant *validè*, non debent tamen Confessiones excipere in domibus privatis, vel alibi contra voluntatem *Parochorum*, quos interim non convenit esse in consentiendo difficiles, uti nec esse solent, saltem pro Confessionibus *infirmorum*, apud quos, dum Confessarii Religiosi passim excubant, unà & portant partem oneris Parochialis.

24. Quæ sunt boni Confessarii Qualitates?

R. *Scientia, Prudentia, Caritas, Patientia, &c.* pro quibus consule Authores.

25. An Confessarius reneatur omnes *casus*, qui ad *moralem* spectant, mox posse resolvere.

R. Neg. Satis namque est, quòd in difficilioribus saltem noverit dubitare, & libros consulere, vel homines peritiores. Quin fieri potest, ut, casu nondum resolutio, prudenter absolutio impendatur, dum paratus est poenitens Confessarii iudicio postea declarando se conformare.

26. An Confessarius teneatur monere poenitentem qui ex ignorantia impingit in legem?

R. 1. Si ignorantia sit contra legem naturæ, vel aliàs graviter culpabilis, puta, si ex ignorantia non faciat ea, quæ officio, aut statui suo annexa sunt, instrui debet, & moneri, & si parère renuat, sine absolutione dimitti.

R. 2. Si ignorantia sit invincibilis, & prudenter arbitretur Confessarius, non secuturum fructum, dissimulandum est. Atque ita si mulier cum *impedimento dirimente* (quod invincibiliter ignorabat) contraxerit, consummaveritque Matrimonium, potest, imò & te-

netur Confessarius eam in bona fide relinquere, si ex revelatione erroris gravia incommoda oritura prævideat.

27. Quid agendum Confessario, qui, Confessiones audiendo, admisit defectum?

R. 1. Si defectus sit contra substantiam, puta, si absolverit sine jurisdictione, vel eum, quem iudicabat non sufficienter dispositum, &c. debet in Confessione (si redeat poenitens) vel, petitâ licentiâ, extra eam illum admonere de admissio defectu.

R. 2. Si Confessarius sine scandalo, aut gravi incommodo defectum aperire non possit, vel, si poenitentem non noverit, nec amplius redeat, debebit de commisso peccato dolere, poteritque relinquere in bona fide poenitentem in sequenti Confessione justificandum.

28. Quid si Confessarius ex malitia vel ignorantia culpabili omiserit poenitentem monere de obligatione restitutionis?

R. Debet intra, vel extra Confessionem, ei restitutionem injungere. Si & hoc omiserit, & poenitens ob illius moram factus sit impotens, fiet ipse Confessarius restitutioni obnoxius: est enim causa damni, quod ex officio impedire tenebatur, dum poterat.

C A P U T I X.

De Absolutione, seu Forma Sacramenti Pœnitentiæ.

1. **Q**UÆ est *Forma* hujus Sacramenti?

R. Sunt verba Sacerdotis super poenitentem prolata: *Ego te absolvo à peccatis tuis in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti. Amen.* Rituale Rom.

Dici non debet: *Ab OMNIBUS peccatis tuis*, quia falsum hoc esset, si, quod fieri potest, remittantur sola *mortalia*, non dimissis *venialibus*, vel saltem non omnibus, de quibus nempe non est conceptus dolor, &c. vel quæ non sunt in Confessione exposita.

2. Suntne omnia præacta verba absolutioni essentialia ?

R. Neg. In primis enim non necessario dici debet vox *ego*, quippe quæ in verbo *absolvo* sufficienter includitur. Præterea hæc, *In nomine Patris, &c.* juxta passim omnes non sunt essentialia, tum, quia ex nullo capite probantur à Christo requisita, tum, quod in variis olim hujus Sacramenti *formis* (certò tamen *validis*) verba ista defuerint, quæ interim addita sunt ab Ecclesia, ut *exertè* (quod alias tantum fit *implicitè*) significetur, Sacerdotem *ministerialiter* solum remittere peccata nomine & vice Dei, peccatorum remissionem interiùs auctoritate suâ *principaliter* operantis.

3. An saltem hæc, aut æquivalentia, *Te absolvo à peccatis tuis*, sint essentialia ?

R. In praxi habenda sunt tamquam talia, uti docent plures Theologi, in tantum, ut, qui aliqua ex illis omitteret, & peccaret graviter, & Sacramentum ipsum exponeret periculo nullitatis. Qui afferunt, Sacramenti formam consistere in his, *Ego te absolvo*, isti vel addunt *ly & cætera*, uti faciunt Concil. *Florent. & Trident.* aut saltem sequentia, *à peccatis tuis*, non excludunt, sed potius legentibus aliundè satis nota supponunt, quod de *D. Thoma, & Catech. Rom.* dici potest. Proindè

Si qui putent verba *te*, & *à peccatis tuis*, non esse essentialia, quod scilicet sola vox *absolvo* per *Confessionem*, aliasque *circumstantias*, in quibus pronuntiatur, & *peccata*, & poenitentis *personam* satis determinet, speculativum est, atque adeò à praxi alienum.

4. Quibus verbis, & quo modo ordinariè datur absolutio ?

R. Juxta *Rituale Rom.* Sacerdos, injunctâ Confesso salutari Poenitentiâ, primò dicit, *Misereatur tui omnipotens Deus, & dimissis peccatis tuis, perducatur te ad vitam æternam*; deindè dexterâ versùs poenitentem

elevatâ : *Indulgentiam, absolutionem, & remissionem peccatorum tuorum tribuat tibi omnipotens, & misericors Dominus. Amen.* (Hic aliqui demùm injungunt poenitentiam) *Dominus noster Jhesus Christus te absolvat, & ego auctoritate ipsius absolvo te ab omni vinculo excommunicationis, suspensionis & interdicti, in quantum possum, & tu indiges. Deinde ego te absolvo à peccatis tuis, in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs S. Amen. Passio Domini nostri Jhesu Christi, Merita B. Mariæ Virginis, & omnium Sanctorum, & quidquid boni feceris, & mali patienter sustinueris, sint tibi in remissionem peccatorum, augmentum gratiæ, & præmium vitæ æternæ. Amen.*

Si poenitens sit persona *Laïca*, omittitur verbum *suspensionis*,

In Confessionibus frequentioribus & brevioribus omitti potest *Misereatur, &c.* incipiendo, *Dominus noster Jhesus Christus, &c.* usque ad illud, *Passio Domini nostri, &c.*

Denique in gravi necessitate breviter dici potest: *Ego te absolvo ab omnibus censuris, & peccatis, in nomine Patris, &c.* Si in periculo mortis plures sint, qui singulatim absolvi non possint, dicatur super omnes: *Ego vos absolvo à peccatis vestris, &c.*

5. Quis est sensus verborum *absolutionis*?

R. Obvius est: *Ego, quantum est ex me, remitto tibi peccata tua.* In idem ferè recidit hîc: *Ego, quantum est ex parte Sacramenti, & ministerii mei, confero tibi gratiam remissivam peccatorum tuorum.*

6. An sensus iste verificetur, dum quis confitetur peccata, aliàs vel per *contritionem perfectam*, vel per præcedentem Confessionem remissa?

R. Affirm. Nam per absolutionem peccata ista reipsâ iterum remittuntur, conferturque gratia eorum *remissiva*: perindè enim ut possumus remissa aliàs peccata iteratò confiteri, ac de iis dolore, &c. (quod adhuc suprâ cap. 2. num. 10. dictum est) ita quoque possumus iteratò ab illis absolvi.

7. An etiam verus esse possit absolutionis sensus, respectu illius, qui hactenus non peccavit?

R. Neg. Absolutio enim dari non potest, nisi dolenti, & confitenti, qui autem nunquam peccavit, nec cum veritate dolere potest, nec confiteri, ergo, &c.

8. An absolutioni licitè quandoque adjiciatur *conditio*?

R. Affirm. Nempe in necessitate, puta, dum *puer*, de quo dubitatur, an per ætatem peccare potuerit, in mortis periculo confitetur; is enim sub hac conditione, *Si sis capax*, tacitè vel expressè concepta absolvendus est; *Adultus* item, de quo dubitatur, an adhuc vivat, absolvi potest sub conditione, *Si vivis*.

9. An absolutioni addi possit hæc conditio: *Si sis bene dispositus*?

R. Neg. Saltem ordinariè loquendo; Confessarii enim cùm *Judices sint*, debent dispicere, qualis sit poenitentium *causa*, & *dispositio*, in tantum, ut absolutionem dare non possint, nisi illis, quos prudenter existimaverint esse satis dispositos. Aliàs sanè facile fieret, ut absolverent quoslibet sine delectu, dum, non obstante dubio de poenitentium dignitate, non metuerent *sacrilegium*, aut *irreverentiam* Sacramenti, cui, adjunctâ tali conditione, crederent sufficienter provisum.

Dictum est: *Saltem ordinariè loquendo*, quia aliqui similem conditionem addi posse existimant, dum Confessarius, etiam extra casum extremæ necessitatis, de sufficienti poenitentis dispositione dubitat, & nihilominus ob graves rationes danda est absolutio. Ut ut sit

Notandum generaliter, nullum Sacramentum administrandum esse cum conditione, quam non probet piorum consuetudo, atque adeò nec praxis Ecclesiæ.

10. An forma hujus Sacramenti constare posset verbis *deprecativis*, v. g. his, aut similibus: *Ab-*

solve, Domine, hunc famulum tuum à peccatis suis?

R. Sub gravi peccato hodiè, Ecclesià præcipiente, utendum est verbis *indicativis*, tamquam convenientioribus, quippè exertè significantibus in hoc Sacramento exerceri *judicium*. Ceterùm, ex natura rei videntur sufficere verba *deprecativa*, qualibus, ut latè probat *Joannes Morinus* lib. 8. diu olim usi sunt *Græci*, & fortè etiam *Latini*, vide etiam *Erud. nostrum van Roy* hîc cap. 3. q. 3.

II. An absolutio pronuntianda sit ore Sacerdotis?

R. Affirm. Constat ex *Florentino* generaliter docente, Sacramenta perfici *verbis*, tamquam *formâ*; proindè absolutio *scripto*, aut alio *signo* à verbis distincto data, certò *invalida* est.

Adhæc debet Sacerdos, dum absolutionem profert, ut valida sit, esse poenitenti *præsens*; colligitur ex Decreto *Clementis VIII.* & communi consensu Theologorum. Porro præsentia, hîc requisita, morali judicio definienda est.

CAPUT X.

De Occasione, & Consuetudine peccandi.

1. Quid est *Occasio* peccati?

R. Est omne illud, quod natum est inducere ad peccatum, mortale scilicet de quo solo hîc agitur.

2. Quotuplex est *Occasio* peccati?

R. Duplex, una *proxima*, & est id, quod natum est frequenter inducere ad peccatum, altera *remota*. quod tantùm natum est id facere *rarò*.

3. Quotuplex est *Occasio proxima*?

R. Etiam duplex, nempe *proxima per se*, seu *absoluta*, quod natum est quempiam sæpè in peccatum pertrahere, *spectatâ communi hominum fragilitate*, &c. & *proxima per accidens*, seu *respectiva*, quod tale est respectu hujus *personæ*, ex speciali illius infirmitate, complexione, vel genio. Hinc

Collige, posse aliquid esse occasionem proximam respectu unius, quod solum est remota respectu alterius, & vice versâ.

4. Estne obligatio vitandi omnes occasiones peccati?

R. Neg. Cùm enim vix, aut ne vix quidem aliquid sit, quod non præstet occasionem remotam peccandi, deberet omnes tales occasiones vitaturus ex hoc mundo exire, ut in simili docet Apostolus 1. Cor. 5.

Ceterùm, quibus pro anima res est, solent, quantum possunt, vitare peccatorum occasiones, etiam remotas, & illas præsertim, quæ aliquatenus accedunt ad proximam.

5. Estne quandoque etiam licitum remanere in occasione proxima?

R. Affirm. Scilicet ob justam aliquam rationem, uti est 1. Dum est impotentia physica, eam deferendi, puta, si quis cum concubina detineatur in carcere. 2. Dum deferi non potest moraliter, hoc est, sine peccato, & sic non licet mulieri maritum deferere, quantumvis ob leves illius defectus soleat ei grande malum imprecari, &c. 3. Denique, dum deferi non potest, nisi incurrendo majus, aut saltem æquale peccandi periculum. His ergo & similibus casibus, qui in occasione proxima est, tenerur non locum mutare, sed animum, frequenti in primis oratione, aliisque mediis à prudenti Confessario suggerendis.

6. Quandonam generaliter deferenda est occasio proxima?

R. Dum moraliter deferi potest, quo casu nolens deferere, convincitur non habere propositum, vitandi peccata mortalia; imò ipsa voluntas in tali occasione permanendi, peccatum mortale est.

7. De qua occasione proxima id intelligendum est, absoluta, an respectiva?

R. De respectiva, quæ utique sola respectu cuius-

que in *particulari* dicenda est occasio proxima, ita ut ad rem non faciat, quid sit respectu aliorum.

8. An sit justa ratio hærendi in occasione proxima, dum deferri non potest sine incommodo corporali, jactura honoris, famæ, &c.?

R. Neg. Constat ex generalibus *Scripturæ* principiis, *Quid prodest homini, si universum mundum lucretur, &c.* Item: *Quam dabit homo commutationem pro anima sua?* Et: *Si oculus tuus scandalizat te, &c.*

9. Quid si denique deferri non possit sine scandalo proximi?

R. Nihilominus deferenda est, tenetur enim quilibet magis evitare ruinam spirituales propriam, quàm alienam, dum interim hanc tali casu non intendit, sed permittit, ut proinde meritò condemnârit *Innocentius XI.* sequentes assertiones: *Proxima occasio peccati non est fugienda, quando aliqua causa utilis, aut honesta, non fugiendi, occurrit. Et: Licitum est, quærere directè occasionem proximam peccandi, pro bono spirituali, vel temporali nostro, vel proximi.*

10. An poenitens debeat semper proximam peccandi occasionem actu deseruisse, priusquam licitè absolvi possit?

R. Si poenitens hætenus fidem non fefellerit, absolvi potest, ordinariè saltem, occasione nondum actu amotâ, dummodo seriò spondeat, eam primâ opportunitate amovere; si verò semel, aut iterum absolutus, deprehendatur violâsse datam fidem, ultrà absolvendus non est, nisi jam actu occasionem amoverit. Vide *S. Car. Borrom. Inst. Pastoral. c. 18.* item *S. Fran. Sales. Instruct. Synod. Tit. 9. c. 9.*

Simili quoque modo procedendum cum eo, qui debet ablata restituere, autolvere pia legata.

Dixi, *Absolvi potest, saltem ordinariè*, quia multi volunt, concubinarium nec semel quidem absolvendum esse, nisi actu (ubi id moraliter fieri potest)

dimiserit concubinam, quòd videlicet talis occasio afferat nimium relabendi, & vitio inhærendi periculum

11. Quid est *consuetudo* peccandi?

R. Est *propensio quædam ad peccandum, orta ex frequentibus actibus vitiosis.*

12. An teneatur poenitens peccati *consuetudinem* in Confessione exponere?

R. Affirm. Consuetudo enim, cùm ostendat voluntatem valdè corruptam, peccatum notabiliter aggravat, immutatque iudicium Confessarii, qui, ut prudens *medicus*, aliter curare debet consuetudinarium, quàm alium poenitentem. Proindè *Innoc. XI.* rectè proscripsit hanc: *Non tenemur, Confessario interroganti fateri alicujus peccati consuetudinem.* Hinc potest Confessarius, imò & tenetur, poenitentem interrogare de consuetudine, dum de ea suspicio est, uti faciliùs esse potest respectu personarum Confessarium sæpè mutantium; item respectu quorundam peccatorum, puta, *luxuriæ, blasphemiae, ebrietatis, &c.*

13. An poenitens, qui peccandi consuetudinem confitetur, possit mox absolvi?

R. Si poenitens iste hætenùs fidem non temeraverit, & jam primùm consuetudinem confitens, seriò doleat, spondeatque, se eam cum effectu velle abrumpere, adhibitis mediis à Confessario præscribendis, potest sine dilatione semel iterumque absolvi, perindè ut de eo dictum est, qui confitetur occasionem proximam.

14. Quid si post acceptam semel, iterùmque absolutionem adhuc relabatur?

R. Si pro virili adhibeat præscripta remedia, abstineatque notabili tempore à consuetis peccatis, esto aliquoties (multò tamen rariùs, quàm aliàs) relabatur, absolvi potest, dum *relapsus* ille fragilitati potius adscribendus est, quàm consuetudini, quæ jam displicet, quæque haud dubiè per Dei gratiam

Sacramento Poenitentiae propriam coepit diminui, per quam etiam, ut spes est, sensim in totum desinet.

Quocirca, poenitentibus inter alia valde opportunum contra consuetudinem, recidivam, & peccatorum occasiones remedium est *frequens Confessio*.

15. Quid si denique poenitens identidem monitus, nihilo fiat melior, sed potius, contra datam fidem, pergat addere peccata peccatis?

R. Tali amplius credendum non est, quantumcumque asserat, se dolere, &c. Eapropter Confessarius serio, sine asperitate tamen, eum admonebit salutis suae, ac propositis efficacioribus, ad peccatorum fugam, remediis, inabsolutum dimittet, nec prius absolvet, quam dederit *signa inchoatae saltem emendationis*.

Dum asserit *D. Thomas*, poenitenti *pro se & contra se* loquenti credendum esse, id demum verum est, dum Confessario non est ratio, credendi oppositum; nec aliud vult *S. Doctor*. Interim

Adverte poenitentem, de quo in quaestione, indilate absolvi posse in periculo mortis, quod à variis etiam extendi solet ad alios casus, in quibus est gravis ratio absolutionem non differendi, qualem v. g. esse volunt, dum Parocho saepius relapso celebrandum est, ut populus die festo Missam audiat, *ager* in extremis *Viaticum* accipiat, &c.

C A P U T X I.

De Casibus Reservatis.

1. Quid est *Casuum Reservatio*?

R. Est *jurisdictionis restrictio*, vi cuius Superior Sacerdoti potestatem absolvendi concedens, exceptit quaedam peccata, quorum absolutionem sibi, aut alteri specialiter deputando reservat.

2. Qualia peccata possunt reservari?

R. Dato, quod verisimile sit, absolutè reservari

posse peccata quælibet, saltem *mortalia*; convenit tamen (neque aliud fieri solet) reservari solum *graviora*, aut *atrociora*, nempè ratione majoris *damni*, *scandali*, &c. causantia maiorem perniciem.

3. Quo fine peccata in Ecclesia reservantur ?

R. *Ad Christiani populi disciplinam*, inquit Synodus Trid. Sess. 14. cap. 7. ut scilicet fideles cohibeantur à peccatis, quæ graviora esse, atque adeò graviore iudicio punienda noscuntur, dum non à communi- bus, sed solum à Superioribus, aut certè peritioribus Confessariis possunt remitti, perindè ut graviora esse dignoscuntur vulnera, quæ indigent peritiori- bus Medicis.

4. Qui solent Casus reservare ?

R. Illi, qui habent jurisdictionem *ordinariam*, solentque aliis concedere *delegatam*; tales sunt *Pontifex* respectu totius Ecclesiæ; *Episcopus* respectu suæ Diœcesis; *Superior Regularis* respectu Subdito- rum suorum. *Parochus* uti propriè non dat jurisdic- tionem, ita nec *reservat*.

5. Quot casus reservantur *Pontifici* ?

R. In Bulla *Cænæ*, quæ passim extat apud Autho- res, continentur 20. è quibus *hæresis* (etiam *occulta*, dummodo *externa*) & librorum Hæreticorum lectio in hisce partibus signanter usu venire possunt. Ex- tra dictam *Bullam* sunt alii præsertim quinque. 1. *Violatio immunitatis Ecclesiasticæ*. 2. *Violatio Clausuræ Monialium ad malum finem*. 3. *Violenta manûs injectio in Clericos vel Monachos*. 4. *Simonia rea- lis, vel confidentialis scienter contracta*. 5. *In duello pugnantes, vel ad istud provocantes*. Possunt autem hi quinque casus cum duobus aliis ex Bulla *Cænæ* desumptis, exprimi bino hoc carmine:

Hæresis, Hæretici Libri, Violator azyli

Clausura, Cleri, Simon, temerèque duellans.

6. Qui sunt Casus reservati *Episcopis* ?

R. Passim inferi solent *instructionibus*, quas accipiunt Sacerdotes, dum pro Confessionibus approbantur. Porro in *Diœcesi*, & *Provincia Mechliniensi* hodiè reservati sunt sequentes: 1. *Sodomia*, cum aliis delictis ejusdem generis gravioribus. 2. *Raptus virginum* sive ad copulam tantum, sive etiam ad Matrimonium. 3. *Homicidium voluntarium*. 4. *Incendium* (ædificiorum, segetum, &c.) *deliberatâ voluntate procuratum*. 5. *Simonia*. 6. *Hæresis*. 7. *Apostasia*, nempe à Religione v. gr. ad *Judaïsmum*, *Paganismum*, &c. 8. *Incestus* cum *Consanguineis*, aut *Sanctimonialibus*, subintellige *professis*. 9. *Injectio manuum violenta*, *deliberato proposito cum læsione*, in parentes facta. Nomine *parentum* intellige *Patrem*, *Matrem*, *Avum*, *Aviam*, & alios *Ascendentes*. 12 *Sortilegium*, pro *Magia* ejusque speciebus acceptum. 11. *Adulterium notorium* notoreitate facti, vel juris, & omnia delicta quæ *excommunicationem* (majorem) *annexam* habent.

His additur: "Advertendum est denique, quòd
 „ nullus Confessarius extra mortis periculum, licet
 „ alias habeat potestatem absolvendi à Reservatis,
 „ absolvere possit aut valeat à peccato quolibet
 „ mortali externo contra castitatem *complicem* in
 „ eodem secum peccato, nec ad hoc sit approbatus"
 Quia tamen absolutio *complicis* non reservatur *Superiori*, sed permittitur cuilibet Confessario non complici, dicendum est, eo casu non fieri propriè dictam reservationem. Interim prædictos casus metro sic exprimas:

Hæreticus, *Raptor*, *Sodomita*, *Incestas*, *Adulter*:
Incendens, *Perimens*, cum *Percussore Parentum*,
Sortilegus, *Simon*, *Apostata*, denique *Complex*.

7. Quæ generaliter observanda sunt, circa *Casum* Reservationem?

R. Peccatum, ut reservatum censeatur, debere esse *mortale*, *certum*, *externum*, & cum effectu perpetratum.

Dicitur

Dicitur *Mortale*, quia *penialia* (quidquid de eo sit, an reservari possint) reservari non solent: hinc si aliquod ex prædictis, vel ob materiæ parvitatem, vel ob defectum sufficientis advertentiæ solum sit *veniale*, reservatum non est.

Dicitur *Certum*, quia peccatum *dubium*, seu *jure*, seu *facto*, nomine peccati simpliciter dicti venire non solet in re odiosa.

Dicitur *Externum*, quia peccata merè *interna* (estò possint) actu non reservantur.

Dicitur denique *Cum effectu perpetratum*, quia reservato homicidio, non reservatur illius attentatio, vel mediorum applicatio, si mors non sequatur.

Adhæc, verba reservantis strictè accipienda sunt, nec extendenda ad casus non clarè comprehensos. Hinc, dum reservatur incestus cum *Consanguineis*, & *Sanctimonialibus*, non censetur comprehendi incestus cum *Affinibus*, voto *simplici* castitatis obstrictis, Religiosis *Viris* &c.

8. An poenitentem afficiat *reservatio*, si hanc invincibiliter ignoret?

R. Affirm. Perindè ut *impedimentum* Matrimonii afficit etiam *ignorantem*; aliàs Reservatio pro majori parte redderetur inutilis, dum plurimi eam ignorant. Nec benè consequentia trahitur à *censura*, quam, ut supponitur, non incurrit *nesciens*, quia Reservatio non est *censura*.

9. Qui Casus reservari possunt à Prælatis Regularibus?

R. Juxta Decretum *Clementis VIII.* quod incipit: *Sanctissimus Dominus*, & editum est 26. Maii 1593. referturque tomo 4. M. Bullarii inter Constitutiones *Urbani VIII.* Constit. 28. sunt hi:

Sortilegus, Proprius, Nocturnus, Apostata, Furtum, Luxurians, Cadens, Falsarius, Impediensque, Scribentes ad Prælatum, Perjurus, Abortus.

Ly Nocturnus designat nocte (sine licentia) egredientem septa Monasterii, etiam sine animo *apostatandi*.

Verbo *Luxurians*, intelligitur lapsus carnis opere (hoc est, adhibito aliquo externo medio, emissio item semine) consummatus.

Abortus comprehendit dantes consilium, aut auxilium, quamvis non sequatur effectus.

Furtum non tantum res communes Monasterii, sed etiam usui alicujus Religiosi concessas respicit. Cetera facilius intelliguntur.

Porro præacti casus vi Constitutionis *Clementinae* non declarantur *reservati*, sed solum *reservabiles*, ita ut *a Specialis reservatio* petenda sit ex cujusque Religionis *Statutis*.

Adhæc *Paulus V.* (si fides *Bassæo*, verbo *Casus reservatus*) Regularibus potestatem ademit reservandi casus *Clementis* Decreto non expressos.

C A P U T XII.

De Absolutione à Reservatis.

1. **Q**uis potest à reservatis absolvere in articulo mortis?

R. In isto articulo, undecumque ingruat, juxta *Trid.* suprà cap. 8. num. 4. citatum, omnis Sacerdos (sub quo pro praxi etiam intellige notoriè excommunicatum) potest absolvere quemlibet poenitentem, à quibuscumque *casibus*, & *censuris*, quæ ægrum à Sacramentis suscipiendis, & Ecclesiastica sepultura impediunt, quod addo, quia non potest tunc quilibet Sacerdos tollere suspensionem ab *Ordine*, vel *Beneficio*.

2. An in periculo mortis absolvere possit non approbatus, præsentè approbato?

R. Neg. Si *periculum mortis immineat*, inquit *Rituale Rom.* approbatusque desit *Confessarius*, quilibet Sa-

cerdos potest, &c. Idem quoque satis insinuat Tridentinum, dum pro ratione, ob quam cuilibet Sacerdoti tunc dans potestatem dicit, *Ne hac occasione aliquis pereat*, quæ ratio certè non militat, dum adest Sacerdos approbatus.

Eodem fundamento docetur, eum, qui solùm pro non reservatis approbatus est, nihil posse in *reservata*, dum adest, qui pro his admissus est.

3. An, qui in articulo mortis à casu reservato per simplicem Sacerdotem absolutus est, teneatur, si convalescat, postea confiteri Superiori?

R. Neg. Directè enim, & sine restrictione absolutus est ab eo, qui tunc habebat potestatem. Si tamen peccato isti annexa insuper erat *cenfura reservata*, puta, excommunicatio *major*, tenetur, qui convaleuit, quamprimum se sistere Superiori, non ut iterùm confiteatur, & absolvatur, sed, ut mandatis ejus pareat, quod si facere contempserit, in eandem *cenfuram* reïncidit. Cap. *Eos de Sent. Excom.* in VI.

4. An etiam in alia necessitate, ab articulo mortis distincta, possint Sacerdotes omnes à casibus reservatis absolvere?

R. Neg. *Extra quem (mortis) articulum*, inquit Synodus Tridentina, Sacerdotes, cùm nihil possint in casibus reservatis, id unum pœnitentibus persuadere nitantur, ut ad Superiores, & legitimos Judices pro beneficio absolutionis accedant. Per legitimos Judices, illos omnes intellige, qui à Superioribus acceperunt potestatem.

5. Quid agat ergò, qui peccato reservato obnoxius, metu gravis *infamiae, scandali, &c.* communicare, aut celebrare compellitur, nec alteri confiteri potest, quàm pro reservatis non approbato?

R. I. Aliqui putant Confessarium in casu directè posse absolvere à peccatis non reservatis, indirectè verò à *reservatis*, ac proindè pœnitentem facturum

securius, si inter alia ipsum etiam *reservatum* confiteatur, eâ tamen lege, ut postea coram Superiore, aut ejus Delegato Confessionem reiteret.

R. 2. Alii contrâ volunt, eum ne *indirectè* quidem posse absolvere, defectu scilicet jurisdictionis, quam nec tunc accipit à *Tridentino* (cùm sit casus extra articulum mortis) nec aliundè habere supponitur, adeoque poenitentem satis securè facturum, si, pro viribus elicitâ contritione, communicet, celebretve, & Confessionem differat ad primam opportunitatem, perindè ut faceret, si deesset omnis Confessarius.

6. Qui possunt absolvere à casibus Apostolicæ Sedi reservatis?

R. Passim ii omnes (utique Sacerdotes) quibus data est facultas legendi libros *prohibitos*. Porro cùm, ordinariè saltem, nullum peccatum Pontifici reservetur, nisi ob annexam *censuram* ei itidem reservatam, qui ab hac potest absolvere, communiter etiam potest ab illo, & vice versâ.

7. An, ubi quis habet potestatem absolvendi à reservatis Pontifici, possit mox absolvere à casibus Bullæ Coenæ?

R. Neg. Cùm enim hi casus habeant reservationem *specialem*, pro absolutione quoque requiritur facultas expressior, quàm ordinaria, in tantum, ut existiment aliqui potestatem ordinariam absolvendi à casibus Bullæ Coenæ non hoc ipso valere, ad absolvendum eum, qui publicè *Calvinismum*, aliamve hæreticam Sectam professus est.

8. Quandonam à casibus Pontifici reservatis, absolvere possunt Episcopi?

R. Dum casus isti *occulti* sunt, à quibus Episcopi absolvere possunt *per se*, aut *Vicarium ad id specialiter deputare*. Ita *Trid.* Sess. 24. cap. 6. de Reform. addens: Sic tamen, ut in crimine hæresis id eis tantum, non eorum Vicariis sit permissum.

9. An huic Tridentini Decreto derogatum sit per Bullam Coenæ?

R. Rem esse incertam, cum aliqui affirmant, alii negent. Interea, quidquid de eo sit, constat, Episcopos Belgii, seu ex privilegio (quod ipsis ad instantiam *Philippi II.* Hispaniarum Regis ab Apostolica Sede concessum asserit *D. Neesen*) seu ex tolerato usu absolvere posse ab hæresi, etiam manifesta, idque tum per seipsos, tum per Vicarios suos, expresse tamen ad hoc deputatos.

10. An Episcopi etiam aliàs possint absolvere à peccatis *publicis* Pontifici reservatis?

R. Affirm. Dum, qui talibus peccatis obnoxii sunt, propter *etatem*, *sexum*, *debilitatem*, *pauperiem*, aut aliud justum impedimentum, moraliter loquendo, *Pontificem*, ejusve *Pœnitentiarum* convenire non possunt. Ceterum in casu dubii de sufficientia impedimenti, poterit Confessarius, qui in talem poenitentem inciderit, ad Pœnitentiarium Apostolicum scribere, ad obtinendam absolvendi facultatem.

11. An facultas absolvendi à casibus *Papalibus* etiam extendatur ad casus Episcopales?

R. Posset quidem Pontifex de plenitudine potestatis facultatem ita amplam concedere; non solet tamen eam extendere, nisi ad casus suos, ut proinde dicendum sit, requiri expressam licentiam Episcopi, ad absolvendum à casibus (idem est de *cenfuris*) ei reservatis. Hinc

Collige, sublatâ excommunicatione *Papali*, non censerì mox sublatam *Episcopalem* super eodem casu latam. Cap. *Tuarum*. 1. de Authorit. & usu Pallii.

12. An facultas absolvendi à casibus reservatis, ab Episcopo ordinario modo data, respiciat etiam casus *Papales*, qui jam *Episcopales* facti sunt?

R. Neg. Nam non censetur Episcopus jurisdictionem concedere, nisi circa illa, quæ *ordinariâ*, &

sibi propriâ potestate reservata sunt, nisi aliter exprimat; adeoque pro istis casibus desideratur quædam deputatio *specialis*.

13. Quid dicendum de eo, qui Superiori confessus est unum peccatum reservatum, & aliud itidem reservatum ex oblivione omisit?

R. Resolvunt passim authores, inquit Steyart, teneri illum quidem confiteri postea quod omisit, sed non superiori, quia reservatio sublata fit per Confessionem primam. Aliqui tamen, estò indirectè absolutum admittunt à reatu istius peccati, putant non esse sublatam reservationem, quòd nempè Superior eam non intendit tollere, nisi respectu peccati, quod poenitens in Confessione exposuit, simulque consistant absolutio à reatu peccati, & ejus reservatio. Ex quo patet rem hîc pendere ex mente absolventis. Interea

Satis certum putatur, eum, qui tempore *Jubilæi* in confessione inculpabiliter omisit peccatum reservatum, ab eo postea posse absolvi per quemlibet Confessarium, modò impleverit, aut dum confitebatur, implere decreverit omnia ad Jubilæum requisita.

14. An Superior possit audire sola reservata, & ab iis Sacramentaliter absolvere, remittendo poenitentem pro absolutione à non reservatis ad Confessarium inferiorem?

R. Neg. Sed tenetur audire omnia, quæ poenitens habet, alioquin, sicut in casu nulla esset, propter defectum *integritatis* Confessio, ita quoque nulla esset Sacramentalis absolutio sic dimidiata.

15. Quid de eo, qui Superiori, aut Delegato confitetur peccatum reservatum sine ullo dolore, &c.?

R. Talis non magis absolvitur à reservatione, quàm à reatu peccati: præsumi enim non potest, quòd Superior, aut alius ad hoc approbatus (etiam tempore Jubilæi) velit vel à reservatione absolvere quempiam sacrilegè confitentem.

16. Quid de *viatore*, qui habet peccatum in propria Dioecesi reservatum, quod in alia, in qua confitetur, reservatum non est?

R. Potest ille absolvi à quolibet Confessario inferiori ejus loci, in quo confitetur. Colligi id potest ex Tract. de *Legibus*, ubi dictum est, *viatorem* subjacere legibus locorum, in quibus pro tempore moratur, & tantisper eximi à legibus proprii *territorii*. Supponi interim debet, quod non sit profectus *in fraudem*, ad declinandum scilicet judicium proprii Superioris.

17. Quid faciendum Confessario, qui in Confessione audit peccatum reservatum, à quo non potest absolvere?

R. Tenetur mox poenitentem monere, ne pergat, remittendo eum ad *Superiorem*, aut aliquem ejus *Delegatum*, aut certè debet ipse à Superiore licentiam petere, absolutionem interea differendo.

18. An Confessarius dubitans de aliquo peccato, an reservatum sit, possit ab eo absolvere?

R. Si Confessario constet, Theologos communiter dubitare an peccato isti annexa sit reservatio, videbitur tutò posse absolvere, peccata enim sic dubia, ut cap. præced. num. 7. dictum est, non censentur reservata. Si verò Confessarius ex ignorantia dubitet, an peccatum sit reservatum, quod periti communius sciunt esse tale, non absolvat ab eo sine periculo sacrilegii; quod postremum quoque dicendum de eo, qui dubitat, an in reservata potestatem acceperit, aut ad tempus accepta jam non expiraverit.

Pro absolutione à casibus reservatis apud *Regulares*, videnda sunt cujusque Religionis *Statuta*, & signanter etiam Constitutio *Clementis VIII.* cap. præced. num. 9. citata.

CAPUT XIII.

De Sigillo Confessionis.

1. Quid est *Sigillum Confessionis*?

R. Est obligatio celandi ea, quæ ex *Sacramentali Confessione* cognoscuntur. Illa autem hic dicitur *Confessio Sacramentalis*, quam facit poenitens, ad se accusandum, & obtinendum *Sacramentalem absolutionem*, quantumvis hanc ob defectum dispositionis, aliamve causam reipsâ non consequatur.

Collige, non oriri sigillum ex *Confessione*, quæ fit non cum intentione suscipiendi *Sacramentum*, sed *Confessarium* pelliciendi in crimen, &c. quia talis *Confessio* non est *Sacramentalis*.

2. Quo jure obligat *Sigillum Confessionis*?

R. In primis *Jure Divino*, in quantum scil. sigillum oritur ex ipsa institutione *Sacramenti*, pertinetque (ut loquitur D. Thomas) ad quandam illius *significationem*, quæ in eo sita est, quòd remissio, quâ Deus in hoc *Sacramento* peccata delet, significetur per *silentium*, quo Sacerdos eadem quasi obliterat; undè violator sigilli, idem est & *Sacramenti*.

Præterea *Jure Ecclesiastico* obligat sigillum *Confessionis*, de quo semper in Ecclesia extitisse præceptum declarat *Concilium Lateranense*, violentibus *depositionem* decernens, & *perpetuam poenitentiam in arcto Monasterio*. Verba Concilii relata sunt Can. *Omnes utriusque sexûs*, de poenit. & Remiss.

Denique, obligat *Jure naturæ*, quo nempe tenetur homo creditum sibi arcanum non revelare, juxta illud Prov. II. *Qui ambulat fraudulenter, revelat arcana; qui autem fidelis est animi, servat amici commissum.*

3. An sigillum *Confessionis* strictius obliget, quàm sigillum *secreti naturalis*?

R. Affirm. Quia *secretum naturale*, etiam non

consentiente eo, qui servandum commisit, justis de causis revelari potest, immò & debet, puta, ad aver-
tendum à *Republica*, vel etiam à *privatis* damnum grave, &c. Arcanum verò Confessionis, nullius ob-
tinendi *boni*, vel vitandi *mali* causâ, invito poeniten-
te (etsi jam mortuo) violare umquam licet.

4. Qui ad Sigillum obligantur?

R. Primariò *Confessarius*, etiam *fictus*, deindè *In-
terpres*, cui poenitens dicit peccata sua, ut ille expo-
nat Sacerdoti. 3. Qui legit scedulam, quam poeni-
tens in ordine ad Confessionem conscripserit. 4. Qui
Confessionali vicinus confitentem audit, qui & pec-
cat mortaliter, si de industria auditurus accesserit.
Verbo generatim omnes sigillo obligantur, ad quos
seu ex Confessione, seu ex iis quæ in ordine ad ipsam
fiunt *immediatè*, vel *mediatè* pervenit notitia.

5. An frangat sigillum poenitens, qui revelat di-
cta Confessarii?

R. Neg. Cùm enim illius dicta non sint *Confessio*,
non potest ex iis, saltem propriè loquendo, nasci
obligatio sigilli. Ceterùm, cùm dicta ista perti-
neant ad sacrum hoc & arcanum tribunal, reveren-
tia iis habenda est, ut proptereà arguendi sint lo-
quaculi, qui in symposiis, aut aliàs Confessarium ob-
monendi modum, &c. ludibrio habent, qui haud
dubiè peccant mortaliter, si revelent ea, quorum
occasione Sacerdos pati posset infamiam, aut aliud
malum grave.

Excipe casum, quo Confessarius poenitentem sol-
licitaret ad *turpia*: istius enim dicta non possunt so-
lùm, sed etiam debent Superiori *denuntiari*.

5. Quotupliciter violari potest sigillum Confes-
sionis?

R. Dupliciter: *Directè* scilicet & *indirectè*. Viola-
tur *directè*, dum poenitens, aut tertius aliquis cum
suo peccato, ex sola Confessione cognito, *voce*, aut

alio *signo* expressè manifestatur. Violatur *indirectè*, dum ex notitia Confessionis aliquid dicitur, aut agitur, undè posset fieri conjectura, aut nasci suspicio, quempiam *mortaliter in genere*, vel *venialiter in specie* peccavisse. Hinc

Indirecta fractio sigilli censerì possit 1. Si dicat Sacerdos: *Hodiè mihi mulier confessa est adulterium*: illa enim *temporis*, *criminis*, & *qualitatis personæ* expressio facere potest, ut agnoscat^{ur} poenitens, vel saltem veniat in suspicionem. 2. Si ex Confessione dicat: in tali *loco*, vel *communitate* fiunt hæc, aut ista scelera; præterquam enim quòd infamet *communitatem*, suspectos etiam reddit illos, qui inibi sunt vitæ solutioris. 3. Si, auditâ Confessione plurium, unum laudet, aut dicat solùm esse confessum *venialia*, aliorum autem (estò par sit de ipsis loquendi occasio) nihil meminerit. 4. Si Confessionem audiendo suspiraret, dentibus frendeat, oculorum, aut manuum commotione adstantibus ingerat suspicionem gravioris peccati in confitente. 5. Si dicat, se huic, vel isti negasse absolutionem, quia id audientes, ut minùs putare possunt, poenitentem non fuisse dispositum. Porro poenitentis dispositionem esse materiam sigilli, omnes fatentur. 6. Si in specie revelet poenitentiam confitenti injunctam, puta, si dicat: *Huic injunxi octo dierum jejunium, septem Psalmos, &c.* quippè ex gravitate poenitentiae conjici solet gravitas peccatorum.

7. An violet sigillum, qui in genere de aliquo dicit: *Hic mihi confessus est sua peccata*, vel: *Confessus est venialia*?

R. Neg. Hoc ipso enim, quo quis ad Confessionem accedit, publicè profitetur, se exponere *peccata*, eaque saltem *venialia*. Dicere autem in specie: *Confessus est mendacium*, est directè frangere sigillum.

8. An, qui de notorio homicida dicit: *Confessus est homicidium*, impingat in sigillum?

R. Affirm. Loquitur enim propriè ex Confessione, quæ etiam peccati notitiam certiore facit, quàm sola *publicitas facti*, vel *juris*.

9. Quid si Sacerdos inter jocum referat peccata in Confessione audita, modum confitendi, &c. sine expressione personæ, aut aliarum circumstantiarum?

R. Si hoc non generet in audientibus *scandalum*, & *odium* Confessionis, saltem irreligiosum est ad oblectamentum adhibere, quod ex *Sanctuario* isto acceptum est; vereri proindè possunt tales Sacerdotes, ne partem habeant cum *Babyloniis*, qui { *Daniëlis* 5.) temulenti biberunt ex Sacris Templi Vasis.

10. An peccatum *complicis*, vel alterius *tertii*, quod poenitens in Confessione, jure, vel injuriâ exponit, spectet ad sigillum?

R. Affirm. Etenim ex peccato *complicis*, &c. natum est cognosci peccatum poenitentis, in tantum, ut per accidens sit, si in hujus notitiam non deveniatur.

Adhæc, si peccatum *Petri*, quatenus *Paulus* in Confessione illud revelat, non caderet sub *sigillum*; non caderet etiam peccatum *Pauli*, quatenus illud revelat *Petrus*: adeoque jam nullius peccatum, in quo plures partem habuerint, in Confessione celandum erit, quod dicere nefas est.

11. Quid si Sacerdos ex sola Confessione cognoscat poenitentem esse *spurium*, aut aliis defectibus occultis obnoxium?

R. Estò defectus isti peccata non sint, dum tamen occasione peccatorum exponuntur, celandi sunt tamquam materia *sigilli*: eorum enim revelatio non solum reddit Confessionem odiosam, sed sæpè etiam infert poenitentibus nocumentum.

Cetera, quæ incidenter tamquam nullo modo cum peccatis connexa in Confessione adduntur, non videntur ad sigillum pertinere; ab eorum tamen narratione (præsertim quæ sciatur fieri ex Confes-

sione) bonus quisque Confessarius abstinebit, dum certum est, optimè ei futurum, qui de iis, quæ sibi in Confessione dicta sunt, ne vel indirectè (extra casus, quibus id certò licet) umquam meminerit.

12. Quid faciat Sacerdos, qui in Confessione advertit, poenitentem occultè *hæresim* seminare, aut *conjuratorem* in *Rempublicam* moliri, nec potest eum inducere, ut desistat?

R. Non potest, uti per se patet, sine fractione sigilli reum prodere. Varii interim putant, quòd liceat illi, generatim Superiores hortari, ut vigilent, *esse lupum in grege*, &c. Mirum tamen si Superiores isti non intelligant Confessarium loqui ex Confessione, ipseque *reus*, ubi advertit, Superiores extraordinariè *advigilare*, *inquirere*, &c. non hoc ipso maledicat Confessioni, cujus occasione natam crederet istam *vigilantiam*. Videat proindè Sacerdos, an non in casu fatiùs fuerit, rem Deo committere, donec aliis indiciis prodatur latens malum.

13. Quid si confitens quidem doleat, & promittat ab erroris disseminatione, aut conceptâ conjuratione desistere, sed sint alii complices, per quos malum adhuc serpet?

R. Nec hìc probem generalem illam, de qua jam suprà, adhortationem.

14. Quomodo ergò se geret *Confessor*, si talis casus occurrat?

R. Vel poenitens tenetur, dum potest, malum quovis modo avertere, vel non tenetur? Si primum, & non possit alio modo avertere, quàm monendo Superiores, injunget ei Sacerdos, ut moneat, & facere nolentem, atque adeò *indispositum*, non absolvet; si non teneatur, non poterit ei Sacerdos revelationem in rìgore injungere, nec revelare nolentem sine absolutione dimittere, sed debebit malum, quod nonnisi notitiâ ex sola Confessione haustâ detegi potest, censeri sine remedio.

15. Quid si Confessarius crimen, quod confitetur poenitens, cognoverit aliundè?

R. *Propter scandalum vitandum* (inquit D. Thomas) *debet abstinere, ne de hoc loquatur, nisi immineat necessitas*, puta grave damnum *Ecclesiæ, Reipublicæ, &c.* quo casu ita utendum est scientiâ aliundè acquisitâ, ut nulla omninò fiat mentio auditæ Confessionis.

16. An Sacerdos, cui arcanum aliquod extra Confessionem, tamquam sub sigillo Confessionis, commissum est, violet sigillum, si revelet;

R. Peccat quidem graviter, sine magna necessitate arcanum hoc, quod sic celandum suscepit, revelando; in rigore tamen non violat sigillum, quia hujus obligatio ex Christi institutione consequitur solam *Confessionem Sacramentalem*.

17. An Sacerdos ad externam gubernationem possit uti notitiâ ex Confessione acceptâ?

R. Pro Regularibus in Bulla cap. 11. num. 9. citata statuit *Clemens VIII. Tam Superiores pro tempore existentes, quàm Confessarii, qui postea ad Superioris gradum fuerint promoti, caveant diligentissimè, ne eâ notitiâ, quam de aliorum peccatis in Confessione habuerint, ad exteriorem gubernationem utantur.* Hinc

Abbas v. g. ob crimen, seu aliquam indignitatem, quam ex sola Confessione cognoverit, non licitè amovebit quempiam à Prioratu obtendo, nec ab obtinendo impediet, dummodò aliàs habeatur *dignus*, essetque illum ad hoc *officium* promoturus. Item, Sacerdos ex sola Confessionis notitia non negabit *testimonium*, vel *suffragium*, etiam *occultum*, in ordine ad poenitentis promotionem, &c. Nec refert, quòd in casu *secreti suffragii* ignoretur negatio provenire ex Confessione; satis namque est, ut Sacramentum reddatur odiosum, quòd sciat poenitens fieri posse, ut occasione Confessionis non eligatur.

Et sanè aliàs dabitur libertas, revelandi multa ex

Confessione, si id liceat, dum nescitur, quòd revelatio ex illa proveniat.

18. An jam dicta etiam militent pro Confessariis *secularibus*?

R. Affirm. Nam non magis his, quàm *Regularibus* licet quidpiam agere, quod injuriosum esse possit Sacramento, aut poenitentibus.

19. An ergò semper sigillum violet Sacerdos, dum ex notitia Confessionis quidpiam facit, vel omittit, quod aliàs non erat facturus, vel omisurus?

R. Non semper: nam, salvo sigillo, potest specialiter studere, peritos consulere, orare, & orari jubere pro iis, quos ex Confessione noverit oratione indigere. Potest etiam, sumptâ aliundè occasione, exire domo, in qua scit sibi parari insidias, aut contrà, non exire, si malum paretur alibi. Verbo, potest sibi, suisque prospicere, modò nihil dicat, agat, aut omitat, ex quo vel indirectè in suspicionem venire possit peccator vel peccatum ejus: utitur enim in similibus casibus jure suo, &, ut supponitur, nec Sacramento, nec poenitentibus, nec aliis ullam facit injuriam.

20. An Sacerdoti liceat in *Concionibus* uti scientiâ ex Confessione acceptâ?

R. Affirm. Magna tamen cum cautela providendum, ne cum periculo scandali mentionem faciat Confessionis, vel (præsertim in minori communitate) sic dicat, ut possit quis fieri *suspectus*, aut *magis suspectus* de peccato, quod in Confessione exposuit.

21. An liceat cum Poenitente agere de peccatis ejus in Confessione propositis?

R. Affirm. Idque tum in præsentì, tum etiam in sequenti Confessione, quando scilicet id opus est, ad legitimam Sacramenti administrationem, vel ipsius poenitentis directionem, puta, dum ob *consuetudinem*, vel frequentem nimis in eadem peccata *relapsum*, differenda est absolutio &c.

Porro *sine necessitate*, aut notabili poenitentis *utilitate* loqui de peccatis in præcedenti Confessione expositis, quæ poenitens jam non tangit, natum est incutere superfluum ruborem, adeoque & odiosum est.

22. An liceat etiam cum eo agere extra Confessionem?

R. Neg. Nisi fortè consentiat; undè quando opus erit cum eo agere de præteritis, ob impedimentum v. g. *Communions*, *Matrimonii*, &c. vel expectanda est sequens Confessio, ad quam etiam invitare licebit, vel certè, si res urgeat, petenda opportunè licentia, loquendi extra Confessionem.

23. An ergo licentia, quam dat Poenitens, facere possit, ut liceat loqui de auditis in Confessione?

R. Affirm. Quia res tunc perindè se habet, ac si poenitensea, quæ in Confessione dixit, extra eam repeteret, ideoque Sacerdoti tali casu de iis loqui licet, non minùs, quàm cuilibet alteri eorum notitiam habenti sine Confessione.

24. An perindè sit, quomodo à poenitente detur ista licentia?

R. Neg. Sed debet dari 1. *Expressè*, quia licentia præsumpta non sufficit. 2. *Spontanè*, ut poenitens ad eam dandam nec vi, nec metu, nec importunis precibus, &c. urgeatur. 3. *Rationabiliter*, nempe ita in utilitatem poenitentis, ut intereà nulli *tertio* reddatur odiosum Sacramentum.

25. Quid dicendum de licentia, quam Sacerdoti dat poenitens, ad corripiendum *complicem* ex Confessione notum?

R. Licentia ista *irrationabilis* est, & Sacerdos, qui, eâ obtentâ, procedit ad correptionem complicitis (etiam illius, qui ad Confessionis integritatem revelari debuit) sigillum violare censendus est. Malum complicitis, quod aliâ viâ emendari non potest, censeatur, ut in simili supra n. 14. dictum est; sine remedio. Hinc

Collige, quàm importuni zelatores sint isti, qui complices, vel alios peccatores (quorum notitia ad Confessionis integritatem non pertinet) scire volunt, ut deindè, obtentâ à Pœnitente licentiâ, eos corripiant, vel, quod pejus est, Superioribus puniendos denuntient. *Perniciosa sanè praxis* (inquit Erud. Boudart) *non tantùm Sacramento, sed suis etiam authoribus, qui jacturam propriæ conscientiæ facientes, volunt mederi alienæ: si enim praxis ista locum inveniet, quilibet ultro videt, facilè futurum, ut criminatrices anus, detractionibus, si non & calumniis, repleant sacro-sanctum Confessionis tribunal, dum putabunt, se bene operaturas, si prætextu correctionis, &c. aliena peccata in Confessione aperiant. Absit iste abusus ab Ecclesia Dei,* inquit Malderus.

26. Quid respondere debet Confessarius, ubi interrogatur, an eum, quem reipsâ non absolvit, absolverit?

R. Si dicat: *Absolvi*, mentitur. Si dicat: *Non absolvi*, impingit in sigillum, ut supra n. 6. dictum est. Debet proindè in casu interrogantem eludere, increpare, &c. vel simpliciter dicere, se functum esse officio suo.

27. Quid si rogetur, reputetne hanc vel illam personam honestam, quam ex sola Confessione novit inhonestam?

R. Respondere potest, se eam reputare honestam, quod & facere debet, dum tacendo, aut aliàs daret interroganti causam suspicionis.

28. Quomodo scribet Sacerdos scedulam, Confessionis testem, quam dare tenetur v. g. *militi*, vel *famulo*, cujus absolutionem ex causa distulit?

R. Ad evitandum mendacium scribet hoc modo: *Hâc die... anni... Sacramentaliter mihi confessus est N. quod attestor &c.* nullam faciendo mentionem datæ, vel dilatæ *absolutionis*, quod in aliis quoque casibus observabit, in quibus absolutio fuerit data, ne scribendi

bendi varietas ad aliquibus gignat suspicionem.

29. Quid agat Confessarius, qui sub juramento interrogatur de crimine, sibi per solam Confessionem noto?

R. Jurare potest & debet, *se nescire*, quia crimen istud tantum novit *ut Deus*, porro ipse hic interrogatur *ut homo*, & ut talis reipsa nescit.

30. Quid si in casu rogetur, an crimen istud sciat ex Confessione?

R. Nec affirmare potest, ne frangat sigillum, nec negare, ne dicat mendacium; dicere ergo debet, impiam & sacrilegam esse ejusmodi interrogationem, ad quam nec *affirmative*, nec *negative* liceat respondere.

31. An in fractione sigilli detur parvitas materiae?

R. Neg. Unde peccaret mortaliter, qui deliberate proderet peccatum Poenitentis *veniale*: obligatio enim celandi in Confessione audita non in eo fundatur, quod peccata, quae celantur, sint magna, sed quod res maximi momenti sit, totum negotium Confessionis esse secretum, ne alioquin avertantur homines à Sacramento, quod cederet in gravem illius injuriam.

CAPUT XIV.

De Satisfactione.

1. **A**N homo pro poena *temporali* (quam, dimissa cum reatu culpae poenae *aeternae*, subeundam restare agnoscit omnis Catholicus) possit Deo satisfacere?

R. Affirm. Idque, seu per tolerantiam *malorum*, quae à Deo immittuntur, seu per *orationes*, *jejunia*, *eleemosynas*, aliaque pietatis opera sponte suscepta, seu denique per *punitionem* à Sacerdote in Sacramento poenitentiae injectam. Hæc qui negaverit, *anathema sit*. Trid. Sess. 14. Can. 13.

Collige Satisfactionem aliam esse *Sacramentalem*, aliam *extra-Sacramentalem*.

2. Undè Satisfactio nostra (quæcumque illa sit) habet virtutem suam ?

R. Ex Misericordia Dei, & Meritis Christi, in quo, sicuti *vivimus & meremur*; ita & *satisfacimus*, uti latè ostendit Trid. Sess. 14. cap. 8. proindè, quidquid in ordine ad Satisfactionem patimur, ut fructuosum sit, Christi Passioni & Meritis injungendum est, & in nomine ejus Deo ex caritate offerendum.

3. Quid est Satisfactio Sacramentalis ?

R. Est *punitio, quam in seipsum exequitur Pœnitens ex imperio Sacerdotis Sacramentale ministerium exercentis*.

4. Undè colligitur, Ecclesiam posse confitentibus injungere satisfactionem ?

R. Ex potestate, quam à Christo accepit, *retinendi* peccata, & *ligandi*, quam potestatem exequitur Sacerdos, non solum dum absolutionem negat, sed etiam dum Satisfactionem imponendo, *ligat ad pœnas*. Trid. loco citato.

5. In quo differt Satisfactio *Sacramentalis* ab alia ?

R. In eo, quòd prior, in quantum est pars Sacramenti, effectum causat ex *opere operato*; altera verò id solum faciat ex *opere operantis*. Præterea Satisfactio Sacramentalis, quia in ea Christi Passio & Merita specialiter operantur, ceteris paribus, restantem pœnam remittit uberius, quàm in alia non Sacramentali.

6. Quis est effectus Satisfactionis, quæ, prout saltem hodie fieri assolet, absolutionem subsequitur ?

R. Non solum remittit restantem pœnam temporalem, uti mox dictum est, sed etiam quatenus est in voto, cum aliis Sacramenti partibus, ex *opere operato* concurrit ad collationem gratiæ *primæ*, adeoque & ad remissionem *culpæ*, & pœnæ *æternæ*, ut insinuat D. Thomas 3. p. q. 90. art. 2. ad 2. dum ait Satisfactio

confert gratiam, prout est in proposito, & auget eam, prout est in executione.

7. Quomodo hoc dici potest, quandoquidem, dum culpa, & poena aeterna remittitur, Satisfactio nondum existat?

R. Estò non existat *physicè*, seu *in re*, existit tamen *moraliter*, seu *in voto*, & *proposito*, quod sufficit, ut illius intuitu conferatur & culpæ, & poenæ aeternæ remissio; perindè ut peccatori perfectam contritionem elicienti conferatur justificatio intuitu Sacramenti, quod in voto habet, sic & Passio, & Merita Christi futura influxisse censentur in justificationem *Abrahæ*, aliorumque omnium præcedentium iustorum.

8. An Satisfactio Sacramentalis deleat omnem poenam temporalem?

R. Neg. Nisi fortè tanta sit, ut correspondeat toti poenæ, quæ cuilibet peccato à Deo decreta est. Quandonam autem Satisfactio sit tanta, quis dicat? In hac porrò incertitudine meliùs facturus est is poenitens, qui graviores poenitentias sibi à Sacerdote injunctas libentiùs susceperit, impleveritque, dum certum est, per Satisfactionem Sacramentalem, quò major est, eò quoque majorem partem poenæ remitti, & quidem, ut mox dictum est, adhuc multò uberius, quàm per quamlibet Satisfactionem aliam, quæ interim negligenda non est. Quocirca juvabit, multiplicia hujus vitæ mala, quæ nusquam defunt, bono animo tolerare, ac aliàs insuper poenalitates ultrò assumere, Deoque, eo modo, quonum. 2. dictum est, offerre, ut, vel sic placatus, misericorditer avertat poenam aliàs infligendam.

9. An teneatur Sacerdos poenitentibus injungere Satisfactionem?

R. Affirm. Quia Christus Sacerdotibus potestatem *ligandi* concedens, unà voluit, ut, saltem dum fieri posset, eam exequerentur, injungendo satis-

factorias poenas. Pater ex perpetua Traditione, & praxi Ecclesiæ. Trid. Sess. 14. cap. 8.

Accedit, quòd Sacerdos, dum potest, Satisfactionem non imponens, Sacramento irroget gravem irreverentiam, quatenus ipsum reddit *integraliter mutilum*.

Dixi: *Saltem dum fieri posset*, quia, *infirmo* sensuum usu penitus destituto, in casu, quo absolvi debet, Satisfactio imponenda non est, nam quo effectu, aut fine imponeretur?

Tempore *Jubilai* injungendam esse Satisfactionem, ipse usus fatis docet.

10. An injungenda Satisfactio Pœniteni, qui, acceptâ absolutione, oblitus cujusdam peccati, mox redit ad eundem Sacerdotem?

R. Si danda sit nova absolutio, videtur quoque nova aliqua imponenda Satisfactio, nisi velis & pro hoc peccato denuò injungi posse eandem, quæ pro aliis peccatis antea injuncta erat, sed jam explendam tantò ferventiùs.

11. Quo tempore injungenda est Satisfactio?

R. Præscribunt Ritualia, ut injungatur ante absolutionem; prævia enim pœnitentis *acceptatio* uberius concurrit ad effectum Sacramenti. Si quis oblitus, eam solùm injungeret post absolutionem, non multum obesset, modò fieret moraliter in eodem *judicio*.

12. Quid pro Satisfactione imponendum est?

R. Communiter cum *D. Thoma* tradunt Theologi, illud debere esse aliquid *pœnale*, quod Pœnitentibus esse possit *primò*, ad præteritorum peccatorum *vindictam*, & *castigationem*. 2. Ad novæ vitæ *custodiam*. 3. Ad infirmitatis *medicamentum*; his namque finibus, juxta *Tridentinum*, Satisfactio Sacramentalis injungitur.

Porro corruptæ per peccatum naturæ passim *pœnale* esse solet, quod *bonum* est, ut intelligamus pro

Satisfactione imponi posse quoslibet virtutum actus, etiam *interiores*.

13. An Satisfactionis loco esse possit opus aliundè *debitum*?

R. Affirm. Nam ad opus satisfactivum non requiritur aliud, quàm ut *bonum* sit, & *pœnale*, quale esse potest etiam *debitum*; proindè licebit poenitenti injungere, ut *jejunium* v. g. vel aliud quidpiam, ad quod tenetur, referat ad finem *satisfaciendi*. Non facilè tamen sola talia imponenda sunt, sed iis addendum saltem aliquod opus *supererogatorium*, ne peccator videatur non fieri deterioris conditionis, quàm qui non peccavit.

Notent poenitentes, quòd Confessarius, dum opera quædam satisfactoria injungit, intelligendus sit de *indebitis*, nisi aliud exertè declaret.

14. Quot sunt præcipua operum satisfactoriorum genera?

R. Tria, nempe *Oratio*, *Jejunium*, *Eleëmofyna*, quæ utique tribus peccatorum generibus, *concupiscentiæ carnis*, *concupiscentiæ oculorum*, & *superbiæ vitæ* opponuntur.

15. Quæ est Poenitentia Canonica?

R. Quæ olim, pro illius temporis disciplina, juxta præscriptum *Canonum* (qui indè *pœnitentiales* dicti sunt) imponebatur. Hodie Canones isti, uti in usu non sunt, ita nec obligant; utile tamen est eos scire, & Poenitentibus sæpè proponere, ut ex illis *scelerum suorum gravitatem magis agnoscant* (Catec. Rom.) & injunctam hodierno more satisfactionem acceptent lubentiùs, & ferventiùs exequantur. *Canones* istos *pœnitentiales* vide ad calcem 3. partis *Decreti Gratiani*.

16. Quanta, & qualis hodie Satisfactio injungenda est?

R. Nullis id legibus determinatum est; optimè tamen in hanc rem decernit Synodus Tridentina his

verbis : *Debent ergò Sacerdotes Domini , quantum Spiritus & prudentia suggesserit , pro qualitate criminum , & pœnitentium facultate , convenientes satisfactiones injungere , ne , si fortè peccatis conniveant , & indulgentius cum pœnitentibus agant , levissima quadam opera pro gravissimis delictis injungendo , alienorum peccatorum participes efficiantur.*

Pro legitima igitur Satisfactionis determinatione considerata sunt duo , nempe *qualitas criminum , & facultas pœnitentium.* Per criminum *qualitatem* intellige eorum *speciem , gravitatem , & cetera accidentia.*

17. Quo fine hic attendenda est criminum *species* ?

R. Ut , eâ perspectâ , injungatur pœnitenti , quantum fieri poterit , proportionata Satisfactio , quâ scilicet puniatur in eo , in quo peccavit , quâque *peccati radix abscindatur* , ut loquitur *D. Thomas.* Sic prodigo , aut avaro eleëmofyna , luxurioso jejunium , &c. convenienter imponitur.

18. An ergo illi , qui in varias peccatorum species lapsus est , injungendæ sint variæ species Satisfactionum ?

R. Non est id necesse , nam per quodlibet unum ex tribus operibus satisfactoriis num. 14. citatis , satisfieri potest pro quolibet peccato , uti disertè asserit *D. Thomas* q. 13. art. 1. ad 3. nec negat ullus Theologus , Et quidem hodie satis passim pro quibusvis peccatis injungitur *oratio* , quo referri potest illud Apostoli : *Pietas ad omnia utilis est.* Posset quoque injungi *eleëmofyna* , de qua generaliter dictum est , *Peccata tua eleëmofynis redime.*

Ceterum in simili casu convenit injungi Satisfactionem , quæ præcipuè pugnet in eam peccati speciem , cui Pœnitens tenaciùs inhæret , quæque , omnibus consideratis , est illi nocentior.

19. Quorsum considerata peccatorum *gravitas , &c.* ?

R. Ut *pro mensura peccati sit & plagarum modus*; constat quippè, quòd pro gravibus & multis peccatis indicenda sit (per se loquendo) poena, & *quantitate* major, & tempore productior, quàm pro paucis, aut tantùm levibus.

Dicitur: *Per se loquendo*, quia non ob *corporalem* modò, sed etiam *spiritualem* Poenitentium infirmitatem fieri potest, ut pro gravioribus licet peccatis Sacerdos quandoque utiliter injungat poenitentiam solùm *leviorem*, dum & ipse Deus *arundinem quassatam non conteret*. Contrà pro minori peccato gravior poena subindè bene imponitur, *vel quia peccato unius difficiliùs potest resisti, quàm peccato alterius*; sicut *juveni imponitur pro fornicatione major poenitentia, quàm seni, quamvis minùs peccet*; *vel quia in uno peccatum est periculosius, sicut in Sacerdote, &c.* D. Thom. Supplem. q. 8. art. 7.

20. Undè metienda venit poenitentium *facultas*, quam expendi vult *Tridentinum* pro impositione Satisfactionis?

R. Ab eorum *statu, conditione, sexu, etate, dispositione, &c.* Hinc ob defectum *facultatis* cavendum, ne *pauperes* magnis *eleëmofynis*, *operarii*, vel *debiles* personæ *jejuniis, &c.* onerentur.

21. An Poenitentibus injungi possit Satisfactio *publica*?

R. 1. Ob crimen *publicum*, quod scilicet in multorum conspectu, & cum *scandalo* commissum est, pro modo culpæ poenitentia publica injungi potest, idque ab *Episcopo*, vel ejus *Officiali*, vel denique in *Tribunali Confessionis* ab ipso *Sacerdote*, ex judicio tamen *Episcopi*, qui *publica hoc poenitentia genus in aliud secretum poterit commutare, quando ita magis judicaverit expedire.* Ita Trid.

R. 2. Pro peccatis *occultis* (quidquid olim habuerit disciplina Ecclesiæ) *Pastoralia* passim vetant poe-

nitentias *publicas*, hoc est, eas, è quibus aut peccati *gravitas*, &c. colligi possit, vel oriri gravis suspicio.

22. Assigna aliquot in specie poenitentias, quæ pro peccatis occultis passim usu venire possint?

R. Auditio *Missæ*, Recitatio quorundam precum, Meditatio *Passionis Domini* & quatuor *Novissimorum*, Actus virtutum, nominatim *Fidei*, *Spei*, *Charitatis*, & *Contritionis*. Jejunium feriæ sextæ, Sabbathi, vel etiam aliarum dierum, saltem usque ad prandium. *Eleëmofyna*, quâ Poenitens alienas preces (præsertim *Missas*) aut etiam *jejunia*, &c. obtineat, *menstrua*, *hebdomadalis*, vel adhuc frequentior peccatorum Confessio, quæ præterquam quod habeat poenalitatem suam, optimum est & exploratum contra *occasionem proximam*, *consuetudinem*, & *recedivam* remedium. Adhæc

Nota 1. Pro criminum, & poenitentium circumstantiis posse ex prædictis, aut similibus injungi unum, vel plura, non tamen tam multa & varia, ut Poenitentis memoria confundatur, & oblitus partim omittat implere, quod jussum est.

Nota 2. Re exigente, satisfactionem posse quidem extendi ad *ensem*, vel amplius; convenit tamen priorem finire saltem cum sequenti Confessione.

Nota 3. Quando ob Poenitentis pusillanimitatem, &c. imponenda fuerit Poenitentia justo levior, bonum esse, si illi, quod injunctum *ex imperio*, aliud addatur implendum *ex consilio*, quod, ubi Poenitens pro sua libertate impleverit, rationem & effectum habeat Satisfactionis Sacramentalis, uti fortè etiam habebunt ea, quæ Poenitens in supplementum Poenitentiae ultrò subit, ipseque Sacerdos per hæc, *Quidquid boni feceris*, &c. in formula absolutionis exprimi solita, ad effectum Sacramenti acceptat.

Nota. 4. In Poenitentiis cavendum esse nimium rigorem, & saltem numquam injungendas esse ta-

les, ob quas Poenitens à Confessione deterreatur, quasque non libenter acceptet, nec sit verosimiliter impleturus; attento, facilius esse, rationem Deo reddere de *miser cordia* justo majore, quàm de nimia *severitate*, quod non *Eruditi* solum, sed etiam *Sancti* observârunt.

23. Qualis Poenitentia imponenda est *moribundis*?

R. Si sensibus adhuc polleant, imponendum eis est id, quod possunt præstare, puta, ut saltem contrito corde proferant Sacrosanctum nomen JESU; deindè ægritudinis molestias, ipsamque vicinam mortem ulterioris Poenitentiae loco patienter sustineant. Adhæc posset ipse Sacerdos, aut de ejus consensu tertius aliquis in se suscipere partem satisfactionis ab ægro alioquin præstandæ.

24. An ergò reverà possit unus pro altero satisfacere?

R. Afferit *D. Thomas, Catech. Rom. &c.* & certum est id fieri posse hoc sensu, quòd homo justus possit alteri mereri de congruo remissionem poenæ.

Ceterùm cùm non videatur satisfactio, quæ impletur per alterum, esse *Sacramentalis* in casu, quo poenitens aliquid per se præstare poterit, tutum non erit, totam satisfactionem committere alicui *tertio*, ne Sacramentum absque necessitate administretur forsan *non integrè*.

C A P U T X V.

De reliquis huc spectantibus.

I. **A**N poenitens teneatur convenientem satisfactionem acceptare?

R. Affirm. Frustrà enim voluisset Christus, ut Sacerdos eam injungeret, si non unà voluisset, ut poenitens acceptaret. Præterea non magis licet poenitenti, quàm Sacerdoti, Sacramentum privare parte *integrali*. Denique ubi deest voluntas satisfaciendi, deesse quoque censetur requisita *contritio*.

2. Quomodo peccat, qui poenitentiam levem (puta unum *miserere*) totam voluntariè negligit adimplere?

R. Per se loquendo, peccat mortaliter, estò enim materia secundum se *levis* sit, est tamen *gravis* cum ordine ad Sacramentum, quod cum destituatur totâ parte integrali, graviter inhonoratur.

Dixi: *Per se loquendo*, quia poenitens, qui invincibiliter ignoraret, satisfactionem esse partem Sacramenti, vel ex ignorantia crederet, levis poenitentiae omissione Sacramentum non lædi graviter, videtur posse excusari à peccato, saltem *mortali*.

3. Quo tempore implenda est poenitentia?

R. 1. Quidquid de eo sit, an poenalia opera, ad quæ ex Decreto *Canonum* lapsi quidam pluribus olim annis damnabantur, propriè rationem habuerint *satisfactionis Sacramentalis*, certò interim constat, poenitentiam, etiam in rigore *Sacramentalem*, absolutioni posse præmitti, uti olim reipsâ præmissam fuisse, pro peccatis saltem gravioribus, putatur communiter.

R. 2. Hodie passim, & benè satisfactio Absolutionem subsequitur, estque implenda tempore per Sacerdotem determinato; neque tamen, eo elapso, poenitens ab onere liberatur, quia hîc non respicitur præcipuè *tempus*, sed *opus*. Si nullum tempus præfixum sit, implenda est primâ opportunitate, peccatque, fortè etiam graviter, qui ex negligentia eam differt valdè diu.

4. An satisfactio, dum impletur in statu peccati mortalis, habeat effectum suum?

R. 1. Plures volunt esse probabile, eam ex opere operato causare remissionem *pænæ temporalis*: si enim *Contritio*, & *Confessio*, quatenus Sacramenti partes sunt, non obstante reatu peccati mortalis, ex opere operato causent remissionem culpæ, quidni *Satisfactio*

(cùm & ipsa Sacramenti pars fit) eodem modo causet remissionem poenæ ? Aliàs sanè admittendum videbitur , errâsse olim Ecclesiam , dum *Satisfactionem* satis promiscuè præmitti voluit *Absolutioni* , quippe , quæ hâc ratione istam Sacramenti partem primario suo effectu (qui est remissio poenæ) privaverit.

R. 2. Aliqui existimant , satisfactionem in malo statu impletam non prodesse quidem ad deletionem poenæ pro tunc , attamen postea profuturam , dum , sublato obice , reviviscet ; sed ni fallor , vix , imò ne vix quidem concipitur , quomodo satisfactio possit *reviviscere* , quæ , ut supponitur , nunquam *vixit*.

R. 3. Alii denique , bene multi , cum *D. Thoma* simpliciter negant , satisfactionem in casu valère ad deletionem restantis poenæ , quòd scilicet generaliter opera , extra gratiam facta , per se nihil prosint. Et idcirco Catech. Romanus , *Duo* , inquit , *præcipuè in satisfactione requiruntur ; primum est , ut is , qui satisfacit , justus sit , ac Dei amicus*. Satisfactio quidem poenam delet ex opere operato , sed hoc demùm facit , dum non obstat indignitas illius , qui poenam debet ; perindè ut in *Sacrificio Missæ* etiam usu venit.

5. An peccet , qui poenitentiam persolvit in mortali ?

R. Qui priorem sententiam , ex tribus mox citatis sequuntur , docent , & quidem consequenter , sic persolventem nullo modo peccare. Alii passim putant , eum peccare *venialiter* ob irreverentiam , quâ Sacramenti partem suscipit indignè , ponitque obicem illius effectui , scilicet remissioni poenæ , & augmento gratiæ. Sed mirum , si non cogantur dicere , quòd , per se loquendo , peccet mortaliter , quo modo suprâ num. 2. ostendimus , peccare eum , qui Poenitentiam , etiam *levem* , exequi negligit , cùm , ut ultro apparet , sit par ratio.

6. An satisfactio , juxta illos , qui docent , eam in

malo statu peractam carere effectu, debeat iterari?

R. 1. Plerique eorum existimant, iterandam non esse, quod scilicet per ipsam satisfiat obligationi, quandoquidem ponatur substantia actus præcepti, quod sufficit, uti patet in aliis præceptis & legibus. Præterea, inquiunt, isti satisfactioni non desunt suæ utilitates, cum sit vera castigatio peccatoris, & peccati remedium, possitque ex actuali gratia, & benevolento caritatis affectu offerri Deo, illique eatenus placere, atque adeo etiam valere, ad impetrandam misericordiam saltem *de congruo*.

R. 2. D. Thomas docet, eam tantummodo satisfactionem iterandam non esse, ex qua post actum manet in satisfaciente aliquis effectus, uti ex jejuniis manet corporis debilitatio, &c. Tales, inquit, satisfactiones in peccatis factæ, non oportet ut iterentur, quia quantum ad hoc, quod de iis manet, per poenitentiam Deo acceptæ sunt; satisfactiones autem quæ non relinquunt aliquem effectum in satisfaciente, postquam actus transit, oportet, ut iterentur, sicut orationes, & alia hujusmodi. Supplem. q. 14. a. 3. ad 3.

7. Quid tandem ex tanta opinionum varietate eruitur.

R. In praxi optimum esse, satisfactionem in statu gratiæ implere, ut idcirco Confessarii poenitentes utiliter moneant, ut sic faciant.

Ceterum, dato, quod re ipsâ obligatio sit, satisfactionem in statu gratiæ adimplendi, ac certis casibus repetendi, si aliter fiat; poenitentes tamen, tum ob ignorantiam (nam quotusquisque populum de super instruit?) tum ob bonam fidem, & à peccato, & à reiteratione excusari possunt, quantumvis poenitentiam suam in statu peccati mortalis impleverint.

Aliud tamen juxta omnes dicendum esset, si eam implevissent cum actuali erga peccatum mortale affectu.

8. An satisfactio ab uno Confessario injuncta , possit ab altero commutari ?

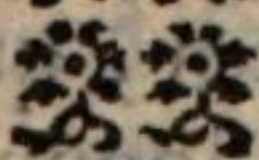
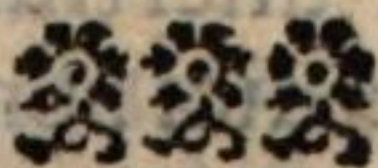
R. Affirm. Justa scilicet de causa , puta , dum satisfactio à priori Confessario injuncta , reverà est *nimiam* , aut aliàs *inconveniens* , &c. quo casu tamen secundus Confessarius nihil potest extra Sacramenti tribunal , adeòque præstanda omnia quæ ad Sacramentum pertinent , ut sunt *Contritio* , *Confessio* , &c. Adhæc

Observe , priusquam ad commutationem veniatur , inducendum esse poenitentem , ut (nisi evidenter quid obster) acquiescat sententiæ in se per Christi Vicarium latæ , à qua , dum opus erit , tam parùm recedendum , quàm fieri potest ; convenitque saltem aliquid de injuncta Poenitentia explendum relinquere , ne aliàs prius Sacramentum forsan careat suâ integritate.

Collige à fortiori , Confessarium posse mutare Poenitentiam à se injunctam , idque vel in nova poenitentis Confessione , vel etiam in eadem , dummodò saltem moraliter perseverare censeatur idem Sacramentale judicium.

9. Quid si prior satisfactio injuncta sit ob peccata reservata ?

R. Tunc secundus Confessarius (si in reservata potestatem non habeat) non potest eam commutare , perindè enim ut in casu reservata est Superiori primo *absolutio* à reatu *culpæ* , ita & eidem reservata est prima taxatio *pœnæ*.

TRACTATUS DE SACRAMENTO EXTREMÆ UNCTIONIS.

CAPUT I.

De Natura, Materia, & Forma Extremæ-Unionis.

1. **U**nde dicta est Extrema-Unctio ?
 R. Ex eo, quòd (seu ante *Viaticum*, ut olim, seu post illud, ut jam fit) adhibeatur Fidelibus, dum in exitu vitæ sunt constituti; ut idcirco etiam *Patribus* meritò dicta sit *consummativa*, non tantum *Pœnitentiæ* (uti Confirmatio est Baptismi) sed etiam totius Christianæ vitæ.

2. An Extrema-Unctio sit Sacramentum ?

R. Affirm. Docet id unanimis SS. Patrum, Conciliorum, ipsiusque etiam S. Scripturæ autoritas; nam in Epist. S. Jacobi cap. 5. sic legitur: *Infirmatur quis in vobis, inducat Presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, ungentes eum Oleo in nomine Domini, & oratio Fidei salvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus, & si in peccatis sit, remittentur ei*; ubi Sacramenti hujus *Materia, Forma, Minister, & Effectus* ita exprimuntur, ut vix potuerint disertius.

3. An cum Sectariis dici non possit, eo loco Apostoli insinuari, unctionem, quæ ad solam curationem corporum valeat, per donum miraculorum ?

R. Neg. Nam etiam *remissio peccatorum* tamquam *effectus* isti Unctioni evidenter adscribitur. Præterea, *gratia curationum* sicuti non dabatur omnibus Pres-

byteris, sic nec dabatur iis solis, ut propterea in ordine ad corporum curationem frustra videretur Apostolus dixisse indiscriminatim : *inducat Presbyteros*. Denique, gratia curationum non erat adstricta determinatæ materiæ, sed qui illâ præditi erant, adhibebant ex divina inspiratione modò hanc, modò aliam, aliquando etiam nullam.

4. Quid est Extrema-Unctio?

R. Describi potest : *Sacramentum, in quo agroti Oleo Sacro sub præscripta verborum forma ununtur ad sanitatem mentis, & ipsius etiam, ubi sic expedit, corporis.*

5. Quandonam à Christo institutum est hoc Sacramentum?

R. 1. Conjectura quorundam est, id factum in ultima Coena, saltem inchoatè, nempe quoad designationem materiæ, formæ, &c. completè verò post Resurrectionem *Joan. 20.* simul cum Sacramento Poenitentiae, cuius est quædam *consummatio*. Alii institutum credunt *Marci 6.* ubi Discipuli à Domino missi *oleo ungebant agros, & sanabantur* : sed verius est, non fuisse istam unctionem Sacramentum, sed Sacramenti *adumbrationem*, perindè ut Baptismus Joannis adumbravit Baptismum Christi, &c. Undè

R. 2. Fatendum de articulo temporis, quo institutum sit hoc Sacramentum, nihil inveniri determinatè expressum.

6. Quotuplex est materia hujus Sacramenti?

R. Duplex, nempe *remota, & proxima*. Remota est *oleum*, proxima est *unctio*, seu ipsius olei applicatio.

7. Quale debet esse istud oleum?

R. Oleum *olivæ*, quod solùm est propriè *oleum*; aliud verò quodcumque tantùm appellatur tale cum addito, putà oleum nucum, &c. Debet præterea esse *simplex*, non *mixtum*. Debet denique de necessitate Sacramenti esse *benedictum*, & quidem, ad præ-

xim quod attinet, benedictione speciali, seu in ordine ad hoc Sacramentum, ut intelligamus, non sufficere oleum *Catechumenorum*, vel *Chrisma*, quidquid de utroque à quibusdam asseratur speculative probabile.

8. A quo benedicendum est oleum?

R. Ordinariè id fieri debet ab *Episcopo*. Ordinariè inquam, nam jam extra controversiam est, oleum hoc, seu ex tolerata consuetudine, uti apud Græcos jam olim obtinet, seu ex Summi Pontificis commissione benedici posse à simplici Presbytero.

9. An de necessitate Sacramenti sit oleum eodem anno benedictum?

R. Neg. Non licet tamen, nisi in necessitate (putà, dum novum haberi non potest) uti antiquo; unde etiam solet quotannis in Coena Domini, dum oleum recens consecratur, vetus exuri.

10. An Oleo Sacro liceat in necessitate miscere non sacrum?

R. Affirm. Saltem si oleum profanum, in quantitate non excedat sacrum.

11. Quomodo adhibenda est unctio, quam supra diximus esse materiam proximam hujus Sacramenti?

R. *Pollice* manûs ipsius Ministrantis, vel virgulâ, saltem in necessitate, quin & extra eam, ubi id habet usus Ecclesiæ. Porro, seu pollice, seu virgula unctio adhibeatur, præcipiunt Ritualia, ut fiat in modum *crucis*, estò hic modus non sit Sacramento essentialis.

12. In quot Partibus corporis adhibenda est unctio?

R. Certum est, eam, saltem de necessitate præcepti, adhibendam esse in quinque organis sensuum, puta, in *oculis*, *auribus*, *naribus*, *ore*, & *manibus*; & quidem inunctis his partibus Sacramentum subsistere, agnoscunt omnes. Aliarum partium unctiones, cum

cùm in variis Ecclesiis variant, vocari poterunt *accidentales*, vel, si velis, sano sensu *integrales*, adhibendæ intereà juxta præscriptum, & usum cujusque Ecclesiæ.

Nota, ubi organum sensûs duplex est, de præcepto quoque duplicandam esse unctionem, sub una tamen tantùm forma verborum. Ubi organum deest, ungendum ipsius loculamentum, aut pars illi vicinior.

13. Quot unctiones ad valorem Sacramenti absolute desiderantur?

R. Cum multis in praxi pro securitate tenendum est, requiri illas *quinque*, de quibus num. præced. constans namque usus (cujus non possit ostendi initium) perpetuò eas adhibentis Ecclesiæ, satis videtur demonstrare fuisse eas, Christo instituyente, ab Apostolis traditas, & quidem congruenter, quandoquidem ex quinque sensuum organis, veluti è totidem radicibus pullulare soleant hominum peccata, quibus remittendis, Sacra Unctio est instituta. Proinde, si qui doceant, unctionem unicam ad valorem sufficere, id demùm censerì poterit speculative probabile.

14. An non ergò licite adhibeatur unctio unica in necessitate?

R. Si necessitas se teneat ex parte infirmì, putà, si ille deficiat, & imminens mors non relinquat spem sufficientis temporis, ut quinque unctiones adhibeantur, licitum est adhibere unicam, estò solum probabiliter valituram; tunc enim adhibetur, quod potest, quod in extremis certò licitum est, ubi haberi non potest quid certius, tutiusque. An etiam licita sit unctio unica, ubi necessitas se tenet ex parte Ministrantis, dicetur infra cap. 2. num. 5.

15. Assigna formam hujus Sacramenti?

R. Consistit in his: *Per istam S. Unctionem, &*
Tom. II. T

suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Dominus, quidquid deliquisti per visum : ubi verò mungitur auris, dicendum per auditum, & sic de ceteris. Si quæ aliæ formæ in speciem diversæ referantur, sunt ad hanc quoad sensum substantialem reducendæ.

16. An omnia verba, quæ jam assignata sunt, aut istis similia, sint formæ essentialia?

R. Satis constat ly. *Sanctam* non esse essentialia, à Tridentino enim omittitur. Volunt item non necessario desiderari hæc : *Per suam piissimam misericordiam, quod nempè includi censeantur in verbo, indulgeat.* An expressio alicujus *sensûs*, & *olei*, vel *unctionis* necessaria sit, dubitant aliqui. Quidquid interim de istis sit, in praxi pro certo haberi potest, peccaturum graviter, qui de consueta Ecclesiæ forma quidpiam malitiosè omitteret.

27. An allegata forma, quæ, prout legenti fit obvium, est strictè *deprecativa*, non posset esse *indicativa*?

R. Posset equidem : nec refert, quod S. *Jacobus* insinuet pro forma *orationem*; nam forma *indicativa* implicite, & generali, verâ tamen ratione *oratio* dici potest, & etiam est. Ceterum, cum verbis *indicativis* Ecclesiæ nunquam usura sit, ad praxim nihil facit hæc quæstio.

C A P U T I I.

De Ministro, & Subjecto, ac utriusque Obligatione.

1. Q Uis est Minister Extremæ-Unionis?

R. Solus Sacerdos. *Inducat*, inquit S. *Jacobus*, *Presbyteros*, quâ voce solos veri nominis Sacerdotes intelligi, constat ex perpetua consuetudine, & traditione Ecclesiæ, quæ numquam alium hujus Sacramenti Ministrum adhibuit, quàm Sacerdotem,

estò aliàs vox *Presbyter* ex generali sua significatione idem quoque importet quòd *senior*. Porro, dum Apostolus dicit *Presbyteros*, non numerum, sed genus determinat personarum, quibus competat hoc ministerium, ad quod sufficere potest unus aliquis ex *Presbyteris*, prout iterum constanti usu declarat Ecclesia.

2. Quid dicendum, si *Laici* quidam legantur ægros unxisse oleo, subindè etiam benedicto?

R. Quantumvis unctio ista profuerit, aut prodesse potuerit ex devotione seu meritis eorum, qui ungebantur, & ungebant, non fuit tamen Sacramentalis.

3. An omnis Sacerdos sit hujus Sacramenti Minister?

R. Cum hic in rigore non censeatur exerceri actus jurisdictionis, hoc ipso, quo quis Sacerdos est, administrat hoc Sacramentum *validè*, ut tamen *ordinariè* id fiat, requiritur jurisdictio ordinaria, vel delegata, seu permissio illius, cujus interest. Sacerdotes secus facientes peccant graviter, ac præterea, si Religiosi sint, ipso facto excommunicantur. Exceptio est, si infirmus propter absentiam, impotentiam, aut etiam malam Parochi voluntatem esset sine Sacramento hoc moriturus, quo casu quivis Sacerdos censetur ab Ecclesia deputari.

4. An teneatur Pastor subditis suis, morbo contagioso infectis, sacram Unctionem conferre, etiam cum periculo vitæ?

R. Affirm. Idque ex justitia, & sub gravi; vel ideò enim Pastor est, recepitque sustentationem ab ovibus, ut pro iis, ubi opus est, ponat animam suam.

5. An saltem non satisfaciet Pastor, si tali casu adhibeat unctionem unicam, omissis ob infectionis periculum aliis?

R. Neg. Quando enim dicitur, quòd Pastor, ne-

glecto periculo proprio, teneatur subditis suis conferre Sacramenta, utique intelligendum id est, de Sacramentis certò validis, quale non est Extrema-Unctio sub una tantùm unctione collata, cùm hæc (ut cap. præced. n. 13. dictum est) verosimiliter sit *nulla*.

6. Quid ergo faciat tunc Pastor, ut quantum licet, caveat infectionem?

R. Adhibeat unctiones quinque, quas suprà diximus verosimiliùs esse necessarias, ungendo celeriter, singulatim tamen, quinque sensuum organa in capite, sub una continuata forma omnes sensus exprimente, dicendo v. g. *Per istam, &c. indulgeat tibi Dominus quidquid per visum, auditum, &c. deliquisti;* quem ungendi modum (qui interim in sola necessitate permissus sit) ad validitatem sufficere, nemo facilè dubitaverit, inquit R. Steyaert.

7. Quid si, mortuo, vel infecto Pastore, reliqua plebs destituenda sit necessariorum Sacramentorum Ministro?

R. Si spiritualia damna occasione collationis huius Sacramenti oritura præponderent iis, quæ obvenient ex illius omissione, puta, si certum sit infectionis periculum, & Pastore mortuo, alius ejus loco sperari non possit, non videtur peccaturus Pastor, si paucis aliquibus (modò tamen iis subventum sit per Sacramenta Pœnitentiæ, & Eucharistiæ) non conferat Extremam-Unctionem. Interim

Nota, ne casus hic ignavo meticuloforum prætextu præsumatur, requirendum esse judicium Superiorum.

8. Assigna subjectum Extremæ-Unctionis?

R. Est solus homo viator, baptizatus, ratione saltem aliquando usus, vi morbi de vita periclitans.

Dicitur *Baptizatus*, quia ante Baptismum, qui aliorum Sacramentorum janua est, Extrema-Unctio non datur.

9. Quare dicitur: *Ratione saltem aliquando usus?*

R. Quia pueri ante usum rationis, cùm neque peccare possint, neque poenitentiam habere, non sunt etiam capaces hujus Sacramenti, quod est Pœnitentiæ *completivum*, seu *suppletivum*. Quod de pueris istis, hoc quoque ob identitatem rationis dicendum de perpetuò amentibus. Si tamen amentes aliquando ratione usi fuerint, & christianè vixerint, poterunt S. Unctionem accipere, perindè ut alii infirmi vi morbi jam extra se positi.

10. An pueris dari possit Extrema-Unctio, si numquam adhuc communicaverint?

R. Affirm. Modò habeant usum rationis, vi cuius peccare possint, & poenitere.

11. Quare num. 8. dictum est *vi morbi*?

R. Quia si mors aliundè, quàm ex morbo imminet, non est danda Extrema-Unctio; à cujus proindè susceptione excluduntur præliaturi, periculosè navigaturi &c. Imo etiam per sententiam jam damnati, quamvis mors certa sit.

12. Quid de puerperis, & graviter vulneratis?

R. Si ad mortem tendere videantur, solet illis administrari S. Unctio: partus enim, & vulnus grave tali casu æquiparantur *morbo*, qui, si ex utroque non nascatur, solet tamen accedere.

13. Quid dicendum de *senibus*?

R. Juxta Rit. Rom. *Iis, qui præ senio deficiunt, & in diem videntur morituri, etiam sine alia infirmitate, Extrema-Unctio dari debet*; dum nempe senectus ipsa est morbus.

14. Quare denique num. 8. additum est: *De vita periclitans*?

R. Quia ut validè hoc Sacramentum suscipiatur, non sufficit infirmitas qualiscumque, sed debet saltem esse tam gravis, ut vi illius, juxta *Florentinum*, *de morte timeatur*, estò cum timore adhuc sit spes vi-

ta. Quin, juxta Catech. Rom. gravissimè peccant, qui differunt Unctionem infirmi, donec jam *vitâ*, & *sensibus carere incipiat*.

15. An Sacramentum hoc possit iterari?

R. Non potest id fieri (quamvis characterem non imprimat) durante eodem vitæ periculo, uti constat ex usu Ecclesiæ; potest verò, ubi *infirmi post susceptam hanc Unctionem convaluerint, & in aliud simile vitæ discrimen inciderint*. Trid. Sess. 14. cap. 3. de Extr. Unct.

16. An necesse sit, ut infirmus fuerit in totum morbo liberatus?

R. Neg. Communiter enim volunt sufficere, si, manente licet ejusdem morbi radice, alius fuerit morbi status, ita ut infirmus evaserit discrimen mortis, in quod, si post aliquod tempus, morali judicio definiendum, rursus inciderit, rursus quoque juvari poterit hoc Sancto Remedio.

17. An fideles, cum tempus est, obligentur sub gravi, Sacramentum hoc suscipere?

R. Speculativè loquendo, res non est certa. Ad praxim quod attinet, tenendum graviter peccare eum, qui illius susceptionem prudens sciensque omiserit; ut minùs enim metuendum est, ne contemnat, virtualiter saltem, Sacramentum, quod ultrò sic negligit; deindè ne scandalo sit piis fidelibus, qui illud tamquam debito suo, per Apostolum voce *inducat* verisimilius insinuato, satisfacturi, constanti consuetudine anxie requirunt; denique ne pateat evidenti periculo salutis, dum in extremo vitæ prodigit tam salutare animæ subsidium: ubi tamen, qui spontè omittentem à mortali excusant, id demùm fieri putant, si absit omnis contemptus, scandalum, aut probabile salutis periculum.

18. Quæ dispositio requiritur in suscipiente?

R. Cum Sacramentum hoc *vivorum* sit, debet sus-

cepturus confidere se esse in statu gratiæ, proinde, si in mortali sit, confiteri, aut in defectu Confessarii conteri, perinde ut faciendum est, ubi aliàs suscipi debet Sacramentum Pœnitentiæ, & deest Confessarius.

19. An absolutè necessaria sit actualis devotio?

R. Neg. Nam etiam fructuosè suscipi potest ab illis, qui sui compotes non sunt, atque adeò nesciunt, quid circa se agatur. Interea virtutum actus, putà, vivæ fidei, constantis fiduciæ, fervidi amoris, contritionis, &c. plurimum conferunt ad effectum uberiores; quocircà, dum haberi possunt, serio à Ministrante suadendi sunt.

20. An, antequam suscipiatur Extrema-Unctio, debeat esse susceptum S. *Viaticum*?

R. Quidquid factum sit olim, hodierna disciplina Ecclesiæ habet, ut *Viaticum* præmittatur, etiam dum fieri potest, aliquod diebus *Extrema-Unctioni*. Licet tamen etiam nunc, dum res urget, utrumque Sacramentum conferre moraliter simul: quin & in casu quo quis repente sensibus destitutus tendere videretur ad mortem, licitè conferretur S. Unctio, nondum dato Viatico, quod demùm postea conferri posset, si ad se rediret æger, perseverante interim adhuc mortis articulo.

C A P U T III.

De Effectibus Extremæ-Unctionis.

1. Qui sunt effectus hujus Sacramenti?

R. Expressit eos S. *Jacobus*, his verbis: *Oratio fidei salvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus, & si in peccatis sit, remittentur ei.*

2. De qua salute intelligendus est Apostolus, dum pro effectu Sacramenti dicit: *salvabit infirmum?*

R. De salute corporali, seu sanitate, quam Sacramentum hoc in ægris operatur.

3. An sanitas per hoc Sacramentum conferatur *infallibiliter*?

R. Neg. Experientiâ enim teste convincimur, quod *Sacramenti vis*, uti loquitur Catech. Rom. *constanti & perpetuo ordine efficere non soleat* hanc sanitatem, quæ solùm confertur *interdum*, ubi *saluti animæ expedierit*, uti habet *Trident.* & *suprà cap. I. num. 4.* in ipsa Sacramenti descriptione insinuatum est.

4. Quæ causæ esse possunt, ob quas corporalis sanitas non sæpiùs sequatur?

R. Defectu vivæ fidei, seu constantis in Deum fiduciæ, præsertim in suscipiente. Deindè nimia plerumque Sacramenti dilatio; dum enim stolidâ opinione sibi persuadent ægri, vitam suam (ad quam prolongandam hoc Sacramentum institutum est) conclamatam esse, ubi S. Unctionem susceperint, differre eam solent, quoadusque jam animam agant, ac proindè opus esset evidenti quasi miraculo ut sanarentur. Confessariis adlaborandam est, ut ægros avertant à periculosa hac imaginatione, quam constat ab antiqui hostis suggestione descendere, quâque fit, ut Sacramentum à multis vel non suscipiatur, vel saltem non pleno fructu, seu effectu.

5. Quid si nullâ interveniente dissidiâ, ne tunc quidem sequatur effectus sanitatis.

R. Dici potest, id ideò esse, quòd gratia sanitarum non ita jam necessaria sit, sicut in initio Christianæ Religionis.

6. An effectus sanitatis hîc obtineatur *ex opere operato*?

R. Videri possit lis de nomine: si effectum tunc demum conferri velis *ex opere operato*, dum confertur *semper*, constat sanitatem hîc ita non obtineri; undè docet cum aliis *Silvius*, effectum sanitatis causari per hoc Sacramentum, ut est quoddam *Sacramentale*, & per modum *impetrationis*, perindè ut per

asperfionem aquæ benedictæ tollitur corruptio aëris &c. Si verò credas sufficere, ut effectus dicatur causari ex *opere operato*, quòd detur ex meritis Christi, & virtute Sacramenti, seu interim id fiat *semper*, seu solùm *quandoque* juxta certum ordinem Divinæ providentiæ, non video, cur saltem valdè probabiliter dici non possit, quòd sanitas tamquam effectus hîc obtineatur *ex opere operato*, attento quòd id quoque insinuare videatur *Florentinum*, huic Sacramento pro effectû tribuens *sanitatem mentis*, & *quantùm expedit*, *ipsius etiam corporis*.

7. Quid sibi volunt verba Apostoli: *Alleviabit eum Dominus*?

R. Quòd Deus per S. hanc Uctionem infirmum sublevabit armis coelestibus adversùs tentatorem in extrema lucta, eum roborando, & tollendo, aut saltem multùm minuendo *peccati reliquias*, ut sunt torpor animi ad res Divinas, moeror ob instantem mortem, anxietas ob incertitudinem salutis, ipsa quoque infirmitas &c. quæ omnia, cùm ex peccato profluxerint, vero sensu appellantur ipsius *reliquiæ*.

8. De quibus peccatis intelligitur quod dictum est: *Si in peccatis sit, remittentur ei*?

R. Respicit id quidem præcipuè peccata venialia, quæ Sacramentum hoc dimittit communiùs; potest tamen etiam intelligi de omnibus, tam mortalibus, quàm venialibus; proindè, si infirmus peccata quædam post confessionem admiserit, quorum jam non recordatur, passim putatur vi hujus Sacramenti justificandus, dummodò saltem eliciat contritionem generalem, qualem in simili elicere suscepturus Sacramentum Pœnitentiæ.

9. Quomodo hoc dici potest, cùm Extrema-Untio sit Sacramentum *vivorum*?

R. Est hoc verum; attamen habet etiam aliquid de natura Sacramenti *mortuorum*, Pœnitentiæ sc.

cujus est suppletivum, ideoque & mortalia magis *per se* dimittit, quàm reliqua Sacramenta *vivorum*, quæ, si subindè remittant peccatum mortale, id faciunt omninò *per accidens*, cùm ad hoc instituta non sint, uti est Ext. Unctio in fine vitæ.

10. An Ext. Unctio remittat etiam restantes poenas?

R. Non potest id tamquam certum adstrui, esto aliqui putent, poenam temporalem, quam deberet post hanc vitam moribundus subire, Sacramenti hujus operatione deleri, non quidem totam (in quo differt à Baptismo) sed pro aliqua parte majore vel minore, cum proportionem ad dispositionem suscipientis: rationem dant, quod id spectet ad plenioris expiationem peccatorum.

11. An Sacramentum hoc præter effectus speciales jam commemoratos, non habeat adhuc alium aliquem.

R. Affirm. Nempè augmentum gratiæ sanctificantis, quem effectum habet cum aliis Sacramentis vivorum communem.

12. Quo tempore operatur Ext. Unctio effectum suum, supposito quòd quinque Unctiones (de quibus c. I. n. 12.) sint essentielles?

R. Satis verosimile est effectum dari, ubi completur ultima Unctio, uti in Baptismo fieret, si trina immersio esset necessaria. Si tamen cum aliquibus velis, effectus partiales dari, v. g. remissionem peccatorum per *visum* commissorum, dum inunguntur *oculi* &c., non deërit asserto sua probabilitas.

TRACTATUS
DE
SACRAMENTO
ORDINIS.

CAPUT I.

*De Ordinis Natura, Institutione,
Divisione &c.*

I. **Q**Uotupliciter hic accipitur Ordo?

R. Dupliciter. *Primò* pro gradu, & statu permanente, seu pro spirituali potestate Ministrorum Ecclesiæ, & in hac acceptatione Ordo, uti per se liquet, Sacramentum non est. *Secundò* pro ritu externo, seu actione, vel consecratione transeunte (quæ aliter appellatur *ordinatio*) quâ spiritualis potestas confertur, & quâ quis in certo inter Ministros Ecclesiæ gradu collocatur, & hoc sensu quæritur.

2. An Ordo, seu *Ordinatio* sit verum Novæ Legis Sacramentum?

R. Affirm. Cùm enim *Timotheum* ordinâisset Apostolus, Epist. 2. c. 1. sic ad eum scribit: *Admoneo te, ut resuscites gratiam Dei, quæ est in te per impositionem manuum tuarum*, ubi evidenter ostendit invisibilem, seu internam gratiam collatam per signum visibile, seu externum, nempe *impositionem manuum*; nihil autem aliud desideratur ad verum Sacramentum. Porro Apostolum de *Ordinatione*, quæ verum Sacramentum sit, loquentem intellexit omnis retrò traditio, & unanimis *Patrum* sensus. Vide *Trid. Sess. 23, cap. 3. Bellarm. cap. 3. &c.*

3. Quomodo definiri potest Ordo, ut Sacramentum est?

R. *Signum sensibile, quo spiritualis potestas conferatur, & gratia, ad Ecclesiastica munia ritè decenterque obeunda.*

4. Quandonam institutum est Sacramentum Ordinis?

R. Factum id putatur in ultima Coena, dum Christus, instituto Sacramento Eucharistiæ, mandavit Apostolis: *Hoc facite in meam commemorationem*, Lucæ 22. dans sc. illis potestatem consecrandi, adeoque & eos instituens Sacerdotes.

5. Quot sunt Ordines?

R. Juxta Theologos omnes, sint saltem septem, nempe *Ostiariatus, Lectoratus, Exorcistatus, Acolythatus, Subdiaconatus, Diaconatus, & Presbyteratus.*

6. Quo tempore instituit Christus jam dictos Ordines à Sacerdotio distinctos?

R. Eodem, quo instituit ipsum *Sacerdotium*, in quo utique reliqui omnes continebantur, & ex quo voluit Christus, ut Apostoli, & Ecclesia eos educerent, ubi id exigeret necessitas vel utilitas. Alii etiam speciatim volunt institutos tempore inter resurrectionem, & Ascensionem medio, quo, teste S. Leone, *magna confirmata Sacramenta, magna sunt revelata mysteria.*

7. An septem illos Ordines agnoverit primitiva Ecclesia?

R. Affirm. Nam eos tamquam rem jam tum antiquam enumerat *Cornelius* Papa circa annum 224. in Epist. ad *Fabium Antiochenum*, ut proinde meritò asserat *Tridentinum*, istorum Ordinum ab ipso Ecclesie initio nomina, atque uniuscujusque eorum propria ministeria in usu fuisse. Sess. 23. cap. 2.

8. Qui factum est, ut antiqui aliquot Patres subinde enumeraverint pauciores Ordines, quàm septem?

R. Factum est hoc, vel quia illis propositum non erat, mentionem habere de singulis, sed nunc de his, modò de illis, prout requirebat subiecta materia (quod in enumeratione Sacramentorum apud eosdem quoque invenias) vel quia temporibus nascentis Ecclesiæ tum ob persecutiones, tum ob Ministrorum raritatem non erant adeò distincta Ecclesiæ munia, dum unus & idem Minister cogeatur diversorum Ordinum officia exercere. Sic & hodie variis locis idem *Sacerdos*, qui *Missam* canit, unà & subit munus *Diaconi*, & *Subdiaconi*.

9. Quid dicendum ad antiquiores *Patres*, qui plures Ordines recensent quàm septem?

R. Quod isti tunc vel non agant de Ordinibus Ecclesiasticis propriè dictis, seu illis, qui certo riru sacro ab Episcopo conferuntur; vel quòd Ordinibus propriè dictis admisceant Ordines solùm latè dictos, quibus nonnulli deputabantur ad Dei, vel proximi propter Deum obsequia; quo modo *S. Ignatius* recenset Ordinem *Cantorum* Dei laudes canentium, item Ordinem *Laborantium*, qui mortuos sepeliebant &c.

10. An absolutè admitti non possit, esse adhuc alios aliquos veros Ordines, præter septem vulgatos?

R. Ex eo respondet, an *Tonsura* sit verus Ordo, & an *Episcopatus* sit Ordo distinctus, diversusque à simplici *Presbyteratu*. Canonistæ cum Theologis aliquot utrumque asserunt, & consequenter contendunt, esse novem propriè dictos Ordines. Alii communiùs credunt *Tonsuram* esse solùm quandam ad Ordines dispositionem, non verum Ordinem; *Episcopatum* verò omnes quidem admittunt esse Ordinem, sed unum eundemque cum *Presbyteratu*, quem involvit, cuiusque est quædam extensio, & excellens aliquod complementum; adeò ut non sit sufficiens ratio communem Ordinum numerum ampliandi. Ut ut sit, neutra sententia secum trahit aliquod inconveniens. Vide Authores.

11. Quid dicendum de *Papatu*, *Cardinalatu*, *Archi-Episcopatu*, *Primatia*, *Patriarchatu* &c.?

R. *Papatus* in ratione Ordinis ab *Episcopatu* non differt; est enim solum *Episcopatus*, sed cui annexa est summa & universalis potestas *jurisdictionis*. *Cardinalatus* non est Ordo Sacer, nec imprimit Characterem: non enim habet *Consecrationem* aliquam, nec *materiam*, nec *formam*; est proinde non aliud, quam quædam Ecclesiæ eminentissima dignitas à Pontificibus olim inducta, ut sibi in Ecclesiæ regimine Assessores & Consiliarios haberent, eo ferè modo, quo moyses septuaginta sibi seniores adscivit. *Archi-Episcopatus* denique, *Primatia* &c. non nisi nomina dignitatis sunt.

12. Quomodo septem Ordines communes dividuntur?

R. In *Majores*, qui etiam appellantur *Sacri*: & *Minores*, qui dicuntur *non Sacri*. Tres posteriores *Presbyteratus* sc. *Diaconatus*, & *Subdiaconatus* dicuntur *Majores* & *Sacri*, quia illis initiati & propiùs coöperantur *Sacrificio Missæ*, & obligationem habent servandi continentiam, legendique *Horas Canonicas*, quâ ratione specialiter Deo consecrantur, & sanctificantur. Quatuor priores, nempe *Osteuariatus* &c. (quamquam & ipsi omninò sancti sint) appellantur *Minores*, & *non Sacri*, quia non habent eandem sanctitatis rationem, quàm alii.

13. An Subdiaconatus jam dato sensu semper fuerit Ordo Sacer?

R. Neg. Non enim semper habuit obligationem continentiae, quæ postea demùm adjecta est, & primùm fortè sub *Silvestro* Papa in Cenc. Rom.

24. Qui Ordines habent rationem Sacramenti?

R. De ordinatione *Sacerdotis* consentit orbis Catholicus, quòd sit verum Sacramentum. Idem statuendum de *Episcopatu*, qui, ut communiùs volunt,

non est aliud, quàm summum aliquod Sacerdotium, atque adeò unum etiam cum simplici Sacerdotio constituens Sacramentum. De *Diaconatu* item adeò verum est, eum esse Sacramentum, ut varii id putent esse de fide; confertur enim perindè ut *Episcopatus*, & *Presbyteratus*, per *impositionem manuum* sub verbis, *Accipe Spiritum Sanctum*, quæ evidenter significant gratiam dari *ex opere operato*, quod solis Sacramentis proprium est. De *Subdiaconatu*, estò non sit usquequaque certum, verius tamen est, ipsum etiam esse Sacramentum, dùm, uti nomen sonat, sit imperfectus quidam *Diaconatus*.

15. Quid dicendum de quatuor Ordinibus *Minoribus*?

R. Aliqui eos Sacramenta esse negant; plures affirmant, adeò ut res sit utrimque probabilis.

16. Quibus rationibus suadetur, Ordines istos esse Sacramenta?

R. His 1. Quia conferuntur per certam materiam, & formam, perinde ut alia Sacramenta. 2. Quia *Trident. Sess. 23. c. 2.* enumeratis singulis Ordinibus, postea c. 3. & Can. 3. Sacram Ordinationem determinat esse Sacramentum. 3. Quia Pontificale Rom. tit. de Ord. Conf. videtur supponere, quòd omnis Ordo imprimat characterem, cùm generaliter ibidem instruatur Episcopus, ut moneat Ordinandum, quatenùs in sua Ordinatione tangat instrumenta, quibus character exprimitur, quod & reipsa fieri videtur, cùm etiam minores isti Ordines iterari non possint, quod solis competit Sacramentis.

17. Quibus rationibus tueri se possunt, qui Ordines istos Sacramenta esse negant?

R. 1. Quòd nulla sit necessitas, nulla evidens ratio, quæ cogat tot Sacramenta admittere. 2. Quòd Ordo possit verè Sacramentum esse, licèt tale non

sint hi *Minores*, perindè ut Baptismus est Sacramentum, etsi Baptismus *Flaminis*, & *Sanguinis* non sint tale; adeoque *Tridentium* definiens, dari in Ecclesia Ordinationem, quæ sit Sacramentum, non ideò id ipsum definit de Ordinibus singulis. 3. Ad Pontificale Rom. dici potest, quòd sequatur communem sententiam, secundum quam nullus Ordo à Sacramenti ratione excluditur, ut nempe Episcopi circa legitimam Ordinum collationem magis solliciti sint, cum definitum non sit, utrum singuli non sint Sacramenta, certis materiis & formis ex Christi institutione distincta.

18. An *Tonsura* sit etiam Sacramentum?

R. Si *Tonsura* sit verus Ordo, uti asserunt *Canonistæ*, & quidam *Theologi*, ac insuper probabile sit (uti reipsa est) omnes Ordines esse Sacramenta, negari non potest, quin etiam *Tonsura* sit probabiliter Sacramentum. Vide Er. nost. *Van Roy* hîc c. 2. q. 3.

19. An, supposito quòd omnes Ordines habeant rationem Sacramenti, admitti non debeat, esse plura Sacramenta Ordinis?

R. Neg. Ut summum enim fatendum est, esse plura Sacramenta partialia, sed quæ unum Sacramentum Ordinis integrant, complentque in *Sacerdotio*, in quo, juxta *D. Thom.* est tota Ordinis plenitudo. In idem recidit, quod alii dicunt, omnes Ordines esse unum Sacramentum unitate *finis*, qui est *Sacerdotium*, vel oblatio *Sacrificii* Eucharistici, seu Consecratio *Corporis & Sanguinis* Domini, ad quam omnes seu remotè, seu proximè destinantur. Sic unum tantum est Sacramentum *Extremæ-Uctionis*, etiam juxta illos, qui putant quòd quinque unctiones habent singulæ rationem Sacramenti. Sic denique duæ species Eucharisticæ singulæ Sacramentum sunt, sed suo *fine* unum tantum, dum uni tantum totali animæ refectiioni subserviunt.

CAPUT II.

De Materia & Forma singulorum Ordinum, deque Ordinatorum Officio.

1. **Q**uotuplex generatim loquendo est *materia* Ordinum, & quæ est *forma*?

R. Materia est duplex, nempe *remota*, & *proxima*. Materia *remota* est res illa, quæ ordinando in signum spiritualis potestatis traditur; materia verò *proxima* est ipsa *traditio*. Pro forma generaliter sunt *verba Ordinantis*, cuilibet traditioni correspondentia.

2. Quæ est materia, quæ forma Ordinationis *Episcopalis*?

R. Materia est *impositio manuum*, forma sunt *verba* correspondentia. De hoc Episcopos consecrandi ritu vix dubitatur, cum in Ecclesia tam Græca, quàm Latina perpetuò servatus fuerit, serveturque, ut idcirco communiter quoque putetur essentialis.

3. An in jam dicta materia, & forma consistat tota essentia consecrationis *Episcopalis*?

R. Res satis incerta est. Plures existimant, reliqua tantum adhiberi velut accidentales aliquas ceremonias; aliqui tamen tamquam omnino necessariam exigunt *Unctionem capitis*, & *manuum*, cum *verbis* correspondentibus; item *positionem libri Evangeliorum inter scapulas Ordinandi* &c. in praxi proinde providendum, ut ea, quæ præscribit *Pontificale*, exactè observentur, ne omittatur quidpiam, quod forsan essentialis est.

4. Quotuplex est materia, & forma Ordinationis *Sacerdotalis*?

R. Duplex, una partialis materia est *porrectio Calicis cum Vino*, & *Patenæ cum Pane*; forma verò, *Accipe potestatem offerendi Sacrificium in Ecclesia pro vivis, & defunctis* &c. ita *Florentinum*. Altera materia partialis est *impositio manuum* *Episcopi*; forma autem

Accipe Spiritum Sanctum; quorum remiseric peccata, remittuntur eis &c. Posterior hæc materia & forma colligitur ex *Tridentino Sess. 14. c. 3. de Ext. Unctione*, cujus Ministros dicit esse Episcopos, *aut Sacerdotes ab ipsis ordinatos per impositionem manuum.* Adde, quòd SS. Patres passim Ordinationem Sacerdotalem appellant *manuum impositionem.*

5. Quare ergo Synodus Florentina solùm meminit porrectionis Calicis &c. nullam prorsus mentionem faciens de impositione manuum?

R. Videri possit id ideò factum, quia S. Synodus instituebat *Armenos*, apud quos supposebat *manuum impositionem* aliundè, putà, ex Scripturis, Conciliis, & SS. Patribus satis notam, & practicatam, ut propterea superfluum crederet eam repetere.

6. An, sicut in Ordinatione Sacerdotali datur duplex materia & forma, ita quoque conferatur Ordinato duplex potestas?

R. Affirm. Una quidem offerendi Sacrificium, seu consecrandi *Corpus & Sanguinem Christi*, altera remittendi, retinendique peccata, uti perspicuè significant verba utriusque formæ.

7. Quid si quis ordinaretur adhibitâ solùm unâ materiâ & formâ, putà porrectione *Calicis* cum *vino* &c. & verbis correspondentibus?

R. Talis acciperet potestatem consecrandi *Corpus*, & *Sanguinem Domini*, possetque ab ea potestate, quæ prior est, simpliciter dici *Sacerdos*, sed tamen nondum *completè*, quippè necdum obtentâ potestate absolvendi à peccatis, quam Ordinatio Sacerdotalis, dum tota est, secum trahit.

8. Potestne prior potestas validè conferri, non collatâ posteriore?

R. Affirm. Docet id Exemplum Christi, qui Apostolos suos in ultima Coena Sacerdotes instituens, contulit illis potestatem consecrandi, potestatem

verò absolvendi iis demùm dedit post Resurrectionem *Joan. 20.*

9. An etiam potestas posterior validè concedi possit sine priore?

R. Quandoquidem, ut communis apprehensio habet, potestas in Corpus Christi *mysticum* (quod est Ecclesia) supponat potestatem in Corpus Christi *verum*, videtur non posse alicui concedi potestas absolvendi à peccatis, qui non priùs acceperit potestatem consecrandi. Saltem nullum hactenùs in Ecclesia exemplum invenimus, quo id factum sit.

10. Valetne Ordinatio, si in patena *panis*, vel in calice *vinum* desit?

R. Ut minùs incertum est; ac proindè si quempiam sic ordinari contingeret, esset, saltem sub conditione, reordinandus.

11. An, & quomodo debeat Ordinandus tangere porrectam ab Ordinante materiam?

R. Et hoc utrumque incertum est. Aliqui putant sufficere solam materiæ porrectionem, etsi eam Ordinandus non tangat. Alii requirunt *contactum*, sed solùm *moralem*. Alii denique exigunt *contactum physicum*, seu *immediatum*, qui etiam pro securiori, non tantùm in hac Sacerdotali, sed in omnibus quoque aliis ordinationibus in praxi adhibendus est, juxta quod observare solet Ecclesia.

12. Quare addis: *Juxta quod observare solet Ecclesia?*

R. Quia, licèt *vinum* sit materia Ordinationis Sacerdotalis, ex praxi tamen certum est, illud non debere *immediatè & physicè* tangi, sed sufficere, si tangatur *Calix*. Idem verisimiliùs dicendum volunt de *pane*, cùm physicus illius *contactus* non præcipiatur à Pontificali Romano, in quo tamen exactissimè expressa sunt omnia, quæ ad Ordinationem desiderantur.

13. An etiam Græci pro Ordinatione Sacerdotali habeant duplicem materiam, & duplicem formam?

R. Neg. Sola enim *impositio manuum* ipsis est tota materia, & verba, quæ tunc profert Ordinans, sunt forma; proindè instrumentorum traditio cum verbis correspondentibus apud ipsos in usu non est, quod mox etiam observare licebit in Ordinatione *Diaconorum*.

14. An Græci mediante unâ hâc materiâ & formâ accipiant totam, seu utramque potestatem, quam accipiunt *Latini* per materiam, & formam duplicem?

R. Affirm. Verba enim formæ apud ipsos, prout substant intentioni Ordinantis, satis exprimunt duplicem istam potestatem dari, atque adeò materiam, seu *manuum impositionem* determinant ad utramque etiam satis significandam.

15. An ista utriusque Ecclesiæ ordinandi varietas sit conformis voluntati, & institutioni Christi?

R. Affirm. Quia ut docent varii, ab initio cognovit Ecclesia, voluisse Christum ut *Presbyteratus* validè conferretur, vel per solam manuum impositionem, cum forma sufficienter exprimente Sacerdotalem potestatem, vel per manuum impositionem, unâ cum Traditione instrumenti idonei (quale haud dubiè est calix cum vino, & patena cum pane) ad specialius designandum potestatem consecrandi.

Alii dicunt, quòd voluerit Christus, ad Ordinationis Sacramentum sufficere, si Ordinandis applicarentur in genere aliqua signa sensibilia, quæ unâ cum verbis convenientibus significarent potestatem cuilibet Ordini propriam, relinquens istorum *signorum*, verborumque magis *specificam*, seu potiùs *individualement* determinationem arbitrio Ecclesiæ. Porro, inquiunt, Ecclesia *Græca* solam *manuum impositionem* ab ipsis etiam Apostolis adhibitam, pro sensibili signo retinuit, addiditque verba totam Sacerdotii (idem est de Diaconatu) potestatem implicite saltem significantia: Ecclesia verò *Latina*, ultrà *manuum impositionem* pro altera partiali materia assump-

fit *instrumentorum traditionem*, & duabus partialibus materiis aptavit binas partiales formas, quibus demum simul sumptis, utraque Sacerdotalis potestas significaretur, dareturque expressius. Quidquid sit, in utraque sententia verum est, quod varietas, quæ in casu non afficit Ordinationis *substantiam*, sed solum illius *modum*, conformis sit voluntati Christi instituentis. Vide Tract. de Sacram. in gen. cap. 4.

16. Quotuplex est materia & forma *Diaconatus*?

R. Duplex, una materia partialis est *traditio libri Evangeliorum*, sub hac forma: *Accipe potestatem legendi Evangelium in Ecclesia Dei &c.* Ita Florent. Altera partialis materia est *impositio manuum*, quâ ipsi Apostoli primos Diaconos ordinasse leguntur, forma sunt verba: *Accipe Spiritum Sanctum ac robur, ad resistendum diabolo &c.* Colliguntur ex Trident. Sess. 23. Can 4.

Ad Florentinum, dum *manuum impositionem* in Ordinatione Diaconali non exprimit, responderi potest quod dictum est hic supra num. 5.

17. Quomodo pro materia *Diaconatus* assignatur *liber Evangeliorum*, cum legantur instituti Diaconi, priusquam scriptum extaret ullum Evangelium?

R. Conformiter ad dicta num. 15. etiam hinc Christum voluisse, ut conferretur *Diaconatus*, vel per solam *manuum impositionem*, cum verbis convenientibus (prout etiamnum hodiè conferunt *Græci*) vel unâ cum traditione alicujus instrumenti. Proinde seu dicatur, quod Ecclesia, dum adhuc non extabant Evangelia, *Diaconatum* administraverit per solam *manuum impositionem*, seu quod tantisper aliud aliquod sensibile signum assumpserit, nihil refert; neutrum enim ostendi potest alienum esse à Christi voluntate.

18. Quæ est materia, & forma *Subdiaconatus*?

R. Materia est *porrectio calicis vacui, & patenæ vacuæ*: forma sunt verba *correspondentia*, *Videte cujus*

Ministerium vobis traditur &c. quæ ex circumstantiis satis significant *Subdiacono* potestatem dari ministrandi in altari, sub ipso tamen *Diacono*.

19. An *Traditio libri Epistolarum*, & verba correspondentia hîc etiam sint partialis materia, & forma?

R. 1. Varii affirmant: Episcopus enim librum istum tradens dicit: *Accipite librum Epistolarum, & habete potestatem legendi eas in Ecclesia Sancta Dei &c.* quibus non minùs videtur conferri potestas sacra (legendi scilicet inter Missarum sollemnia sacras Epistolas cum *manupulo*) quàm dum Episcopus dicit *Diacono: Accipe librum Evangeliorum &c.* adeòque & videtur tam liber *Epistolarum* esse materia *Subdiaconatus*, quàm sit liber *Evangeliorum* *Diaconatus*.

R. 2. Alii negant, creduntque traditionem libri *Epistolarum* respectu *Subdiaconatus* esse tantùm accidentalem cæremoniam, non veram materiam, cùm neque Conc. *Carthagin. IV.*, neque *Florentinum* (quod tamen pro materia *Diaconatus* exertè assignat librum *Evangeliorum*) illius meminerit, neque alibi extet fundamentum sufficiens id asserendi.

20. Quid ergò dicunt hi ad potestatem, quæ mediante traditione libri *Epistolarum* (utî verba correspondentia evidenter exprimunt) *Subdiacono* conferatur?

R. Dicunt potestatem illam *Subdiaconatui* esse merè accidentalem, & essentiæ ipsius *Ordinationis* extrinsecam; nam, inquiunt, olim post introductos *Subdiaconos*, *Epistolam* adhuc perindè ut *Evangelium* legebat *Diaconus*; adeò ut principale, idque essenziale *Subdiaconi* ministerium sit, *calicem & patenam*, & quidem jam *pane & vino* instructa ad Altare deferre, & *Diacono* ibidem subservire; legere verò, seu cantare *Epistolam* sit solùm illius munus secundarium, accidentale, & postea adjectum.

21. Quid dicendum de traditione *Urceolorum* cum *vino*, & *aqua*?

R. Nemo est, qui putet eam esse partialem Subdiaconatus materiam; *Urceolos* quippe demum tangunt Subdiaconi, dum forma prolata est, & in eorum contactu Episcopus nihil dicit. Præterea in *Florentino* nulla hîc de *Urceolis* mentio.

22. Quæ est materia, & forma reliquorum Ordinum?

R. Materia *Acolythatus* est traditio *Urceoli vacui*. Traditur etiam candelabrum cum cereo extincto, sed dubium est, an hujus traditio habeat rationem materiæ essentialis. Materia *Exorcistatus* est porrectio libri *Exorcismorum*; *Lectoratus* traditio *Codici* Divinarum Scripturarum utriusque *Testamenti*. Materia *Ostiariatus* est traditio *Clavium* Ecclesiæ. Formæ sunt verba cuilibet traditioni correspondentia.

23. Quæ est materia, & forma *Tonsuræ*, in sententia eorum, qui eam existimant esse verum *Ordinem*?

R. Pro materia allegant traditionem *Superpellicei*, pro forma verba Ordinantis: *Induat te Deus novum hominem, &c.*

24. Quod est officium Ordinatorum?

R. Istud tum ex singulorum Ordinum materia & forma, tum ex obvia praxi plerumque satis colligi potest.

Notandum, Episcopos requirere, ut *Diaconi* & *Subdiaconi* saltem aliquando altari adstiterint, ibique obierint munus suum, priusquam ad ulteriorem *Ordinem* promoveantur; quod non perindè dicendum (utî per se patet) de iis, qui *Minoribus* solum Ordinibus initiantur.

C A P U T III.

De Ministro Sacramenti Ordinis.

1. Q Uotuplex est *Minister* hujus Sacramenti?

R. Duplex, nempe *Ordinarius*, & *Extraordinarius*.

2. Quis est Minister *Ordinarius*?

R. Qui Sacramentum hoc confert ex potestate, quam habet vi *Ordinis* sui, & is est solus *Episcopus*. Ita post perpetuam traditionem declarat Conc. *Florent.* & *Trident.* tenentque omnes Catholici.

3. An hoc ipso, quo quis *Episcopus* est, ordinet *valide*, etiamsi hæreticus sit, vel quacumque censurâ ligatus?

R. Affirm. Potestas enim Ordinandi fundatur in *charactere Episcopali*, qui, cum *indelebilis* sit, nullâ ratione, nequidem per *degradationem* amittitur.

4. An omnis *Episcopus*, nulli censuræ obnoxius, semper ordinet *licite*?

R. Neg. Ut enim *Ordinatio licita* sit, requiritur *Episcopus*, qui *Ordinando* sit *proprius*, aut saltem qui à proprio facultatem obtineat per *litteras*, ut vocant, *dimissoriales*. Ita *Trident. Sess. 23. cap. 8. de Reform.*

5. Quotuplici titulo dicitur quis *Episcopus Ordinando proprius*?

R. Triplici, nempe titulo *Originis*, *Domicilii*, & *Beneficii*. Proprius titulo *Originis* dicitur *Episcopus Dioecesis*, in qua natus est (modò id ex accidenti, v. g. occasione itineris, &c. factum non sit) qui *Ordinari* desiderat. *Episcopus loci*, in quo *Ordinandus* (esto alibi natus) jam habitat cum animo semper manendi, dicitur *proprius* titulo *domicilii*. Denique *Episcopus loci*, in quo quis *beneficium* obtinet, est ei *proprius* titulo *beneficii*. Proinde fieri potest, ut quis habeat tres *Episcopos proprios*, à quibus legitimè *Ordinetur*. Pro his vide nuperam *Bullam Innoc. XII. de 4. Novemb. 1694. quæ incipit: Speculatores domûs Israël.*

Nota 1. Eum, qui *beneficium* obtinet in fraudem, puta, ut proprii *Episcopi* examen effugiat, obnoxium fieri irregularitati, si in suscepto sic *Ordine* ministraverit.

Nota 2. *Capitulum* dare posse *Dimissoriales*, *Sede va-*

cante post annum ; quin & citius in casu quo quis ad Ordines necessitatur , amissurus alioqui beneficium suum.

6. An ad titulum beneficii sufficiat Capellania Castrensis ?

R. Neg. Dum scilicet purè dependet à Domino temporali ; quia tunc non censetur beneficium Ecclesiasticum.

7. Quis est Minister Ordinis *Extra-ordinarius* ?

R. Simplex Sacerdos , qui Ordines quosdam conferre potest , non ex potestate sibi propria , sed ex commissione , vel concessione Summi Pontificis.

8. Qui sunt Ordines , quos simplex Sacerdos ex simili commissione , vel concessione conferre potest , aut posset ?

R. Quatuor *Minores* , adeoque & *Tonsura* ; supponit id *Trident.* Sess. 23. c. 10. de Reform. probat praxis ; docent omnes Theologi. Idem quoque communius dicendum putant de *Subdiaconatu* , cum & ex variis Pontificum concessionibus , (quas passim reperias in authoribus) & ex praxi sæpius noscatur esse collatus à simplici Sacerdote.

9. Quid dicendum de *Diaconatu* ?

R. Inter alias Pontificum concessionem , fertur *Innoc. VIII.* anno 1489. speciali bullâ quibusdam Abbatibus Ordinis *Cisterciensis* facultatem fecisse, conferendi *Diaconatum* Religiosis ejusdem Ordinis. Bullam hanc referunt *Rodriguez*, & alii. Hâc facultate Abbates illi etiamnum utuntur , inquit *Pontius*. Ab aliis denique asseritur , *Generalis Cisterciensis* Diaconos ordinasse *Gandavi* anno 1663. cum anno superiore idem fecisset *Roma*, sciente & consentiente Pontifice. Facta hæc , qui tardioris sunt credulitatis , aut negant , aut saltem habent ut dubia ; proinde & putant , respectu *Diaconatus* conferendi nihil committi posse *Presbytero*. Alij tamen ea pro veris habent ; non minùs quàm

quæ pro *Subdiaconatu* allegantur, ut idcirco etiam credant, utrumque istum Ordinem paribus argumentis à simplici Sacerdote conferri posse, dum accedit consensus Sedis Apostolicæ. Neque in eo ullum apparet inconueniens, cum *Presbyteratus* non *Subdiaconatum* modò, sed etiam *Diaconatum* eminenter contineat.

10. An simplex Sacerdos conferre possit *Presbyteratum*?

R. Plerique omnes tradunt solum *Episcopum* ita esse posse Ministrum *Presbyteratus*, ut nihil contra valeat concessio Summi Pontificis; & hinc nullum in tota retrò antiquitate invenitur exemplum, quo unus Sacerdos ab altero simplici Sacerdote fuerit ordinatus, quantumvis in remotissimis sæpè terris esset Episcoporum penuria.

11. Quomodo ergò *Chorepiscopi* (qui videntur non alii fuisse, quàm simplices Sacerdotes) leguntur de consensu Episcopi ordinasse Presbyteros?

R. *Chorepiscopos* fuisse duplicis generis; aliqui siquidem habebant characterem Episcopalem, erantque penè similes Episcopis, qui *Titulares* & Episcoporum *Suffraganei* hodie appellantur. Alii erant quidem simplices Sacerdotes, Episcoporum tamen *Vicarii*, similes *Decanis* nostris *Ruralibus*. De posterioribus his nullo modo potest intelligi, quòd Presbyteros ordinauerint, quia nullus saltem admiserit sufficere consensum *Episcopi*, ad hoc, ut unus Sacerdos alterum ordinet, cum omnes pro collatione *minorum* quoque *Ordinum* requirant concessionem Summi Pontificis. Restat proindè, ut intelligantur priores *Chorepiscopi*, veram utique Ordinationem Episcopalem habentes, qui de consensu Episcoporum contulerint *Presbyteratum*.

12. Quid denique de *Episcopatu*?

R. Solum Episcopum hujus esse Ministrum, nec alium esse posse, ita certum est, ut pro excellentia tanti Ordinis, quo majorem Ecclesia non habet, sta-

tutum sit, ne minùs quàm tres Episcopi simul alium consecrent.

13. An tres Episcopi hìc interveniant de necessitate Sacramenti, an verò solùm de necessitate præcepti?

R. Non liquet; tres enim hac in re ventilantur Theologorum sententiæ.

Prima contendit, id esse de necessitate Sacramenti, ut si unus de numero desit, nihil agatur.

Secunda opinatur, esse id quidem de Sacramenti necessitate, attamen non *absolutè*, sed sub hac restrictione; si non fuerit ab Ecclesiæ suprema potestate dispensatum, ut secùs fiat; quo etiam modo plerique docent, esse de Sacramenti Confirmationis necessitate, ut ab Episcopo administretur; si tamen accerserit Romani Pontificis dispensatio, posse simplicem Sacerdotem illius Ministrum esse. Quòd verò Pontifex potestatem dare queat uni Episcopo, ut alium consecret, non videtur esse dubium; exempla enim sic datæ potestatis sunt obvia.

Tertia demùm sententia tradit posse circa dispensationem *validè* conferri Episcopalem Ordinationem (esto *illicitè*) ab uno solùm Episcopo.

14. An tertia ex dictis sententiis suam etiam habeat verisimilitudinem?

R. Affirm. Et quidem, speculativè loquendo, satis magnam; *Paulinus* enim *Antiochiæ* Episcopus solus elegit, & consecravìt *Evagrium*, quo factò, licèt Canones violaverit, Ecclesia tamen Romana *Evagrii* communionem amplexata est, hoc est, ut refert *Theodoretus* lib. 5. Hist. Eccl. c. 23. verum agnovit Episcopum, nam *Innoc.* Papa epist. 22. ad *Bonif.* mandat, illos, qui fuerant ab *Evagrio* ordinati, cum suis recipi in Ordinum gradibus & honoribus; nec ullus umquam dubitavit de *validitate* istius Ordinationis, inquit *Exim.* noster *Lupus* in Append. ad Can. 4. Conc. Nicæni. Plura exempla talia suppeditant historiæ.

Præterea *B. Dionysius* (seu quisquis est author) in Hierarch. Eccles. ritum describens Ordinationis Episcopalis, meminit unius tantum Episcopi consecrantis.

15. Quomodo ergo Pontifices, variaque Concilia passim invehuntur in Ordinationem Episcopalem ab uno tantum factam Episcopo, in tantum, ut subinde etiam declarent *irritam*?

R. Merito in eam invehuntur, cum evidenter pugnet in Ecclesiasticos *Canones*; *irritam* verò vocant, non quia *nulla* est, seu *invalida*, sed quia est *illegitima*, nec licet sic Ordinato exequi functiones suscepto Ordini proprias, donec sit cum eo dispensatum. Sic Canon 17. Concil. Nicæni *irritam* decernit Ordinationem, quâ quis ordinat sibi non subditum, quo non obstante, Ordinationem istam, esto *illicitam*, unanimiter omnes admittunt *validam*.

Ceterum, quod praxim attinet, omninò curandum est, ut Ordinatio, de qua in quæstione, fiat à tribus Episcopis. Si verò quempiam ab uno, vel duobus tantum sine commissione Pontificis ordinatum esse contingeret, esset pro tutiori, saltem sub conditione, à Tribus reordinandus.

C A P U T I V.

De Subiecto Ordinis, & Requisitis ad validam susceptionem.

1. **A**N mulier sit subiectum Ordinis?

R. Neg. Nam nec Christus Dominus beatissimam Matrem suam, quantumvis mulieribus aliis excellentiorem, ullo Ordine insignivit. Apostoli verò adeo non ordinârunt mulieres, ut nec eas in Ecclesia loqui permiserint; quid putas dicturos fuisse de ascensu altaris, ad offerendum, vel ministrandum? Denique Ecclesia non solum nunquam ullam *foemi-*

nam ordinavit, sed hæreticos quosdam, qui id attentârunt, & irrisit, & detestata est.

2. Quæ erant ergo olim mulieres, quas Ecclesia vocabat *Episcopas*, *Presbyteras*, vel *Diaconissas*?

R. Mulieres erant, non quæ Ordinem aliquem susceperant, sed quarum *mariti*, factâ separatione thori, cum consensu mutuo perpetuæ castitatis, facti erant *Episcopi*, *Presbyteri*, vel *Diaconi*.

3. An non etiam aliâ ratione quædam vocatæ sint *Presbyteræ*, & *Diaconissæ*?

R. Affirm. Nam & *seniores* viduæ propter ætatem quandoque *Presbyteræ* appellatæ sunt, *Diaconissæ* verò ex eo etiam dictæ sunt, quòd per benedictionem quamdam ceremonialem, nullatenus verò per Ordinationem Sacramentalem, deputatæ essent ad munia quædam similia istis, quæ inter cetera obibant *Diaconi*?

4. Assigna proprium *subjectum* Ordinis?

R. Juxta Christi institutionem est solus homo sexûs *virilis*: constat ex unanimi sensu, & perpetua praxi Ecclesiæ.

5. An sicut *solus*, ita etiam *omnis* homo sexûs *virilis* validè ordinetur?

R. Neg. Nam ultra *sexum*, ad *validam* Ordinationem communiùs requirunt susceptionem *Baptismi*, qui vulgò aliorum Sacramentorum janua est, ita quidem, ut, etsi de aliis quibusdam magis disputari possit, in praxi saltem pro certo habendum sit, non valère Ordinationem *non baptizati*; cùm ultrò appareat Christum non voluisse, ut daretur *character*, seu potestas ad Ecclesiastica munia illi, qui non priùs per Baptismum factus esset membrum Ecclesiæ.

6. An præter *sexum virilem*, & *Baptismum* nihil aliud desideretur ad *valorem* Ordinationis?

R. Plerique prætereà, saltem in adultis ratione utentibus, ad *valorem* requirunt *consensum*, seu vo-

luntatem suscipiendi Ordinem, ita ut *simpliciter* penitusque invitatus neino ordinari possit; etenim *Innoc. III. Cap. Majores* de Baptismo sic loquitur: *Ille verò qui nunquam consentit, sed penitus contradicit, nec rem, nec characterem suscipit Sacramenti* Et infra: *Tunc ergò characterem imprimit Sacramentalis operatio, cum obicem voluntatis contrariæ non invenit obfistentem.* Quæ verba, cum generalia sint, tam sunt dicenda respicere Ordinem, quàm Baptismum, maximè, cum apertè videatur esse identitas rationis.

7. Estne omninò certum, quòd ad valorem requiratur Ordinandorum *consensus*?

R. Neg. Referunt namque historiæ priorum temporum, & validam videntur supponere Ordinationem quorundam *penitus invitatorum*, ut propterea quoque quidam Theologi existiment, consensum istum non desiderari. Ceterùm, in praxi, si quispiam, nullo modo consentiens, ordinatus fuisset, deberet, si postea *volens* fieret, ad minùs sub conditione, reordinari.

8. Quare mox suprà in responsione num. 6. dictum est: *saltem in adultis*?

R. Quia omnes admittunt, pueros & amentes baptizatos sine personali consensu validè posse ordinari, perindè uti possunt alia Sacramenta suscipere, *Pœnitentiâ & Matrimonio* exceptis, quæ specialiter exigunt actum suscipientis. Vide cap. unicum, de Clerico per saltum promotò, ubi declaratur, istorum Ordinationes (quamvis illicitæ sint) non esse iterandas. De Ordinatione tamen Episcopali controversia est. Docet D. Thomas eam invalidè à puero suscipi.

9. An pueri, aut amentes, ratione suscepti Ordinis, obligentur ad continentiam?

R. Neg. Nisi postea ratione utentes, quod circa se gestum est, ratificent, & fungi velint susceptæ Ordinationis officiis.

10. An validè ordinentur *Eunuchi*?

R. Affirm. Et prætereà etiam *licitè*, si suâ culpâ non sint tales. De *Hermaphroditis*, hoc est, *semmaribus*, seu utrumque sexum habentibus, an validè ordinentur, saltem dubium est.

11. An valida sit Ordinatio eorum, qui metu gravi, seu *justo*, seu *injusto* compelluntur ad Ordines?

R. Affirm. modò equidem simpliciter in ipsam Ordinationem consentiant; in simili namque resolvit *Innoc. III. C. Majores* de Baptismo, eum suscipere Sacramentum, & characterem Baptismi, qui terroribus atque suppliciis violenter attrahitur, ut in susceptionem consentiat.

12. Quæ est hîc differentia inter metum *justum*, & *injustum*?

R. Volunt esse hanc, quòd, qui metu *injusto* ad consentiendum compellitur, non teneatur ad castitatem, neque ad Divinum Officium, nisi extra metum positus consensum ratificet; teneatur verò, qui compellitur metu *justo*, quia nempè is irrationabiliter est invitus.

13. An adultus dormiens, qui nunquam consensit, nunquam etiam dissensit, validè ordinetur?

R. Videri posset quòd sic, ex verbis *Innocentii* suprâ num. 6. citatis: *Tunc ergò characterem imprimit Sacramentalis operatio, cum obicem voluntatis contrariæ non invenit obsistentem*, qualem utique in dormiente non invenit; sed agit Pontifex de *Catechumenis*, qui positivam voluntatem habuerant suscipiendi Baptismum, quæque voluntas moraliter adhuc supponebatur perseverare, quippe per voluntatem contrariam non retractata. Itaque an validè ordinetur in casu dormiens, ut summum haberi potest in dubiis.

*De Requisitis ad licitam Ordinationem,
Ordinatorum Obligatione, & Ef-
fectibus Ordinis.*

1. **Q**Uæ sunt requisita ad hoc, ut quis licitè, & ordinatè accedat ad SS. Ordines?

R. Præcipua sunt, primò, Status gratiæ. 2. *Ætas* sufficiens. 3. Prævia Sacramenti *Confirmationis* sus-
ceptio. 4. Scientia debita. 5. Carentia omnis impedi-
menti *Canonici*. 6. Episcopus *proprius*. 7. Determi-
nata *interstitia*. 8. Titulus congruæ sustentationis &c.

2. An status gratiæ requiratur pro susceptione sin-
gulorum Ordinum?

R. Quandoquidem singuli Ordines probabiliter
Sacramenta sint, in praxi tutius erit, si status gra-
tiæ præcedat susceptionem singulorum.

3. Quæ est ætas sufficiens pro tribus Ordinibus
Majoribus, seu *Sacris*?

R. Juxta *Trident.* pro *Subdiaconatu* est annus vige-
simus secundus; pro *Diaconatu* 23.; pro *Presby-*
teratu annus ætatis 25. Porro annum hîc cum doctri-
na communi ubique intellige *inchoatum*, & nota,
Summum Pontificem, justa de causa, in annis istis
posse dispensare.

4. Quæ ætas desideratur pro Ordinibus reliquis?

R. Pro *Acolythata*, annus duodecimus *completus*;
Cap. In singulis dist. 77. Pro aliis tribus *Minoribus*,
& *Tonsura* saltem septimus, & is itidem *completus*.
Colligunt ex cap. *De iis* dist. 28.

5. Ubi prohibetur susceptio Ordinum, non sus-
cepto Sacramento *Confirmationis*?

R. In *Trident.* Sess. 23. c. 4. de Reform. *Prima*
Tonsura (quæ Ordinibus præmittenda est) non initien-
tur, inquit, qui *Sacramentum Confirmationis* non sus-
ceperint.

ceperint. Estque hoc præceptum obligans sub gravi.

6. Quam debent habere scientiam licitè Ordinandi?

R. Primam *Tonsuram* accepturi, debent scire Fidei rudimenta, ac insuper legere, & scribere. Minoribus Ordinibus soli illi initiandi sunt, quos *scientiæ spes Majoribus Ordinibus dignos ostendit.*

Ad *Subdiaconatum*, & *Diaconatum* promovendi, debent *litteris, & iis, quæ ad Ordinem exercendum pertinent, esse instructi.*

Ad *Presbyteratum* denique assumendi, debent posse docere populum ea, *quæ scire omnibus necessarium est ad salutem*; ac insuper Sacramenta ministrare, &c. Pro his vide *Trident. Sess. 23. capitibus variis.*

7. An cuilibet *Presbyteratum* suscepturo præcepta sit scientia æqualis?

R. Neg. Sufficit enim illi, qui simplex Sacerdos mansurus est, si noverit, quæ scire non quibuscumque in particulari, sed *generatim omnibus* necessarium est ad salutem. Ad hæc, etiam sufficit, si idoneus fuerit, ad dispensandum ea Sacramenta, quæ cuilibet Sacerdoti facile possunt ministranda occurrere.

8. Quid requiritur per hoc, quòd Ordinandus debeat esse liber ab omni *impedimento Canonico*?

R. Ut non sit *excommunicatus, &c.*; non *neophytus* in Fide, seu recens ad eam conversus; non infamis; non illegitimè natus, vel hermaphroditus; non bigamus; non homicida, etiam involuntarius; non enormiter deformis, aut mutilus, &c.

Quis sit Episcopus *proprius*, dictum est suprà cap. 3. num. 5. Pro *Interstitiis*, seu tempore, quod debet inter susceptionem cujuslibet Ordinis *Majoris* interfluere, titulo congruæ sustentationis, &c. consule Aucthores.

9. Quâ *intentione*, seu quo *sine* accedendum est ad SS. Ordines, ut sanctè, ac fructuosè suscipiantur?

R. Debet, qui à Deo vocatur, Sacros Ordines Susceptorus pro *fine* habere Dei gloriam, & salutem, non propriam modò, sed & proximi sui: hoc enim inter Sacramentum *Ordinis*, & alia interest, quòd alia ad spiritualem cujusque suscipientis utilitatem, Sacra verò *Ordinatio* insuper ad communem utilitatem Ecclesiæ, atque adeò ad salutem omnium destinetur. Distorti proindè sunt *fines*, si quis Sacris initiari velit, ut honore emineat, ut pingues proveniatus obtineat, quibus se, & necessarios suos sustentet commodius, ut genio indulgeat, & sub Ordinationis larva securius otietur, quod sine dedecore non posset in sæculo, &c.

10. An, dum Episcopus ante Ordinationem denuntiat, se non intendere ordinare tales, vel tales, hi nihilominus validè ordinentur?

R. Affirm. Solùm enim vult dicere, se non nisi per ignorantiam, & contra votum suum istos ordinare, adeò ut, si eos nòsset, non esset ordinaturus.

11. Quæ sunt obligationes Ordinatorum?

R. In primis, qui Ordinibus Majoribus, seu Sacris initiati sunt, obligantur ad Divinum officium, seu *Horas Canonicas*; deindè, saltem in Ecclesia Romana, ad perpetuam continentiam, vi cujus prohibentur matrimonium contrahere, aut jubentur à jam contracto desistere, ac insuper ea omnia vitare, quæ castitatem quoquo modo lædere possunt, alioquin sacrilegium commissuri.

12. Quo jure continentia Sacris Ordinibus annexa est?

R. Non jure Divino, tum quia nullibi ostendi potest Divinum ea de re præceptum, tum quia Ecclesia jam pridem dispensavit cum *Græcis*, etiam Sacerdotibus, ut liceret ipsis uti uxoribus, saltem dum eas duxerant nondum susceptis Ordinibus.

Dicendum ergò, obligationem continentiae majore

ribus Ordinibus annexam esse Jure *Ecclesiastico*, & quidem respectu Episcopatus, & Presbyteratus, & Diaconatus ab ipsius Ecclesiæ nascentis exordio; nam istius obligationis passim meminerunt antiquissima Concilia, Canones, Patres, &c.; respectu Subdiaconatus verò lex continentiae aliquantò post lata est.

13. An jam dicti Ordinati teneantur insuper ad continentiam ex voto?

R. Multi hoc asserunt, quòd nempe Ordinandi ut minùs *tacitè*, vel *interpretativè* promittant servare castitatem. Aliqui tamen nullum hìc votum agnoscunt, contenduntque obligationem omnem nasci ex solo præcepto.

14. An sint adhuc aliæ Ordinatorum obligationes?

R. Affirm. Et quidem benè multæ. Passim leguntur in Conciliis, SS. Patribus, &c. eoque præsertim collimant, ut ordinati sint *sine crimine*, & *irreprehensibiles*, maximè *Sacerdotes*, ad quos jam olim dicebat Gregorius Magnus: *Nullum, puto, fratres charissimè majus præjudicium, quàm à Sacerdotibus tollerat Deus, quando eos, quos ad aliorum correctionem posuit, dare de se exempla pravitatis cernit.*

15. Quot sunt *Effectus* Sacramenti Ordinis?

R. Duo, nempe *Gratia*, & *Character*. Porro *gratia*, quæ per hoc Sacramentum solis dignè suscipientibus confertur, est duplex, una *Sanctificans*, seu potius augmentum illius; altera *actualis*, seu, ut vocant, *Sacramentalis*, quæ non est aliud, quàm Divinum quoddam auxilium fini hujus Sacramenti subseruiens, ac dandum tempore opportuno, ad satisfaciendum officiis, & obligationibus suscepto Ordini propriis.

16. An Character imprimatur omnibus Sacramentum hoc, etiam indignè suscipientibus?

R. Affirm. Dummodò equidem suscipiant *validè*,

undè nec ullo casu semel datus deletur, quo fit, ut Sacramentum hoc sit *initerabile*. Si qui olim legantur *reordinasse*, supponebant Ordinationem prius factam fuisse invalidam, aut saltem aliquid necessario supplendum defuisse.

In quo consistat Character, quem hoc Sacramentum imprimit, dictum est Tract. de Sacram. in genere.

TRACTATUS DE SPONSALIBUS ET SACRAMENTO MATRIMONII.

CAPUT PRIMUM

*De Natura, & Requisitis ad valorem
Sponsalium.*

I. QUotupliciter accipi possunt *Sponsalia* ?
R. Tripliciter. 1. Pro donis quibusdam, quæ intuitu futuri Matrimonii dantur, præsertim Sponsæ. Hoc sensu accipiuntur 1. Reg. 18.
 2. Pro Matrimonio jam contracto, nondum consummato, sed Rato tantum, à quo B. Virgo Maria dicta est *desponsata Joseph*. 3. Pro contractu Matrimonium præcedente. De Sponsalibus hoc tertio sensu acceptis hîc agitur.

2. Unde derivatur vox *Sponsalia* ?

R. A verbo *spondeo*, seu *promitto*: hinc *Sponsi* propriè appellantur, qui à *Patre* v. g. *Tutore*, &c. alteri promissi sunt, vel qui seipsos alteri *spoponderunt*, seu *promiserunt*.

3. Quomodo definiri possunt *Sponsalia*, prout hìc accipiuntur?

R. *Futurarum nuptiarum permissio*. *Promissio*, inquam, quia ad *Sponsalia* non sufficit merum *propositum*, quantumvis externè manifestatum.

4. Qualis desideratur *promissio* ad valorem *Sponsalium*?

R. *Promissio* mutua, sincera, spontanea, & signo externo manifestata.

5. Quæ dicitur hìc *promissio mutua*, & quare ipsa requiritur ad valorem *Sponsalium*?

R. *Promissio mutua* eadem est, quæ *reciproca*, puta tam ex parte *Sponsi*, quàm *Sponsæ*. Talem *promissionem* requiri, ex eo constat, quòd *Sponsalia* sint contractus *onerofus*, qui, ut omnes loquuntur, *claudicare non potest*, hoc est, ex una tantùm parte obligare. Proindè, si pars una animo contrahendi *Sponsalia* *Matrimonium* promittat, alterâ parte non repromittente, nihil agitur, nullaue contrahitur obligatio; *sponsalitia* enim unius partis *promissio*, tacitè supponit compartis repromissionem.

6. Quid si quis sciens compartem non repromissuram, ultrò illi *Matrimonium* promittat?

R. Si compars *promissionem* acceptet, tenebitur promittens fidem liberare, non quidem vi *Sponsalium*, quæ, ut ex dictis liquet, nulla hìc contracta sunt, sed vi liberalis, & ultronæ *promissionis*.

7. Quæ est *promissio sincera*?

R. Illa, quæ est conformis animo promittentis, seu quam concomitatur internus illius consensus, sine quo, quantumvis externa verba promissiva sint, nulla est *promissio*, nulla quoque sunt *Sponsalia*?

8. Quid si simulator aliquis, fictâ Matrimonii sponsione, comparti injuriam intulerit,

R. Tenebitur eam ex æquo resarcire, non in vim Sponsalium, quæ iterum nulla fuerunt, sed in poenam delicti, quo alteri causa fuit injuriæ. Quin & ad nuptias compelletur in foro externo, quod perfumit, promissioni consensum adesse, nisi liquidis indiciis doceatur contrarium.

9. An valeant Sponsalia, si quis animum quidem habeat promittendi, sed unâ propositum habeat, non implendi promissum?

R. Valent; talis enim reipsâ consentit in promissionem, atque adeò etiam in obligationem, quæ ex promissione aliunde ritè facta naturaliter sequitur.

10. Quæ est promissio spontanea?

R. Quæ procedit ex *deliberata*, & libera promittentis voluntate, tali nempe, quæ nullo gravi metu, nulla vi, fraude, vel errore inducta seipsam ad promittendum determinat.

11. Quare promissio sponsalitia debet signo aliquo externo manifestari?

R. Quia aliàs obligare non posset, cum obligatio non sit nisi post *acceptationem*, quæ fieri non potest, nisi promissio externè manifestetur.

Porro *signa* ista præsertim sunt *verba*, iisque etiam, ubi fieri potest, utendum, juxta præscriptum Dioecesis, in qua contrahitur. Alioqui ad valorem quod attinget, pro *signis* esse possunt *natus*, vel *facta*, quibus in compartis notitiam veniat consensus promittentis.

12. Quid si quis utatur verbis *dubis*, vel *obscuris*?

R. Prudentum judicio ad eum sensum determinanda erunt, quem habent ex circumstantiis, quæ si nihil certi importent, requirenda est mens ipsius proferentis.

13. An hæc verba: *Nullam aliam ducam*, habeant rationem Sponsalium?

R. Neg. Sunt enim merè *negativa*, quæ nullo

modo important consensum in futuras nuptias; habent namque veritatem suam, quantumvis proferens habeat animum à Matrimonio alienum.

14. Inter quas personas debet fieri promissio Sponsalitia?

R. Inter personas determinatas, legitimæ ætatis, & illas ipsas, quæ promisso Matrimonio postea jungendæ sunt.

15. Quare promissio Sponsalitia debet fieri inter personas *determinatas*?

R. Quia Sponsalia sequuntur naturam Matrimonii, cujus sunt quædam inchoatio. Porro, ad Matrimonium requiri personas determinatas, exploratissimum est.

16. Quid si ergo Pater duas habens filias, de earum consensu spondeat v. g. *Titio*, se alterutram ei daturum uxorem, & *Titius* reciprocè promittat, se alterutram ducturum?

R. Obligat quidem utrimque talis promissio, non contrahuntur tamen Sponsalia, cum enim (ut cap. seq. num. 1. dicitur) ex Sponsalibus validis oriatur *justitia publicæ honestatis*, impedimentum utique dirimens Matrimonium in primo gradu, sequeretur quòd *Titius* nequidem ducere posset alterutram, quia scilicet in casu, supposito valore Sponsalium, nulla est ratio, ob quam dictum impedimentum non æquè afficeret unam, quàm aliam.

Collige, non esse quoque Sponsalia, si *Titius* in consortio plurium puellarum promittat, se unam ex illis ducturum, estò etiam singulæ repromittant.

17. Quæ ætas in sponsis requiritur, ad validè contrahendum Sponsalia?

R. Jure naturæ nulla definita ætas requiritur, sed sufficit in quacumque ætate *usus rationis*, qui, quia adesse præsumitur post annos septem, decernunt *Canones*, in contracturis requiri *septennium completum*,

post quod, si adhuc non adsit usus rationis, jure naturæ nihil aget contrahens, quantumvis habeat ætatem *Canonicam*.

18. Quid si in aliquo vigeat ratio ante annos *septem*?

R. Non poterit equidem validè inire Sponsalia, nisi compleverit ætatem à jure determinatam.

19. Quomodo hoc dici potest, quandoquidem subsistat Matrimonium eorum, qui nondum habent annos pubertatis à jure requisitos, dum, ut loquuntur, in contrahentibus *malitia supplet ætatem*?

R. Jura ipsa hanc exceptionem ponunt pro *Matrimonio*, quod omninò non faciunt pro *Sponsalibus*, ut proinde ab illo ad hæc nulla trahenda sit consequentia.

20. Quare dictum est num. 14. quòd promissio Sponsalitia debeat esse inter ipsasmet personas, quæ promisso Matrimonio postea jungendæ sunt?

R. Ut intelligamus, non valère Sponsalia, quæ contrahit *Pater* pro *filio*, *Tutor* pro *pupillo*, seu adulto, seu non adulto, nisi de facto, vel postea ætatis accessu personalis filii, vel pupilli *ratificatio*, seu consensus accesserit.

21. Quid ergo dicendum ad cap. *Tua nos*, de despons. impub. ubi sic legitur: *Potest autem filium nondum adultum (voluntas cujus discerni non potest) Pater, cui vult, Matrimonio tradere, & posteaquam filius venerit ad perfectam ætatem, omninò debet hoc adimplere*?

R. Vel, ut aliqui volunt, *ly debet* afficit solùm *Patrem*, qui, quantum in se est, debet promissi sui executionem procurare, filium jam adultum ad Matrimonium cohortando; vel certè, ut tradunt communiter, vox *debet* solùm importat obligationem *decencie*, ita ut ex honestate quadam deceat filium acquiescere dispositioni Patris, si non obster justa ratio.

22. An Matrimonium inter adultos bona fide con-

tractum, sed propter defectum essentialem, puta absentiam Parochi, invalidum, habeat rationem sponsalium?

R. Neg. Nam *Trid. Sess. 24. c. 1* de reform. absolute irritat contractum matrimonialem, absente Parocho initum, nec ullo ex capite ostendi potest quod contractum matrimonialem in ratione Matrimonii irritum, voluerit ratum esse in ratione sponsalium.

Ad hæc donatio facta contra legem irritantem, non habet vim promissionis, ergo similiter: perinde enim se habet Matrimonium ad sponsalia, sicut ad promissionem donatio.

23. An dari possit casus, quo Matrimonium transeat in sponsalia?

R. Affirm. Nam in locis ubi *Trident.* de irritatione Matrimonii clandestini receptum non est, Matrimonia ab impuberibus contracta, ex dispositione, vel saltem interpretatione juris Ecclesiastici habent vim sponsalium. Vide cap. *Tuæ nobis* de despons. &c.

24. An ad valorem sponsalium requiratur assistentia Parochi, aut testium?

R. Neg. Estò enim Ecclesia in *Tridentino* irritaverit clandestina Matrimonia, nihil tamen umquam simile statuit de clandestinis sponsalibus. Interea, sponsalia contracturis vehementer suadendum est, ut exactè servent leges (si extent) aut saltem laudabiles consuetudines locorum, quæ ferre solent, ut coram Parocho alterutrius partis, & quidem communis, ac decentius ipsius Sponsæ (sub Parocho comprehenditur ejus Vicarius, vel alius, de illius, vel Ordinarii licentia) contractus iste ineatur, præsentibus quoque duobus ut minùs testibus.

25. An valeant sponsalia contracta sine consensu Parentum.

R. Affirm. Peccant tamen, qui contra rationabilem parentum voluntatem ea contrahunt, perinde ut illi, qui sic ineunt Matrimonium.

CAPUT II.

De Effectibus Sponsalium.

1. Q Uot sunt Effectus Sponsalium ?

R. Signanter tres. *Primus* est , obligatio mutua contrahendi matrimonium. 2. Est obligatio servandi integritatem corporis. 3. Est impedimentum quoddam Matrimonii , quod appellant cōmuniter *Iustitia publicæ honestatis*.

2. Qualis est obligatio contrahendi Matrimonium orta ex Sponsalibus ?

R. Est in primis *gravis* , adeoque sub mortali, cū sit in re gravi. Præterea est *iustitiæ* , utpotè nata ex contractu reciproco & oneroso.

3. Quid si quis Sponsalia contrahens solū inten-
dat se obligare *sub levi* ?

R. Talem intentionem nihil operaturam : qualitas enim obligationis naturam rei substratæ consequitur , quæ , cū in se gravis sit , non potest in ea nasci obligatio solū levis , perindè ut voventi in materia *gravi* inutilis esset intentio , quā vellet sibi obligationem injicere tantū *levem*.

4. Quo tempore obligantur Sponsi inire Matrimonium post contracta Sponsalia ?

R. Illo , quod ipsi contrahentes consensu mutuo determinarunt. Aliàs attendendum est tempus , quod *consuetudines* , vel *statuta* locorum definiunt , soletque esse (salvo iusto) sex hebdomadarum. Si ex dictis nihil certi habeatur , ineundum est Matrimonium , alterutrà parte opportunè exigente.

5. Quid si v. g. Sponsus , evoluta tempore , maneat in mora culpabili ?

R. Seriò moneri debet , ut impleat , quod promisit , & , si renuat , potest Confessarius eum per negationem *absolutionis* compellere.

6. An etiam compelli possit à iudice Ecclesiastico ?

R. Affirm. In rigore loquendo, idque, ubi opus, per sententiam *Excommunicationis*, saltem si Sponsalia juramento sint confirmata, ita resolvit *Alexander III. cap. ex Litteris de Sponsalibus.*

7. An compulsio ista non sit contra libertatem Matrimonii?

R. Neg. Non magis, quam obligatio Sponsalium, cui, cum sponte, & liberè se subjecerit promittens, censetur quoque fat liberè se subjecisse isti compulsioni, adeò ut non possit rationabiliter conqueri, quòd aliam hìc & nunc non habeat libertatem.

Ceterum semper, aut ferè semper satius erit, à tali compulsione abstinere ob multiplicia mala, puta, perpetuas rixas, odia, negationem *debiti*, neglectum familiæ, adulteria, scandala, & centum talia, quæ ex coactis nuptiis solent, aut nata sunt evenire: & ideò Pontifex num. præced. citatus, dum censuram Ecclesiasticam censuit adhibendam, prudenter adjunxit: *Nisi rationabilis causa obstiterit*; qualis haud dubiè esse potest apprehensio tot malorum: vide cap. *Requisivit de Sponsal.*

8. Quomodo ergò procedendum in casu, quo, post contracta Sponsalia, sponsus v. g. injustè renuit inire Matrimonium?

R. A Confessario, Parocho, Officiali, Episcopo, vel à quibusvis aliis ad hoc idoneis, proponenda renuenti obligatio sua, & omnibus modis inducendus, ut eam adimpleat, quantam aliàs faciat injuriam Deo, maximè dum tremendo ejus Nomine invocato Sponsalia firmavit; quantam item Sponsæ, quam, ubi destituerit, variis vulgi suspicionibus reddet obnoxiam, adeò ut ad nuptias non facilè ultra inventura sit æquam compartem &c. quibus si non acquieverit, tum licebit aliquantò duriùs eum excipere, puta, censuras, aliasque poenas intendendo: quòd si ad omnia mentem suam obstina verit, sibi potius relinquendus

est, quàm per realem censurarum inflictionem ad nuptias impellendus, ob mala superiùs commemorata, & tali casu suadendum Sponsæ, ut ipsa ultrò desistat à sua pretensione, remittendo illi obligationem quam contraxit, ne, si coacto jungatur, tyrannum potiùs experiatur, quàm maritum.

9. An liceat Sponsalibus apponere aliquam *pœnam*, seu *mulctam* solvendam ab injustè resiliente?

R. Communiùs putatur non licère, quòd scilicet leges tam *Civiles*, quàm *Canonistæ* generaliter prohibeant Sponsalibus inferi stipulationes *pœnales*, tamquam matrimoniali libertati contrarias. Aliqui interim probabiliter volunt, saltem ex natura rei licitum esse pœnas quasdam apponere, non minùs quàm per jura omnia liceat apponere *arrham* (ut est v. g. datus *annulus*, aut quid simile) in duplum, vel triplum ab accipiente, si fidem fregerit, reddendam. Ceterùm in praxi tenendum est, pœnas istas esse illicitas, in tantùm, ut *arrhas* ipsas, quamvis nullo jure vetitas, *Parochus*, aut *Confessarius* Sponsis omninò prudenter dissuadeat, cùm saltem aliquam habeant cum *pœnis*, seu *mulctis* identitatem.

10. Quare vi Sponsalium tenentur Sponsi servare integritatem corporis?

R. Quia per Sponsalia accipiunt Sponsi jus aliquod inchoatum, seu *ad rem* in mutuum corpus, adeò ut, si alteruter fornicetur cum persona tertia, peccatum sit, non solùm contra *castitatem*, sed etiam contra *justitiam*. Proindè si contingat Sponsos peccasse cum tertio, tenentur in confessione exponere, se esse desponsatos, ipsaque persona tertia dicere, se peccasse cum alieno Sponso, vel Sponsa: est enim circumstantia notabiliter aggravans, faciens peccatum istud reduci ad adulterium.

11. Quid est *justitia publicæ honestatis*, quam suprà num. 1. diximus esse *effectum* Sponsalium?

R. Est inchoata quædam affinitas inter consanguineos Sponsæ, & ipsum Sponsum, & inter consanguineos Sponsi, & Sponsam; vocatur autem ista affinitas *iustitia publicæ honestatis*, quod nempe inhonestatis quædam species videatur, si quis v. g. pro uxore velit habere consanguineam illius personæ, cui jam antea est desponsatus.

Hæc ergo publicæ honestatis iustitia impedimentum est *dirimens* sequentia quæcumque, non tantum *Sponsalia*, sed etiam *Matrimonia* in primo gradu. Unde Sponsus non potest *Sponsalia*, vel *Matrimonium* validè contrahere cum sorore, vel matre suæ Sponsæ, nec Sponsa cum fratre, vel Patre Sponsi.

12. An impedimentum istud duret, dissolutis etiam per mortem Sponsalibus?

R. Affirm. Ratio enim, ob quam videtur Ecclesia impedimentum hoc statuissè, (quod nempe sit indecens, quempiam Matrimonio jungi illi, cujus consanguineæ se aliquando desponsavit) adhuc perseverat, dissolutis quocumque modo Sponsalibus, seu *publica* ea fuerint, seu *clandestina*; undè nec *Tridentinum* ullibi restringit ad *Sponsalia*, quæ nunquam dissolvuntur.

13. Quem effectum habent *Sponsalia contracta sub conditione de futuro*?

R. Quamvis, nondum impletâ conditione, non sint in rigore *Sponsalia*, utpotè nullam adhuc obligationem habentia ineundi *Matrimonium*, hoc tamen operantur, ut, quamdiu pendet conditio, non sit integrum Sponsis, à promissione sua resilire, sed obligentur expectare eventum appositæ conditionis, quâ impletâ, contractus *conditionatus* transit in *absolutum*, paritque absolutam obligationem. Hinc

Collige, quod, pendente conditione, nullum adhuc sit impedimentum *publicæ honestatis*.

14. Quid ergo dicendum ad casum, quo v. g. Pe-

trus contraxit Sponsalia conditionata cum *Joanna*, ac deinde, non expectato conditionis eventu, contrahit Sponsalia absoluta cum *Catharina*?

R. Postrema Sponsalia, uti per se patet, sunt *nulla*, nec valida fiunt, quantumvis postea non succedat conditio prioribus Sponsalibus apposita, quia non firmatur tractu temporis, quod de jure ab initio non subsistit.

Pro conditionibus, quæ apponi possunt, vel non possunt Sponsalibus, vide quæ infra cap. 8. dicuntur de contractu matrimoniali conditionato, cujus utique naturam sequitur contractus Sponsalitiis itidem conditionatus.

CAPUT III.

De Sponsalium Dissolutione, & Solubilitate.

1. **Q**uomodo dissolvuntur Sponsalia?

R. In primis mutuo, & libero contrahentium consensu dissolvuntur Sponsalia *puberum*; omnis enim contractus, naturâ suâ solubilis (qualis est contractus sponsalitiis) sicuti ex mutuo contrahentium consensu nascitur, sic & per eundem dissolvitur. An mutuo consensui accedere debeat authoritas Judicis Ecclesiastici, habetur infra n. 24.

2. Quare respondisti: *Libero contrahentium consensu*?

R. Quia si v. g. Sponsus dolo, aut metu Sponsam inducat, ad renuntiandum Sponsalibus, peccabit graviter, manebitque adhuc obligationi suæ obnoxius.

3. Quare etiam respondisti: *Dissolvuntur Sponsalia puberum*?

R. Quia *impuberes*, quamdiu tales, non possunt contracta inter se Sponsalia mutuo consensu dissolvere; statuitur cap. *De illis* de despons. impub. ratio legis est; ne ætas instabilis à contractis Sponsalibus passim resiliat, transeatque ad alia.

Porro, ubi ad annos pubertatis pervenerit, utri-
que liberum est, etiam invitâ comparte, resilire,
modò id fiat *statim*, hoc est, juxta communio-
rentiam intra tres dies. Si neuter intra tres dies
illos resiliat, firma erunt Sponsalia, perindè ut si
contracta fuissent in pubertate, nec dissolvi jam po-
terunt sine mutuo utriusque consensu.

4. Quid si è duobus impuberibus unus altero citiùs
perveniat ad pubertatem?

R. Videtur dici solidiùs, quòd ille, qui pubes factus
est, mox possit resilire, non expectatâ alterius puber-
tate; si enim id possit, altero jam factò pubere, etiam
contradicente, quidni eodem adhuc impubere?

Aliud esset, si pubes cum impubere contraxisset;
eo namque casu solus ille, qui impubes erat, posset,
ad pubertatem perveniens, ratum habere, quod
gestum fuit, aut certè resilire pro libitu.

5. Quid si quis in impubertate dissentiat, & in
illo dissensu maneat usque ad annos pubertatis?

R. Tunc liberatur ab obligatione Sponsalium,
non quia in impubertate dissensit, sed quia jam pubes
factus supponitur dissensum continuare.

6. Quid si impuberes Sponsalia firmaverint adje-
cto *juramento*?

R. Aliqui putant, utrumque, cùm ad puberta-
tem pervenerit, posse resilire, etiam invitâ com-
parte: alii tamen negant, volentes id esse prohibi-
tum cap. *Ex Literis* de Sponsal. Estque hoc postre-
mum, si casus eveniat, in praxi tutiùs.

Ceterùm, non obstante juramento, possunt com-
muni consensu dissolvere Sponsalia, perindè ut id
possunt quicumque puberes.

7. An puberes reverà possint mutuo consensu dis-
solvere Sponsalia, etiam juramento firmata?

R. Affirm. Juramentum enim hîc est *accessorium*
aliquod, quod sequitur naturam & conditiones sui

principalis, contractûs nempe, cui apponitur, ex natura sua mutuo consensu rescindibilis est: porro contractui inest conditio, *Nisi renuntietis, in cuius favorem promittitur*; igitur & juramento inest hæc, *Nisi renuntiet is, in cuius favorem juratur*; ac proinde si remittente comparte, cesset obligatio contractûs, eâdem quoque remittente, cessat obligatio juramenti.

8. Quomodo adhuc dissolvuntur Sponsalia?

R. Per professionem Religiosam; cum enim hæc vim habeat dissolvendi Matrimonium tantum *ratum*, à fortiori vim habet dissolvendi Sponsalia, quantumvis jurejurando confirmata.

9. An ei, qui contraxit Sponsalia, licitum sit ingredi Religionem, aut illius ingressum vovêre?

R. Affirm. Promissioni enim sponsalitæ tamquam conditio inest, *Nisi Religionem elegero*.

10. An per ingressum Religionis, & illius votum Sponsalia etiam dissolvantur?

R. Cum Religionem ingrediens, vel etiam eam ingredi vovens, censeatur hoc ipso cedere juri Sponsalium, pars, quæ in sæculo manet, liberatur ab obligatione sua, potestque ei, cui vult, nubere; vovens verò, vel ingrediens demùm liberatur in ipsa *professione*. Undè si contingat, eum reverti ad sæculum, obligatio, quæ tantisper sopita fuit, reviviscet, tenebiturque Sponsam suam in uxorem accipere, si adhuc ipsa velit.

11. An susceptio Ordinis *Majoris*, seu *Sacri* dirimat Sponsalia?

R. Affirm. Et in eo omnes conveniunt, cum Ordo *Sacer* sit impedimentum *dirimens* Matrimonium contrahendum. Sed, an liceat ad sacros Ordines transire post contracta Sponsalia, incertum est: aliqui id licêre putant, quòd nempe Sponsalia involvant conditionem, *Nisi transiero ad statum perfectiorem*, qualem itaque inducit Ordo *Sacer*. Plures tamen

men negant, voluntque, soli Religioni, propter eminentiam statûs, concessum esse, ut ad eam liceat transire contractis Sponsalibus.

12. An dissolvantur Sponsalia, si v. g. Sponsus Matrimonium contrahat cum altera?

R. Affirm. Per Sponsalia enim solùm fit *promissio*, per Matrimonium verò actualis *traditio*, quæ est vinculum fortius; proindè sicuti res uni cum effectu tradita, non potest simul tradi alteri, cui antea erat promissa, ita etiam, qui seipsum alicui tertiæ per Matrimonium cum effectu donavit, non potest, durante isto Matrimonio, se tradere priori Sponsæ, cui se solùm promiserat.

Dico, *Durante isto Matrimonio*, quia si moriatur uxor, tenetur Sponsus priorem Sponsam, adhuc volentem, ducere. Undè Matrimonium in casu, respectu Sponsi obligationem Sponsalium potius solùm suspendit, quàm extinguit.

Adde, Sponsum istum, fidem fallendo, graviter peccasse, & si quæ priori Sponsæ damna intulerit, teneri ea resarcire.

23. Quandonam adhuc dissolvuntur Sponsalia?

R. Dum supervenit *cognatio*, vel *affinitas*, putà, dum Sponsus fornicatur cum sorore suæ Sponsæ, vel vice versâ; vel dum unus de *fonte* levat prolem alterius.

14. An Sponsalia priora dissolvantur per subsequencia?

R. Neg. Una enim promissio non potest elidere aliam, cum sit ejusdem naturæ, & virtutis; undè dicendum, Sponsalia subsequencia propter priora esse invalida.

15. Quid si subsequentibus Sponsalibus accesserit copula carnalis?

R. Quamvis secunda ista Sponsalia, non obstante copulâ, in rigore nulla sint, attamen, si secunda Spon-

sa ignara fuerit priorum Sponsalium, æquum videbitur, ut prior Sponsa juri suo cedat, & Matrimonium ineatur cum secunda ob inconvenientia alioquin nascitura: & sic, puto, judices faciendum decernerent.

Adhæc, ubi receptum non est *Tridentinum*, copula carnalis animo maritali habita pro Matrimonio esset, adeoque dissolveret præcedentia Sponsalia.

16. Quid hic dicendum de voto simplici continentiae?

R. Si votum præcesserit, invalida sunt Sponsalia, quæ subsequuntur; quod enim Deo promissum est, alteri promitti non potest. Si verò alteruter Sponsorum, post contracta Sponsalia emittat votum simplex, illud, quia est cum injuria tertii, à Deo non acceptatur; adeoque & nullum est.

Nota, quòd votum Patrum *Societatis*, estò sit tantum simplex, quia tamen est votum Religionis approbatæ, dirimat Sponsalia, Ecclesia sic statuyente.

17. Quid si quis post emissum votum simplex, non tantum ineat Sponsalia, sed Sponsam insuper, adpromisso Matrimonio, carnaliter cognoscat?

R. Equidem nulla sunt Sponsalia, manetque in suo vigore *votum*, in quo, si puella illius ignara fuerit, petenda erit dispensatio, ut deindè, contracto Matrimonio, satisfaciat deceptæ.

18. Quandonam Sponsalia fiunt *solubilia*?

R. Dum in alterutro contrahentium supervenit mutatio *notabilis*, ob quam nempe, si præcessisset, noluiisset alter contrahere, tunc Sponsalia, estò actu non solvantur, nec ab iis resilere possit nocens, seu ille, qui mutationi obnoxius factus est, sunt tamen solubilia ad arbitrium innocentis, qui, si velit, potest contractum rescindere. Nihil autem refert, seu ex infortunio, vel casu, seu ex crimine mutatio ista obveniat.

19. Dic, quibus casibus censeatur supervenire mutatio *notabilis*.

R. 1. Si Sponsa v. g. post contracta Sponsalia depauperetur. 2. Si incidat in *lepram*, vel similem aliquam duraturam infirmitatem. 3. Si graviter mutiletur, aut aliundè fiat insigniter deformis. 4. Si fornicetur, aut violentè opprimatur. 5. Si labatur in apostasiam, heræsim, &c. aut quodcumque crimen inducens infamiam.

Nota. Si jam dicta, aut istis similia contractum præcesserint, dum postea innotescunt, faciunt quoque eum *solubilem* pro arbitrio partis innocentis, modò scilicet ea ignoraverit; quia, iis cognitis, non contraxisset.

20. An contracturus teneatur occulta talia comparti manifestare?

R. Affirm. Saltem si de facili sint proditura in lucem, aut certè graviter nocitura; ut minùs enim hìc faciendum est, quòd in aliis contractibus, in quibus defectuum occultatio non tantam, quantam in hoc sponsalizio perniciem est illatura.

21. An ea omnia, quæ rationem dant Sponso, dent etiam eandem Sponsæ, ad rescindendum Sponsalia?

R. Comuniùs excipiunt fornicationem Sponsi, dum præcedit Sponsalia, voluntque, quòd ob eam, quantumvis in ipso contractu ignoratam, non liceat Sponsæ contractum rescindere, quòd nempe fornicatio non tam sit probrosa in Sponso, quàm in Sponsa, nisi forsan esset talis ob frequentiam actuum, vel annexum crimen adulterii, vel ob illegitimam prolem indè secutam &c. Mirum tamen, si Sponsa, ubi inaudit, Sponsum fornicatum esse ante Sponsalia, non prudenter suspiceretur, id factum sæpiùs, timeatque, ne pro marito accipiat *scortatorem*, mox quoque forsan futurum *adulterum*; ac propterea, estò non comuniùs, veriùs tamen videri possit, fornicationem Sponsi, tam præcedentem,

quàm fequentem Sponsalia, satis momenti habere, ut illum Sponsa, si velit, repudiet.

22. An capitales inimicitiae subortae inter Sponsos, aut inter Sponsum, & parentes, vel necessarios sponsae, & vice versâ, sint sufficiens ratio dissolvendi Sponsalia?

R. Affirm. Nam ex illorum nuptiis funesti exitus timeri debent, aut gravia saltem incommoda.

23. Quid si Sponsus post contractum discedat in regionem remotam?

R. Si Sponsa non sit conscia profectionis, sique ille abierit non reversurus, aut certè tempore debito (quod vel à prudentibus, vel dum opus, à iudice definiendum est) non revertatur, censetur Sponsa liberum esse, cum alio contrahere nova Sponsalia, etiam & Matrimonium: ita habet sententia communis, & praxis Ecclesiae, quidquid alibi statuat *Jus Civile*.

24. An, ad dissolvendum Sponsalia, requiratur autoritas judicis Ecclesiastici?

R. Certum est, propriâ, & solâ contrahentium autoritate dissolvi posse Sponsalia *clandestina*, etiam si in populo nota sint. Quod verò attinet Sponsalia *publica*, seu, quae contracta sunt in facie Ecclesiae, distinguendum volunt; vel enim causa dissolutionis *notoria* est, & ipsis legibus evidenter expressa, abestque praeterea omne periculum scandali, &c. & tunc inquirunt, non interpellato iudice, dissolvi possunt mutuo partium consensu; vel sanè causa dissolutionis est *occulta*, aut dubia, vel aliàs timetur scandalum, &c. tunc recurrendum censent ad judicis auctoritatem.

Ceterùm in his partibus *Synodi*, & *Pastoralia* indiscriminatim praecipunt, ut causa dissolvendorum Sponsalium inter puberes in facie Ecclesiae contractorum deferatur ad *Episcopum* Dioecesanum, seu iudices ab eo deputatos, ut vel sic occurratur inconstantium levitati, aliisque incommodis.

CAPUT IV.

De Necessitate Sponsalium, & Proclamationum.

1. **A**N, ut Matrimonium validè ineatur, necessariò sint præmittenda Sponsalia?

R. Neg. Nullâ enim Divinâ, vel humanâ lege irritatur Matrimonium, cui non est præmissus contractus Sponsalitiis.

2. An ergo nulla est obligatio, Sponsalia Matrimonio præmittendi?

R. Ut ordinatè ad Matrimonium procedatur, *justas ob causas, ex Ecclesiæ consuetudine præcedere debent Sponsalia*, inquit *Pastorale Mechliniense*.

3. Quæ sunt *justæ illæ causæ*?

R. Ut v. g. prævio aliquo tempore constet Ecclesiæ de conjungendorum consensu, fiantque interea *proclamationes ante-nuptiales*, & debita inquisitio de eorum qualitatibus, &c. Præterea, ut obvietur Sponsalibus *clandestinis*. Denique ut Sponsi non solum ad futuras nuptias necessaria disponant, sed vel maximè, ut ad magnum, sanctumque hoc Sacramentum ritè suscipiendum, quâ Christianos decet, pietate, se præparent, ne scilicet temerè ac repentè ineant societatem per vitam alterutrius duraturam, à qua pendere solet momentosa æternitas.

4. Quid faciant Sponsi pro præparatione, ad suscipiendum Matrimonii Sacramentum?

R. Hortandi sunt conjuges, inquit *Pastorale Mechlin.*, ut *saltem triduo* ante solemnizationem peccata sua confiteantur, & ad S. Eucharistiæ Sacramentum piè accedant; estque hoc illis à Parocho insinuandum, ubi fuerint conclusa Sponsalia, poteruntque in vim Pastoralis, aut receptæ consuetudinis à Matrimonio repelli, etiam publicè, si, ad contrahendum, venientes non fuerint triduo ante saltem confessi.

5. Quare id fieri debet *saltem triduo* ante solemnizationem?

R. Ut Confessarius possit dispicere, num dispositi sint, ad Sacramentum suscipiendum, eosque, si non sint, disponat.

6. Quid si *triduo* ante compareant indispositi, nec videantur brevi eo tempore disponendi?

R. Monebit eos Confessarius, ut Sacramenti susceptionem aliquantò diutiùs differant, & interea se disponant.

7. Quid sunt *Proclamationes* ante-nuptiales?

R. Non sunt aliud, quàm *denuntiationes* quædam, quibus *Pastor*, aut alius legitimè Deputatus publicè denuntiat populo, contrahendum inter desponsatos, expressis eorum nominibus, Matrimonium.

8. Quoties, quando, & ubi faciendæ sunt *proclamationes*?

R. *Ter*, inquit citatum Pastorale, *tribus continuis diebus festivis.... intra Missarum sollemnia, aut in Concione ante-meridiana*. Ex quibus colligimus, locum denuntiationibus istis maximè opportunum esse *Ecclèsiam*. Ceterùm videtur quoque sufficere alius locus *publicus*, quo solet frequens populus convenire; finis enim legis est, ut Matrimonium contrahendum perveniat ad multorum notitiam, possintque hoc pacto detegi impedimenta, si quæ subsint.

Tres dies festos *continuos* intellige, qui nullo alio festo interpolantur, estò conveniat mediare aliquos dies *feriales*, ne, si dies denuntiationum immediatè conjuncti sint, desit tempus impedimentis detegendis.

9. Quid si, post factas denuntiationes negligent Sponsi contrahere Matrimonium?

R. Si differant ad duos menses, res deferenda est ad *Ordinarium*, ut judicet ipse, an, dum nubere jam volent, *proclamationes* sint iterandæ, uti sunt,

ex declaratione S. Congreg. in Sess. 24. Tridentini cap. 1. de Reform. ubi dilatum fuerit Matrimonium ad quatuor menses.

10. Quid si Sponsi sint diversarum Parochiarum ?

R. Tunc, juxta Pastorale, *Pastor sponsæ (coram quo Sponsalia iniri consueverint) scribet Pastori alterius Parochiæ, hujusmodi Sponsalia à se celebrata esse, eum requirendo, ut unà secum proclamationes desponsatorum legitimè faciat.* Ex quibus constat, proclamationes eo casu faciendas esse in utriusque Sponsi parochia.

11. An, qui omittunt proclamationes, peccent mortaliter ?

R. Affirm. Nisi fuerit dispensatum; Ecclesia enim Legem ferens de proclamationibus faciendis, habuit finem gravem, evitacionem nempe autem gravium malorum, quæ ex omissione proclamationum sequi possunt.

12. Quare dicis, *Nisi fuerit dispensatum?*

R. Quia Ordinarii passim dispensant, ut justa de causa proclamationes, saltem duæ omittantur, quo casu in proclamatione, quæ superest, facienda, dicendum est populo, in reliquis esse dispensatum.

Dico, *saltem duæ*, quia non expedit dispensationem dare pro singulis, nisi in rato casu, dum scilicet causa admodum gravis est, & moraliter certò constat, nullum inter contracturos esse impedimentum.

Nota, justis ex causis proclamationes fieri posse Matrimonio celebrato, ante illius consummationem.

13. An, dum contracturi sunt diversorum Episcopatum, dispensante in denuntiationibus Ordinario unius, liceat etiam eas omittere in Dioecesi alterius ?

R. Res inter authores non est certa. Pro praxi tutius erit ab utroque Ordinario dispensationem petere, cum facilè possit fieri, ut impedimentum,

quod in una Dioecesi ignoratur, sit notum in altera.

14. Quandonam sunt justæ causæ, dispensandi in proclamationibus?

R. Dum est *probabilis suspicio*, *Matrimonium malitiosè impediri posse, si tot præcesserint proclamationes*. Ita Rit. Rom. ex Trident. Item dum dilatio Matrimonii præbet occasionem peccandi propter incontinentiam. Præterea dum quis est in periculo mortis, & nihilominus ob graves causas tenetur Matrimonium contrahere. Quin & hoc ultimo casu censetur Parochus licitè omittere proclamationes, non petitâ dispensatione Episcopi, ad quem recurrere non fiunt temporis angustia.

Pro his latius consule Pastoralia, & nota, populum opportunis per annum temporibus instruendum esse de impedimentis Matrimonii, deque gravi obligatione, quæ cuilibet, auditis proclamationibus, incumbit, denuntiandi impedimenta dirimentia, quantumvis occulta, (nisi fortè justa sit ratio non denuntiandi) ne alioquin jam frustra fiant proclamationes.

C A P U T V.

De Natura, Institutione, & Necessitate Matrimonii secundum se.

1. **Q**uibus modis considerari potest *Matrimonium*?
R. *Primò*, ut est civilis aliquis contractus, & officium naturæ ad humani generis propagationem à Deo ordinatum. *Secundò*, ut est præterea *Sacramentum*, cujus demùm rationem accepit à Christo Novæ Legis Authore, ut seq. cap. ostendetur.

2. Quomodo Matrimonium adhuc considerari potest?

R. Prout est *contractio*, seu quædam *actio transiens*, vel prout est *status*, seu vinculum permanens ex ipso contractu ortum, quo ferè modo Tractatu præcedenti etiam *Ordinem* consideravimus.

3. Unde contractus iste, vel vinculum ex eo ortum, appellatur Matrimonium?

R. Aliqui sic appellari volunt à *Matre*, perinde ut bona à *Parentibus* provenientia dicuntur *Patrimonium*. Alii aliunde nomen istud dirivant. Vide Aucthores.

4. Quomodo Matrimonium aliter vocatur?

R. Vocatur etiam *connubium*, à *nubendo*, seu *velando* (à quo & *nuptiæ* dictæ sunt) quod nempe sole-
ret puella viro tradita caput obvelare in signum pudoris. Vocatur item *conjugium* à verbo *conjugare*, quòd vir, & mulier uno quasi *jugo* adstringantur.

5. Quid est Matrimonium prout est civilis tantum contractus?

R. *Viri, mulierisque conjunctio maritalis, inter personas legitimas individuum vitæ societatem retinens.*

6. Quæ est conjunctio maritalis?

R. Ea, vi cuius vir, & mulier generaliter obligantur ad omnia munia conjugibus propria.

7. Quæ sunt personæ legitimæ?

R. Illæ, quæ neque per naturam ipsam, neque per ullam legem, ad contrahendum inhabiles sunt.

8. Quare dictum est, *Individuum vitæ societatem retinens.*

R. Quia maritalis conjunctio nullo mutuo consensu, nullâ quoque humanâ potestate dissolvi potest, sed naturâ suâ, vel saltem Divinâ ordinatione perpetua est, durans ad mortem utriusque, vel alterutrius contrahentis.

9. Quomodo dividitur Matrimonium?

R. In *ratum*, & *consummatum*. A concluso contractu legitimo Matrimonium appellatur *ratum*; à subsequuta carnali copula *consummatum*. Hodie Matrimonium inter *fideles* vocatur specialiter *ratum* ratione *Baptismi*, quem, quia non susceperunt *infideles*, non habent Matrimonium isto sensu *ratum*, esto possint aliundè habere legitimum.

10. Quandonam institutum est Matrimonium, prout est quoddam officium propagationi naturæ subserviens?

R. Passim ab omnibus traditur, institutum esse ante primorum hominum lapsum in Paradiso, quod satis insinuassee videtur Adam, dum, formatâ Evâ, mox Divino instinctu motus pronuntiavit: *Hoc nunc os ex ossibus meis, &c. quamobrem relinquet homo patrem, & matrem, & adhaerebit uxori suæ, &c.*

11. A quo institutum est primitus Matrimonium?

R. Communiter satis conveniunt, Matrimonium à Deo, tamquam Authore, procedere; sed, an ipsum Deus instituerit *immediatè*, vel solum *mediatè*, non liquet. Aliqui contendunt, id eum fecisse *immediatè*, positivâ & directâ institutione, putâ, dum ad primos homines dixit, *Crescite, & multiplicamini*. Alii, qui istis Dei verbis (cùm & ad alia animantia dicta reperiantur) solam fœcunditatem inditam esse volunt, existimant Deum instituisse Matrimonium solum *mediatè*, seu, quòd primi homines ipso inspirante contraxerint, seu, quòd in ipsa creatione talem illis dederit naturam, quæ sui propagationem, mediante individuâ *maris*, & *fœminæ* societate, suggereret; atque ita Matrimonium dici potest de *jure naturæ*, non indigens positivâ, & extrinsecâ aliquâ autoritate, quâ instituatur.

12. An Matrimonium post lapsum primorum hominum speciali institutione ordinatum sit in remedium concupiscentiæ?

R. Neg. Nullibi enim apparet hujuscemodi institutionis indicium. Dicendum proindè, Matrimonium, quod ante lapsum erat *naturæ officium*, lapsis deindè, ex Dei benignitate (sine ulla tamen nova, & speciali institutione) cessasse in concupiscentiæ remedium.

13. Quo sensu Matrimonium dicitur de *jure naturæ*?

R. In quantum natura ad ipsum inclinatur, non solum ob *generationem*, sed convenientem quoque *prolis educationem, instructionem &c.* quæ utique simul (saltem *per se*) haberi non possunt, si proles non habeat determinatos, sibi que individue junctos parentes.

14. An Matrimonium initio mundi fuerit hominibus præceptum?

R. Videtur natura exegisse, ut, quando erat hominum raritas, quilibet per Matrimonium generationi vacaret: quidquid de eo sit, an id Deus quoque exerte mandaverit, uti agnovisse videtur S. Cyprianus lib. de habitu Virg. dicens: *Prima Dei sententia crescere, & generare præcepit, secunda continentiam suavit.* Idipsum admisit D. Thomas, item S. August. lib. de bono conjug. cap. 9. debitum generandi credidit in primorum temporum Sanctis, maxime propter Dei populum propagandum &c.

15. An in Veteri Lege præceptum fuerit Matrimonium?

R. Aliqui putant, fuisse respectu mulierum, quibus non nubere, & steriles esse, turpe erat. Interea certum est, non fuisse respectu singulorum sub ista Lege viventium; nam nec Josue, nec Daniël, nec tot ibi Sancti Viri uxorem duxerunt, & tamen nulli eos inveneris culpatores, tamquam qui in latum de conjugio præceptum pugnaverint.

16. Quid dicendum de Lege Nova?

R. In hac adeo nullum extat præceptum, de ineundo Matrimonio, ut contra Virginitas, seu calibatus tamquam res melior, sanctiorque per Apostolum Spiritu Dei loquentem evidentissime suadeatur I. Cor. 7. Dico autem, inquit, non nuptis & viduis, bonum est, si sic permaneant... solutus es ab uxore, NOLI QUÆRERE UXOREM... qui Matrimonio jungit virginem suam, bene facit, & qui non jungit, MELIUS facit. Post tantam auctoritatem nihil opus est citare

Concilia rem istam definientia, aut SS. Patres uno sensu id asserentes.

17. An qui in *calibatu* manet, non peccet in *jus naturæ*, quandoquidem, ut suprâ admissum est, natura ad Matrimonium inclinet?

R. Estò agat contra naturalem *propensionem*, dici tamen non potest, peccare in *jus naturæ*, non magis, quàm ille, qui volens ultrò alterius servituti se subjicit, cùm alioquin etiam agat contra *propensionem naturæ*, quæ de se fertur in vitam *liberam* seu *expertem servitutis*. Adhæc

Nota, duplex esse *jus naturæ*; unum est *præceptivum*, quod dici potest *justitiæ*, & *necessitatis*, dum scilicet natura sic aliquid præcipit, ut oppositum non liceat. Tale jus est: *Honora Patrem tuum; Deum adorabis, &c.* Aliud est *concessivum*, seu *permisivum*, potestque appellari *utilitatis*, quo quidem non jubet natura, sed permittit cujusdam rei *utilis*, aut cum ratione consentientis usum, & ad hoc jus spectat *Matrimonium*. Porro, ut quis dicatur peccatum admittere in *naturam*, necesse est, pugnet in illius *jus præceptivum*.

18. Quomodo ergò etiam suprâ admissum est, naturam etiam aliquando præcepisse, ut quilibet vacaret generationi? An hodie jus illud mutatum est?

Y. Jus quidem illud mutatum non est, sed mutata est illius *materia*, seu potius finis, qui tunc erat *propagatio*, & *multiplicatio naturæ*, quique, hominibus fatis propagatis, multiplicatisque, jam cessat; ac proindè mirum non est, si primis mundi temporibus, dum adhuc erant homines pauculi, natura ipsa, quæ, Deo sic ordinante, sine generatione propagari non poterat, præceperit Matrimonium, fortè etiam singulis, id verò non item faciat hodie.

19. An ergo etiam hodie natura progaganda non est?

R. Generatim natura propagnanda est usque ad definitum à Deo tempus, & donec illud advenerit,

necessarium erit Matrimonium, cui, usquead consummationem sæculi ineundo, nunquam defuturi sunt homines, Christo apud Matth. c. 24. evidenter id prædicente, estò non jam singuli, imò nec ullus in particulari ad illud obligetur.

C A P U T V I.

*De Matrimonio, ut Sacramentum est;
ejus Ministro, Materia, Forma
& Effectu.*

I. **A**N Matrimonium sit Novæ Legis Sacramentum?

R. Affirm. Constat ex perpetua tam Orientalis, quam Occidentalis Ecclesiæ Traditione; ut proinde meritò Conc. Trid. Sess. 24. Can. 1. id definierit. Vide Bellarm. de Matrim. cap. 5.

2. An etiam Scriptura S. de Matrimonio tamquam *Sacramento* faciat mentionem?

R. Multi existimant, de eo mentionem fieri ab Apostolo Ephes. 5. dicente: *Viri diligite uxores vestras &c. Sacramentum hoc magnum est; ego autem dico in Christo & Ecclesia*; quo etiam loco usi sunt Patres Conc. Tridentini, ubi docuerunt, Matrimonium esse Sacramentum gratiam conferens, perinde ut Sacramenta alia.

Ceterum, estò ex Scriptura id efficaciter non probetur, non ideò desinit esse res certa, ut in aliis, quæ etiam fide creduntur, ostendi potest.

3. Quando Matrimonium in ratione Sacramenti institutum est?

R. Verisimiliùs id factum est à Christo, dum Joann. 2. in Cana Gallileæ interfuit nuptiis, ut juxta S. Cyrillum l. 2. cap. 22. *Nativitatis nostræ principium, hoc est, Matrimonium... autoritate miraculi (aquam in vinum convertendo) & præsentia suâ SANCTUM*

efficeret. Idem censuerunt alii Patres, nominatim in Concilio *Ephesino*. Varii interea institutum volunt, Matth. 19. ubi Christus, prohibitâ polygamiâ, sublato quoque libello *repudii*, primævam Matrimonii *unitatem*, & *indissolubilitatem*, ab Adamo tantò antea pronuntiatam, restituit. Alii denique illius institutionem referunt ad 40. illos dies, Resurrectionem inter & Ascensionem medios.

4. Quomodo Matrimonium, ut Sacramentum est, definiri potest?

R. Hoc modo: *Sacramentum*, quo vir, & mulier legitime contrahentes, ad individuum vitæ societatem conjunguntur, gratiâque divinâ donantur, ad ritè exequendum munia conjugalia.

5. Quis est Minister Sacramenti Matrimonii?

R. Jam olim variârunt, & etiamnum hodie variant Scholasticorum sententiæ, & quidem adhuc circa tempora Conc. Tridentini docebatur communius, ipsos *contrahentes* hujus Sacramenti *Ministros* esse; post Tridentinum verò satis multi sequi cœperunt eam sententiam, quæ docet, Sacramenti *Ministrum* esse *Sacerdotem*, non *contrahentes*. Res interim hætenus utrimque incerta est.

6. Quibus fundamentis docetur, Ministrum esse *Sacerdotem*?

R. Inter cetera, his primò, juxta *Trident.* Sess. 24. c. 1. debet Sacerdos, intellecto contrahentium consensu, dicere hæc aut similia: *Ego vos in Matrimonium conjungo* &c. quæ verba, uti significant, ita & (nisi falsa esse volueris) efficiunt aliquam *conjunctionem*; non aliam autem, quàm sub ratione Sacramenti, seu *Sacramentalem*; nam conjunctio *civilis*, seu *naturalis* jam antea utriusque contrahentis consensu perfecta est.

Secundo: Pastoralia, & Ritualia passim, ipsum etiam *Romanum* pro Ministro hujus Sacramenti assignant

Sacerdotem: & hoc fundamentum est notabile.

Tertiò, Cùm reliqua Sacramenta Ministrum habeant ordinarium, qui ut minùs Sacerdos sit, videri possit irregulare, si hoc unum Sacramentum per *Laicos* tamquam ordinarios Ministros conferretur; præsertim dum hoc pacto Sacramentum passim esset obnoxium periculo *nullitatis*: quotusquisque enim est *Laicus*, qui habeat, imò qui requiri sciat, *intentionem* faciendi in collatione Sacramenti, quod facit Ecclesia, *intentionem* utique distinctam à *materia*, & *forma* juxta Florentinum?

Quartò, Commercio carnale ante Tridentinum supplebat, & etiamnùm adhuc in locis, ubi Concilium istud receptum non est, supplere potest *consensum*, atque adeò esse potest (si contrahentes Ministri sint) pro omni *materia*, & *forma* Matrimonii; ex quo, ut apparet, ultrò consequitur, damnabilem coitum habere posse rationem Sacramenti. Plura fundamenta invenias apud *Sylvium*, aliosque.

7. Affigna etiam fundamenta sententiæ oppositæ.

R. Præcipua sunt. 1. Quod matrimonia *clandestina* inter fideles ante Tridentinum Ecclesia semper habuerit ut *valida*, imò ut *rata*, quod videtur importare Sacramentum. 2. Quòd adhuc hodie Matrimonia coram *Parocho*, nullam formam proferente, certò valeant. 3. Quod Concilium Florentinum, agens de hoc Sacramento, non meminerit *Sacerdotis* ut *Ministri*, sed potiùs indicet, Ministros esse *contrahentes*, quorum *consensum*, per verba de præsentì expressum, ait esse *causam efficientem* Matrimonii.

8. Quid respondent illi, qui docent, Sacerdotem esse Ministrum, ad fundamenta sententiæ appositæ?

R. Ad *primum*, & *secundum* dicunt, Matrimonia clandestina, item quæ coram *Parocho*, sed nihil dicente, contrahuntur, *valida* esse, & *rata* etiam, sed in ratione *contractus*, non in ratione Sacramenti,

Omitto (inquit Palavicinus l. 23. c. 9.) numquam declarasse Concilium (Trident.) ea fuisse Sacramenta, adeò ut graves quidam Theologi id negent. Alio quoque seufu rata dici possunt, quia propter Baptismum specialiter insolubilia sunt præ Matrimoniis infidelium.

Ad tertium dicunt, Synodum Florentinam bene docuisse, quòd mutuus consensus sit causa efficiens Matrimonii; est enim hoc verum, sed Matrimonii quatenus contractus est, non quatenus Sacramentum. Pro quo

Notant, aliud esse Matrimonium, aliud Sacramentum Matrimonii, perinde ut aliud est Pœnitentia, aliud Pœnitentiæ Sacramentum, unde, sicut Christus ad rationem Sacramenti elevavit actus pœnitentium, sic tamen, ut Sacramentum non sint, nisi ipsis tamquam materia, pro forma accesserint verba Sacerdotis absolventis, ita quoque elevavit mutuum contrahentium consensum, qui etiam Sacramentum non est, nisi similiter pro forma accesserint verba Sacerdotis Sacramentaliter conjungentis, ut intelligamus, utrumque verum esse, Contritio, Confessio, & Satisfactio sunt causa efficiens pœnitentiæ; item, Mutuus consensus est causa efficiens Matrimonii, esto neutrà locutione importetur effici Sacramentum.

Res ergò est, quòd Synodus noluerit quæstionem istam decidere, alias de facili dixisset: Causa sufficiens hujus Sacramenti est, &c. uti in præcedentibus fecerat, ubi res erat explorata.

Adde, quòd Synodus ista satis visa sit favere sententiæ, Sacerdotem pro Ministro requirenti, dum absolute & generatim docuit, Sacramenta perfici verbis tamquam formâ, quod in opposita sententia verum non est, ubi consensus sine ullis verbis exprimitur.

9. An contrahentium patroni non respondeant etiam ad fundamenta allata pro Sacerdote?

R. Affirm. Et quidem ad primum ex Tridentino allatum, respondent, vocem conjungo idem importare, quod

quod *declaro conjunctos*. Sed interpretatio hæc, præterquam quòd pugnet in obviam verbi significationem, videri quoque posset favere illis, qui olim vocem *absolvo* in Sacramento Poenitentiae perperam voluerunt non aliud importare, quàm *declaro absolutum*.

Ad *Pastoralia*, dum passim pro hujus Sacramenti Ministro ponunt *Sacerdotem*, dicunt, ea solùm velle, quòd sit Minister *accidentalis*: sed & hæc interpretatio non videtur præcedenti melior.

Ad *tertium* respondent, peculiare esse Sacramento Matrimonii, quod ex Christi voluntate administretur per *Laicos* tamquam Ministros *ordinarios*: sed hoc ipsum est, de quo quæritur. Ad hoc, quòd *Laicis* passim desit requisita *intentio*, dicunt, id verum non esse, cùm hoc ipso, quo contrahunt, habeant intentionem saltem *interpretativam* faciendi, quod facit Ecclesia. At difficultas est, quomodo hi, qui se (saltem passim) non nisi ut *suscipientes* considerant, quique omninò ignorant, peculiarem aliquam in Ministro intentionem desiderari, possint habere *interpretativam* istam intentionem. Denique undè constat, ad collationem Sacramenti sufficere intentionem interpretativam? Sanè Theologi communiter requirunt intentionem saltem *virtualem*, quæ utique haberi non potest, nisi præcesserit aliquando *formalis*, seu *actualis* suâ virtute moraliter perseverans.

Ad *quartum*, fatentur per commercium carnale perfici posse Sacramentum, nec ullum inde oriri inconveniens, sed an indè non sequatur inconveniens, & quidem bene magnum, est in quæstione. Illòrum est videre, an *Calvinus* jam pridem bene riserit *coïtum*, qui sit *Sacramentum*.

10. Dic ergo, utra sententia sit præferenda?

R. Illa haud dubiè, quæ docet, Ministrum Sacramenti Matrimonii esse *Sacerdotem*: habet enim, ut ex dictis omninò liquet, solidiora rationum mo-

menta, estque obnoxia difficultatibus præ aliâ longè minoribus.

II. Quæ est *materia* Sacramenti Matrimonii?

R. In sententia docente, Ministrum esse Sacerdotem, *materia remota* sunt corpora, seu potius ipsæ *personæ* contrahentium; *materia proxima* sunt *actus* contrahentium, *contractus* nempe, seu *mutuus consensus*, per *verba*, aut, ubi hæc haberi non possunt, per alia signa *sensibilia* de præsentem expressus.

12. Quæ est hujus Sacramenti *forma*?

R. Sunt hæc: *Ego vos in Matrimonium conjungo*, in nomine Patris, &c. aut alia æquivalentia verba Sacerdotis. Atque ita ultrò concipitur, quomodo Sacramentum hoc affine sit Sacramento Pœnitentiæ: perinde enim *actus* pœnitentium non erant Sacramentum, ne quidem *partiale*, in nova autem Lege ad eandem dignitatem evicti sunt à Christo, si modò sacramentalis absolutio per Sacerdotem accesserit, sic etiam *actus* contrahentium tamquam *materia* rationem Sacramenti acceperunt, si pro forma accesserint verba Sacerdotis.

13. Quæ est *materia*, quæ *forma* apud illos, qui tradunt, *Ministros* esse *contrahentes*?

R. In assignando satis laborant, & variant, nec post omnia videntur quid certum expedire. Videri possint inter eos verisimiliùs loqui, qui dicunt, *materiam proximam* (in *remota* nobiscum consentiunt) esse *traditionem corporum*, prout in mutua acceptatione abstrahit; *formam* verò esse *mutuam contrahentium acceptationem verbis*, seu *signis expressam*. Sed, *verba*, vel *signa* acceptationem istam exprimentia in nullo hæctenus *Pastorali* invenimus; nisi velint, (& puto, volunt) eadem ipsa verba *acceptationem* exprimere, quæ exprimunt *traditionem*, seu *mutuum consensum*: sed, cum verba ista nullam prorsus faciant de acceptatione mentionem, restat, ut ac-

ceptatio, quæ hæret in contrahentium animis, per verba contractûs demùm importetur *moraliter*, & *interpretativè*, perindè ut juxta ipsos quoque importatur *intentio* conficiendi Sacramentum, atque ita in Sacramento isto, præter *materiam*, totum *constituens* erit *interpretativum*, non *reale*.

14. Quis est effectus hujus Sacramenti?

R. Est, ut in ceteris Sacramentis *vivorum*, gratia *sanctificans*, seu potiùs illius *augmentum*, ac præterea *actuale* Dei auxilium, quo generatim conjuges christianè, & sanctè operentur, & tollerent ea omnia, quæ in statu Matrimoniali occurrunt.

15. Per quid in Matrimonio significatur talis gratia, cùm Sacramenta non conferant, nisi quod significant?

R. In nostra sententia id significari per formam verborum; *Ego vos conjungo in nomine Patris, &c.* conjungo nempè, non tam quoad corpus, quàm animam, non *civiliter*, sed *Sacramentaliter*, adeoque per *gratiam*, quam nomine Dei, tamquam ipsius *Minister* vobis impertior; undè & hæc forma etiam *benedictio* vocari solet. Qui in alia sententia sunt, nihil hîc rursùs fatis expediunt.

16. An Matrimonium, ab infidelibus legitimè contractum, habeat propriè rationem Sacramenti?

R. Neg. Bonum nuptiarum per omnes gentes, atque omnes homines in causa generandi est, & in fide castitatis; quod autem ad populum Dei pertinet, etiam in Sanctitate Sacramenti. S. Aug. lib. de bono conjugali c. 24.

17. An Matrimonium infidelium non possit, saltem aliquâ ratione, dici Sacramentum?

R. Affirm. Si Sacramentum *latiori* quâdam significatione generatim accipias pro *signo rei sacræ*: hæc enim ratione Sacramentum dici poterit, in quantum est signum *conjunctionis Christi cum Ecclesia*, quam etiam conjunctionem significârunt omnia Matrimo-

nia ab orbe condito ad Christum usque legitimè contracta, quæque eatenus fuerunt *Sacramenta* seu *mysteria*.

Ceterum si Sacramentum in propria & stricta notione accipias, prout est *signum efficax gratiae*, dicendum est, ipsius rationem non competere Matrimoniiis extra Christi Ecclesiam contractis.

18. An Matrimonium, in infidelitate validè contractum, fiat Sacramentum eo ipso quo conjuges convertuntur ad fidem, & baptizantur?

R. 1. Sunt, qui probabiliter putant, id fieri, dum conjuges isti jam conversi renovant datum in infidelitate consensum, adhibenturque omnia ad Sacramentum aliàs requisita.

R. 2. Alii volunt, Matrimonium semel validè contractum, ita tamen ut Sacramentum non fuerit, nunquam postea fieri Sacramentum, quidquid suppleatur, cum non amplius haberi possit Sacramenti *materia*, nempe *actualis contractus*, qui, manente vinculo, transiisse, ac desiisse supponitur. Et horum sententia ut verior habenda est, alioquin fatendum videbitur, Matrimonium inter fideles coram Parocho, & testibus *validè* contractum, si defectu *intentionis* in *Ministro* Sacramentum non sit, post annos fieri posse tale, si, aliis non iteratis, suppleatur *intentio*, quod, nescio, an quispiam admiserit.

19. An Matrimonium inter *fidelem*, & *infidelem* validè initum sit Sacramentum ex parte *fidelis*?

R. Verius est quòd non; Christus enim, dum contractum Matrimoniale elevavit ad rationem Sacramenti, id utique fecit respectu contractus *totalis*, qui nempe exurgit ex mutuo utriusque consensu: cum ergo in casu contractus ex una parte Sacramentum non sit, non apparet, què esse possit ex altera. Aliàs, si contrahentes Ministri sint, & unus eorum intendat Sacramentum conferre, altero non intendente, sequetur, Sacramentum subsistere

ex parte unius, & non alterius, quod certò falsum est. Dicendum proindè generatim, Sacramentum hoc non posse *claudicare*, cùm sit unum Matrimonium, unus contractus.

20. An Matrimonium, quod (ut omnes fatentur) ab absentibus validè contrahi potest per *Procuratores*, respectu fidelium sit Sacramentum?

R. Res est prorsus ambigua: multi dicunt (& velim ut verum dicant) Sacramentum esse, ne aliàs magnis Principibus, passim per Procuratores contrahentibus, cogamur hoc Sacramentum, ejusque gratias negare, quod durum videtur; & tamen varii negant, esse Sacramentum, quòd nempe tam *susceptio*, quàm *collatio* Sacramenti sit actio *personalis*, ac proindè, sicut Sacramentum non potest Minister *absens*, aut per *Procuratorem* conferre, ita nec possit quis item *absens*, aut per *Procuratorem* illud suscipere. Et reverà absolum videri possit, quòd conferatur Sacramentum absenti, dormienti, & sæpè agenti aliud quidpiam, quod sacram susceptionem adhuc minùs deceat. Saltem non est exemplum, quo ullum aliud Sacramentum bene collatum sit *absenti*, nulla quoque sufficiens autoritas, quâ doceatur posse conferri, quod sanè magnum est præjudicium in causa Matrimonii.

Ut ut sit, in tanta incertitudine optimum erit, si, ubi fieri poterit, Matrimonium contrahatur inter præsentes. *Parochus* verò absentes non conjunget, nisi requisitâ autoritate Superioris. In Matrimonio contracto per *litteras*, eadem ut minùs est difficultas.

21. An *Parochus*, dum assistit Matrimonio absentium, possit super Procuratores pronuntiare consuetam formam: *Ego vos conjungo, &c.*

R. Nec hoc certum est. Aliqui putant, quòd formam istam non debeat omittere, quippe quæ non magis requirat præsentiam, quàm verba, quæ profert *Procurator*, dum nomine sui *Principalis* dicit: *Acci-*

pio te in meam. Alii credunt, quòd Sacerdoti in casu formam proferre non liceat, &, si faciat, id eum nullâ utilitate, aut veritate facturum: non conjunget ipsos *Procuratores*, quod certum est, nec etiam *Principales*, inquiunt, quia ipsi, cùm absentes sint, sacramentaliter conjungi non possunt.

Ceterùm, cùm saltem probabile sit, etiam Matrimonii Sacramentum ab absentibus posse suscipi, videtur bene facturus Sacerdos, si, permittente Ecclesiâ, consuetam formam pronuntiaverit, ne alioquin absentes istos, ex rationabili causa sic contrahentes (si vera sit sententia de Ministro Sacerdote) evidentissimè privet Sacramento, quod fortè possent accipere.

CAPUT VII.

De Consensu ad Matrimonium requisito.

I. **A**N consensus, qui juxta omnes ad Matrimonium requiritur, sit adeò *necessarius*, ut absolute sine illo esse non possit Matrimonium?

R. 1. Si Matrimonium ita acceperis, ut idem sit quod matrimonialis *contractus*, sine consensu absolute esse non potest Matrimonium; evidenter enim implicat, dari contractum sine consensu.

R. 2. Si Matrimonium accipias pro *vinculo*, seu *jure*, quod habent conjuges in mutuum corpus, potest haud dubiè Deus, cùm habeat altissimum in omnia dominium, duobus aliquibus *jus* illud dare, illosque hoc pacto, non requisito eorum consensu, Matrimonio jungere.

Ceterùm si Deus id faceret (an reipsâ in *Adamo*, & Propheta *Oseë*, quem jussit accipere *mulierem fornicariam*, sic fecerit, non constat) non est dubium, quin voluntatem, saltem jam junctorum, ita inflecteret, ut & ipsi etiam ultrò sic vellent.

2. An Deus hanc potestatem alicui communicaverit?

R. Neg. Omnino proinde tenendum est, quod nulla sit in creaturis authoritas, *invitos* Matrimonio conjungendi: cum enim vinculum istud sexcenta secum trahat onera, ne infelicissimum foret, non decuit quemquam illo ligari, nisi *liberè volentem*.

3. An ad valorem Matrimonii sufficiat consensus in *verba externa*?

R. Neg. Sed omnino necessarius est consensus *verus*, & *internus*, qui si defuerit, nullum erit Matrimonium. Porro consensus in mente latens nihil hinc quoque operabitur, si non fuerit per *verba*, aut alia externa indicia manifestatus.

4. Quid faciendum, si alteruter contrahentium declarat, se non habuisse internum consensum, sed *fictè* solum externa verba protulisse?

R. Non est mox credendum declaranti, fortè enim jam mentitur, dum in contractu mentitum se asserit; estque res adhuc magis suspecta, si dicat, compartem esse *contentam*; timendum namque est, ne tunc inter se *colluserint*, ut hac sese arte assererent in libertatem.

5. Quid si in declarando persistat, etiam in confessione, asseratque, compartem non esse consciam *fictionis*?

R. Ordinariè cogi debet, ut, si non consenserit jam consentiat, suppleatque quod defuit, compartem suam vero consensu accipiendo in conjugem.

6. Quare dictum est: *Ordinariè cogi debet*?

R. Quia casus esse possunt, quibus cogi non debeat, puta, si nimia conditionis disparitas, aut alia evidentia quædam signa satis prodiderint, eum tempore contractûs non verè consentire, quo casu cense-ri poterit compars seipsam decepisse. Item, si doceat, se metu coactum fuisse, ad contrahendum &c.

7. Quid si fictor in casu jam antea validè contraxisset Matrimonium cum altera?

R. Tunc, quod exploratissimum est, debere re-

dire ad priorem, cum qua validè priùs contraxit, nec posset, renovato consensu, jungi deceptæ, quantumvis ad hoc per *censuras*, aliaque juris remedia cogeretur. Similiter, si deceptâ primâ, sincerè duxisset secundam, nullo casu posset, secundâ vivente, adhærere primæ.

8. Sed quid si tam primam, quàm secundam decepisset?

R. Ceteris paribus, teneretur accedere ad primam; quæ enim prior est tempore, potior est jure. *Ceteris paribus* dico, quia si v. g. prius Matrimonium fictum non consummâisset, secundum verò consummâisset, essetque secuta proles, posset esse ratio, ob quam potius teneretur deserere priorem (compensatâ tamen ad arbitrium judicis injuriâ) & vero consensu jungi secundæ.

9. Quo modo supplendus est consensus, quando is in uno tantùm contrahentium defuerit?

R. Volunt, fictorem satisfacere, si (supposito, quòd adhuc *virtualiter* duret consensus alterius) ipse ex parte sua interiori jam consensum addat verbis antea à se fictè prolatis; vel potius, si novo aliquo externo *signo*, quale esse possit *copula maritalis*, consensum suum expresse. Et hoc postremum quidem videri possit non habere difficultatem, saltem in locis, ubi receptum non est Tridentinum. Sed

10. Quid si supplendus sit consensus, ubi viget istud Concilium, an non debet id fieri coram *Parocho & testibus*?

R. Si publicum sit, defuisse consensum, eumque supplendum esse, certum est, quod (etiam ad valorem contractûs) adhiberi debeat iterata Parochi, testiumque præsentia. Si verò *defectus* consensûs, ejusque *suppletio*, neque publica sint, neque publica futura timeantur, docent multi, non esse necessarium, ut nova ista præsentia interveniat, cum jam

antea id factum sit, habueritque Concilium eatenus *finem suum*.

Ceterum tutissimum fuerit, si fictor consensum suum novo signo externo jam det, ipsaque *compars*, quæ ab initio sincerè contraxit, consensum de novo ratificet, idque totum in præsentia *Parochi, & testium*, ut vel sic validè jungantur, non tantùm *contractu*, sed etiam *Sacramento*, quod nondum acceperunt, nec alioquin, ut veriùs est, umquam sunt accepturi. Estque omninò sic faciendum, saltem ubi fieri poterit sine gravi incommodo, & in casu, quo hoc meritò timetur, bene faciet *Parochus*, si priusquam permittat *clanculariam* consensûs suppletionem, inquirat iudicium *Superioris*.

II. Quid dicendum, dum inter actu contrahentes est aliquod impedimentum *dirimens*, putà *Consanguinitatis*, vel *Affinitatis*?

R. Consensus utriusque, quantumvis internus, & sincerus, equidem *nullus* est; utrimque enim fertur in materiam indebitam, nempe personam, ad contrahendum, inhabilem.

12. Quid facto opus, sublato per dispensationem impedimento?

R. Non erit fatis, si priorem consensum ratificent, cùm ab initio fuerit *nullus*, & ut talis virtualiter perseveret; debet proindè uterque elicere consensum novum, eumque verbo, aut alio interno indicio manifestare.

13. Eritne hoc faciendum coram *Parocho*, & *testibus*, intelligendo de locis, ubi receptum est Tridentinum?

R. Si impedimentum sit *publicum*, ita ut Matrimonii *invaliditas* in foro externo probari possit, revalidatio illius per novum utriusque partis consensum fieri debet in *facie Ecclesiæ*, hoc est, coram *Parocho*, & *testibus*, admonito prius populo de sublatione im-

pedimenti, quando facta fuerit per dispensationem.

14. Quid si impedimentum solis *contrahentibus*, & *Parocho*, vel alteri *Confessario*, qui dispensationem impetravit, cognitum sit?

R. Optimum erit, post dispensationem de novo contrahere coram *Parocho*, vel (de hujus, aut Superioris licentia) coram alio *Sacerdote*, & testibus ignotis: & in hoc minor est quærela, saltem ubi utraque pars persistit in voluntate contrahendi, atque adeo nulla timentur incommoda.

15. Quid si una tantum pars conscia sit latentis impedimenti, ipsumque impedimentum sit ortum ex crimine?

R. Matrimonium ex utraque parte, utpote ad contrahendum inhabili, est nullum, adeoque & novo utriusque consensu instaurandum; non tenetur tamen, imò nec potest pars *rea* prodere crimen suum, infamando se, & personam tertiam, putà, mariti sui *fratrem*, cum quo ante Matrimonium malè versata est.

16. Quomodo in casu procedendum est?

R. Obtentâ dispensatione, poterit pars nocens comparti innocenti nullitatem Matrimonii declarare his, aut similibus: *Audivi ex Confessario meo, quòd aliquid anteriori consensui meo ad valorem defuerit*, (quod verum est, cum non ceciderit in materiam debitam) *proinde cupio nunc ad omnem securitatem eum renovare*. Deindè novum quoque à comparte, ei adblandiendo, aut meliori, quo potuerit modo, consensum eliciat, eumque coram *Parocho*, & testibus, quantum secretò licebit, manifestandum.

17. Quid si pars innocens, quæ antea bonâ fide contraxit, inducenda quidem videatur ad novum consensum, sed non item, ut eum exprimat coram *Parocho*, & testibus?

R. Quidquid hic in utramque partem, de *necessaria* scilicet, & *non necessaria* *Parochi*, & testium præ-

sentia asseratur probabile, utilissimum, puto, fuerit consilium, si, dum dispensatio petitur in impedimento, unâ & petatur in *Ritu* Tridentini, ut liceat consensum renovare *privatim* inter ipsos tantum contrahentes. Quin autem possit *Pontifex*, dum urget ratio, etiam hanc dispensationem dare, nemo est, qui dubitat.

18. Quid si mulier v. g. impedimenti conscia, in maritum morosum inciderit, qui, si resciat præcedentis Matrimonii nullitatem, nec *privatim* quidem, ut apparet, consensum est renovaturus; sed potius compartem numerosâ prole gravatam, cum scandalo est deserturus?

R. Res est magnæ difficultatis: interim (liceat opinari) gravissima incommoda, quæ meritò timeantur, possunt causa esse, ob quam non teneatur mulier tam disertè marito exponere præteriti contractûs nullitatem, sed sufficiat, si opportunè declaret, Matrimonium fuisse nullum *in ratione Sacramenti*, quod iterum verum est, coneturque eum omni modo inducere ad Sacramenti susceptionem additâ ratione, ne alioquin per totam vitam careant Divinis auxiliis Sacramento huic propriis, & statui suo, si non omnino necessariis, saltem tam utilibus. Porro ubi eum induxerit ad susceptionem *Sacramenti*, facilè quoque inducet ad renovationem *contractûs*, dicendo, quòd ille essentialiter requiratur tamquam Sacramenti *materia*.

Nota tamen, nullo casu sufficere, si renovaturus consensum dicat: *acciperem*, sed dicere debet: *Accipio te in conjugem*, ut novus consensus de præsentì absolute detur, & exprimatur.

19. Quid de redditione debiti, quod maritus impedimentum ignorans verisimiliter est petiturus, priusquam obtenta sit dispensatio, & renovatum Matrimonium?

R. Debet mulier impedimenti conscia omni mo-

do possibili maritum inducere, ut debitum eo tempore non exigat.

20. Quid si maritus iste induci non possit?

R. Non potest equidem ipsa *debitum reddere*, certam alioqui commissura fornicationem, quam in casu, quo Matrimonium non esset *consummatum*, evitare posset ingrediendo Religionem. Ubi autem Matrimonium est *consummatum*, si sit titulus, potest procurare *divortium*, &c.

21. Quid si Matrimonium sit *consummatum*, & Judex Ecclesiasticus, cui impedimentum latens probari non potest, urgeat redditionem *debiti*, infligendo *excommunicationem*, aut maritus intentando *mortem*?

R. Debet potius *excommunicationem*, & *mortem* ipsam patienter subire, quam *debitum* reddere, cum nullo ex capite liceat consentire in evidentem fornicationem.

22. Quid si denique impedimentum latens sit tale, ut nequidem Pontifex possit in eo dispensare?

R. Tunc, si non permittatur mulieri v. g. ingressus Religionis, nec possit ipsa aliter procurare *divortium*, pro remedio illi erit *fuga*, quâ etiam debebit sibi consulere omnibus aliis destituta.

Ex his intelligant Matrimonio *assistentes*, quantum debeant esse solliciti, ne contrahentibus desit *consensus*, aut inter eos lateat aliquod impedimentum, quod postea causet perplexitatem.

23. An ad valorem Matrimonii requiratur consensus *Parentum*?

R. Neg. *Filii* enim (& etiam *filiae*) habent ab ipsa natura dominium, & jus in corpus suum, de quo proinde possunt *validè* disponere in ordine ad Matrimonium, quod, sicuti contrahi debet cum magna *dilectione*, ita & cum liberrima *electione*, quod certè non fieret, si *valor* à parentum nutu penderet, ut

contendunt *Sectarii*, quos anathemate ferit *Trident.* Sess. 24. cap. 1. de *Reform.*

24. An ergò nulla est Parentum authoritas in Matrimonia liberorum?

R. Est fanè, & quidem bene magna; passim enim insinuat Scriptura Sacra, exigitque ejus *natura*, & *Gentium*, ut in hoc negotio requirant *fili*, & adhuc magis *filiae* consilium, imò & *consensum* Parentum suorum; ac proinde in poenam peccati merentur Matrimonium infaustum, si illud, Parentibus non agnitis, aut justè renitentibus, contrahant,

25. Quid si filii consulant Parentes suos, & hi reluctentur?

R. Quandoquidem constet, Parentes subinde repugnare Matrimoniis filiorum ex *avaritia*, aut alia nihilo meliori *passione*, poterunt in tali casu filii recurrere ad judicem, cujus erit parentes citare, ut, si justam rationem dederint, Matrimonium sistatur, aliàs ipse suppleat eorum consensum, atque ita demùm legitimè à filiis contrahatur.

C A P U T VIII.

De Consensu conditionato.

PRo varietate *conditionum*, videsis Tract. de *Contractibus* cap. 5.

1. An Matrimonio (idem est de *Sponsalibus*) apponi possint conditiones, perinde ut aliis contractibus?

R. Possunt: quia tamen conditiones in hoc contractu, saltem plerumque, solent esse inutiles, requireret Parochus consensum *absolutum* & *simplicem*, nec ullam admittet conditionem, nisi unam illam *Sponsalibus* ordinariam: Si Mater Ecclesia permittat.

2. Quæ conditiones minorem hìc habent difficultatem?

R. Illæ quæ sunt de *præterito*, vel *præsenti*, putà, si *petivisti consensum parentum*, si jam possides tale domi-

nium, &c. Conditiones enim hujusmodi, ut manifestum est, valorem, aut nullitatem contractûs non suspendunt.

3. An valorem suspendat conditio de *futuro necessario*, ut: *si cras sol oriatur?*

R. Neg. Quia conditio *necessariò futura*, dum scitur talis, æquivalet *præsenti*, nec ulla est ratio, eventum expectandi. Si quis tamen conditionem, quæ reipsâ necessaria est, putaret *contingentem*, aut se obligatum nollet, nisi conditione jam positâ, contractus suspenderetur.

4. Quid facit conditio de *futuro contingenti*, v. g. *Si intra duos menses pax declaretur?*

R. Solet talis conditio stricte sumpta vim consensûs, atque adeò etiam valorem contractûs suspendere, quoadusque ipsa per eventum *purificetur*, caveat proinde *Parochus* consuetam formam proferre, caveant & *contrahentes* Matrimonium consummare, pendente adhuc tali conditione.

5. An jam positâ, seu purificatâ conditione, Matrimonium continuò valere incipiat, sine novo consensu?

R. Speculativè probabiliùs videri possit id fieri, perindè ut in aliis contractibus à Matrimonio distinctis. Rationes vide in Tract. De Contract. cap. 5. n. 8.

Ceterùm in praxi, ob probabilitatem sententiæ oppositæ securius fuerit, adimpletâ conditione, novum, absolutumque consensum exprimere, etiam (ubi receptum est *Trid.*) coram *Parocho*, & *testibus*, ne alioquin probabiliter nullus sit Matrimonii contractus, & probabiliùs adhuc nullum Sacramentum.

6. Quid dicendum de conditione *impossibili*, v. g. *si in cælum conscenderis?*

R. Si contrahens velit ab ea, tamquam à vera conditione dependere consensum suum, Matrimonium sub tali conditione contractum, certò est nullum, cum numquam possit *purificari*.

7. Quomodo ergò, juxta *Jus Canonicum*, conditio *impossibilis* in Matrimonio habetur pro *non adjecta*, ita ut, eâ non obstante, Matrimonium sit habendum pro *valido*?

R. Quia præsumit Ecclesia, dum non constat oppositum, conditionem *impossibilem* Matrimonio solum apponi *jocò*, non *seriò*, vel non apponi tamquam conditionem suspensivam consensûs, sed tantum instar cujusdam *modi* extrinseci. Vide Tract. de Contract. cap. 5. num. 16.

8. Quid si contractui Matrimoniali apponatur conditio *turpis*, quam alii vocant *impossibilem* secundum bonos mores?

R. 1. Si res turpis non repugnet *substantia* Matrimonii, (ut non repugnat v. g. hæc: *si Patrem sis occisurus*) & apponatur tamquam conditio strictè dicta, & non potius iterum instar *modi*, vel gravaminis cujusdam, idem operatur quod alia *de futura*. Alioqui tam res *turpis*, quam *impossibilis* præsumptione juris habetur pro *non adjecta*.

R. 2. Si verò conditio turpis repugnet *substantiæ* Matrimonii, contractus hoc ipso (& quidem, ut apparet, etiam jure naturæ) *invalidus* est.

9. Quæ conditio censenda est repugnare *substantiæ* Matrimonii?

R. Illa, quæ destruit *obligationem* contractui Matrimoniali *intrinsecam*. Porro sicut triplex est Matrimonii *bonum* (ut infra latius dicetur) nempe *Proles*, *Fides*, *Sacramentum*, ita quoque triplex contractui matrimoniali inest obligatio, triplici nempe *bono* respondens; ac proinde conditio, quæ uni ex tribus istis *bonis* repugnat, dicitur repugnare *substantiæ* Matrimonii.

10. Assigna tres conditiones, quæ respectivè repugnant tribus Matrimonii *bonis*?

R. Prima est: *si generationem* (adde: *aut debitam educationem*) *prolis* evites. 2. Si pro *questu* adulteran-

dam te trades. 3. Donec invenero alteram honore, vel facultatibus ditio- rem. Prima repugnat bono prolis, vi cujus obligantur conjuges non ponere obicem generationi. Secunda repugnat bono fidei, vi cujus tenentur sibi mutuo esse fideles, & numquam alteri commisceri. Tertia repugnat bono Sacramenti, quo obligantur conjuges sibi invicem perpetuò, & indissolubili- ter adhærere.

II. An hæc conditio : *Si prolem educaturus sis in infidelitate, & hæresi*, sit repugnans bono prolis, adeò- que impediatur valorem Matrimonii ?

R. Pro certo habendum, quòd conditio de educan- da prole in *infidelitate*, Matrimonium invalidet inter *Christianos*, quorum Matrimonia cum *infidelibus* Ec- clesia jam olim irritavit, quod non perindè fecit cum *hæreticis*, qui sub Religione Christiana (ad quam sal- tem obligant Christianorum Matrimonia) generali no- tione comprehenduntur, ut proindè conditio, de educanda prole in *hæresi*, quamvis sit impia, non censeatur hodie matrimonialem contractum irritare.

12. An conditio : *si in virginitate victurus sis*, in- validet Matrimonium ?

R. Affirmant aliqui, quòd nempè talis conditio videatur esse contra *bonum prolis*, imò & *fidei*. Alii negant, dicuntque Matrimonium, non obstante tali conditione, omninò subsistere ; estque hoc postremum verisimilius, dum agitur de Matrimonio generatim accepto ; si enim possint conjuges (ut omnes fatentur) post contractum Matrimonium, ante consummatio- nem illius, mutuo consensu, in rigore loquendo, ca- stitatem vovêre, vel non petere debitum, atque adeò à se abdicare, aut saltem impedire jus, quod vi contra- ctûs acciperint ad *actum matrimonialem*, quidni id quoque possint interjectâ *conditione*, vel pacto aliquo prævio, præsertim cùm certum sit, valêre Matrimo- nium, non obstante prævio voto *perpetuæ castitatis*, quale

quale habuit *B. V. Maria*, antequam nuberet, ut docent SS. Patres, ut propterea ad verum Matrimonium necessarius non sit consensus in copulam; si autem necessarius non sit, quare non possit liberâ voluntate excludi.

13. Quomodo ergo jus Canonicum inter conditiones substantiæ Matrimonii repugnantes ponit, Si *generationem prolis evites*, cum qua videtur coincidere hæc : *Se. in virginitate victurus sis?*

R. Evitationem prolis fieri posse dupliciter, scilicet *negativè*, abstinendo ab *actu conjugii*, & *positivè*, ponendo obicem generationi post *actum*. Porro de evitatione generationis positiva intelligendum est Jus Canonicum, dum eam ponit tamquam conditionem substantiæ Matrimonii repugnantem. Abstinencia verò ab *actu* conjugali, adeò non est conditio repugnans Matrimonio (si communi consensu fiat) ut etiam laudabilior sit, quantumvis Matrimonio jam contracto, quàm *Actus*. Interim

Aliqui admittunt, utramque generationis evitationem jam descriptam, repugnare substantiæ Matrimonii, prout ordinariè initur, nempè cum ordine ad *consummationem*; alteram verò earum non repugnare Matrimonio, quod extraordinariè iniretur ad *castè vivendum*.

14. An conditio de *præterito*, quæ, si esset de *futuro*, repugnaret substantiæ Matrimonii, reddat contractum nullum, putà, an valeat Matrimonium sub conditione : *si adulterium commisisti?*

R. Valet; nam conditio ista non destruit obligationem Matrimonio intrinsecam, de non adulterando; in eo enim quòd sponsa fuerit heri adultera, non involvitur obligatio, quâ pro futuro debeat esse talis.

14. Quid si Sponsus Matrimonium contrahens, mente proponat Sponsam prostruere, generationem prolis evitare &c.

R. Propositum illud contra valorem Matrimonii nihil operaturum, cum manifestæ rationis sit, posse simul consistere, voluntatem reverà contrahendi, atque adeò se obligandi, cum proposito obligationem non exequendi. Vide Tract. De Contract. cap. I. n. 5.

CAPUT IX.

De Impedimentis Matrimonii generatim.

1. Q. Uæ hîc generatim dicuntur *impedimenta*?

R. Ea omnia, quæ obstant, quo minùs Matrimonii contractus ritè celebretur.

2. Quomodo impedimenta dividuntur?

R. In *dirimentia*, & *impedientia*, seu *prohibentia* tantùm. Impedimenta *dirimentia* illa sunt, quæ, quamdiu obstant, faciunt, ut Matrimonium sit *nullum*, quidquid attentetur. *Impedientia* tantùm vocantur, quæ permittunt Matrimonium *valere*, estò peccent graviter, qui, iis obstantibus, contrahunt.

3. Cui competit impedimenta statuere respectu Matrimonii *infidelium*?

R. Cùm Matrimonium apud infideles non sit aliud, quàm contractus, quisquis (seu *infidelis*, seu *fidelis*) ipsis dominatur, potestque legem ferre irritantem contractus alios, v. g. *emptionem*, *venditionem* &c. potest etiam pari jure impedimenta statuere *dirimentia*, seu *irritantia* contractum matrimoniale; nam & ipse quoque ordinatur in bonum commune, non minùs quàm alii.

Collige, Matrimonium contractum ab infidelibus contra leges suorum Principum illud irritantes, esse invalidum; undè, si conversi fuerint ad fidem, vel renovandum erit juxta leges Ecclesiæ, vel erunt separandi.

4. Quâ autoritate statui possunt impedimenta *dirimentia* respectu Matrimonii *fidelium*?

R. Posse fieri authoritate Ecclesiæ, agnoscunt omnes Catholici, & certum est, *Tridentino Sess. 24. Can. 4. definiente: Si quis dixerit, Ecclesiam non posse constituere impedimenta Matrimonii dirimentia, vel, in iis constituendis, errasse, anathema sit.*

5. An etiam impedimenta talia non possit statuere Princeps sæcularis, Catholicus tamen, respectu sibi subditorum?

R. Quandoquidem Matrimonium jam inter fideles non tantum sit *contractus*, sed insuper *Sacramentum*, ita ut impedimenta, quæ *directè*, & *per se* afficiunt contractum, etiam *indirectè*, & *ex consequenti* redundent in ipsum *Sacramentum*, in quod, cum nihil possit princeps sæcularis, passim tradunt, eum quoque non posse statuere impedimenta, quæ obstant valori Matrimonii, nisi fortè Ecclesiâ tacitè, vel expresse approbante, quod addo, quia videntur olim *Imperatores* hoc pacto impedimenta aliqua posuisse. Idem dicendum, si alibi à Principibus talia constituta etiam hodie reperiantur.

6. An Ecclesia possit sibi reservare authoritatem statuendi impedimenta?

R. Quidquid de eo sit, an de facto hodie potestatem istam sibi reservaverit, uti eam fecisse, docetur communiùs, videtur equidem certum esse, quòd reservare possit, perinde ut sibi reservavit iudicium circa Matrimonium in *Trident. Sess. 24. Can. 12. definiens: Si quis dixerit, causas Matrimoniales non spectare ad Iudices Ecclesiasticos, anathema sit.*

7. Proba efficaciter, quod possit Ecclesia authoritatem istam sibi uni reservare?

R. Quia nisi id admittatur, non apparet, quomodo dicatur consequenter, eam posse impedimenta constituere; pone enim (& interdum contingit) quòd sint rationes *pro*, & *contra*, ut aliquid declaretur esse impedimentum, vel non esse, iudicet autem

Ecclesia, prævalere rationes declarandi, quòd re-
vera impedimentum sit: si Princeps sæcularis possit
(ut contendunt pauculi) etiam independenter ab Ec-
clesiæ consensu, statuere impedimenta, poterit quo-
que in casu dubii judicare, quòd prævaleant rationes
declarandi, *non esse* impedimentum, quod Ecclesia
judicat *esse*, cùm ad eandem authoritatem pertineat
declarare quòd *non sit*, ad quam pertinet declarare
quòd *sit*; atque ita poterit Princeps efficere, ut non
possit Ecclesia constituere impedimenta Matrimonii;
hoc verò asserere, hæreticum est.

Nemo potest duobus Dominis servire; alterutrum pro-
inde horum & dicendum, nempè, Principem posse
facere, ut impedimenta non statuat Ecclesia, vel
vice versâ, posse Ecclesiam efficere, ut non statuat
Princeps. Porro, non est exemplum, quo Princeps
aboleverit legem Ecclesiæ in casu Matrimonii; sunt
autem exempla plura, quibus Ecclesia in hac parte
abolevit leges Principum.

8. De quibus *causis* intelligendum est, dum definit
Ecclesia, *causas Matrimonii* spectare ad Judices Ec-
clesiasticos?

R. De illis, quæ concernunt contrahentium ha-
bilitatem, contractûs valorem, dissolutionem, di-
vortium &c. Illæ autem causæ, quæ concernunt *do-
tes, hereditates*, aliosque effectus purè *civiles* conco-
mitantes, suâ ratione sæculari iudicio relinquuntur.

9. An ignorantia *invincibilis* facere possit, ut im-
pedimentum *dirimens* non habeat effectum suum?

R. Neg. Undè Matrimonium cum impedimento
dirimente contractum est nullum, etiamsi contra-
hens illud invincibiliter ignoraverit, & bonâ fide
contraxerit.

10. Quid si quis ex errore putet, subesse impedi-
mentum dirimens; quod reverà non subest, & ita
Matrimonium contrahit?

R. Non videtur, Matrimonium istud valiturum; non enim apparet, quomodo quis habere possit feriam intentionem contrahendi eodem tempore, quo credit, se non posse contrahere. Si tamen impedimentum contrahendi non sit certum, & ipse interea velit contrahere, quantum potest, valebit Matrimonium, si deprehendatur impedimentum reipsa non subesse.

11. An, qui contrahit cum impedimento dirimente, peccet graviter?

R. Affirm. Saltem si id faciat sciens, & liberè volens, prævaricatur enim præceptum Divinum, Naturale, vel Ecclesiasticum, idque in gravi. Dixi: *Si id faciat liberè volens*, quia, si quis metu mortis compelleretur contrahere, & proferret verba contractus, non intendens Sacramentum perficere, aut Matrimonium (quod ne quidem, ad evitandam mortem, ei liceret) non videtur arguendus.

12. Quid agendum Confessario, qui ex Confessione cognoscit, Pœnitentem contraxisse Matrimonium cum impedimento *dirimente*?

R. Si Pœnitens impedimentum sciat, vel ignoret quidem, sed omninò *vincibiliter*, tenetur Confessarius illi insinuare, quòd omnes habitæ *copulæ* fuerint veræ *fornicationes*, & habendæ etiam futuræ sint tales; donec, impetratâ dispensatione, Matrimonium de novo validè contrahatur.

13. Quid si Pœnitens, dum contraxit, impedimentum invincibiliter ignoraverit, & adhuc ignoret, atque adeò fuerit, & etiamnum sit in *bona fide*?

R. 1. Si credat Confessarius, Matrimonium, quod hætenùs fuit nullum, sine notabili incommodo posse restaurari, revelet Pœnitenti latens impedimentum, moneatque, ut dispensationem procuret, Matrimonium renovet, ac interea tantisper, sumpto prætextu, abstineat ab *actu conjugali*.

R. 2. Si verò revelatio non tantum sit futura inutilis, sed insuper ex occasione etiam noxia, quia scilicet oritura prævidentur gravissima incommoda (qualia cap. 7. n. 18. suprà expressimus) videtur Confessarius non malè facturus, si impedimentum celet, & Poenitentem relinquat in bona fide, saltem donec requisiverit judicium Superiorum.

CAPUT X.

De Impedimentis merè prohibentibus.

1. **Q**Uæ sunt impedimenta Matrimonii merè prohibentia?

R. Metro sic exprimi possunt:

Ecclesiæ vetitum, tempus, sponsalia, votum, Impediunt fieri, permittunt facta teneri.

Porro ex his sola duo priora, nempe *Ecclesiæ vetitum*, & *tempus*, Superiorum autoritate sunt constituta, & in praxi magis obvia: duo alia, scilicet *Sponsalia*, & *Votum* quilibet potius sibi propriâ voluntate spontè constituit.

2. Quid hîc intelligitur per *Ecclesiæ vetitum*?

R. Est *interdictum*, seu *prohibitio*, quâ Ecclesiæ Prælatus, putà, *Episcopus, Parochus &c.* ad aliquod tempus vult differri contractum Matrimonii, idque ob justam causam, v. g. ad inquirendum, an, dum suspicio est, inter contracturos non subsit impedimentum *dirimens*.

3. Quale erit impedimentum, si Summus Pontifex certis Personis prohibeat simul contrahere?

R. Si addat Pontifex clausulam *irritantem*, erit impedimentum *dirimens*; adeoque Matrimonium attentatum non solum erit illicitum, sed etiam invalidum. Si verò non addat similem clausulam, erit impedimentum merè *prohibens*.

4. Quid intelligitur per *tempus*, quod dicitur esse impedimentum *prohibens*?

R. Intelligitur *tempus feriatum*, vulgò *clausum* quo scilicet ob Ecclesiæ prohibitionem non licet nuptias celebrare. Tale *tempus* est in duobus anni partibus, nempe ab *Adventu Domini* usque ad *Epiphaniam* inclusivè, & à *die Cinerum* usque ad *octavam Paschæ* itidem inclusivè.

5. An utroque isto tempore simpliciter prohibitum sit Matrimonium?

R. Quandoquidem *Tridentinum* tunc solùm prohibeat nuptiarum solemnitates, ut sunt v. g. Sponsorum publica *benedictio* facta per Parochum, *tractatio* sponsæ in domum sponsi cum strepitu &c. dicendum est, *jure communi* licitum esse, contrahere Matrimonium, omissis istis *solemnitatibus*. Dico, *jure communi*, quia alibi, & nominatim in Provincia *Mechliniensi*, *jure speciali* (obligante sub gravi) tunc etiam illicitus est Matrimonii contractus, pro quo recurri debet ad *Ordinarium*, qui, ubi dispensat, solet excipere *convivium nuptiale*, omnemque externum apparatus.

6. Quomodo *Sponsalia* prohibent Matrimonium?

R. Eo modo, quo omnis alia *promissio* valida unifacta prohibet, & illicitam reddit *donationem* ejusdem rei alteri faciendam; proindè illi, qui cum una contraxit *sponsalia*, quamdiu hæc subsunt, non licet *Matrimonium* inire cum alia.

7. Quod *votum* hic est impedimentum *prohibens*?

R. *Votum simplex castitatis* (extra Societatem Jesu emissum) item votum ingrediendi Religionem, suscipiendi Ordinem *sacram*, nunquam nubendi &c. Quod de *voto*, idem dicendum de simili *juramento*.

8. Quid si is, qui vovit castitatem servare in sæculo, non obtentâ dispensatione, contrahat Matrimonium?

R. Peccat haud dubiè graviter; quia tamen Matrimonium est *validum*, elapso *bimestri*, tenetur de-

bitum reddere, exigere verò nunquam potest, nisi sit dispensatum; tenetur enim adhuc ex parte sua servare votum, in quantum potest.

9. Quid de eo, qui contrahit Matrimonium, emisso voto, numquam nubendi?

R. Et is in ipsa contractione peccat mortaliter; Matrimonio tamen jam contracto, videtur tam posse exigere debitum, quàm reddere, quòd nempe votum istud se solum extenderit, ad abstinendum ab actione contractiva Matrimonii, quâ positâ, observatio voti facta est impossibilis. Idem verosimiliter dicendum volunt de eo, qui contraxit post votum suscipiendi sacrum Ordinem, ita tamen ut is, dissoluto per mortem compartis, aut aliter Matrimonio, rursus ad executionem voti teneatur.

10. Quid faciendum illi, qui contraxit Matrimonium, emisso voto ingrediendi Religionem?

R. Estò non liceat ei Matrimonium consummare, seu petendo, seu reddendo debitum, factâ tamen consummatione, cum executio voti jam impossibilis sit, plures existimant, quòd possit debitum etiam petere, quoadusque ei rursus integrum fuerit votum observare.

11. An non fuerint plura olim impedimenta merè prohibentia?

R. Affirm. Et nominatim gravia quædam crimina, quæ vetustis *Canonibus* exprimuntur, suntque in authoribus obvia; sed illa hodie, saltem in his locis, non habent rationem impedimenti *specialis*, ob quod petenda sit dispensatio. Aliàs, certum est, quod & ipsa non minùs, ac quævis alia peccata mortalia illicitam faciant susceptionem Sacramenti Matrimonii, cum sit Sacramentum *vivorum*. De crimine *hæresis*, quo impeditur *Catholicus*, cum *hæretica* Matrimonium contrahere, agitur cap. sequenti §. 3. *De Cultûs disparitate*.

CAPUT XI.

De Impedimentis dirimentibus.

Quot sunt impedimenta Matrimonii *dirimentia* ?
R. Post Concilium *Trident.* sunt quindecim comprehensa his versibus :

*Error, conditio, votum, cognatio, crimen,
 Cultûs disparitas, vis, ordo, ligamen, honestas,
 Amens, affinis, si clandestinus, & impos,
 Si mulier sit rapta, loco nec reddita tuto,
 Hac socianda vetant connubia, facta retractant.*

§. I. *De Errore, Conditione, & voto.*

1. **Q**uotuplex est *Error* ?

R. Duplex, scilicet *personæ & qualitatis*.
Error personæ, qui etiam vocari posset *substantialis*, ille est, qui versatur circa *substantiam* personæ, ut dum putatur esse hæc, quæ est alia. *Error qualitatis*, aliter *accidentalis*, est, qui versatur circa aliquod personæ *accidens*, seu illud sit *animi, corporis, vel fortanæ*, ut vocant, ut, dum putatur esse virtuosa, corpore integra, dives &c. quæ reipsâ est *impia, corpore corrupta, pauper, &c.*

Porro error dividitur in *antecedentem, & consequentem*, perindè ut loco dictum est de *ignorantia*.

2. An error personæ dirimat Matrimonium ?

R. Affirm. Idque non tantùm jure *positivo*, sed etiam *naturali*; facit enim *error* iste, ut desit *consensus*, qui contractui matrimoniali jure naturæ essentialis est.

3. An error personæ solùm *concomitans*, etiam dirimat Matrimonium, v. g. dum quis putans, se contrahere cum *Antonia*, actu contrahit cum *Catharina*, cum hac etiam contracturus, si sciret ipsam adesse ?

R. Affirm. Nam & iste *error* causa est, cur non adsit *positivus consensus*: nec refert, quòd contrahens si *error* abesset, equidem consentiret; ex eo enim non

sequitur, cum *actu*, & de præfenti consentire, quod ad valorem Matrimonii ex natura rei requiritur.

4. An error *qualitatis*, seu *accidentis* sit impedimentum dirimens?

R. Neg. Per se loquendo; nam qualitates non sunt *objectum* contractûs, seu consensûs, sed solum rationes quædam magis inductivæ, adeoque error circa illas non solet tollere consensum *substantialem*, qui sufficiens est ad valorem Matrimonii.

Nec refert quod contrahens nolisset consentire, si scivisset, abesse *qualitatem*; non enim quæritur, quid fuisset factururus, sed quid actu fecerit.

5. Quare respondisti: *Per se loquendo*?

R. Quia si contrahens absolute voluerit consensum suum à *qualitate* dependere; vel si *qualitas* redundet in *personam*, uti est v. g. *primogenitura* in prolibus *Principum* (quo tamen casu est potius error *personæ*) eâ deficiente, nullum est Matrimonium. Pro his latius consule Tract. de *Contractibus* cap. 2.

Ab hæc, error *Conditionis*, licet hæc sit solum quædam personæ *qualitas*, irritat Matrimonium.

6. Quid intelligitur per *Conditionem*, quæ statuitur impedimentum *dirimens* &c.?

R. Intelligitur *servitus* strictè dicta, à qua nempe homo denominatur *servus*, sive *mancipium*.

7. An conditio *servilis* semper dirimat Matrimonium?

R. Neg. Si enim ambo contrahentes sint *servi*, esto uterque ignoret *servitutem* alterius, valet Matrimonium, cum sit paris *conditionis*: valet prætereà, si persona *libera* præviè sciat alterius conditionem *servilem*, &, eâ non obstante, consentiat.

8. Quo ergo casu, & quo *jure* error *conditionis* est impedimentum *dirimens*?

R. In casu, quo persona *libera* contrahit cum *servo*, quam ex errore putat, etiam esse *liberam*. Dirimit

autem hic error Matrimonium *jure positivo* Ecclesiæ. Cap. *Ad nostram*. de conjug. serv. Naturâ quoque quodammodo dictante, nimiam esse inæqualitatem inter *servam*, & *liberum*, ut propterea hic non censeatur consensum dare, nisi compars sit similiter *libera*. Plura de servitute, quæ in his locis non viget, ubi opus fuerit, vide apud Authores.

9. De quo intelligendum est, dum pro impedimento *dirimente* ponitur *Votum*?

R. De voto *solemni* castitatis, quod in professione Religionis approbatæ emittitur. Item de voto in *Societate Jesu* emisso, quod, licet sit solum *simplex*, novo tamen & speciali jure dirimit Matrimonium, estò istum effectum non habeant quæcumque alia vota *simplicia* castitatis, ut suprà dictum est.

10. Quo jure *votum* est impedimentum *dirimens*?

R. De voto in *Societate Jesu* constat, quòd solo jure *Ecclesiastico* dirimat Matrimonium, nec ullus est, qui id neget.

11. Quid dicendum de voto *solemni* castitatis in *Religione*?

R. Controversia est inter Scholasticos: aliqui putant, quòd votum istud dirimat Matrimonium jure *Divino*, & *naturali*; alii contra communiùs volunt, quòd effectum hunc habeat jure tantùm *Ecclesiastico*.

12. Quæ sunt argumenta pro jure naturali?

R. 1. Quòd in voto *solemni* non solum fiat *promissio*, de non abutendo corpore ad incontinentiam, sed etiam traditio ipsius corporis ad continentiam & acceptatio ejusdem ex Parte Dei per Ecclesiam; porrò ubi res semel uni tradita est, ex natura rei fit, ut alteri tradi non possit, ergò.

2. Quòd in voto *solemni* corpus Deo *consecratur*, fieri autem non possit, ut, quod consecratum est, desinat esse tale, quamdiu integrum perseverat.

13. Undè probatur, quòd votum *solemne* Ma-

Matrimonium dirimat jure tantum *Ecclesiastico*?

R. Ex eo, quod votum castitatis sit impedimentum dirimens, non quatenus est simpliciter *votum*, sed quatenus est *solemne*, quod autem sit *solemne*, fit per *solam* constitutionem Ecclesiae, uti evidenter declarat *Bonifacius VIII.* Cap. unico de Voto, & Voti redemp. in 6. dicens: *Nos igitur attendentes, quod voti sollemnitas solâ constitutione Ecclesiae est inventa; igitur solo jure Ecclesiastico fit, quod votum solum dirimat Matrimonium.*

14. Quid ergo dicendum de traditione corporis, quam oppositæ sententiæ Authores fieri putant in *voto sollemni*?

R. Dicendum, quod talis traditio in voto sollemni vel omnino non fiat, vel saltem non magis, quam in voto *simplici*, quod juxta Cap. *Rursus, qui Clerici, vel voventes*, non minus apud Deum, obligat, quam *solemne*. Nec refert, quod Ecclesia nomine Dei votum *solemne acceptet*; nam & votum simplex ab ipso Deo *acceptatur*, alioquin non foret completa *promissio*, quæ talis non est sine *acceptatione* promissarii, uti dictum Tract. *de Contractibus* cap. 6.

Porro, quod de *traditione* corporis, idem quoque est dicendum de ejusdem *consecratione*, quæ utique non alia est in voto *sollemni*, quam *simplici*.

Addi posset, quod in voto *Societatis Jesu* certò fiat prætenfa ista *traditio*, atque adeò etiam *consecratio*, & tamen votum hoc dirimit Matrimonium, non jure *naturæ*, sed, ut adhuc dictum est, solo jure positivo Ecclesiae. Ex his

Apparet, quod sententia asserens, votum *solemne* castitatis esse impedimentum dirimens solo jure *Ecclesiastico*, uti est longè communior, ita quoque sit probabilior.

An dispensare possit *Pontifex* nomine Dei in voto *sollemni*, dictum est Tract. *De Religione* cap. 2. §. 5.

§. 2. *De Impedimentis Cognationis.*

I. **Q**uotuplex est *Cognatio*?

R. Triplex, nempe *Naturalis*, quæ alio nomine *consanguinitas* appellatur, *Spiritualis*, & *Legalis*.

2. Quid est *Cognatio naturalis*, seu *consanguinitas*?

R. Est *propinquitas plurium ab eodem stipite communi carnali generatione descendantium*; addi solet, *vel quorum unus descendit ab altero*.

3. Quare dicitur *Propinquitas*?

R. Quia, ut aliqui censeantur *consanguinei*, debet inter eos *ratione sanguinis*, quem ab uno communi stipite trahunt, esse *propinqua conjunctio*.

4. Quid intelligitur per *communem stipitem*?

R. *Commune principium generationis*, tam nempe *Pater*, quàm *Mater*, ex quibus descendunt plures, qui inter se *consanguinei* nominantur.

5. Quare dicitur: *Carnali generatione*?

R. Ut intelligamus, *Evam*, estò formata sit ex costa *Adami*, & eatenus ab eo descenderit, non esse tamen illius *consanguineam*, cum non sit ex eo perfecta per carnalem generationem, quod ad *consanguinitatem* requiritur.

6. Quare denique additur: *Vel quorum unus descendit ab altero*?

R. Ut comprehendatur *cognatio*, quam habent inter se *Adam*, & ab hoc genitus *Abel*: ipsi enim non habent eundem stipitem communem.

7. Quid est *linea*? Quid *gradus consanguinitatis*?

R. *Linea* non est aliud, quàm *series, ordo*, seu *collectio personarum consanguinitatem inter se habentium*, v. g. *Patris, Filii, Nepotis, &c.* *Gradus* est *quantitas seu mensura distantiae consanguineorum inter se*.

8. Quomodo dividitur *linea*?

R. In *Rectam*, & *Transversam*, quæ aliter *collateralis*, & etiam *obliqua* dicitur. Linea *recta* est series consanguineorum, quorum unus genuit alterum, & sic *Pater*, *Filius*, *Nepos*, *Pronepos* &c. sibi invicem consanguinei sunt in linea *recta*, quæ fieri potest *ascendendo* ad communem *stipitem*, vel ab eo *descendendo*, hoc est, à *Pronepote* ad *Patrem*, vel à *Patre* ad *Pronepotem*. Linea *transversa* est series consanguineorum, quorum unus non genuit alterum, estò non descendant ab aliquo eodem; tales sunt duo *Fratres*, *Patruus*, & *Nepos*, &c.

9. Quomodo dividitur linea *transversa*?

R. In *transversam æqualem*, & *inequalem*. Linea *transversa æqualis* est, dum ex utroque latere sunt consanguinei numero pares, ita ut utrique *æqualiter* distent à *stipite*. Linea *transversa inequalis* est, dum ex alterutro latere sunt consanguinei plures, sic ut unus longius recedat à communi principio, quàm alius.

10. Quot sunt *Regulæ*, quibus dignoscantur *gradus* consanguinitatis?

R. Sunt tres, quarum est prima, in linea *recta* tot sunt *gradus*, quot sunt personæ, dempto *stipite*, à quo scilicet exclusivè dicitur computationis initium; sic *Pater*, qui *stipes* est; differt à filio *uno* gradu, à *Nepote* *duobus*, à *Pronepote* *tribus* &c.

Secunda, in linea *transversa æquali*, tot computandi sunt *gradus*, quot ab uno latere sunt personæ, dempto *stipite*, ita ut personæ utriusque lateris tot gradibus à se invicem distare censeantur, quot gradibus distant à communi *stipite* personæ alterutrius lateris. Sic duo *fratres* ab invicem distant *uno* gradu, eorum filii *duobus*.

Tertia, in linea *transversa inequali*, tot *gradus* computantur, quot sunt personæ à latere magis distante, dempto semper *stipite*, sic ut personæ utrius-

que lateris distent ab invicem tot *gradibus*, quot à communi *stipite* distat persona lateris remotioris; atque ita *Nepos* distat à *Patruo* duobus gradibus.

Nota, has Regulas solum valere apud *Theologos* in ordine ad Matrimonium; nam apud *Jurisperitos* in ordine ad hereditates hi *gradus* in linea *collaterali* aliter computantur.)

11. An, & in quo gradu cognatio naturalis, seu consanguinitas dirimat Matrimonium *jure naturæ*?

R. Omnium ferè sententia est, quòd consanguinitas *jure naturæ* Matrimonium dirimat in *primo gradu* lineæ *rectæ*, putà inter *Patrem*, & *filiam*, *Matrem*, & *filium*, quòd scilicet natura propter nimiam indecentiam, quæ in tali conjunctione est, ab ea spontè abhorreat. Idem quoque ob eandem rationem communius dicendum censent de Matrimonio in *primo gradu* lineæ *transversæ*, nempe inter fratrem, & sororem.

12. Quid de gradibus ulterioribus?

R. Verisimilius est, quòd consanguinitas in nullo gradu (saltem si utriusque lineæ *primum* exceperis) *jure naturæ* dirimat Matrimonium; & hoc supponere videtur *Innocentius III.* cap. *Gaudemus* de Divortiis, ubi sine linearum distinctione docet, infideles posse contrahere in *secundo*, & *tertio* gradu, additâ ratione, quòd illi non subjaceant legibus Ecclesiæ, Matrimonium in istis gradibus prohibentis, & irritantis.

13. Estne omninò certum, quòd *jus naturæ* Matrimonium dirimat in primo gradu consanguinitatis?

ψ. Putat noster *Basilius Pontius*, quòd *jus naturæ* non dirimat Matrimonium in ullo gradu consanguinitatis, seu lineæ *rectæ*, seu *transversæ*, quia nempe Pater, & filia, frater, & soror, Patrinus, & Neptis sunt distincta supposita, habentque à natura potestatem sui corporis, ac proinde eam sibi mutuo possunt dare, cum id non repugnet *fini* conjugii, nec

aliundè ostendi possit, eos, ad sic faciendum, esse inhabiles *jure naturæ*.

14. Quid in illa sententia dicendum de *indecentia*, quam quilibet, naturâ dictante, ultrò videt in talium Matrimoniis?

R. Ex indecentia ista bene quidem consequitur, quòd natura talium Matrimonia (si non sit, quod excuset) *prohibeat*, non etiam quod *irritet*, aut ostendat esse *invalida*; sic, ubi contracta sunt Sponsalia cum uno, prohibet natura Matrimonium cum alio contrahendum, interim contractum *valet*.

Dictum est: *nisi sit, quod excuset*; nam in principio mundi, non tantùm *valida*, sed & *licita* fuère Matrimonia inter fratres, & sorores, naturâ ipsâ, quæ ex Divina ordinatione propagari desiderabat, *indecentiam*, aliaque, quæ obstare potuissent, satis abstergente.

Idem dicendum fuisset de Matrimonio Patris cum filia, si genus humanum non potuisset aliter propagari, ut appareat Matrimonia ista non esse *jure naturæ invalida*, aut mala *intrinsecè*, & *immutabiliter*, sed ut summum, quo modo mala est *mutilatio*, quæ ad conservationem reliqui corporis fit *licita*.

15. Quousque cognatio *naturalis*, seu *consanguinitas* hodie Matrimonium dirimit *jure Ecclesiastico*?

R. Usque ad quartum gradum *inclusivè*, non ultra; constat ex Conc. *Lateran.* 4. c. 50. & refertur Can. *Non debet* de consang. & affinit. Et quidem, qui scientes Matrimonium contrahunt cum impedimento *Consanguinitatis*, vel *Affinitatis*, incurrunt *excommunicationem majorem*, præterquam quòd eos Tridentinum carere velit *spe dispensationis*.

Notari potest (id quod populus faciliùs retineat) eos esse *consanguineos* in quarto gradu, quorum *Avi* fuerunt inter se *cognati germani*.

16. Quid est cognatio *spiritualis*?

R. Est

R. Est propinquitas ex Ecclesiæ statuto inter aliquos orta occasione *Baptismi*, vel *Confirmationis*.

17. Quomodo in Sacramento *Confirmationis* contrahitur spiritualis cognatio, cum hæc solum censeatur oriri ex spirituali *nativitate*, seu *generatione*, perindè, ut cognatio *naturalis* oritur ex *generatione carnali*?

R. Habet etiam *S. Confirmatio* rationem spiritualis *nativitatis*, idque jam *consummata*; nam uti datur duplex *nativitas carnalis*, una, dum in utero proles concipitur (de qua ad *B. Josephum* Angelus: *quod enim in ea, B. Virgine, natum est*) Altera dum jam formata editur in lucem; sic etiam datur duplex *nativitas spiritualis*; una, dum Mater Ecclesia prolem concipit in *Baptismo*: altera, dum eam jam vitâ omnino informatam per *Confirmationem* quodammodo in lucem edit, roborando ad spirituales pugnam, ad spirituales in Christi fide victoriam.

18. Quinam contrahunt cognitionem spirituales, ex statuto Ecclesiæ Matrimonium dirimentem occasione utriusque jam dicti Sacramenti?

R. Hi soli, *Baptizans*, & *Confirmans*; item *Susceptores*, vel *Tenentes* cum *baptizato*, & *confirmato*, ac horum *Parentibus*; constat ex *Trident. Sess. 24. cap. 2.* ubi & sublata est, quæ inter alias personas oriri solebat, spiritualis cognatio. Hinc *Baptizans*, & *Confirmans* non contrahunt hanc cognitionem cum *Susceptoribus*, uti nec hi inter se; & adhuc minus eam inter se contrahunt *Parentes baptizati*, vel *confirmati*.

19. Quomodo contrahunt *Susceptores* hoc impedimentum, seu *spirituales cognitionem*?

R. Quia sicuti in *generatione naturali* non solus Pater, sed etiam Mater cognitionem contrahit, ita quoque dicendum est, fieri in *generatione spirituali*, in qua uti *Sacerdos*, seu *Minister* subit vices æterni *Patris*, sic *Susceptores* subeunt vices Ecclesiæ *Matris*.

20. An cognatio spiritualis superveniens dirimat Matrimonium jam contractum?

R. Neg. Sed solum prohibet conjugii usum, donec sit ab *Ordinario* dispensatum.

21. An alteruter parentum baptizans propriam prolem contrahat cognationem spirituales cum sua comparte, ita ut non liceat ab ea exigere *debitum* conjugale?

R. Non contrahit, adeoque nec prohibetur exigere *debitum*, si id faciat necessitate coactus, aut invincibiliter ignorans, Ecclesiâ casum istum excipiente, ne sine peccato privetur jure, quod habet vi Matrimonii; contrahit verò, si id faciat sine necessitate, ac prætereà sciens, & volens.

22. Quid si *fornicarius* baptizaret propriam prolem ex necessitate?

R. Contraheret ille cum *fornicaria* sua cognationem spirituales, ratione cujus committeret peccatum speciale, si, hâc durante, adhuc illam cognosceret; Ecclesia enim non voluit hâc per exceptionem aliquam favere *fornicantibus*.

23. An contrahatur spiritualis cognatio ex Baptismo non solemni?

R. Affirm. Nulla enim in *Tridentino* reperitur distinctio inter Baptismum *solemnem*, & *non solemnem*.

24. Quid si infans in dubio sub conditione rebaptizetur?

R. Baptizans, & Susceptores secundi Baptismatis perinde se habere debent, ac si impedimentum cognationis contraxissent, quamdiù non constat, prolem fuisse adhuc antea validè baptizatam.

25. Quis contrahit cognationem, dum proles de fonte suscipitur per *Procuratorem*?

R. Non *Procurator*, quia non suscipit ipse prolem nomine proprio; contrahit ergo *Principalis*, cujus utique nomine proles suscipitur, quique adeò censendus est *verus Susceptor*.

26. Quid si infidelis aliquem baptizet ?

R. Ille cum nullo contrahet cognationem ; non enim est capax spiritualis cognationis qui non est spiritualiter *genitus*.

27. An circumstantia cognationis spiritualis sit in confessione exprimenda ?

R. Affirm. In tantum , ut etiam *filialis spiritualis* in casu, quo *Confessarius* rem turpem perpetravit cum poenitente , juxta varios exprimi debeat in confessione , non quod sit ibi hodie vera *cognatio* , aut etiam *casus reservatus* , sed quod sit circumstantia multum gravans ratione *scandali* , quod passa est poenitens , & injuriæ , quæ illata est Sacramento , præsertim dum poenitens ad malum sollicitata est tempore confessionis.

28. Quid est cognatio *Legalis* ?

R. Est *propinquitatis inter aliquos orta ex adoptione*. Est autem adoptio : *Personæ extraneæ in filium , vel filiam , nepotem , vel neptem legitima assumptio*. Porro , ut causet impedimentum , debet esse adoptio *perfecta* , quæ scilicet fit ex rescripto Principis.

29. Quæ est hæc persona *extranea* ?

R. Illa , quæ non est ex *descendentibus* adoptantis , sive interim sit ipsius consanguinea , sive non.

30. Inter quos est cognatio legalis impedimentum dirimens ?

R. *Primò* , inter *adoptantem* , & *adoptatum* , adoptatique descendentes (juxta plures usque ad quartum gradum) & hæc est linea *recta*.

Secundò , inter *adoptatum* , & filios *naturales* adoptantis , & est linea *transversa*.

Tertiò , inter uxorem adoptantis , & adoptatum , & est quædam *legalis affinitas*.

Pro legibus , juxta quas est facienda *adoptio* (quæ in his terris nulla , aut rara avis est) consule *Authores*.

§. 3. *De Crimine, Cultus disparitate, Vi,
& Ordine.*

1. **Q**uot sunt *crimina* quæ hîc rationem habent impedimenti dirimentis?

R. Duo, nempe *adulterium*, & *homicidium*, dummodò tamen cum certis *circumstantiis*, vel *conditionibus* committantur. Fieri autem potest, ut quodlibet eorum *seorsim*, & etiam utrumque *simul* sumptum dirimat Matrimonium contrahendum.

2. Quo casu *adulterium* est seorsim tale impedimentum?

R. Dum alteruter conjugum moechatur cum tercio, eique seu ante, seu post perpetrationem *criminis* adpromittit Matrimonium post mortem compartis ineundum, & adhuc magis, dum cum eo de præfenti contrahit. Cap. *Significasti* de eo qui duxit, &c. Cap. *Si quis*. Eodem titulo.

3. An promissio in casu de Matrimonio post mortem compartis ineundo, ut incurratur impedimentum, debeat esse *reciproca*?

R. Verius est, quod sufficiat promissio unius acceptata ab alio, estò non vicissim repromittente, quia juxta Cap. *Veniens*. de eo qui duxit, solùm requiritur, ut sit *fides data* adulteræ.

4. Quid si adulter finxerit, compartem suam jam obiisse, atque ita puellam v. g. ignorantem sub sollicitatione Matrimonii deceiverit?

R. Cum tali casu putaverit puella, se solùm *fornicari*, non erit locus impedimento *dirimenti*, quin imò, si decepta velit, tenebitur deceptor, mortuâ comparte, eam ducere, si, postquam intellexit, compartem illius adhuc vivere, ultra cum eo non peccaverit.

5. Quando nam homicidium sumptum *seorsim*, dirimit Matrimonium?

R. Dum uxor v. g. (idem est de marito) & ter-

tius aliquis communi auxilio, vel consilio procurant cum effectu mortem *mariti*, ut, eo mortuo, simul contrahant. Nihil autem refert, an mortem marito inferant per se, an per alium.

6. Quare dictum est, *procurant cum effectu mortem*?

R. Quia, ut inter eos oriatur hoc impedimentum, non sufficit, quòd graviter vulneraverint, aut mortem quidem intenderint, si non sit, ipsis saltem coöperantibus, subsecuta; ut intelligas, etiam non sufficere *ratihabitionem* mortis aliundè illatæ.

7. Quare etiam dictum est: *Ut, eo mortuo, simul contrahant*?

R. Quia si *tertius* iste alio *sine*, & aliâ occasione, puta, in *prælio*, vel ad ulciscendam injuriam, maritum occidat, nihil obstat, quo minùs cum superstitè uxore (quæ, ut supponitur, coöperata non est) validè contrahat Matrimonium.

8. Quid si *tertius* occidat maritum uxore *consentiente*, & vel sic coöperante, nullâ interim factâ mentione, Matrimonii postea inter se contrahendi?

R. Eos equidem contracturos impedimentum *criminis*, si modò speraverint, aut intenderint postea simul contrahere. Semper autem, & meritò, præsumit Ecclesia tali casu, procuratam esse mortem cum *pacto*, vel *spe*, Matrimonii ineundi. Vide Cap. *Laudabilem*, de convers. infidelium.

9. Quandonam impedimentum *criminis* oritur ex adulterio, & homicidio simul.

R. Dum vir mœchatur cum alterius uxore, & ut eam ducere possit, procurat mortem mariti: sic *David* mœchatus cum *Betsabee* curavit occidi *Uriam*, eoque mortuo, illam sibi accepit uxorem, & saltem *validè*: quo exemplo satis docetur, impedimentum, quod oritur ex crimine, non esse dirimens *jure naturali*, aut *Divino*, sed solùm Ecclesiastico; de quo interim monendus est populus, ut qui per crimina

aditum sibi parant ad Matrimonium, noverint, se istis nihil proficere; & quidem de *adulterio* cum *promissione* fieri potest, ut saltem aliquantò frequentius inquirendum sit, præsertim ante conjugia *viduarum*.

10. Quid est cultus disparitas?

R. Est differentia inter duos aliquos, in eo consistens, quòd unus eorum sit baptizatus, alter non sit; unde & inter baptizatum *hæreticum*, & quemcumque *infidelem*, seu non baptizatum, est *cultus disparitas*.

11. Quo jure hæc *cultus disparitas* dirimit Matrimonium contrahendum?

R. Non *jure naturæ*; constat siquidem, *S. Monicam* validè contraxisse cum *Patritio* Ethnico, & *S. Cacciliam* cum *Valeriano*, &c. In antiqua etiam *Lege Joseph*, *Esther*, aliique istius temporis *fideles* cum *infidelibus* contraxerunt, nec de valore ullus umquam dubitavit.

Dicendum proinde, fidelibus satis multiplicatis, & sui juris effectis, impedimentum hoc tamquam *dirimens* Ecclesiæ consuetudine sensim invaluisse.

12. Quid de Matrimoniis *Catholicorum cum hæreticis*?

R. Matrimonia ista certò sunt *valida*: colligitur ex *Cap. Decrevit* de hæreticis in sexto; & magis adhuc ex praxi Ecclesiæ; unde si fuerint olim *Canones irritantes*, hi per contrarium usum desierunt.

13. Quare potius *irrita* sunt Matrimonia cum *infidelibus*, quàm cum hæreticis?

R. Ratio congruentiæ esse possit, quòd *hæretici*, perinde ut *Catholici* sint regnerati ex eodem fonte Baptismatis, ac proinde capaces Sacramentorum Christi, non item *infideles*.

14. An, sicut *validè*, ita etiam *licitè* contrahat *Catholicus cum hæretica*?

R. Per se loquendo, illicitum censeretur tale Matrimonium ob multiplicia mala, v. g. periculum

ubversionis, damnum *prolis*, *diffensiones* perpetuas, &c. quæ ex eo sequi nata sunt; nam & ob talia Deus etiam in *Vet. Testam.* vehementer deterrebat populum suum à conjugio cum *infidelibus*.

15. Quare respondisti, *per se loquendo illicitum censi debet, &c.*

R. Quia, si in certis casibus absint mox dicta *ma-*
la; vel aliundè majoribus *bonis* ea compensentur, fieri potest, ut permittente, vel dispensante Ecclesiâ, Catholicorum cum hæreticis Matrimonia non sint illicita. Sic in locis, ubi *Sectarii* temporaliter dominantur, permissum censetur Catholicis, qui illis permixti vivunt, ut cum illis quoque (servatâ tamen, quantum fieri potest, formâ Ecclesiæ) contrahant Matrimonium, dum justa aliqua ratio id requirit; ut verò id fiat in locis Catholicorum, petenda est expressa *dispensatio*.

16. Quid dicendum de *pacto* prævio, quo v. g. *fili*
sint educandi in Religione Patris *Catholici*, & *filie* in Religione matris *hæreticæ*?

R. Pactum istud impium esse, & per se *irritum*, cum jure naturæ uterque parens teneatur, omnem suam prolem educare in vera *fide*, & Religione, & tamen etiam pactum tale, majoris mali vitandi causâ, subinde tolerandum est.

17. Quid hîc est *Vis*, quæ statuitur impedimentum *dirimens*?

R. *Vis* hîc idem est, quod *metus*. Porro *metus*, ut sit tale impedimentum, debet esse *gravis*, *injustus*, & ad extorquendum contractum *matrimoniale*, *incussus*. Vide Tract. De Contract. cap. 3.

18. Quid dicendum de metu *reverentiali*, quem patitur v. g. *filia*, cui Pater vehementer *consulit*, ac tandem etiam *mandat*, ut cum determinato aliquo *ineat* Matrimonium?

R. Si *consilio*, vel *mandato* accedant graves *minæ*,

verbera, &c. metus ille *reverentialis* censebitur *gravis*; ubi verò similia abfuerint, erit solùm metus aliquis *levis*, non obstans valori Matrimonii. Parentes interea prorsus abstineant à talibus, saltem *mandatis*, cùm timendum sit, ne post se trahant *tristes exitus*.

19. Quid si quis contractui ratione metus invalido ex eodem metu adjicit *juramentum*?

R. Juramentum istud accedens contractum invalidum non firmabit, alioquin inutilis erit lex Ecclesiæ Matrimonium metu extortum irritantis, si metum incutiens sciat, tunc saltem contractum valiturum, ubi insuper juramentum extorferit.

20. Quid si Matrimonium ratione metus invalidum sequatur *copula*?

R. In locis, ubi ad valorem requiritur præsentia *Parochi*, & *testium*, numquam per copulam fieri potest, ut Matrimonium *irritum* incipiat *valere*; in aliis verò locis, in quibus nempe non viget *Tridentinum*, si, sublato metu, copula habeatur *spontaneè*, & *animo* utrimque *maritali*, hoc ipso Matrimonium antea *nullum* fiet *validum*.

Dico, *si sublato metu, &c.* quia si copula sit etiam metu extorta, vel si pars coacta in eam consentiat ex *errore*, quo putat, Matrimonium esse validum, non consensura, si sciret invalidum; vel denique si non habeatur *animo* utrimque *maritali*, nullibi quidpiam *valoris* conferet *irrito* antea Matrimonio.

21. Quo *jure* dirimit *metus* Matrimonium?

R. Certum est, quòd id faciat *jure Ecclesiastico*, pro quo videri possunt varia capitula *juris Canonici*, & nominatim Cap. *Ad audientiam*. De iis, quæ vi, vel metu, ubi *Innoc III.* dicit: *Quæ vi, metu sive causa fiunt, carere debent robore firmitatis*. An autem metus insuper Matrimonium dirimat *jure naturali*, est ad praxim impertinens.

Aliqui affirmant, ex eo, quòd *naturalis equitas* vi-

deatur ultrò dictare, ad *indissolubile* Matrimonium non sufficere consensum, qui non sit liber à tanto obstaculo. Alii negant, volentes consensum ex *metu* (quod attinet jus naturæ) non minùs sufficere ad *Matrimonium*, quàm ad mortale peccatum.

22. Qui *Ordines* dirimunt Matrimonium contrahendum?

R. Tres *Majores*, seu *sacri*, nempe *Subdiaconatus*, *Diaconatus*, & *Presbyteratus*; hunc autem effectum habent ex sola constitutione Ecclesiæ, quæ illis initiatos non vult ultra habiles esse ad connubium, tot impedimentis, cum tam sacro eorum ministerio non bene convenientibus, Scripturâ passim testante, obnoxium.

23. Quid si quis Matrimonio junctus suscipiat *Ordinem sacrum*?

R. Peccat ille, nisi uxor consentiat, aut dederit causam divortii; valet tamen Ordo, esto non dirimat contractum antea Matrimonium, quod si nondum sit *consummatum*, potest ordinatus ingredi *Religionem*; si verò id facere nolit, vel, si Matrimonium sit *consummatum*, tenetur uxori *debitum* reddere, petere autem non potest, nec exequi (etiam post mortem uxoris) suscepti *Ordinis* functiones.

§. 4. De Ligamine, Honestate, & Affinitate.

I. Quid est *Ligamen* prout impedimentum dirimens?

R. Est *vinculum*, quo quis ratione Matrimonii validè contracti, (etiam adhuc *rati* tantum) ita alligatus est uni suæ comparti, ut, eâ vivente, non possit se alteri in novo Matrimonio validè obligare.

2. Quo jure *Ligamen* apud Christianos dirimit subsequens Matrimonium?

R. Jure positivo *Divino*, Matth. 19. ubi Christus *polygamiam* abrogans, Matrimonium ad primævam

unitatem, & *indissolubilitatem* reducit. Præterea dirimit etiam jure *Ecclesiastico* in multis capitulis, & novissimè iterùm in Tridentino Sess. 24. Can. 7. expressè. An denique & *jure naturali*, ab eo pendet, an *polygamia*, seu pluralitas conjugum pugnet in naturam, vide infra cap. 13.

3. Quandonam quis censetur liberari ab impedimento *ligaminis*, ita ut saltem non peccet, ineundo aliud Matrimonium?

R. Dum moraliter certus est, priorem suam compartem jam obiisse. Porro ad *certitudinem* hanc *moralem* non sufficit sola compartis absentia, quantumvis *septenni* prolixior: non sufficit item *fama*, plerumque inconstans, ac sæpè etiam mendax; sed requiruntur ea indicia, quæ apud prudentiores fidem invenirent in re magni momenti, & tanti quidem, quanti est hæc *matrimonialis*. Talia interim indicia esse possunt, si testes exceptione majores per se, aut per literas nuntient, se morienti conjugi adfuisse, &c.

4. Quid si adhibitâ moraliter sufficienti inquisitione, contractum sit secundum Matrimonium, & nihilominus prior conjux postea compareat?

R. Priori conjugii comparenti adhærendum est, deserto posteriore, esto ex hoc esset suscepta proles, aut alia quævis incommoda inde existerent.

5. Quid si uxor v. g. bonâ fide existimans, maritum suum obiisse, contraxerit cum altero, ac postea de morte prioris mariti incipiat dubitare?

R. Si sit verum *dubium*, & non potius *scrupulus* aliquis (quod prudenti Confessario relinquitur judicandum) non licet ei, quamdiu dubitat, exigere *debitum*, ne alioqui se exponat periculo adulterii. Communiter interim putant, quòd teneatur, non obstante dubio suo, debitum reddere exigenti viro, qui censetur habere jus exigendi propter *bonam fidem*, in qua adhuc esse supponitur; quod addo, quia,

si uxor dubium suum, ejusque rationes illi insinuaverit, videtur ex hoc etiam ipsi timendum esse periculum.

6. Quid agat Confessarius, si ipse postea certus fiat, priorem maritum adhuc vivere, conjugibus interim id penitus nescientibus?

R. Si Confessarius non possit in judicio probare, priorem maritum vivere, praevideatque insuper, quod revelatio non sit habitura *effectum*, sed magna potius incommoda, &c. relinquat conjuges in *bona fide*.

Alioquin si putet, monitos facile admissuros *separationem*, aut certe praevideat, maritum post aliquod tempus compariturum, non est cur differat monere invalidè conjunctos de *nullitate*, dum hæc postea proditura est, & quidem cum incommodis multò majoribus. Ceterum prudentis erit, in similibus adire peritos, & etiam Superiores.

7. Quid si uxor putet, maritum suum longè absentem adhuc vivere, & nihilominus cum alio in forma contrahat, valetne Matrimonium, si illa postea resciat, priorem maritum reipsa mortuum fuisse?

R. Resolutio peti potest ex eo, quod dictum est suprà cap. 9. n. 10.

8. Quid hìc est *publica honestas*?

R. Est impedimentum proveniens ex Matrimonio *rato*, nondum *consummato*: vocatur autem impedimentum hoc *publica honestas*, quia judicat Ecclesia, non esse *decorum*, aut *honestum*, ut quis Matrimonium ineat cum consanguineis uxoris, quamvis adhuc non *cognita*. De *publica honestate*, quatenus etiam nascitur ex *Sponsalibus* dictum est suprà suo loco cap. 2. n. 11.

9. Ad quem gradum se extendit impedimentum *publicæ honestatis* ortum ex Matrimonio *rato* tantum, non *consummato*?

R. Usque ad quartum gradum, ad quem certò se extendebat ante Concil. *Tridentinum*, quod juxta declarationem *Pii V.* in *Bulla ad Romanum* nihil circa

hoc immutavit, proinde cum communi sententia dicendum est, impedimentum hoc se etiam hodie ad gradum istum intendere,

10. An impedimentum *honestatis* oriatur ex Matrimonio *rato* etiam *invalido*?

R. Affirm. Nisi fortè sit invalidum defectu *consensus*, quo casu non oritur hoc impedimentum; si verò sit invalidum aliundè, putà, quia in locis, ubi viget *Trident.*, non est celebratum coram *Parocho*, & *testibus*, incurritur *publica honestas*. Vide Bullam num. præced. citatam.

Proinde, in praxi saltem, frustrà tentabis ducere sororem *Catharinæ*, si cum hac antèà *clandestinè* quidem, adeoque & *invalidè*, verè tamen consentiente contraxeris.

11. Quid est *Affinitas*?

R. Est *Propinquitas orta ex copula carnali* (seu *licita*, seu *illicita*) *afficiens virum, & consanguineos mulieris; & vice versâ, mulierem, & consanguineos viri.*

12. Undè dignosci potest, quoto gradu aliqui sint inter se *affines*?

R. Ex gradibus *consanguinitatis*; tot enim gradibus *affinitatis* differt mulier v. g. à consanguineis viri, quot gradibus *consanguinitatis* differt vir ipse à suis consanguineis; atque ita mulier in *primo* gradu *affinis* est cum *Patre*, & *fratre* mariti sui, cum *Avo* autem, & *nepote* ejusdem in gradu *secundo*, &c.

13. An vir, & mulier vi copulæ contrahant inter se *affinitatem*?

R. Neg. Cùm enim ipsi per copulam fiant *una caro*, sunt etiam unum *affinitatis principium*, ac veluti *stipes*, à quo *affinitas* in alios derivatur.

14. Quæ sunt regulæ hîc observatu dignæ?

R. Sunt hæ: 1. *Duo cælibes, seu copulæ expertes, nunquam possunt inter se esse affines*; *affinitas* enim non oritur nisi ex copula, quam proinde necessariò habuisse debet alteruter duorum *affinium*.

2. *Affinitas non parit affinitatem* : undè dum fis affinis *leviro*, seu *sororio* tuo, non fis mox affinis sorori, aut aliis ejus consanguineis. Ex his

Sequitur, quòd duo *fratres* ducere possint duas *sorores*; item Pater, & filius, Matrem, & filiam, diversarum scilicet familiarum.

15. Ad quem gradum se extendit impedimentum affinitatis?

R. Si affinitas orta sit ex copula *Matrimoniali*, seu *licita*, dirimit Matrimonium contrahendum usque ad quartum gradum inclusivè, perindè ut *consanguinitas*; si verò sit orta ex copula *fornicaria*, seu *illicita*, solum dirimit usque ad secundum gradum itidem inclusivè. Ita *Trid. Sess. 24. c. 4.*

16. An affinitas inter maritum, & uxorem superveniens dirimat Matrimonium antea contractum?

R. Neg. in tantum, ut, si superveniat sine culpa, ne quidem ex alterutra parte impediatur petitionem *debiti*; si verò accidat ex culpa utriusque facit, ut ex neutra parte debitum peti possit, aut reddi. Si denique proveniat ex delicto unius, puta, quia maritus v. g. cognovit consanguineam uxoris suæ intra secundum gradum, tunc pars nocens privatur jure petendi debitum, non verò pars innocens.

17. An oriatur affinitas ex Matrimonio *non consummato*?

R. Neg. Affinitas enim, ut jam dictum est, requirit *copulam*; proinde ex tali Matrimonio propriè tantum oritur impedimentum *publicæ honestatis*, de qua suprà.

18. An affinitas oriatur ex copula quacumque?

R. Affirm. Modò talis sit, ut, quantum est de se, sufficiat ad generationem, si non obstat *sterilitas*, vel quid simile. Ad affinitatem proinde sufficit copula *coacta*, item habita in *somnio*, *ebrietate*, &c.

19. An maritus, qui commisit incestum cum consanguinea uxoris suæ in tertio, vel quarto gra-

du, licitè adhuc possit exigere debitum ab uxore?

R. Affirm. Copula enim illicita, ut num. 15. hic dictum est, solum parit affinitatem, quæ obstare possit, usque ad secundum gradum.

20. Quo jure *affinitas* dirimit Matrimonium?

R. De affinitate quacumque in linea *transversa* constat, quod non dirimat Matrimonium *jure naturæ*: nam *Jacob* olim validè duxit *Rachelem*, & *Liam* sorores. In Veteri quoque Testamento præceptum erat, ut frater acciperet uxorem fratris sine *liberis* defuncti. *Deutr.* 15.

De affinitate in primo gradu lineæ rectæ, qualis est inter *novercam*, & *privignum*, item *vitricum*, & *privignam*, quidquid visum sit variis, saltem verosimilius est, quod nec ipsa in rigore Matrimonium dirimat *jure naturali*, estò negandum non videatur, quin natura sic *affinium* Matrimonia tamquam indecentia valdè prohibeat, ut idcirco cum talibus nunquam legatur dispensatum.

§. 5. De Clandestinitate.

1. Quid vocas Matrimonium *Clandestinum*?

R. Quod contrahitur sine assistentia *Parochi*, & saltem *duorum testium*; ipse autem sic contrahendi *modus*, vocatur *Clandestinitas* dirimens Matrimonium in locis, in quibus recepta, seu publicata est lex Concilii Tridentini, clandestinos contractus *irritos*, & *nullos* esse decernentis. Sess. 24. c. 1.

2. Quid dicendum de Matrimoniis, Concilio isto nondum publicato, *clandestinè* contractis?

R. Admittendum est, fuisse Matrimonia *valida* (ut & hodie adhuc sunt, ubi non viget *Trid.*) *illicita* tamen; nam Ecclesia semper ea improbavit, imò, ut loquitur Synodus, *detestata est, atque prohibuit*, nempe ob contrahendi modum tantis malis obnoxium.

3. Qui hìc intelligendi veniunt nomine *Parochi*?

R. Omnes illi, qui in contrahentes habent juris-

ditionem *ordinariam*, qualem habet *Pontifex* respectu totius Ecclesiæ; *Episcopus* (sub quo intellige omnes habentes jurisdictionem Episcopalem) respectu suæ Dioecesis; *Pastor* respectu suæ parochiæ; vel *delegatam*, quam habent illi *Sacerdotes*, qui à jam dictis *deputantur*, seu *delegantur*.

4. An *Deservitores*, & *Vice-Pastores* hîc reputentur pro *Parochis*?

R. *Deservitores* Parochiarum, cùm delegati sint ad universalitatem causarum ad parochialem administrationem spectantium, habentur *Pastorum* loco; adeoque possunt non solum Matrimoniis assistere, sed alios quoque ad hoc delegare: *Vice-Pastores* verò cùm assistere non soleant, nisi ex *commissione* *Pastoris*, & quidem non nisi in casibus determinatis, non censentur posse alterum deputare, nisi *Pastor* hoc specialiter, & expressè voluerit.

5. An *Episcopus* possit *Sacerdotem* aliquem, ad assistendum, delegare, *inscio*, vel etiam *invito* *Pastore*?

R. Quamvis hoc non faciat *Episcopus*, nisi ob justam causam, certum tamen est, id eum quocumque etiam casu (ad valorem quod attinet) facere posse; contrahitur enim tunc Matrimonium *præsente Sacerdote* de licentia *Ordinarii*, quod ex ea parte *Trident.* visum est sufficere ad valorem.

6. An vice versâ *Pastor* vel *Sacerdos* ab eo deputatus validè possit assistere, *Episcopo* prohibente?

R. Affirm. Nam & tunc intervenit *Parochus*, vel alius *Sacerdos*, de ipsius *Parochi* licentia, ut habet *Concilium*, quod nullibi pro lege exceptiva posuit prohibitionem *Episcopi*. Hinc

Collige, quòd validè etiam Matrimonio assistat *Parochus* notoriâ *excommunicatione*, aut aliâ quâcumque censurâ ligatus, imò & ille, qui solum habet *titulum coloratum*, quo communiter putetur esse *Parochus*, esto forsam reipsâ non sit talis.

7. An *Parochus*, de quo hic, debeat esse *Sacerdos*?

R. Affirm. Saltem ad praxim quod attinet; est enim verisimilius, imò moraliter certum, quòd Synodus Tridentina, dum hic posuit, *coram Parocho, vel alio Sacerdote*, per *Parochum* intellexerit *Sacerdotem*, cùm vox *alius* sit habenda tamquam repetitiva *similium*, nisi evidenter quid obstet, quale nihil hic occurrit; unde, qui habet quidem *Parochiale* beneficium, sed nondum *Sacerdotium*, non assistat Matrimonio, ne illud saltem exponat periculo nullitatis.

8. An valeat Matrimonium, si ei adsit *Parochus vi*, vel *dolo* ad assistendum inductus?

R. Affirm. Modò actu observet, quid agatur, possitque de eo postea testimonium dare. Si verò *corporaliter*, seu materialiter præsens nihil percipiat eorum, quæ peraguntur, seu id ex destinata ipsius voluntate, seu alia ex causa proveniat, nullum est Matrimonium, nisi fortè revera percipiens mala fide simulet, se non percipere. Quod autem de *Parocho*, idem quoque est dicendum de *testibus*.

9. Quid si *Parochus*, & *testes* adsint casu, & aliud agentes?

R. Si equidem à contrahentibus censeantur adhibiti, ad assistendum, advertantque, quid agatur, valebit Matrimonium, quâcumque occasione eos adesse contigerit.

10. Quales debent esse *testes*, qui adsint, ad valorem Matrimonii?

R. Non debent esse *omni exceptione majores*, ut in causis *criminalibus*, &c. sed sufficiunt etiam *infames*, viri, mulieres, juvenes, senes, verbo cujuscumque ætatis, vel qualitatatis, modò utantur ratione, & sufficienter percipiant, quid agatur, ad ferendum, ubi opus fuerit, testimonium. Debent interim testes toti contractui matrimoniali adesse *simul* cum *Parocho*, nec sufficit, si adsint *divisim*, seu *successivè*.

II. Utrius

11. Utrius Parochus est adhibendus, dum contracturi sunt diversarum Parochiarum?

R. Perinde hoc est ad valorem, modò adhibeatur alterutrius; consuetudo tamen habet, & ita etiam exigit *Rituale Rom* ut assistat Parochus illius, in cuius Parochia Matrimonium celebratur, quod celebrari solet in Parochia, & coram Parocho *Sponsæ*.

Porro, pro Matrimonio ineundo, censetur quis spectare ad eam Parochiam, ad quam spectat pro annua *Communione*, de qua in *Tract. De Sacram. Eucharistia*.

12. Quis hîc censetur Parochus *vagabundorum*?

R. Ille, in cuius Parochia reperiuntur, dum contrahendum est.

Nota tamen, *Tridentinum* præcipere, ut nullus Parochus talium Matrimoniis assistat, nisi, præmisso diligenti examine, & re ad *Ordinarium* delatâ, expressam ab eo licentiam assistendi obtineat.

13. Quid si incolæ loci, in quo viget *Trident.* peregrinentur per loca, in quibus Concilium istud non est publicatum?

R. Si peregrinentur *bonâ fide*, de Matrimonio ineundo nihil tum cogitantes, videri posset, quòd, omisâ Tridentini formâ, tam validè contrahant, quàm reliqui illic habitantes; si enim peregrini possint, imò & teneantur in aliis rebus se conformare statutis locorum, per quæ transeunt, quidni & in hac matrimoniali? Confirmatur ex eo, quòd non subiecti *Tridentino*, si divertant ad loca, in quibus publicatum est, teneantur in his, etiam ad valorem contrahere coram *Parocho*, & *testibus*. Nihilominus

Aliqui videntur contendere, *Tridentino* subiectos, in quibuscumque locis *transeunter* solùm extiterint, pro Matrimonio celebrando, teneri (quantùm moraliter fieri potest) ad normam Concilii, quod personas omnes locorum, in quibus publicatum est, ad

clandestinè contrahendum, prorsus reddit *inhabiles*.

Ut ut sit, saltem sic dicendum est, si isti, de quibus in casu, peregrinentur merè *in fraudem*, puta, ut eluso *Concilio*, contrahant Matrimonium. Vide *declarationem Cardinalium* apud Zypæum lib. 4. Consult. Canonic. Consult. 6.

14. Quare dicunt posterioris sententiæ, *transeun-
ter solum extiterint*?

R. Quia, si in locum Tridentino non subjectum migrent habitaturi, & reipsâ illic ita habitent, ut ceaseantur *sortiri Parochiam*, admittendum est, eos illic *validè* posse contrahere sine *Parocho*, & *testibus*; quod etiam dicendum volunt, esto solum alteruter contrahentium habitet in tali loco, altero habente domicilium in Parochia Tridentino subjecta.

15. Quæ sunt loca, in quibus Tridentinum non est publicatum?

R. Quod attinet loca nostris vicina, sola est *Anglia*, in qua id factum non est; nam in Provinciis *Hollandiæ*, quo tempore illæ *Philippo II. Catholico Hispaniarum Regi* adhuc obediebant, Concilium istud receptum, & publicatum fuit jussu *Margaritæ Parm. Belgii Gubernatricis*. Quod aliqui putant in *Gallia non esse publicatum*, errant, inquit *Rm. Steyaert*.

16. Quid si in quibusdam locis, in quibus Tridentinum olim publicatum est, nullus jam sit *Parochus*, aut ejus vicem supplens, vel saltem, moraliter loquendo, haberi non possit?

R. Valent illic Matrimonia sine *Parocho* contracta, modò saltem (dum aliud non potest) adhibeantur *testes*; ita resolverunt *Cardinales Tridentini Interpretes*, & meritò; nam putari nullo modo potest, fuisse mentem Concilii, ut alibi impossibile foret inire Matrimonium.

17. Quid si illis locis *Parochus* haberi possit, & eo neglecto, contrahant coram *Magistratu*, vel *Ministro hæretico*, & *testibus*?

R. Si sic contrahentes sint ambo *Catholici*, Matrimonium certò est *nullum*; constat & hoc ex citata *Card. declaratione*, quam vide apud *Sylvium*. Videtur autem eadem declaratio se extendere etiam ad casum, quo solùm alteruter contrahentium esset *Catholicus*, nisi constet in eo factam esse dispensationem.

18. Sed, quid de Matrimoniis illic jam dicto modo contractis inter eos, qui non sunt *Confessionis Catholicae*, quique adeò non obediunt Concilio, ut illud etiam contemnant?

R. An eorum Matrimonia sic inita valeant, ex eo pendet, an Ecclesia, vel Pontifex dispense in lege Concilii; & quidem aliqui affirmant, quòd Ecclesia habeat Matrimonia ista pro *validis*, alii verò id totum negant; est quæstio facti. Ceterùm, si priusquam quid certi eluxerit, aliqui sic conjuncti venirent ad unitatem Catholicam, possent pro tutiori coram *Párocho*, & *testibus* contractum innovare; quod certò facere debebunt, si cum impedimento ex Ecclesiæ statuto *dirimente*, eos contraxisse contigerit.

19. Quid si A catholici incolæ foederatarum Provinciarum hìc jam in Belgio Catholico existentes, non aliter contrahant, quàm coram *Ministris* suis hæreticis?

R. Saltem verisimiliùs est, Matrimonium esse invalidum, utpote contractum contra legem hìc *irritantem*. Hoc pro certo habeant Catholici, nihil se agere, si in his locis non aliter cum Sèctariis contrahant. Sed utinam hæc tam luctuoso tempore non jam frustrà prædicentur! nam *non omnes obediunt Evangelio*. Quid dicemus? Actum est de legibus, si eas, excusso jugo, contempsisse sufficiat.

20. Quid agant Catholici, dum in vicinis A catholicorum locis coguntur coram *Magistratu*, vel *Ministro* sèctario Matrimonium profiteri, ne aliàs habeantur ut *fornicarii*?

R. Possunt, Ecclesiâ hætenus non contradicente id facere : quia tamen istud, quod sic fecerunt, nullius est roboris, tenentur postea Matrimonium contrahere ad normam Tridentini; hoc est coram *Parracho* (qui haberi possit) & *testibus*.

21. An Catholicis illic, dum in congregatione fœtaria Matrimonium profitentur, liceat uti hæc formulâ, *Coram Deo, & hac sancta ejus communitate*, accipiendo *communitatem* pro *Ecclesia*, uti illic reverâ accipitur?

R. Neg. Sic iteratò resolvit S. Congregatio, & adhuc non ita pridem quæstionem proponente *Steyartio*, ut ipse testatur. Ut autem evitent Catholici istam formulam (quæ non ubique apponitur) recurrant meliori modo, quo poterunt, ad *Magistratum* vel *Ministrum* in contractu matrimoniali nil tale exigentem.

§. 6. De Amentia, Impotentia, & Raptu.

I. Q. Uo jure *Amentia* dirimit Matrimonium?

R. *Amentia* præcedens jure *naturæ* dirimit Matrimonium, quod eâ durante contrahitur; ratio est, quòd *amens*, cum careat usu rationis, non possit præstare verum consensum, ad valorem matrimonialis contractûs essentialiter requisitum.

Dixi : *Amentia præcedens*, quia *superveniens* non potest Matrimonium antea contractum dirimere.

2. Quid si *amens* non sit perpetuò talis, sed habeat *lucida intervalla*, ut vocant, hoc est, aliquando utatur ratione?

R. Certum est, illum, quo tempore utitur ratione, validè contrahere Matrimonium; tunc enim nihil occurrit, quod valorem impediat.

3. Quid faciendum, ubi quis per intervalla solum ratione utens, se præsentat, ad contrahendum Matrimonium?

R. Quandoquidem talis non soleat satisfacere

posse obligationibus conjugalibus, *Parochus* illius Matrimonio non assistat de facili, sed ubi fuerint urgentes rationes, ob quas videatur posse, vel etiam debere contrahere, si res patiatur moram, prius ab *Ordinario* petat expressam licentiam, assistendi.

4. Quid est *Impotentia*?

R. Est incapacitas, perficiendi copulam de se ad generationem idoneam.

5. Quomodo dividitur *impotentia*?

R. In *naturalem*, quæ oritur ex intrinseca corporis dispositione, seu complexione; & in *accidentalem*, quæ provenit v.g. *maleficio*, vel ex alio quocumque externo *accidente*. Utraque impotentia jam descripta dividitur in *perpetuam*, & *temporaneam*; item tam *perpetua*, quàm *temporanea* dividitur in *absolutam*, quâ quis non potest copulam perficere cum ulla persona, & in *respectivam*, quâ, licet non possit eam perficere cum aliqua, vel aliquibus in particulari, potest tamen cum aliis.

6. Jam dic, quæ impotentia, & quo jure dirimat Matrimonium?

R. Sola impotentia *antecedens*, eaque *perpetua*, quæcumque illa sit, & undecumque proveniat, non tantum jure *Ecclesiastico*, sed etiam *naturali* dirimit Matrimonium: ratio est, quod Matrimonium essentialiter importet traditionem potestatis in mutua corpora ad eum usum, quo conjuges fiunt *duo in carne una*; hanc autem potestatem tradere non possit *impotens*, cum eam non habeat.

Dixi: *impotentia antecedens*; quia si impotentia *superveniat*, non dirimit Matrimonium, esto adhuc sit *ratum* tantum, non consummatum.

7. An ergo irritum est Matrimonium eorum, qui habent votum perpetuæ castitatis?

R. Neg. Non enim Matrimonio essentialis est actualis copula, sed potestas ad illam, quam potestatem ii, qui voverunt, adhuc physicè habent, a deoque

& tradere possunt, esto per votum, vel aliunde per consensum mutuum *impeditam*, quo minùs licitè exeat in *actum*: talem autem potestatem ne quidem tradere possunt perpetuò *impotentes*.

8. Quæ impotentia censetur *perpetua*? Quæ solùm *temporanea*?

R. *Perpetua* censetur, quæ non potest auferri sine peccato, vel *miraculo*, vel periculo *mortis*, aut alterius mali *gravis*; censetur autem impotentia solùm *temporanea*, quæ vel cum tempore per se desitura est, vel mediis licitis, & inter homines usitatis auferri potest.

9. An impotentia, quæ ex *maleficio* est, censerì debeat *perpetua*, si tolli possit per exorcismos Ecclesiæ,

R. Neg. Sublatio enim impotentia, quæ obtinetur per *exorcismos*, non censetur hîc effectus *miraculi*; sed mediis in humanis quotidie usitati.

10. Quantum tempus concedit Ecclesia, ut *vir* v. g. (idem est de *muliere*) experiatur, an laboret impotentia perpetuâ, ubi de ea dubium est?

R. *Triennium*, quo elapso, si duret *impotentia*, poterit mulier, quæ *potens* supponitur, transire (obtentâ tamen sententiâ judicis) ad aliud Matrimonium.

11. Quid si, obtentâ sententiâ, transierit ad aliud Matrimonium, & interim prior maritus, qui judicatus fuit *impotens*, postea mediis ordinariis & licitis factus sit *potens*?

R. Tenebitur mulier redire ad *priorem* maritum, esto etiam prolem habuisset cum *secundo*; non potuit enim iudex suâ sententiâ solvere prius Matrimonium, quod ab eventu probatur fuisse *validum*, adeoque & *indissolubile*.

12. Quid si prioris mariti impotentia orta fuerit ex *maleficio superstitioso*?

R. Quandoquidem talis impotentia soleat esse tantùm *respectiva*, fieri potest, ut maritus iste sit *potens* respectu alterius, & tamen adhuc maneat *impotens*

respectu suæ uxoris; unde nisi constet, quòd etiam respectu ipsius factus sit potens, non tenebitur ipsa ad eum redire. Vide Cap. *Si per sortiarias*.

13. Quid si mariti istius impotentia ex maleficio orta, ope doemonis, vel etiam per Deum miraculosè tandem sublata sit, etiam respectu suæ compartis?

R. Non videtur equidem compars (elapso *triennio*, per sententiam Judicis ab eo separata) debere ad eum redire; cùm enim impotentia, quæ ex maleficio est, sit de se perpetua, Matrimonium cum ea contractum ob initio fuit *invalidum*, quod proinde, potentiâ miraculosè, vel malitiosè obtentâ, firmari non potest.

14. Quid judicandum in dubio, an impotentia sit *antecedens*?

R. Si impotentia sit *naturalis*, præsumitur præcessisse Matrimonium; naturalia enim plerumque coeperunt cum ipsa natura; si verò sit *accidentalis*, puta ex *maleficio*, &c. in favorem Matrimonii præsumendum est, eam non præcessisse, nisi contrarium probetur.

15. Quid judicandum, dum dubitatur, sitne impotentia *naturalis*, an *accidentalis*?

R. Judicandum est, quòd sit *accidentalis*, quilibet enim præsumitur natus *similis* aliis, nisi rursus probetur contrarium.

16. An impotentia temporanea dirimat Matrimonium?

R. Neg. In tantum, ut (quod attinet jus naturæ) etiam valeat cum *impubere*, dummodo sufficienter utatur ratione; quia supponitur habere potentiam, licet eam solum post aliquod tempus habiturus sit *expeditam*.

Dico: *Quod attinet jus naturæ*; quia Ecclesia irritat Matrimonia *impuerum*, nisi in ipsis *malitia suppleat ætatem*, hoc est, nisi ante annos pubertatis deprehendantur *proximè potentes*.

Collige, certò valere Matrimonium cum *infirmo*,

quantumvis videatur brevi moriturus; non censetur enim in illo potentia *extincta*, sed *impedita*; unde & tale Matrimonium sufficit, ad *legitimandam* prolem prius susceptam, etiam dum ad hunc effectum determinatè contrahitur.

17. Quid de illo, qui laborat impotentiâ *respectivâ*?

R. Non potest ipse contrahere cum persona, respectu cuius censetur perpetuò *impotens*: nihil tamen obstat, quo minùs contrahat cum alia, respectu cuius est potens.

11. An validè ineant Matrimonium, qui non possunt generare?

R. Affirm. Patet ex praxi Ecclesiæ, Matrimonia permittentis in *senibus*, qui, esto sint *steriles*, non censentur tamen propriè *impotentes*, saltem dum adhuc apti sunt ad copulam de se *generativam*, licet hæc *per accidens* non habeat effectum suum.

19. An, quando *Eunuchus*, aut *frigidus* accusat se de fornicatione, debeat addere, se esse *impotentem*?

R. Affirm. Facit enim *circumstantia* impotentix, ut *fornicatio* ista non tantum pugnet in castitatem, sed specialiter etiam in *naturam*, cum ad generationem de se non ordinetur, nec apta sit.

23. Quid est *Raptus*?

R. Est *violenta personæ abductio*, in ordine ad *explendam cum illa libidinem*, vel *Matrimonium contrahendum*.

21. Quæ *abductio* censetur *violenta*?

R. Illa, quæ fit inferendo *vim* (seu *physicam*, seu *moralem*) personæ, quantum potest, *renitenti* & prorsus *involuntariæ*. Per vim *moralem*, intellige graves *minas*, *metum*, &c. non autem *dolum*, *blanditias*, aut *preces* quantumvis *importunas*, &c. per similia enim non censetur quis (esto nonnihil repugnet) propriè *abduci*, sed *seduci*.

22. Quare in definitione *Raptus* dictum est: *in ordine ad explendam cum illa libidinem*, &c.

R. Quia, si persona libera violentè quidem abducatur, sed alio, quàm jam dicto *fine*, puta, ut in *servitutem* redigatur, *vendatur*, &c. abductio ista non dicetur *Raptus*, sed *Plagium*, libertati Matrimonii non repugnans.

23. Quo jure *Raptus* est impedimentum *dirimens*?

R. Jure *Ecclesiastico*; sic enim habet *Trident. Sess. 24. cap. 6. de Reform. Decernit Sancta Synodus inter Raptorem, & Raptam, quamdiu ipsa in potestate Raptoris manserit, nullum posse consistere Matrimonium.*

24. Quare dicit S. Synodus: *inter Raptorem, & Raptam*?

R. Ut intelligamus, *Raptam*, etiam quo tempore est in potestate *Raptoris*, Matrimonium posse contrahere cum *alio*, & vice versâ, id quoque facere posse *Raptorem* cum *alia*.

25. Quare addit Synodus: *quamdiu ipsa in potestate Raptoris manserit*?

R. Quia, ut ibidem prosequitur; *si Rapta à Rapto-
re separata, & in loco tuto, & libero constituta, illum in
virum habere consenserit, eam Raptor in uxorem habeat.*

26. An Raptor liberetur à poenis per Synodum decretis, ubi Rapta in loco libero constituta consenserit illum habere in maritum?

R. Neg. Mox enim subdit Synodus: *& nihilominus Raptor ipse, ac omnes illi consilium, auxilium, & (pro vel) favorem præbentes, sint ipso jure excommunicati* (excommunicatione, esto *latæ sententiæ*, non tamen *reservatâ*) *ac perpetuò infames, &c. intelligendo, post sententiam Judicis.*

27. Quid si *famulus* ex mandato *Domini* mulierem pro eo violentè abducatur?

R. Quamvis *famulus* incurrat jam dictas poenas, non censetur tamen ipse *Raptor*, sed *Dominus* Raptum mandans; non enim hîc attenditur *quis* abducatur, sed *cui* abducatur; uade impedimentum *Raptus* solum

erit inter *abductam*, & *Dominum*, non inter illam, & *famulum*, qui solùm est *instrumentum* Raptoris.

28. Quid si quis violentè abducatur mulierem pro altero talis abductionis non conscio?

R. Tunc inter *abductam*, & *alterum* non conscium non erit impedimentum dirimens, quia ut illud sit, debet violentia immediatè, vel mediatè esse illata ab eo, qui *Raptam* dicturus est.

26. Quid si violentia inferatur *Parentibus*, aut aliis *necessariis*, & interim puella ultrò consentiat in abductionem?

R. Aliqui asserunt, etiam hoc casu incurri impedimentum *Raptus*, illique decretas *pœnas*; longè tamen verisimilius est, id non fieri, quia Tridentinum constituens hoc impedimentum, solùm vult, ut in Matrimonio conservetur *libertas*, non *Parentum*, &c. sed *personæ contracturæ*, quæ in casu supponitur consentiens.

30. An dicendus sit *Raptus*, si foemina alibi inventa detineatur, vel etiam opprimatur?

R. Communiter putant quòd non, ex eo quòd *Raptus* debeat esse *abductio*, seu de uno loco libero & tuto, in alium non liberum, & intutum *translatio*. Ceterùm, si ibi non sit *Raptus*, est equidem valde *affine*.

31. An etiam *mulier* fiat obnoxia impedimento *Raptus*, illiusque effectibus, si violentè abducatur *virum*?

R. Negant multi; est enim casus, quo mulier virum rapiat, admodum rarus, qualem non solent leges attendere, & ideo, inquiunt, Tridentinum exertè quidem posuit *Raptorem*, nullibi etiam *Raptricem*. Interea, cùm Matrimonii *libertas*, quæ Tridentino fuit ratio statuendi hoc impedimentum, tam debeat conservari *viro*, quàm *fœminæ*, aliqui dicendum putant, ob identitatem rationis, quòd etiam, foemina, si rapiendo impediatur viri libertatem, incurrat & *impedimentum*, & *pœnas*: & revera, cùm omnia alia impedimenta (si *Ordinem* excipias) æqualiter utrumque

sexum respiciant, mirum videri posset, cur huic uni mulier non posset esse obnoxia.

32. An Raptus etiam obstat *Sponsalibus*?

R. Affirm. Perinde ut *Matrimonio*, quia tam in istis, quàm in hoc voluit Ecclesia contrahentes habere libertatem suam.

33. An ad hoc impedimentum indifferens sit qualiscumque persona rapiatur?

R. Affirm. Unde non refert, an persona rapta sit *virgo*, vel *vidua*, *honestà*, an *infamis*; idemque dicendum, etiamsi esset antea validè desponsata *Raptori*; Tridentinum enim loquitur generaliter nullam excipiens, esto lex *Civilis* pro *Raptu* non deputet abductionem personæ *inhonestæ*, v. g. meretricis.

§. 7. De Dispensatione in impedimentis.

1. Q Uis potest dispensare in impedimentis?

R. In illis qui Matrimonium dirimunt *jure naturæ*, nemo inter homines dispensare potest; in illis verò, quæ solùm dirimunt *jure Ecclesiastico*, dispensare potest Summus Pontifex, & in hoc conveniunt omnes.

2. Quid faciat *Parochus*, vel *Confessarius*, ubi poenitentem, vel clientem habuerit, qui velit petere dispensationem in impedimento *dirimente*?

R. Quandoquidem moneat Synodus *Trid.* Sess. 24. cap. 5. de Reform. ut, in contrahendis *Matrimoniis*, vel nulla omnino detur dispensatio, vel rarò, non debet *Parochus*, vel *Confessarius*, vel quivis alius facile cuiuspiam author esse, vel etiam consilium, aut auxilium dare, ad impetrandam dispensationem, nisi appareat *causa sufficiens*: in dubio autem non videtur malum, si causa fideliter exponatur Superiori, cujus est de sufficientia judicare.

3. Estne disparitas aliqua inter Matrimonium contrahendum, & jam contractum?

R. Est omninò ; facilius enim invenitur causa , & obtinetur dispensatio pro impedimento dirimente (quod contrahentes nesciverint) ubi Matrimonium *contractum* est , quàm ubi est adhuc *contrahendum*. Imo Matrimonium ipsum *bonâ fide* cum ignorantia impedimenti contractum sufficiet , ad petendam , & obtinendam dispensationem , eritque , si aliunde nihil obftet , vel ex hoc solo capite petenda dispensatio.

4. Quare dicis : *Bonâ fide cum ignorantia impedimenti contractum* ?

R. Quia *si quis intra gradus prohibitos , scienter Matrimonium contrahere præsumpserit , separetur , & spe dispensationis careat multo magis ... si consummare ausus fuerit* , inquit *Trid. num. 2.* hîc citatum. Hoc autem extendi debere ad Matrimonium , cum quocumque alio impedimento dirimente *scienter* contractum , probat *paritas rationis* ; unde , cum tali casu ægrè dispensetur , seriò , & sæpè monendi sunt fideles , ne , dum malâ fide volunt Pontificem , ad dispensandum , inducere , ipsi se decipiant , dum hoc pacto remotiores fiunt à dispensatione.

5. Quid dicendum , ubi Matrimonium cum ignorantia impedimenti dirimentis contractum est , omis-
sis *proclamationibus* ?

R. Si *proclamationes* omissæ sint sine legitima dispensatione *Ordinarii* , etiam tunc ex mente Concilii dispensatio erit difficilior , quia non censentur contrahentes bonâ fide ignorasse impedimentum , ubi neglexerint , vel contempserint *proclamationes* , quibus mediantibus , illud verosimiliter cognoscere potuissent.

6. Quid si una solùm pars sciverit subesse impedimentum , pars verò altera illud penitùs ignoraverit , adeoque & contraxerit *bonâ fide* ?

R. Videri tunc posset dispensatio non tantam habitura difficultatem , ne aliàs *innocens* portare debeat iniquitatem *nocentis*.

7. Quid generaliter observandum petitorio dispensationem in impedimento dirimente?

R. Observandum 1. quòd in ipsa petitione non possit allegari aliquid *falsi*, ob quod *simpliciter*, vel etiam faciliùs concedenda sit dispensatio, in qua idcirco expressè addi, vel saltem ex mente dispensantis, subintelligi solet hæc clausula: *Si preces veritate nitantur*. 2. Quòd non possit subtrahi aliquid veri per se ad rem pertinens, quo expresso, Superior non fuisset omninò, vel non tam facilè dispensaturus. 3. Quòd omitti non possit ulla *circumstantia*, quæ juxta *Stylum Rom. Curia* est exprimenda. Si in aliquo horum dispensationem petens defecerit, non habet Pontifex dispensationem pro *valida*.

8. Quæ sunt illæ *circumstantiæ* ad valorem necessariò exprimendæ?

R. Sunt sequentes. 1. An obstant plura simul impedimenta? 2. An fuerit habita copula, & an non eo fine, ut faciliùs obtineretur dispensatio. 3. An scienter cum impedimento dirimente sit contractum Matrimonium? An *consummatum*? Et an ad facilius obtinendam dispensationem. 4. An omissæ sint *Proclamationes* cum dispensatione *Ordinarii*, vel sine illa? 5. An, ubi bonâ fide contractum est, cognito impedimento, *consummaverint*, aut in *copula* perstiterint? Et hæc quidem circumstantiæ respectivè usu venire possunt pro quocumque impedimento dirimente.

9. Quæ sunt specialiter observanda pro dispensatione in impedimento *Consanguinitatis*, vel *Affinitatis*?

R. 1. Quòd debeat exprimi *gradus*, in quo contracturi se contingunt, ita ut non valeat dispensatio, si à petente expressus fuerit *gradus tertius*, ubi clientes se solùm contingebant in *quarto*. 2. Quòd loco *Consanguinitatis* exprimi non possit *Affinitas*, aut vice versâ. 3. Quòd in linea transversa *inequali* exprimendus sit *gradus* non solùm *remotissimus*, sed etiam

propinquior, five hic *viri* sit, five *foeminæ*; solet namque Romæ haberi ratio graduum etiam *mediorum*, vel *mixtorum*. 4. Quòd exprimi debeat *duplex consanguinitas*, vel *affinitas*, si subsit, idque an ex parte Patris simul, & Matris, vel an ex parte duarum uxorum. Circumstantiæ, quæ hîc concurrere possent, v. g. *copula incestuosa*, &c. habentur num. præced.

10. An aliqui inferiores Pontifice possint dispensare in impedimentis dirimentibus?

R. Affirm. Sed illi soli, quibus potestas hæc per *privilegium*, vel per *usum*, à Pontifice expressè, vel tacitè approbatum concessa est. Sic *Episcopi* communiter censentur dispensare posse in repentina necessitate, puta, ubi quis impedimento obnoxius de vita periclitatur, cogiturque contrahere, ad *legitimandam* prolem, &c. nec urgens mors relinquit tempus, recurrenti ad *Pontificem*, vel ejus *Legatum*, seu *Nuntium*, cui sit commissæ potestas dispensandi.

11. Quid dicendum de casu, quo *Parochus* pridie, vel etiam eodem die, quo contrahendum est, ex confessione unius contracturorum detegit latens impedimentum, quod etiam ortum habeat ex crimine, & interim ad indictas eo die nuptias parata sunt omnia, nec differri possint sine infamia poenitentis, gravi offensione, seu scandalo invitatorum, aliorumque notorum, &c.?

R. Jam suprà cap. 4. n. 4. dictum est, quòd *Parochus* possit contracturos repellere, vel eo solo, quòd contra præscriptum *Ritualium* tamdiu distulerint confessionem. Prætereà, si *Parochus* eos, qui veniunt Sponsalia contracturi doceat singulatim impedimenta, quæ obesse possint futuro eorum Matrimonio, moneatque, ne nuptiis diem statuant, nisi, re bene examinata, fallor, vel casus, de quo in questione, nunquam, vel rarissimè saltem eveniet.

12. Quid si nihil eorum, quæ fieri debuerunt ma-

lâ fide neglectum sit, & nihilominus occultum ex crimine impedimentum (quod contracturos hactenus latuerit) *Parocho* quomodocumque notum fiat?

R. Tunc *Parochus* suadeat illi, qui causam dedit impedimento, ut voveat castitatem pro tempore, quod necessarium fuerit ad procurandam *Pontificis*, vel ejus *Legati* dispensationem. Si verò, ubi res deducta est ad circumstantias mox supra positas, nec hoc, nec alio convenienti modo Matrimonium differri possit sine incommodis omninò gravibus, æquum est, ut fateamur, in istis angustiis permissam esse *Episcopo* facultatem dispensandi.

13. Quid si Matrimonium bonâ fide sit contractum, ac postea demùm cognoscatur, subfuisse impedimentum dirimens?

R. Si impedimentum ita occultum sit, ut Matrimonium publicè contractum putetur communiter *validum*; prætereà si conjuges non possint separari sine gravi scandalo, &c. multi volunt, etiam tunc *Episcopum* posse dispensare ex præsumpto consensu *Pontificis*, dum hic, aut ejus *Legatus* adiri non potest, ex eo, quòd supplicantes sint *pauperes*, quales ad hunc effectum censentur illi, qui ex annuo redditu non habent honestam sustentationem. Aliqui tamen putant, quòd jam dicta resolutio rarò his locis locum obtineat, ex eo, quòd facilè, & parvo impendio hinc Romam scribatur per rerum istarum peritos, quales passim invenias. Ut ut sit, si casus emerferit, poterit proponi *Episcopo*, qui bene sciet, quid sibi in talibus ex tacita *Pontificis* consensione permissum sit.

14. An *Episcopus* possit dispensare, dum dubium est, an opus sit dispensatione *Pontificiâ*?

R. Non est res certa: nihil interim videtur obstare, quo minùs dicamus, id eum posse, dum consuetudinem sic faciendi novit *Pontifex*, nec contradicit. Ceterùm & in talibus timoratiores pro omni securitate recurrunt ad *S. Sedem*.

15. Quid potest Episcopus respectu eorum, qui post votum simplex perpetuæ castitatis contraxerunt Matrimonium, vel inter quos post contractum supervenit *affinitas*?

R. Praxis habet, inquit post alios *Sylvius*, ut cum illis Episcopus dispenset in ordine, ad petendum *debitum*; nec est dubium, quin id facere possit, saltem Pontifice non reclamante. Recurratur ergo ad Episcopum, qui haud dubiè novit, quid etiam in hoc casu possit. Adhæc

Nota, non requiri tantam rationem, ut Episcopus censeatur dispensare posse in impedimento merè *prohibente*, quanta requiritur ut id possit in *dirimente*.

C A P U T X I I.

De Bonis Matrimonii, Actu, & Debito conjugali.

1. Q Uot sunt Matrimonii Bona?

R. Famosè sunt tria; nempè *Proles*, *Fides*, & *Sacramentum*.

2. Quid intelligitur per bonum *Prolis*?

R. Legitima generatio prolis, ejusque ad cultum Dei educatio.

3. Quid est *Fides*, prout bonum Matrimonii?

R. Est *fidelitas*, quâ conjuges obligantur sibi mutuo reddere *debitum* inaritale, prohibenturque rem habere cum *tertio*.

4. Quid hîc est Sacramentum?

R. Est *indissolubilitas* vinculi matrimonialis, quatenus significat indivulsam Christi conjunctionem cum Ecclesia.

5. Quare tria jam enumerata vocantur bona Matrimonii?

R. Quia per ea compensantur quodammodò, & leviora redduntur onera, quæ in statu matrimoniali subeunda sunt, ipseque *actus conjugalis*, qui aliàs ob
adhæ-

adhærentem illi ex peccato foedam libidinem inordinatus foret, per bona hæc *excusatur*, & *honestatur*.

6. Estne *actus conjugales* secundum se reverà *honestus*, & *licitus*?

R. Affirm. Satis hoc insinuavit *Deus*, dum, etiam post lapsum conjugibus dixit: *crescite*, & *multiplicamini*; & *Apostolus I. Cor. 7. Uxori vir debitum reddat*, &c. debet tamen actus iste, ut sit licitus, exerceri ob debitum *finem*.

7. An peccet conjux exercens actum conjugii, si pro fine habeat solam voluptatem?

R. Affirm. Nempe *venialiter*; sic semper docuerunt SS. Patres, nominatim *S. Augustinus* locis per multis; sic etiam disertè decidit *Innoc. XI.* proscribens hanc: *Opus conjugii ob solam voluptatem exercitum, omni penitus caret culpâ, ac defectu veniali.*

8. An sit etiam peccatum *veniale*, si exerceatur partim propter voluptatem, partim propter finem honestum?

R. Affirm. *Voluptas* enim est *finis*, & bonum pecoris, sola verò *honestas* est bonum, & *finis* creaturæ rationalis; proinde, esto liceat hominis voluptatem, quam in opere sentit, permittere, non licet tamen eam appetere, seu intendere ut *finem*, etiam tantum *partialem*.

9. Quare ergo natura in isto opere posuit voluptatem, si non liceat hanc ut *finem* appetere?

R. Natura quidem ordinavit *voluptatem* propter *opus*, non item *opus* propter *voluptatem*; unde, qui operatur propter voluptatem ut *finem*, invertit eatenus ordinem naturæ, & consequenter immunis non est ab omni inordinatione, seu culpa.

10. An possit conjux, voluptatem pro fine appetendo, peccare *mortaliter*?

R. Affirm. Sed tunc demùm, si voluptati ita inhaereat, eamque ita appetat, ut paratus sit, eam quære-

re extra Matrimonium, adeoque in ipso opere non *conjugem*, sed *sexum* attendat, in quo inveniat intentam voluptatem. Alias, si voluptatem quidem quærat, sed intra limites conjugii, non est aliud peccatum, quàm *veniale*.

II. An peccet venialiter conjux, si exerceat actum conjugii merè, ut evitet propriam incontinentiam?

R. Affirm. Agit enim de hoc casu Apostolus I. Cor. 7. ubi habet: *Revertimini in idipsum, ne tentet vos Satanas propter incontinentiam vestram; hoc autem, inquit, dico secundum indulgentiam*: porro SS. Patres passim omnes, & post eos S. Thomas (à quorum unanimi consensu juxta Trident. non est liberum in Scripturis exponendis recedere) per *indulgentiam*, ab Apostolo in casu insinuatam evidenter intelligunt *culpam venialem*; ergo, &c. SS. Patrum sensa vide apud Authores: ceterum exercere actum conjugii, ad vitandam propriam incontinentiam, est peccatum veniale *levius*, quàm illum exercere ob voluptatem.

12. Quot sunt *fines*, ab quos licitè exerceatur *actus conjugalis*?

R. Duo; unus, *ad generandam prolem*, alter, *ad reddendum debitum* comparti exigenti. Prior finis spectat ad actum imperatum Religionis, quatenus cum generatione prolis, unà intenditur illius educatio ad *cultum Dei*: posterior ad *justitiam* pertinet, quatenus actus ille exercetur, ad satisfaciendum *juri*, quod habet compars, exigendi *debitum*: hinc S. August. l. de Bono conjug. cap. 7. *Reddere debitum*, inquit, *nullius est criminis; exigere autem ultra generandi necessitatem culpæ venialis*.

13. Quare ergo permittit Ecclesia Matrimonium *senibus*, & *sterilibus*, qui utique nunquam licitè exigent *debitum*, cum pro fine non possint habere *generationem*, ad quam supponuntur inutiles?

R. Si *steriles* isti, &c. Matrimonium contrahentes,

intendant exercere actum conjugii, *petendo debitum*, non faciunt hoc sine peccato veniali, quod tamen in ipsis permittit Ecclesia tamquam minus malum, ad evitandum multò majora.

Adhæc, esto tales non possint licitè *petere*, possunt tamen *reddere*; adeoque saltem aliquando actum istum licitè exercent.

14. Quare est responsum: *si steriles intendant exercere actum conjugii, petendo debitum, &c.*

R. Quia si Matrimonium contrahentes non intendant exercere actum istum, sed contrahant in ordine ad alia officia conjugibus propria, castè interim victuri, nullo modo peccant; est enim juxta S. Aug. de Bono conjug. cap. 3. *Conjugium non solum propter filiorum procreationem, sed etiam propter ipsam naturalem in diverso sexu societatem, alioquin non jam diceretur conjugium in senibus.*

15. An conjuges teneantur sibi invicem reddere *debitum conjugale*?

R. Affirm. *Uxori vir debitum reddat, similiter & uxor viro*, inquit Apostolus 1. Cor. 7. additque rationem; *Mulier enim sui corporis potestatem non habet, sed vir, &c.* Est autem hæc obligatio *justitiæ* orta ex bono *fidei*, illique contravenire, est ex genere suo peccatum mortale, cùm sit materia gravis.

16. An conjuges mox à contracto Matrimonio obligentur, ad redditionem debiti?

R. Neg. Nam de *jure* potest quilibet conjux primo *bimestri* à Matrimonio *rato*, nondum *consummato*, deliberare de *ingressu Religionis*; evoluta autem *bimestri*, si neuter ingredi velit Religionem, uterque obligatur conjugi exigenti reddere *debitum*.

17. An Confessarius prudenter quandoque examinet conjuges circa negationem debiti?

R. Affirm. Tunc nempe, dum alteruter confiteatur *iracundiam*, malum *animum*, vel etiam inimici-

tias adversus compartem suam; post talia namque fieri natum est, ut sequatur negatio *debiti*.

18. Peccatne semper mortaliter conjux, hoc ipso, quo non reddit *debitum*?

R. Neg. Quia si conjux illud in *rigore juris* sui non exigat, sed solum *alliciat*, idque sub beneplacito compartis, non peccabit compars, saltem mortaliter, si se excuset; imò ne peccabit venialiter quidem, si ad *debitum* alliciens ultrò in excusationem consentiat. Excipe casum, quo conjux ex timore, vel verecundia non auderet *debitum* in rigore exigere.

19. Quare addis: *excipe casum, &c.*?

R. Quia si quis ex signis quibusdam noverit, compartem suam *debitum* omninò velle, tenetur reddere, quantumvis ipsa non audeat expressè, & in rigore exigere, estque tunc obligatio gravis, præsertim, dum non reddendo, exponeret sic tacitè petentem periculo incontinentiæ.

20. Quid si alteruter conjux *debitum* exigat *importunè*, nimis *frequenter*, &c.?

R. Quia etiam, in exigendo, servandus est *modus*, non videtur alter ita importunè petenti, ad nutum non obsequendo, mox peccare, saltem mortaliter, nisi fortè adverteret in petente periculum incontinentiæ, aut ex negatione orituras prævideret graves rixas, inimicitias, &c.

21. Quid si mulier parere non possit sine periculo mortis?

R. Si periculum sit solum ordinarium, non ideo excusatur à redditione *debiti*; ad tale enim periculum à Deo in poenam peccati damnata est his verbis, *in dolore paries filios tuos*. Si autem periculum sit extraordinarium, ita ut medicorum judicio ex partu moraliter certò sit moritura, non videtur obligata ad *debitum*; estque hoc adhuc magis dicendum, si eniti non possit prolem *vivam*, quia tunc redditiō *debiti* pugnat in bonum *prolis*.

22. Assigna alios casus, in quibus non est obligatio reddendi debitum?

R. Generaliter non obligat debitum, quando quis illud reddere non potest sine jactura propriæ incolumitatis; hinc si maritus v. g. laboret gravi morbo, eoque valdè *contagioso*, non tenetur mulier ei *debitum* reddere cum certo periculo infectionis. Idem dicendum, si uxor ipsa obnoxia sit infirmitati, quæ ex redditione debiti adhuc augenda sit, &c. quod autem de uxore, idem vice versâ dicendum est de marito,

23. Quid si alteruter conjux in *amentiam* lapsus sit, & in ea existens petat à comparte sua *debitum* conjugale?

R. Reddendum putant, si periculum sit, ne *amens* iste committat *adulterium*, &c. alioquin, cum non sit vera petitio, quæ sit extra usum rationis, ordinariè non censetur debitum reddi debere, quod in *amentia* petitur. Ceterum

Nota, quòd *amentia*, si alterutri conjugum superveniat, sit causa sufficiens, ad procurandam *separationem thori*, quâ durante, non est obligatio reddendi *debitum*.

24. Quid si conjuges gravari timeant nimia prole?

R. Possunt mutuo consensu tunc abstinere ab actu matrimoniali; ob eam tamen causam nullo modo pars una alteri exigenti debitum negabit, multò minus in ipso actu rem faciet detestandam, quâ impediatur prolis conceptio. Prudenter, dum suspicio est, hîc examinandi sunt conjuges: non enim desunt, qui tam nefariam turpitudinem non satis attendunt.

25. Quandonam, & quomodo peccat conjux ratione *modi*, quo debitum exigit?

R. Si *modus*, quo petit, ita sit contra naturam, ut sequi non possit generatio, haud dubiè peccat mortaliter, etiam *reddens*; si verò *modus* non obsit quidem generationi, sit tamen alienus ab eo, quem natura ordinavit, sic petens si id faciat animo lasci-

vienti, peccat, plerumque tamen, ut volunt, solum *venialiter*. Id certum est, peccatum tunc eo esse gravius, quo magis à naturali modo receditur. Quocirca monendi sunt conjuges, ne comparti in hoc modo obediant, quamvis arguendi non sint de peccato, saltem gravi, si obediverunt, in petente majora concupiscentiæ mala metuentes.

26. Quare dixisti: *Si id faciat animo lascivienti?*

R. Quia, dum quis debitum petit modo aliquo à communi, & naturali alieno, si is aliundè non obfit generationi, nec sit periculum alterius mali, nec id faciat ex *lascivia*, sed merè ex quadam necessitate, dum scilicet dispositio corporis in comparte alium istum communem modum non patitur, fieri potest, ut talis, sic petendo, non peccet.

27. Potestne conjux, debitum petendo, peccare ratione *temporis?*

R. Affirm. Et ita peccat, qui debitum petit ab uxore, quo tempore *pregnans* est, vel *menstruata*. Non solet tamen reputari peccatum grave, nisi certè periculum inde existat gravis mali, puta, suffocandi *fœtum*, vel *abortum* causandi in *pregnante*, concipiendi prolem *non sanam* in *menstruata*. De his judicant *Medici*.

Præterea, juxta *D. Thomam*, *S. Salesium*, aliosque peccat *venialiter*, qui petit die *Festo*, vel *Communione*, esto excusetur, qui tunc non spontè reddit.

28. An actus conjugalis possit esse illicitus ratione *loci?*

R. Affirm. Si enim exerceatur in loco *sacro* v. g. *templo*, est mortaliter peccaminosus, idque non solum ex parte *exigentis* debitum, sed etiam *reddentis*; talis quippe actus polluit *locum sacrum*, pugnatque graviter in reverentiam illi debitam. Casus, quo ab hac resolutione excipiendum sit, vel *nullus* est, vel tam *rarus*, ut attendi non mereatur.

29. An liceat negare debitum coniugi, si petat ex intentione mortaliter mala?

R. Neg. Modò scilicet aliunde nihil obftet; non afficit enim ipsum *actum* mala exigentis *intentio*, respectu cuius *reddens* habet se *permissivè*. Unde in casu non magis licet negare debitum *matrimoniale* coniugi, quàm debitum *pecuniarum* creditori illud exigenti ex affectu *avaritiæ*.

30. An peccet conjux, si comparti culpabiliter in adulterium lapsæ neget debitum conjugale?

R. Neg. Pars enim adultera violando fidem coniugi datam, meretur in poenam peccati privari *jure*, quod alioquin haberet.

31. Quid dicendum in casu, quo dubium est de valore Matrimonii?

R. Conjux, qui post adhibita omnia adhuc manet dubius, non potest debitum petere, ne se exponat periculo fornicationis; reddere verò potest, imò & tenetur, ne se exponat periculo injustitiæ, contraveniendo *juri*, quod habet compars de valore non dubitans. In casu, quo dubium est in utroque conjugue, tutius est, si dicamus, neutrum posse debitum exigere, vel reddere, ut adhuc suprâ insinuatum est cap. II. §. 4. n. 5.

32. Quid si conjuges, post contractum Matrimonium, communi consensu voveant castitatem?

R. Tales toto tempore, quo durat votum, nec debitum petere possunt, nec reddere; per votum enim mutuo consensu emissum liberè renuntiant *juri*, quod alioquin habent ad usum Matrimonii. Vide Can. *Quod Deo* causâ 33. q. 5.

33. Quid si alteruter conjugum, insciâ, vel invitâ comparte, voveat castitatem, vel non petere debitum?

R. Vovens iste, juxta aliquos, quamvis adhuc teneatur debitum reddere, petere tamen non potest, quia ex parte sua renuntiavit *juri* petendi, quod, in-

quiunt, facere potuit, cum vi Matrimonii non obligaretur debitum petere, sed solum reddere. Alii putant, tale votum conjugis invitâ comparte non licere, & si emissum sit, non ligare, quia hoc pacto Matrimonium fieret comparti *onerosius*.

Ut ut sit, si singularia ista vota conjugibus in rigore liceant, equidem non expediunt.

De eo, qui contraxit Matrimonium, emissio antea voto castitatis, dictum est suprâ cap. 10. n. 8.

Quid possint conjuges in causa *debiti*, ubi Matrimonio supervenit affinitas, habetur cap. 11. §. 4. num. 16.

34. Quid dicendum de *tactibus*, *osculis*, &c. inter conjugatos?

R. Omnes fatentur, & certum est, similia conjugibus licere, quatenus cum ipso matrimoniali usu connexa sunt, & ad eum proximè ordinantur; tunc enim eadem illorum, quæ ipsius *actûs*, est ratio. Ubi verò conjuges istis ex voluptate inhærent, sine animo exercendi actum conjugii, etiam tunc multi eos à *gravi* excusant, saltem dum abest periculum nefariæ pollutionis; alii verò ista, dum *impudica* sunt, putant, ipsis quoque conjugibus sub *mortali* esse prohibita, & fanè res saltem plena periculi est, dum illis aliquantum inhæretur. Licet conjugi, se ipsum commovere per tactum proprii corporis, ubi exercendum est opus conjugale; sed ideòne admittendum, quòd id ei etiam liceat sine ordine ad tale opus? Si autem sine ullo respectu ad copulam non liceat seipsum impudicè commovere, tangendo proprium corpus, cur id liceat tangendo corpus uxoris? Proindè non satis moneri possint conjuges, ne illis, ad usum Matrimonii non ordinatis, indulgeant. Id mirum, si aliqui putent, talia conjugibus permitti posse, ad sedandas carnis tentationes, dum constat, ea non esse, nisi tentationum irritamenta.

CAPUT XIII.

De Polygamia, & Vinculo Matrimonii.

1. Quid, & quotuplex Polygamia?

R. Polygamia, ut jam suprà insinuatum est, non est aliud, quàm pluralitas conjugum. Est autem triplex; una, quâ maritus successivè habet plures uxores, vel uxor plures maritos; altera, quâ mulier habet plures maritos simul; tertia, quâ vir habet simul plures uxores.

2. An Polygamia successiva sit licita?

R. Affirm. Constat ex praxi Ecclesiæ, ipsoque Apostolo 1. Cor. 7. dicente: Si dormierit vir ejus, cui vult, nubat, tantùm in Domino.

3. Quid dicendum de Polygamia, quâ uxor habet plures maritos simul?

R. Repugnat ista juri naturæ, idque indispensabiliter; impedit enim primarium Matrimonii finem, nempe generationem prolis, ejusque debitam educationem.

4. Quid de Polygamia, quâ vir habet simul plures uxores?

R. Illa ab initio jure, saltem Divino, fuit illicita: Matrimonium enim sic à Deo primitùs institutum fuit, ut esset tantùm unus cum una, ac idcirco Adam ex Divino instinctu pronuntiabat, erunt duo (non plures) in carne una. Postea verò, hominibus per aquas diluvii penè in totum deletis, ex Divina dispensatione licita fieri cœpit simultanea uxorum pluralitas, primò quidem sanctissimis istorum temporum Patriarchis, & Patribus; deinde in Lege Mosaica Judæis, fortè etiam, velut per concomitantiam, ipsis Gentilibus.

5. An simultanea uxorum pluralitas licita manserit in Lege Evangelica?

R. Neg. Christus enim Divinam illam dispensatio-

nem revocavit, reduxitque Matrimonium ad primæ-
vam suam *unitatem*; colligitur ex Matth. 19. Undè,
si quis dixerit, licere Christianis plures uxores simul ha-
bere, & hoc nullâ Divinâ Lege esse prohibitum, ana-
thema sit. Trident. Sess. 24. Can. 2.

6. An *vinculum* Matrimonii sit *indissolubile*, &
quo jure?

R. Vinculum istud est *indissolubile jure Divino*; insinuavit hoc à Deo afflatus Adam, dum dixit: *Relinquet homo Patrem, & Matrem, & adhærebit uxori suæ.* Et confirmavit Christus Dominus Matth. 19. dicens: *Quod Deus conjunxit, homo non separet.* Estque hoc intelligendum tam de Matrimonio *rato* tantum, quàm *consummato*.

7. An in Veteri Lege dissolutum fuerit Matrimo-
nii *vinculum per libellum repudii?*

R. Verius est quòd non; de hoc enim ad *Judeos* dicebat Christus: *Ad duritiam cordis vestri permisit Moyses vobis dimittere uxores vestras, ab initio autem non fuit sic*, satis significans, *libellum* istum ipsis non *licitum*, sed, Deo dissimulante, solum *permisum* fuisse, tamquam *minùs malum*, ad evitandum *majus*, nempe occisionem uxorum. Peccabant proinde *Judæi* sic *repudiantes*, peccabant & *repudiatæ*, dum alteri *jungebantur*; nam à viro vivo in alterius *transire con-*
nubium, nec tunc licuit; nec nunc licet, nec unquam *licebit*; inquit S. Aug. de bono conjug. cap. 8. Eadem est aliorum SS. Patrum, Doctorumque sententia. Cæterum quæstio illa de *facto præterito* jam *speculativa* est, ad hodiernam *praxim* non faciens.

8. An Matrimonium *consummatum* hodie aliquan-
do dissolvatur quoad *vinculum?*

R. Si agatur de Matrimonio *consummato* inter Christi fideles, illius *vinculum* non desinit, nisi per *mortem naturalem* alterutrius conjugis, tale enim Ma-
trimonium, quo conjuges facti sunt una caro, com-

pletè significat firmissimam *Verbi Divini* cum *natura humana*, & *Christi* cum *Ecclesia* conjunctionem.

9. Quare dicis: *Si agatur de Matrimonio consummato inter Christi fideles?*

R. Quia Matrimonium *infidelium*, seu non baptizatorum, quantumvis consummatum, dissolvi potest etiam vivente utroque conjugè, dum scilicet alteruter ad fidem convertitur, & pars infidelis non vult *pacificè* cohabitare parti *conversæ*; quod additur, quia, si sic adhuc vellet cohabitare, Matrimonium non posset dissolvi, multò minùs, si etiam ad fidem converteretur.

10. Quando censetur infidelis non velle *pacificè* cohabitare parti jam *conversæ*?

R. Dum non vult cohabitare nisi cum *contumelia*, seu *injuria Creatoris*, puta blasphemando, seu contemnendo nomen *Dei*, & *Christi*, avertendo partem *conversam*, prolem, vel domesticos ab illius *fide*, vel *cultu*, &c. tali casu, Divinâ authoritate per Apostolum 1. Cor. 7. insinuatâ permittitur conjugì *converso* transire ad alias nuptias. Vid cap. *Quanto*. Et cap. *Gaudemus*. De *Divortiis*.

11. An dum infidelis non vult *pacificè* cohabitare conjugì *converso*, Matrimonium hoc ipso censeatur dissolutum?

R. Neg. Sed tunc tantùm adhuc est *solubile*, reipsâ verò demùm *dissolvitur*, dum conjux fidelis, monito priùs infideli (si fieri possit, & de illius pertinacia non constet) eoque converti, vel *pacificè* cohabitare nolente, *actu* contrahit aliud Matrimonium; quia si eo nondum *actu* contracto, velit infidelis antea *pertinax*, tandem *pacificè* cohabitare, tenetur fidelis eum admittere tamquam verum conjugem.

12. An dum alteruter fidelium conjugatorum sit infidelis, Matrimonium eorum seu *ratum* tantùm, seu consummatum reddatur *solubile* quoad *vinculum*?

R. Neg. Declarat id *Innoc. III.* cap. *Quanto*. de

Divortiis. Ratio dari potest, quòd Matrimonium fidelium sit specialiter *ratum*, atque adeò etiam specialiter *stabile* per *Baptismum*, ratione cujus significat indissolubilem unionem Christi cum Ecclesia.

Collige, multò adhuc minùs dissolvi posse Matrimonii vinculum, dum alteruter conjugum *Catholicorum* fit *haereticus*. Trid. Sess. 14. Can. 5. Si enim *Catholicus* cum *haeretica* validè (& interdum etiam *licite*) Matrimonium contrahat, ut suprà admissum est, à fortiori in jam contracto perseverat. Ex quo item

Collige, Matrimonium *haereticorum* (utique *baptizatorum*) non fieri solubile quoad *vinculum*, dum alteruter conjugum convertitur ad Religionem *Romano-Catholicam*, quantumvis altero converti nolente.

Cæterum, ubique dictum est, *quoad vinculum*, quia in casibus jam positis, conjux, qui fidelis, vel Catholicus manet, potest, & nisi obstat quid grave, debet, salvo Matrimonii *vinculo*, procurare divortium, seu separationem quoad *thorum*, & *cohabitationem* ut cap. seq. dicetur.

13. Quid si alteruter conjugum *adulteretur*?

R. Si quis dixerit, *Ecclesiam errare, cum docuit, & docet, juxta Evangelicam, & Apostolicam doctrinam, propter adulterium alterius conjugum Matrimonii vinculum non posse dissolvi, . . . anathema sit.* Trident. Sess. 24. Can. 7. Quo Canone damnavit Synodus *Sectarios*, ipsosque etiam *Græcos*, præsertim *Schismaticos*, qui volebant Matrimonii vinculum dissolvi posse, alterutro conjugum adulterante.

14. Quomodo ergo dicit Christus Matth. 19. *Quicumque dimiserit uxorem suam, nisi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur*: videtur enim hinc sequi eum non mœchari, qui dimissâ ob fornicationem uxore, aliam ducit, quod certè, nisi dissoluto priore Matrimonio, dici non posset?

R. Id nullatenus sequi; sensus proinde verborum

Christi est: *Quicumque dimiserit uxorem suam* (nempe quoad thorum & cohabitationem) *nisi ob fornicationem , & aliam duxerit , mœchatur.*

15. An Matrimonium inter fideles adhuc tantum *ratum* aliquando quoad vinculum dissolvatur?

R. Affirm. Nempe per *professionem solennem*, ab alterutro conjugum factam in *Religione* approbata. Est definitum in Tridentino Sess. 24. Can. 7. Causam porrò definiendi dedit perpetua *traditio*, quâ semper Ecclesiæ notum fuerat *Religiosæ professioni*, ob eminentiam statûs, annexum esse hoc privilegium, idque ab ipso Christo, ita ut Ecclesia & Pontifices suâ auctoritate non statuunt, sed solum declarent, Matrimonium *ratum* dissolvi *jure Divino*, cum humanum hîc nihil possit, dicente Christo: *Quod Deus conjunxit , homo non separet.*

16. Quomodo hoc dici potest, quandoquidem *votorum sollemnitas* fit ex *dispositione Ecclesiæ*?

R. Nihil refert, nam vota Religionis non dissolvunt Matrimonium *ratum* in quantum *solemnia*, sed quatenus hominem constituunt in statu Religiosa, & eum reddunt *civiliter mortuum*.

17. Potestne assignari congruentia aliqua, ob quam voluerit Christus, per professionem Religiosam potius dissolvi Matrimonium fidelium *ratum* tantum, quam *consummatum*?

R. Potest omninò: per Matrimonium namque *ratum* conjuges solum adhuc sunt quid *unum* per *voluntatem*, & quasi *civiliter*, ac idcirco congruum fuit, ut per *civilem mortem*, quam causat professio Religiosa, dissolveretur; at verò, per Matrimonium consummatum fiunt conjuges *naturaliter* quodammodò *una caro*, ac proinde non expediebat, aliter illud dissolvi, quàm per *mortem naturalem*.

18. An ergo Matrimonium *ratum* non etiam significat conjunctionem Christi cum Ecclesia?

R. Significat quidem, sed conjunctionem tantum *solubilem*, eam scilicet quæ est per *charitatem*, quæ à quolibet Ecclesiæ membro in particulari auferri potest.

19. An summus *Pontifex* possit dissolvere vinculum Matrimonii *rati* tantum?

R. Ut hoc posset, deberet à Deo (à quo est Matrimonii indissolubilitas) accepisse auctoritatem; cum autem nullo solido argumento evincatur, quod auctoritatem istam acceperit, verisimilius saltem apparet, nihil hîc eum posse.

20. Quomodo ergo varii *Pontifices* in tali Matrimonio dispensârunt?

R. Fecerunt, quod potuerunt, adacti valdè magnâ necessitate, ob quam, consideratis omnibus, existimaverunt sibi, ad evitandum tanta mala, aliàs oriutura, licitum esse sequi sententiam *probabilem*, quâ ipsis potestas ista asseritur, esto eorum aliqui, ubi actu dispensabant, unâ etiam crederent, se *nihil posse*.

CAPUT XIV.

De Divortio.

1. Unde dictum est *Divortium*?

R. A *Divertendo*, quòd nempe unus conjux ab altero *divertat*, durante interim adhuc vinculo matrimoniali.

2. Quotuplex est *Divortium*?

R. Duplex; unum est, quo ab invicem divertunt conjuges quoad *thorum*, tantum; alterum, quo à se divertunt quoad *thorum*, simul & *cohabitationem*, possetque hoc postremum vocari *divortium completum*. Utrumque autem jam dictum *divortium* fieri potest *in perpetuum*, vel *ad tempus*.

3. An *divortium* etiam inter conjuges fideles sit licitum?

R. Affirm. Nempe, dum subest justa ratio. Probatur ex Doctrina Christi Matth. 5. & 19. Item, ex

Apostolo 1. Cor. 7. Denique ex definitione, & perpetua praxi Ecclesiæ.

4. Quandonam censetur iusta causa, ad faciendum divortium?

R. Causa esse potest variis casibus. 1. Dum alteruter conjugum *fornicatur*, seu *adulteratur*. 2. Dum alteruter fit hæreticus, &c. 3. Dum unus insidiatur vitæ alterius. 4. Dum pars una alteram sollicitat ad crimina, meritòque timendum est, ne innocens tandem succumbat. 5. Generaliter, dum unus in se, aut prolibus suis, ab altero pati cogitur; aut justè timet damnum *grave*, in *anima*, *corpore*, vel bonis, ut vocant, *fortune*. Similibus casibus censetur pars innocens posse divortium procurare.

5. Quomodo dici potest, esse tot causas divortii, quandoquidem Christus videatur insinuasse, esse unam solam, nempe *fornicationem*, dixit enim Matt. 5. *Omnis qui dimiserit uxorem suam, exceptâ fornicationis causâ, &c.*?

R. Illam solam Christus expressè posuit, quia sola est, ob quam conjux (seu maritus, seu uxor) potest per se loquendo, saltem *quoad thorum*, dimittere compartem suam *in perpetuum*, & *irrevocabiliter*, idque non expectato Ecclesiæ judicio, sine quo, ob alias causas, communiter non licet divortium. Præterea, causa ista propriè respicit rem matrimonialem, naturâ dictante, non esse amplius servandam *fidem* illi, qui eam iniquè violaverit; aliæ verò causæ etiam respiciunt convictum humanum.

Cæterum, alias quoque dari posse causas divortii, satis insinuavit Christus Dominus eodem cap. 5. Matt. dicens: *Si oculus tuus... si dextra manus tua scandalizat te, abscinde eam, & projice abs te; & ideò causas varias dari posse, definivit Trident. Sess. 24. Can 8.*

6. An divortium, seu separatio, quandoque fieri possit privatâ alterutrius conjugis auctoritate?

R. Quod attinet separationem quoad *thorum*, seu negationem *debiti* tantum, una solum est causa, nempe *fornicatio* compartis, ob quam separatio ista, privata conjugis innocentis autoritate fieri potest (nisi aliunde quid obstat) etiam *in perpetuum*, & *irrevocabiliter*, ut mox adhuc dictum est; separatio verò quoad *thorum* & *cohabitationem* simul, cum soleat commovere populum, fieri non potest; nisi per sententiam judicis Ecclesiastici, saltem communiter loquendo.

7. Quare addis: *saltem communiter loquendo*?

R. Quia, si separatio quoad cohabitationem facienda sit per subitanam fugam, dum v. g. periculum innocentis ita urget, ut moram non pariat; vel, si causa tam sit vulgo nota, ut planè supervacanea videatur judicis disquisitio, non erit opus expectare sententiam.

8. Quare num. 6. dixisti, separationem quoad *thorum* tantum fieri posse privata autoritate propter compartis fornicationem, *nisi aliunde quid obstat*?

R. Quia variis casibus fieri potest, ut reipsa aliquid obstat, propter quod nec possit vir dimittere uxorem *adulteram*, nec uxor discedere à marito *adultero*.

9. Qui sunt isti casus?

R. Primus est, dum innocens nocenti adulterium ipsum condonavit expressè, vel saltem *tacitè*, puta, exercendo cum comparte, quæ lapsa dignoscitur, actum conjugalem. 2. Dum v. g. maritus uxorem suam prostituit, aut prolixâ debiti negatione causam illi dedit incontinentiæ. 3. Dum pars hætenus innocens etiam admittit adulterium, quo casu fit quasi quædam injuriæ, ac criminis compensatio. 4. Dum adulterium est tantum *materiale*, hoc est, sine culpa commissum, v. g. si uxor cognita sit ab alio, quem errore invincibili putavit maritum suum; si violentè oppressa

oppressa sit; si, *bonâ fide* existimans maritum suum jam defunctum, alteri nupserit, &c.

10. An sit aliquando obligatio faciendi divortium?

R. Affirm. Dum scilicet non suppetit aliud medium, quo possit occurrere malis aliàs secuturis; & sic v. g. maritus tenetur facere divortium cum uxore *notoriè adultera*, & *impœnitente*; scriptum est enim *Proverb. 18. qui tenet adulteram, stultus est, & impius; Stultus* quidem, dum propter ignavam tolerantiam habetur ut *leno*; *impius* verò, dum non impediendo, ubi potest & debet, indirecto saltem consensu coöperatur injuriæ, quam facit propudiosa mulier *Deo*, datæ fidei *testi*, ac *autori* vinculi, sanctitatisque matrimonialis.

11. Quid agendum in casu, quo alteruter conjugum fit *hæreticus*.

R. Si pars *Catholica* meritò timeat perversionem suam, aut prolium, nec tanto malo aliter obvian- dum sit, tenetur recurrere ad Ecclesiam, & procurare totalem separationem. Excipe, nisi ex ea in quibusdam locis timeatur ingens turbatio.

12. Quare num. 10. respondisti: *dum scilicet non suppetit aliud medium*, &c.?

R. Quia divortium est medium *triste*, & ideò debet etiam esse *ultimum* desperatis malis; nec quisquam ad illud devenire debet, nisi, aliis mediis frustra tentatis, vel aliundè absolutè fuerit necessarium, atque ita maritus, de quo suprà, esto in rigore possit, non tenetur uxorem *notoriè adulteram* dimittere, si *pœnitens* sit, aut aliis mediis possit eam reducere ad meliorem *frugem*; quin imò, estò *impœnitens* sit, &c. dum tamen palam constet, quod ipse eam durè increpet, exactè observet, & modis omnibus à turpitudine cohibeat, ita ut nec in proprium dedecus, nec in injuriam Dei, aut fidei conjugalis ullo modo consentiat, poterit tolerare *cohabitationem*, factâ ta-

men separatione quoad *thorum*, saltem ubi timetur *incertitudo* prolis.

13. Quid dicendum de uxore respectu mariti adulteri?

R. Certum est, quod in rigore possit eum dimittere, etiam *privatâ* autoritate quoad *thorum*. Vix tamen est casus, quo id facere *teneatur*; nam non censetur mulier pati tantum dedecus, aut consentire mariti malis; nec timenda est prolis incertitudo; nec denique separatio est per se medium marito emendando idoneum. Aliàs si maritus per divortium sit passurus inopiam, & eâ pressus putetur ad saniora revocandus, tum mulier, aliis mediis destituta, tenetur divortium adhibere.

14. An, dum alteruter conjux compartem suam ob adulterium dimisit, teneatur eam jam emendatam rursus admittere?

R. Neg. Adulterium enim, ut suprâ dictum est, est causa divortii *perpetui*, & *irrevocabilis*? at hoc intellige de rigore *justitiæ*, quo scilicet pars rea omne jus perdidit ad corpus suæ compartis. Cæterùm ubi correctio secuta est, poterit dimittens ex *caritate* obligari dimissam recipere, saltem dum periculum est, ne *desperatione*, vel *concupiscentiâ* urgente redeat ad vomitum, vel in aliquid adhuc pejus ruat.

15. Quid si separatio facta sit ob causam, à *fornicatione*, seu *adulterio* diversam?

R. Quandoquidem, cessante causâ, cesset effectus, tenebitur innocens compartem suam dimissam re-admittere, ubi desierit esse *nocens*. Unde, si maritus v. g. ob hæresim dimissus sincerè convertatur, tenebitur uxor admittere *reconsiliationem*, si nempe se ab illo *privatâ* autoritate separaverit; quod addo, quia, si separata fuerit autoritate judicis, non tenebitur ad illum redire, nisi post sententiam. Statuitur cap. *Mulier* de convers. conjugat.

16. An, facto divortio, liceat conjugibus ingredi, & profiteri *Religionem*.

R. Dum divortium, vel ex sententia judicis, vel aliunde est *perpetuum*, v. g. causâ *adulterii*, tunc certò licita est Religiosa professio conjugii innocenti, sed non perindè nocenti, qui causam dedit divortio; is enim non potest statum mutare, ingrediendo Religionem, &c, sine consensu innocentis, cui adhuc jus manet, nocentem revocandi, donec constiterit, illum juri suo renuntiâsse.

17. An conjuges possint se separare mutuo consensu?

R. Affirm. Idque *in perpetuum*, ut sit, dum mutuo consensu ambo ingrediuntur Religionem; vel etiam *ad tempus*, ut v. g. liberiùs vacent Divinis. Perpetua separatio quoad *thorum* tantùm, durante *cobabitati-
one*, conjugibus propter periculum incontinentiæ planè non expedit, nisi fortè satis expertis, quod possint se continere.

Ubi, Matrimonio consummato, unus conjugum de consensu alterius Religionem ingreditur, statuunt *jura*, ut etiam alter id faciat, saltem si talis adhuc sit ætatis, cui communiter subfit periculum incontinentiæ; alioquin in sæculo manens voveat perpetuam castitatem; quod consuetudo quoque habet pro conjugibus, de cujus consensu compars suscepit Ordinem *Sacrum*.

F I N I S.

INDEX TRACTATUUM,

Capitum & Paragraphorum

Tomi II.

T R A C T A T U S

De Sacramento Baptismi.

Cap. I. De Natura & Institutione Baptismi.	Pag. 1
Cap. II. De Materia Sacramenti Baptismi.	4
Cap. III. De Ablutione ad Baptismum requisita.	7
Cap. IV. De Forma Baptismi.	12
Cap. V. De Divisione Baptismi.	18
Cap. VI. De Subiecto Baptismi.	25
Cap. VII. De Necessitate & Reiteratione Baptismi.	32
Cap. VIII. De Ministro Baptismi.	36
Cap. IX. De Effectibus Baptismi & Dispositione requisita.	43

De Sacramento Confirmationis.

Cap. I. De Natura, Institutione, Materia & Forma Confirmationis.	49
Cap. II. De Ministro, Subiecto & Tenente.	56
Cap. III. De Necessitate & Effectu Confirmationis.	62

De Augustissimo Eucharistiæ Sacramento.

Cap. I. De Institutione & Natura Eucharistiæ.	65
Cap. II. De Materia Consecrationis Corporis.	70
Cap. III. De Materia Consecrationis Calicis.	74
Cap. IV. De Forma Consecrationis Panis.	80
Cap. V. De Forma Consecrationis Vini.	85
Cap. VI. De Transubstantiatione.	89
Cap. VII. Exponuntur ea, quæ Veritati Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistia solent opponi.	96
Cap. VIII. De Modo quo Christus in Eucharistia existit, & de Speciebus.	100
Cap. IX. De Sumptione Eucharistiæ, ejusque Necessitate.	110
Cap. X. De Præcepto Divino sumendi Eucharistiam.	114
Cap. XI. De Præcepto Ecclesiastico Communionis.	117
Cap. XII. De Effectibus hujus Sacramenti.	123
Cap. XIII. De Dispositione ad Sacramenti hujus suspensionem requisita.	128
§. 1. De Dispositione ex parte animæ.	Ibid,

I N D E X

§. 2. De Dispositione ex parte corporis.	134
Cap. XIV. De reliquis, quibus danda vel neganda est Sacra Communio.	139
Cap. Ult. De Ministro Eucharistiæ.	144
De Sacrificio.	
Cap. I. De Sacrificio generatim, ejusque divisionibus.	147
Cap. II. De Sacrificio Novæ Legis ejusque Ministro.	151
Cap. III. De Fine, Effectu & valore Sacrificii Eucharistici.	159
Cap. IV. De his, pro quibus Sacrificium potest offerri.	165
Cap. V. De Applicatione Sacrificii & stipendio Celebrantium	169
Cap. VI. De Obligatione Missam celebrandi & audiendi	174
Cap. VII. De tempore Celebrandi & loco ad id requisito.	179
Cap. VIII. De Reliquis ad Celebrandum requisitis.	183
De Sacramento Pœnitentiæ.	
Cap. I. De Natura Pœnitentiæ, ejus Necessitate & Effectu.	187
Cap. II. De Pœnitentia, quæ Sacramentum est, ejusque Institutione, Materia, & Forma in generali.	197
Cap. III. De Contritione.	202
Cap. IV. De Reliquis ad Contritionem spectantibus.	211
Cap. V. De Confessione secundum se, ejusque Necessitate.	219
Cap. VI. De integritate Confessionis.	225
Cap. VII. De aliis ad Confessionem spectantibus.	222
Cap. VIII. De Ministro Sacramenti Pœnitentiæ.	238
Cap. IX. De Absolutione seu Forma Sacramenti Pœniten- tiæ.	246
Cap. X. De Occasione & Consuetudine peccandi.	250
Cap. XI. De Casibus reservatis.	254
Cap. XII. De Absolutione à Reservatis.	258
Cap. XIII. De Sigillo Confessionis.	264
Cap. XIV. De Satisfactione.	273
Cap. XV. De Reliquis huc spectantibus.	281
De Sacramento Extremæ Unctionis.	
Cap. I. De Natura, Materia, & Forma Extremæ-Unctio- nis.	286
Cap. II. De Ministro & Subiecto, ac utriusque Obligatione	290
Cap. III. De Effectibus Extremæ-Unctionis.	295

I N D E X

De Sacramento Ordinis.

Cap. I. De Ordinis Natura, Institutione, Divisione, &c.	299
Cap. II. De Materia & Forma singulorum Ordinum, deque Ordinatorum Officio.	305
Cap. III. De Ministro Sacramenti Ordinis.	316
Cap. IV. De Subiecto Ordinis, & requisitis ad validam susceptionem.	31
Cap. V. De requisitis ad licitam Ordinationem, Ordinatorum Obligatione & Effectibus Ordinis.	320
De Sponsalibus, & Sacramento Matrimonii.	
Cap. I. De Natura & Requisite ad valorem Sponsalium	324
Cap. II. De Effectibus Sponsalium.	330
Cap. III. De Sponsalium dissolutione & solubilitate	334
Cap. IV. De necessitate Sponsalium & Proclamationum.	341
Cap. V. De Natura, Institutione & Necessitate Matrimonii secundum se.	344
Cap. VI. De Matrimonio ut Sacramentum est, ejus Ministro, Materia, Forma & Effectu.	349
Cap. VII. De Consensu ad Matrimonium requisito.	358
Cap. VIII. De Consensu Conditionato.	365
Cap. IX. De Impedimentis Matrimonii generatim,	370
Cap. X. De Impedimentis merè prohibentibus.	374
Cap. XI. De Impedimentis dirimentibus.	377
§. 1. De Errore, Conditione & voto.	Ibid.
§. 2. De Impedimento Cognationis.	381
§. 3. De Crimine, Cultûs Disparitate, Vi & Ordine.	388
§. 4. De Ligamine, Honestate, & Affinitate.	393
§. 5. De Clandestinitate.	398
§. 6. De Amentia, Impotentia & Raptu.	404
§. 7. De Dispensatione in Impedimentis.	411
Cap. XII. De Bonis Matrimonii, Actu & debito Conjugali	416
Cap. XIII. De Polygamea & vinculo Matrimonii.	425
Cap. XIV. De Divortio.	430

F I N I S.

